

Üniversiteli gençlere yönelik bir sohbet meclisinde kulağımıza çalındı Merhum Mehmet Zahit Kotku Hazretlerinin “İnsan ömrünü 15-25 yaşları arasında kazanır” dediği.

Eğitimci tecrübesi ile de bakıldığında belirtilen yaş aralığının insanın geleceği için net kararlar vermeye, bu yönde iradesini şekillendirmeye başladığı dönem olduğu görülür. İnsanın ileride nerede, nasıl bir sosyo-kültürel ortamda bulunacağı, arkadaş ve sosyal çevresinin hangi önceliklerle nasıl şekilleneceği ve nihayetinde geleceğinin ne yönde evrileceği hep bu yaşlarda verilmiş ve uygulama iradesi gösterilmiş kararların neticesidir.

İnsanımızın öncelikle kendi gelecekleri ve karşılaştıkları sorunlar için “vakti saati geldiğinde bakarız...” kaygısızlığı ile anlamlı bir hedef ortaya koymaması nedeniyle; O kişinin yaşadığı zamana ve mekana bir anlam katabilme, bir misyon yükleyebilme imkanı da olmaz.

Bireysel olarak gençlerimizin düşebileceği böyle bir hatadan onları kendileri, ülkeleri ve insanlık için bir amaç sahibi yaparak koruyabiliriz. Bir gencin, insanlık için fayda üretme hedefine dönük olarak bir dersi dinleme, bir kitabı okuma, bir arkadaş ve dost ziyaretinde bulunma vb. davranışları göstermesi onların zamana, mekana ve bizatihi varoluşlarını yakından uzağa anlamlı hale getirebilecektir.

Bireysel hedef ve kaygılardan daha çok önemsememiz gereken ise bir devletin ve toplumun herkes için ama özellikle gençlerimiz için bir hedef ve ideal ortaya koyabilmeleri gerekliliğidir. Bu amacın hem sonucu hem imkanı olan başta eğitim süreçleri olmak üzere, toplumsal ilişkileri insanlık için fayda ve değer üretecek şekilde kurgulamak elzemdir.

Tarihsel bir gerçektir ki; devletler ve toplumlar ideallerini, gelecek kaygılarını toplumun her kesimine anlatamayabilirler. Bunun da birçok nedeni olabilir.

Bir toplum varlığını anlamlı olarak sürdürmek, anlam dünyasını sonraki nesillere aktarabilmek için içerisindeki potansiyeli yüksek (üstün vasıflara sahip) bireylerini daha fazla nitelik ve sorumluluk duygusu ile donatmalıdır. Bunu sağlayabilmek için de misyon okul, kurum ve ilişkileri ihdas edebilmelidir. Bu kurumları her

yönden daha özenli donatmak gerektiği gibi bu mekanlardaki ilişkiler ağını da “bu yüce ideale” göre kurgulayabilecek misyon sahibi insanlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Tarih bize göstermiştir ki uluslararası ilişkilerde misyonlar çoğu zaman çatışmaktadır. Bir ulusun başka coğrafyalardaki hedeflerine yönelik yaklaşımları o ulus için yüce kabul edilirken muhatabı için çok farklı bir anlama tekabül edebilir.

Bizlerin gündemi tüm insanlarla insanlık ortak paydası ile kardeş olduğumuz ve üstün olmadığımız bilinciyle, üstünlüğün doğuştan gelen özelliklerimizden değil daha sonradan kazanacağımız sorumluluk duygusu ve dışımızdaki âlem için üretebildiğimiz fayda ile ilgili olduğunu bilgisiyle; Yaratan'dan neşet eden **İlkelerimizi Ülküye, Ülkülerimizi Ülkeye, Ülkemizi Vatan'a** dönüştürmemiz olmalıdır.

Yeryüzünün her karışını vatan yapabilmemiz için; misyon sahibi bireyler ve topluluklar olabilmemiz, tüm insanlık için koyduğumuz hedeflere hizmet edebilecek kurumlar ihdas edebilmemiz gerekmektedir. **Eğitim ile ilgili düzenlemelerimizi her toplumda bulunan çok az üstün yetenekli çocuğumuzu kalabalıklar içerisinde kaybolmasına izin vermeden, onları topluma yabancılaştırmadan, zihinsel ve davranış olarak gettolaştırmadan korumak ve kollamak durumundayız...**

Bizler bu sayımızda çok sınırlı sayfalarımızı da böyle misyon kurumlarının oluş ve işleyişlerine irdeleme ve siz eğitim gönüllülerimizin dikkatine sunma gayretinde olduk. Tarihimizde var olan bu kurumların etkilerini akademik bir titizlikle araştırıp beğeninize sunduk. Yine güncel eğitim gündeminden kopmadan ama popüler olanın akışına da kendimizi kaptırmadan bizce her biri bir fikir sancısının ürünü olan yazıları siz kıymetli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Hepinize iyi okumalar diler, bir sonraki sayımızda buluşabilme temennisi ile saygılar sunarız.

Muhabbetle kalın.

- › **01**
EDİTÖRDEN
BAYRAM YILMAZ
- › **04**
ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ'NDEN KAMUOYUNA
- › **06**
28 ŞUBAT POSTMODERN DARBESİ'NİN
KRONOLOJİSİ VE SONUÇLARI
BAYRAM YILMAZ
- › **12**
MERHAMETİNİ YİTİREN ÇAĞ
BEKİR DİLEKÇİ
- › **14**
GÜNÜMÜZ AİLE PSİKOLOJİSİ
PROF. DR. AHMET AKIN
- › **16**
İDRAKTEN İNŞAYA DİL
AYDIN BİLGİ
- › **18**
TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE DİL
YUSUF YAVUZ YILMAZ
- › **21**
DERDİM KENDİM İSE...
REYHAN CANTÜRK
- › **22**
NİZAMİYE MEDRESELERİNİN
EĞİTİM PERSPEKTİFİ
M. RAŞİT YURTSEVEN
- › **26**
MEDRESELERİN EĞİTİM UFKU
ALPASLAN ARSLAN
- › **30**
KADİM BİR TECRÜBEYE YASLANMAK;
ENDERUN MEKTEBİ
BAYRAM YILMAZ

- › **34**
OSMANLIDAN CUMHURİYETE
MİSYONER OKULLARI VE ETKİLERİ
RIDVAN DEMİRYÜREK
- › **40**
II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ
EĞİTİM VE OKULLAŞMA FAALİYETLERİ
UMUT DİRİÖZ
- › **48**
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
AZINLIK OKULLARI
İBRAHİM SALİH ÖZMEN
- › **56**
KOLONYALİZMİN ENTELEKTÜEL
VE AKADEMİK VEÇHELERİ
KAMİL ERGENÇ
- › **64**
PROJE OKULLARININ KÖKLERİ
VE GÜNÜMÜZDE PROJE OKULLARI
CAVİT ERDEM
- › **68**
MİSAFİR ÖĞRENCİLERLE ETKİLEŞİM
ADEM YILMAZTÜRK
- › **74**
ÜSTÜN ZEKÂ BİREYLER ve ÖZELLİKLERİ
A. RÜŞTÜ YÜKSEL
- › **76**
EĞİTİM TEST ŞIKLARINDAN BÜYÜKTÜR
MAHMUT TAYYAR
- › **78**
SINAVLA NE SEÇMİŞ OLUYORUZ?
İDRİS ŞEKERCİ
- › **80**
DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITI OLARAK
EĞİTİM VE EĞİTİM İLE İLGİLENEN STK'LAR
M. EBUZER KARAKOÇ
- › **83**
YEREL YÖNETİMLERDE EĞİTİM
MEHMET ALİ KILIÇ

- › **86**
EĞİTİM OKULDAN İBARET MİDİR?
HASAN UYAR
- › **88**
DEĞER KAZANDIRMA SÜREÇLE-
RİNDE OKUL DIŞI FAALİYETLERİN
ÖNEMİ: 'EDEBİYAT DERNEĞİ' ÖRNEĞİ
MUSA YAŞAROĞLU
- › **90**
EĞİTİMCİ ÖĞRETMEN
ALİM TÜRKİYILMAZ
- › **92**
ZORUNLU DEĞİL, GÖNÜLLÜ EĞİTİM
İSA ÖZÇELİK
- › **94**
EN GÜZELİN(SAS) İZİNDEKİ ÖĞRETMEN
YRD. DOÇ. DR. ÖZKAN ÖZTÜRK
- › **98**
HİKMET KAPISINI YENİDEN ARALAMAK
MEHMET ÇELEBİ
- › **101**
PEYGAMBER İKLİMİNİN ÖĞRENCİLERİ;
ASHAB-I KİRAM
DİLARA TEKİN GÖLCÜ
- › **104**
ÂDEM'İN OĞLU YUNUS'CA BİR YÖNELİŞ
İLKAY CAN
- › **106**
EĞİTİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR,
MUHACİR BİR ÂLİM; AHMET DAVUDOĞLU
MEHMET BAYDAŞ
- › **110**
MODERN KLİŞELERİN GÖLGESİNDE
İSLAMCILIK
GÜRSEL ŞANLI
- › **112**
KIZILELMA; GÖNÜL ALMA
TUĞBA NUR KAR

ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER DERNEĞİ'NDEN KAMUOYUNA

Bir insanın topluma faydalı olabilmesi için iki temel şeye sahip olması gerekir, bunların başında kendisinin bir parçası olduğu bir aile/ topluluğa aidiyet duyması, diğeri de sabah kalktığı zaman yapacak bir işinin olması gerekir. Bu ikisine sahip olan insan yaşadığı topluma mutlaka bir değer katar.

Kişi ne kadar problemi ve sıkıntılıları olursa olsun eğer yaptıklarından dolayı kendisi utanmasa bile utandıracağı bir ailesi varsa en azından ailesinden, akrabalarından tanıdıklarından çekinip, utanılacak davranışlarda bulunmaktan imtina edecektir. İkinci olarak işi olan birini şeytan çok da meşgul edemez.

Bizim ülke ve toplum olarak övünülecek birçok özelliğimiz var. Kadim bir geleneğimiz, her gün sokakta karşılaştığımız fedakâr insanlarımız var. Bunlar güzel vasıflar...

Güzelliklerimizin yanında maalesef gittikçe artan eğitim problemimiz bulunmaktadır. Bu problemler bazen eğitemediğimiz bir bireyin yaptıklarıyla gözümüze sokulur... Bazen de bir sınıf içerisinde bir öğretmenimize yapılan arsızca bir davranışla kafamıza dank eder... Bu arsızlığın insanı dehşete düşüren en acı yanı ise ahlaksızlığını, terbiyesizliğini sınıf listesinde adı öğrenci sütununda yazanlar tarafından marifetmiş gibi kayda alınıp yayınlanabilmesi...

Sorunun nedenleri hakkında çok şey söyleyebiliriz. Ama bir sıkıntılı durum başınıza geldiğinde acil yapmanız gereken duruma nasıl müdahale edeceğiniz, bu sıkıntılı durumun bir daha tekrarlanmaması için ne yapacağınız? Sonra biraz sakinleşince olayları meydan getiren nedenler üzerinde bol bol analiz yapabilirsiniz.

Yakın zamanda şahit olup Ülkemizin geleceği adına bizi endişeye sevk eden Çorlu'da İsmi; Osmanlıyı kuran fikriyatın sahibi, Moğol saldırıları ile devlet otoritesinin çöktüğü Anadolu coğrafyasında kurduğu 40 (yazıyla kırk) çivarında (bunlardan biri de eşi Fatma hanım'ın başında bulunduğu Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları/kadınları) meslek örgütü ile üretimi ve asayışı ayakta tutan, Şey Edebalı'yı

yetiştireni yetiştiren, 92 yaşında Kırşehir'de Moğol saldırısına karşı Kırşehir'i savunurken oklanarak şehit edilen Ahi Evren'den alan Meslek Lisesinde öğrencileri hayata hazırlama görevini ifa etmeye çalışan öğretmenimize yapılanlar bizleri çok yönlü endişelere sevk etti.

Ülkemiz, neslimiz ve dahi bu terbiyesizliği yapan öğrencilerimiz adına duyduğumuz endişeden dolayı ilgili kişilere ulaşabilmek arzusu ile sorunun sadece açıklama yaparak çözülmeyeceğinin de farkında olarak bu (ve benzer durumlar için) **ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER DERNEĞİ** olarak Kamuoyuna çağırımızdır.

BASIN AÇIKLAMASI

“Muallimin alçaltıldığı, mesleğinin hor görüldüğü milletler düşmüştür, alçalmıştır ve şüphe yoktur ki bedbahttır.” (Nurettin TOPÇU)

Okullarda öğretmenlere yönelik fiili ve psikolojik şiddete bir yenisi daha eklendi. Çorlu'da bir okulda öğrencilerin öğretmenlerine yaptıkları saygısız davranışlar eğitim camiası olarak hepimizi derinden yaraladı.

Bu güne kadar medyada hep öğretmenin öğrenciye karşı sergilediği tutumlar abartılarak gündeme getirilirken ilk defa öğretmenlerin yaşadığı zorluklar gün yüzüne çıkmış oldu. Aslında Çorlu'da yaşanan hadise buzdağının sadece görünen kısmıdır. Öğretmenler her gün görev yaptıkları dersliklerde nice zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

Okullarımızda öğretmenlere karşı sergilenen bu tür olumsuz davranışların altında yatan nedenler masaya yatırılarak gereken tedbirler bir an önce alınmalıdır. Nesillerimizi yetiştirme gibi kutsal bir görevi icra eden, gönüllerimizin mimarı öğretmenlerin bu tür üzücü haberlerle gündeme gelmesi hepimizin vicdanını yaralamaktadır.

Ülkemizde öğretmenler ne yazık ki hak ettikleri değere sahip değiller. Uzunca bir süredir öğretmenlik mesleği itibarsızlaştırılmakta, öğretmenin öğrenci karşısındaki konumu düşürülmekte ve öğretmenlik sıradan bir devlet

memurluğu kategorisine indirgenmektedir.

Öğretmenlerin çok tatil yapması ve yatarak para kazanması gibi söylemler toplum nezdinde öğretmenin kıymetini örselemektedir. Ne yazık ki bu tür söylemleri kimi zaman siyasilerin ve eğitim bürokratlarının dile getirmeleri durumun vahametini daha da arttırmaktadır.

Öğretmeni evrak işi yapan sıradan bir memur ile kıyaslamak ve yaptığı tatilleri gündeme getirmek onun icra ettiği görevin kutsiyetini anlamamaktır. Hakını vererek görevini yapan bir öğretmenin devlet ve millet nezdinde ortaya koyduğu katma değer hiçbir şeyle kıyas edilemez.

Ülkemizde eğitim-öğretim süreçlerinde yapılan değişiklikler sisteminin istikrarlı bir yapıya ulaşılmasını engellemektedir. Yapılan yenilikler daha çok pratik süreçlerle veya sınav sistemleriyle ilgilidir. Bir öğrenciyi hangi eğitim sürecinden geçirerek nasıl bir insan ideali oluşturmak istediğimize pek kafa yorulmamaktadır. Bunun için kendi değer dünyamıza uygun bir eğitim felsefesi geliştirilemiyor.

Kendi kültürel kodlarımıza ait bir eğitim felsefesi üretilmeden eğitimde istenen başarıyı yakalamak mümkün olmayacaktır. Akademisyenler,pedagoji uzmanları ve sosyologlar kendi toplumumuzun yapısına uygun bir eğitim anlayışı geliştirmek için çaba sarf etmelidirler.

Ülkemizde yıllardır batılı eğitim bilimcilerin kuramlarından hareketle eğitim sistemi şekillendiriliyor. Buna rağmen hiçbir zaman bir batı ülkesinin elde ettiği başarı seviyesi de ne yazık ki elde edilemiyor. Yabancı eğitimcilerin popüler kavramları üzerinden kurgulanan bir eğitim sisteminin ülkemizde verimli olması elbette

mümkün olmayacaktır.

Eğitim sistemimizde öğrenci merkezli eğitim anlayışının dikkate alındığı ifade edilerek öğretmenin öğrenci karşısındaki önemi farkında olmadan azaltılıyor. Buna sınıf geçme sistemindeki esneklik te eklenince öğrencinin derse gösterdiği ilgi ve öğretmene duyduğu saygı gittikçe kayboluyor. Bunun sonucunda öğretmen, dersten kalma endişesi taşımayan bir öğrenciyi derse güdülemede ve sınıf yönetiminde çaresiz kalıyor.

Sorumluluklarından önce haklarını öğrenen öğrenciler yaptıkları disiplinsizliklerin her zaman hoş görülmesini talep etmekte. Öğrenciler kendilerine verilen aşırı toleransa rağmen yaşadıkları olumsuzlukları abartarak canları istediğinde Alo147, BİMER, CİMER gibi şikâyet kanallarını kullanıyorlar. Böylelikle çok basit sebeplerden öğretmen ve idareciler yalan yanlış ihbarlarla k ö ş e y e sıkıştırılmakta.

Bir toplumun en önemli hazinesi nitelikli insan kıymetidir. Bu kıymeti oluşturacak sistemin en önemli unsuru öğretmenlerdir. Bu bilinçle başta siyasiler ve eğitim bürokratları öğretmene hak ettikleri değeri verecek politikalar üretmelidirler.

Böylelikle eğitim süreçlerinde değerli hale gelen öğretmenler zamanla öğrenci ve veli gözünde de yücecek, kaybettiği itibarı yeniden kazanacaktır.

Bir toplumu milletler sıkalasında ileri götürecek olan da geri bırakacak olan da öğretmenlerdir. Öğretmene değer verilen ve öğretmenin görevini hakkıyla yaptığı ülkeler ilerleyecektir. Bunun için millet olarak yeniden öğretmenin değerini takdir etmemiz ve öğretmenlere karşı gereken hürmeti eksiksiz göstermemiz gerekiyor.

ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER DERNEĞİ

**EĞİTİMCİYE
ŞİDDETE
SAYGISIZLIĞA
HAYIR**

28 ŞUBAT POSTMODERN DARBESİ'NİN KRONOLOJİSİ VE SONUÇLARI*

OSMAN KARAGÜZEL

**Yazarımızın "Türkçe okunduğu gibi yazılır, yazıldığı gibi okunur." hassasiyetinden kaynaklı bu yazı için yazarımıza özel tashih uygulanmıştır.*

1) GİRİŞ

Çok partili seçim sistemine geçtiğimiz 1940'lı yılların sonlarından itibaren, "Vesayet" ve "darbe" geleneğinin hüküm sürdüğü ülkemizde, 28 Şubat darbesi, diğer darbelerden usul ve şekil bakımından farklılık arz etmekte, onun için de "postmodern" olarak nitelendirilmektedir.

Daha önce yaşanmış olan 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 darbelerinde, "milletin ordusu" doğrudan yönetime el koyarken, bu darbe, el koymaktan ziyade "el çektirmek" şeklinde olmuştur.

Bunun için de, her türlü bizans oyunu, entrika, dalavere, algı, senaryo, film, yalan ve dolan kullanılmış, "zorlama" ve "sanal" gerekçeler oluşturulmuştur.

Sahte gerekçeler, pırovakasyon, yönlendirme, algı ve baskı içinde, darbenin beş ayağı olan "asker, siyaset, yargı, basın ve Bazı etkili STK'lar" kullanılmış, tetikçilik ve "zorlama" bu çevrelerce yerine getirilmiştir.

Meri kanunlar çerçevesinde halkın seçtiği bir iktidarı, binbir entrika ile istifaya zorlayacak ve iktidardan uzaklaştıracak bir neticeye nasıl gelindiğine, hangi "Bizans oyunları" oynandığına bakmak için, 1994 mahalli seçimlerden başlamanız gerekir.

2) 27 MART 1994 MAHALLİ SEÇİMLERİ

28 Şubat'a giden yolun başlangıcı, esasen 27 Mart 1994 Mahalli İdareler seçimlerine dayanıyor, darbenin ilk başlangıç noktasını bu seçimler oluşturuyordu.

Bilindiği üzere, 27 Mart 1994 Belediye seçimlerinde RP; ilk nüvesini oluşturan Milli Nizam Partisi'nden

(26 Ocak 1970' de kurulan Milli Görüş'ün ilk partisidir) itibaren (kapatılan bu partiden sonra Milli Selamet Partisi kurulmuş, 1980 darbesiyle o da kapatılınca, RP kurulmuştur) kurulan 4. Parti olarak % 19.07 oy oranıyla (% 22.97 olan ANAP'tan sonra) 2. parti olmuş ve 6'sı Büyükşehir (İstanbul, Ankara, Konya, Kayseri, Diyarbakır ve Erzurum) 22 il (Tırabzon, K.Maraş, Elazığ, Malatya, Sivas, Sakarya, Ş.Urfa, Van, Rize, Muş, Ağrı, Kütahya, Bingöl, Bitlis, Tokat, Çorum, Batman, Karaman, Siirt, Adıyaman, Bayburt, Yozgat), 295 ilçe ve belde belediyesini kazanmıştır.

Bu seçimden sonra, malum dış ve işbirlikçisi iç odakların rahatsızlığı başlamış, ülkemizde yükselen İslami uyanış ve inisiyatifin sarsıntıları, emperyalist ve zionist çevreler de kendini göstermiştir.

Refah Partisi'nden seçilen belediyeler, binbir yokluğa, imkânsızlığa ve ambargoya rağmen, ihlaslı, gayretli, fedakar, israfsız, tasarruflu, mesaide sınır tanımayan, "kendinden veren" bir anlayışla başarılı olmuş, belediyeçilikte 27 Mart 1994 tarihi bir "milat" olmuş, hantal, verimsiz ve rutin belediyeçilikten, bazı eksiklere rağmen "hizmet" esaslı "verimli" belediyeçiliğe geçilmiş ve 1995 Genel seçimlerine gelinmiştir.

3) 24 ARALIK 1995 GENEL SEÇİMLERİ VE REFAHYOL HÜKÜMETİ

Bu minval üzere 24 Aralık 1995 Milletvekili seçimlerine gelinmiş, belediyelerdeki başarı, "Genel Seçimlere" yansıyor, % 21.38 (158 m.v.) oy oranıyla RP 1. parti olmuş, ANAP %19.65 (132 m.v.), DYP % 19.18 (135 m.v.), DSP % 14.64 (76 m.v.), CHP % 10.71 (49 m.v.) ile onu takip etmiş, MHP ise, % 8.18 ile baraj altında kalmış ve vekil çıkaramamıştır.

Ardından, 6.3.1996 tarihinde ANAP-DYP ortaklığında bir (ANAYOL) hükümet kurulmuş, ama AYM'nin "güven oylamasını" geçersiz sayması neticesinde, 28.6.1996 tarihinde ömrünü tamamlamıştır.

Müteakiben, 28.6.1996 tarihinde RP-DYP koalisyonu kurularak (REFAHYOL HÜKÜMETİ), 8 Temmuzda güvenoyu almış ve vazifeye başlamıştır.

Hemen bu tarihten itibaren post-modern darbeye giden yolun taşları döşenmeye başlanmış ve senaryolar bir bir devreye alınmaya başlanmıştır.

2 - 7 Ekim 1996 tarihleri arasında, Başbakan Erbakan Mısır, Libya ve Nijerya ziyaretlerini yapmış, Libya'da çatırda rahmetli Kaddafi'nin sarfettiği sözler, esasında rahmetli Erbakan tarafından diplomatik bir dil ve nezaketle, en etkili bir şekilde cevaplandırılmasına rağmen, içerdeki malum çevrelere ait basın ve muhalefet tarafından abartılarak ve saptırılarak yansıtılmış, iktidarı yıpratmada araç olarak kullanılmıştır.

6 Ekim 1996'da Ankara Kocatepe camiiinde, sarıklı, cübbeli ve asalı Aczimendilerin "Şeriat isteriz" söylemiyle, pırovokatif yürümeleri, 3 Kasım 1996 'da Susurluk kazasının olması, kazada Abdullah Çatlı (derin devlet ajanı ve kontgerilla mensubu olarak tanıtılmıştır), arkadaşı Gonca Us, şoförleri (İstanbul eski Emniyet müdür yardımcısı) Hüseyin Kocadağ vefat etmiş ve DYP Ş.Urfa Mv. Sedat Bucak yaralanmış, bu kaza, mafya-siyaset-polis ilişkilerinin tebarüz etmesiyle gündeme oturmuş, büyük tartışmalara sebep olmuş, Erbakan ve RP ile uzaktan yakından bir alakası olmadığı halde, mevcut hükümet bu meseleyi kucagında bulmuş, Rahmetli Erbakan bu olay ve tartışmalara "Fasa fiso" diyerek (yine de dememesi gerekirdi), kasıtlı çevrelerin şimşeklerini üzerine çekmiştir.

Bu olaya müteakiben, "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemleri başlamış, malum çevrelerce evler de geceleyin ışıklar yakıp söndürülmüş, Adalet Bakanı Şevket Kazan'da gereksiz bir şekilde "Mum söndü oynuyorlar" demiş, bu söz de abartılarak, iktidarı yıpratmada önemli ölçüde kullanılmış, yaygara sesleri arasına dahil edilmiştir.

10 Kasım 1996'da RP'li Kayseri Belediye Başkanı Şükrü Karatepe'nin, RP'nin Divan toplantısında, 10 Kasım törenleri ile ilgili acemice, heyecanla, zamansız ve maksadını aşan konuşması, darbe çevrelerine malzeme olmuş, bir yıl hapis ve para cezası ile cezalandırılmıştır.

11 Ocak 1997'de Başbakan Erbakan'ın, Başbakanlık konutunda tarikat liderleri ve şeyhlere verdiği iftar

yemeği, istismar edileceği açık iken ve o zaman "keşke olmasaydı" dediğim bu iftar, hiçbir insani ve hukuki dayanağı olmadığı halde, "irtica" gerekçesi sayılmış ve bir bardak suda fırtınalar koparılmaya çalışılmış, darbe yollarına döşenen taşlardan biri olarak kullanılmıştır.

22 Ocak 1997'de bir kısım yüksek rütbeli subaylar Gölcük'te toplanıp, "İrtica'nın iktidarda" olduğu söylenmiş, 30 Ocak'ta ise, Sincan Belediyesi'nin düzenlediği "Kudüs Gecesi" ve Star muhabiri Işın Gürel'in uğradığı hafif bir saldırı ile irtica yaygarasına matuf çevreler iyice kazan kaldırmış, hiçbir suçu ve dahli olmadığı halde, yazar ve Müslüman dava adamı Nurettin Şirin, bu gece de afişleri hazırladığı gerekçesiyle (gerçekte hazırlamadığını, Sincan Belediye Başkanı Bekir Öztürk'ün ricasıyla üzerine aldığını söylemiştir) 18 yıla yakın hüküm giymiş, yıllarca cezaevinde suçsuz yere yatırılmıştır. Bekir Yıldız'da aynı akıbete duçar olmuş ve cezaevine tıkmıştır.

Kudüs Gecesi gerekçe olarak, 4 Şubat'ta askerler, 20 tank ve 15 zırhlı araçla Sincan'da geçiş yapmış, milletin ordusunun bir kısmı, milletin iktidarına gözdağı vermiş, 5 Şubat'ta ise, C.Başkanı S.Demirel, kendine vazife çıkararak (darbelerin mağduriyetini yaşamış biri olduğu halde), Erbakan'a "uyarı mektubu" göndermiş, Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya, fevkalade mesnetsiz, tehlikeli ve sapkın bir ifade ile "İrtica PKK'dan daha tehlikelidir" diyerek, kirli maksatlarını açık etmiştir.

Bütün bunları arkasına alan malum çevreler, 11 Şubat'ta "Şeriata karşı kadın yürüyüşünü" yapmış, milletin inanç ve akidelerine karşı talihsiz sözler sarf etmişlerdir.

Pırovokasyonlar bununla da bitmemiş, İstanbul'da Fatih camiinde öğle namazına müteakip "Şeriat isteriz, Yaşasın Hizbullah" sloganları ile küçük bir gurup yürümüş, irtica senaryolarına bu da eklenmiştir.

4) 28 ŞUBAT MGK TOPLANTISI VE KARARLARI

Nihayet, 28 Şubat 1997'de, 9 saat süren MGK toplantısı yapılmış, her zaman maske olarak kullanılan "laiklik, demokrasi ve hukuk" vurgusu yapılmış, laiklik için yasaların uygulanması, tarikatlara bağlı okulların denetlenmesi, MEB'na devredilmesi, kapatılması, 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi (İmam Hatiplerin orta kısmını otomatikmen kapatmak için), Tevhid-i Tedrisat kanununun uygulanması, tarikatların kapatılması, irtica nedeniyle ordudan atılan subaylar sebebiyle Orduyu tenkit eden basının kontrol altına alınması, kılık kıyafet kanununun etkin uygulanması (kamuda ve tüm okullarda başörtüsünün yasaklanması), kurban derilerinin sivil dernek ve vakıflarca toplanmasının önüne geçilmesi, Atatürk aleyhindeki söz ve eylemlerin cezalandırılması gibi bir dizi karar hükümete dayatılmış, rahmetli Erbakan, bu kararları imzalamamış (2013 yılında meclis tutanakları incelenerek, imzalamadığı görülmüştür), ama kamuoyuna "imzalamış" gibi sunulmuş ve haksız yere karalanmış, İslami camia içinde bile iftiralara malzeme edilmiştir. Daha sonraki yıllarda M.A.Birand, CNN TV.de yaptığı pırogram da, aldatıldıklarını, imzalamadığı halde imzaladı diye gazetecilerinde kandırıldığını itiraf etmiştir.

O dönemde ve daha sonraki dönemler de, camia içinden bile çok tenkit edilen, izrail ile yapılan askeri antlaşmaları ise, kendisinin imzalamadığı, bir kısım

askeri otoriter tarafından antlaşmaların yapıldığı da, daha sonraları ortaya çıkmıştır.

21 Mayıs 1997'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, RP'ne kapatma davası açmış, 7 Haziran da Genelkurmay, irticai faaliyetleri desteklediği gerekçesi ve "yeşil sermaye" yaftası ile birtakım firmalara (Kombassan, Aytaç ve benzeri) ambargo koymuş, 10 Haziran da, AYM, Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyeleri Genel Kurmay Başkanlığına çağrılarak "irtica birifingi" vermiş ve çok acıdır ki, bu davate üst düzey yargı mensupları tümüyle katılmış ve alkışlamıştır.

18 Haziran 1997'de Başbakan Erbakan, başbakanlığı anlaştıkları şekilde ortağı ve yardımcısı Tansu Çiller'e devretmek üzere istifa etmek zorunda kalmış, ama, C.Başkanı Demirel, malum çevrelerin isteği doğrultusunda, hükümeti kurma görevini Mesut Yılmaz'a vermiştir.

5) REFAHYOL HÜKÜMETİNİN BÜYÜK HİZMET VE BAŞARILARI

11 Ay süren kısacık REFAHYOL Hükümeti döneminde, çok büyük ve tarihi işlere imza atılmış, alışlagelmiş, Batı ve emperyalist ve zionist işbirlikçi politikalaraters icraatlar yapılmış, "İslami-Milli ve Yerli" bir politika ile hareket edilmiş, mutlu azınlığın yanında değil, milletin, garip gurebanın yanında yer alınmış, hep Batı'ya yüzü dönük ülkemizin penceresi Güneye ve Doğu'ya da açılmış, bu durum dış ve içerdeki işbirlikçilerini rahatsız etmiş, topyekün rantıye çevrelerini ve onların kollarını harekete geçirmiştir

Bu dönemde devrim niteliğinde icraatlar yapılmış, memur ve işçiye tarihinin en büyük zammı verilmiş, "Denk Bütçe" (devletin gelir ve giderlerinin eşitlendiği, açık vermeyen bütçe) gerçekleştirilmiş, "Havuz sistemi" oluşturularak, Kamu kurumlarının paraları tek havuz da, özel bankalar da değil de, bir devlet bankasında toplanmış, daha önce, Devlet teşekküllerinden karı ve parası olanların, özel bankaya, % 40-50 faizlerle yatırdığı, ihtiyacı olan diğer devlet kurumlarının da aynı bankadan %150'lerle aldığı ve aradaki %100 lük farkın özel bankalara kaldığı, devletin parası üzerinden yatırım yapmadan ve istihdam sağlamadan büyük paralar kazanıldığı döneme son verilmiştir. Sadece havuz sisteminden o dönem de 6,5 milyar dolar kazanılmış, bu paranın daha önce özel bankalarca belli kesimlerce

hortumlandığı ortaya çıkmıştır.

Malum dış ve iç işbirlikçileri harekete geçiren, daha büyük devrimci icraat ise, dış politika da gerçekleşmiş, Türkiye önderliğinde, Mısır, Nijerya, İran, Pakistan, Endonezya, Malezya ve Bangladeş'in dahil olduğu, sekiz büyük Müslüman ülkenin bir araya getirildiği, başlangıçta iktisadi işbirliğini, devamında ise her alanda birlikteliği hedefleyen "D-8" leri kurmuş, istifa etmesine birkaç gün kala, sekiz ülkenin devlet ve hükümet başkanlarını Türkiye'de, İstanbul'da bir araya getirerek D-8'i ilan etmiştir

6) ANASOL-D HÜKÜMETİ

30 Haziran 1997'de Mesut Yılmaz başkanlığında ANAP- DSP- DTP ortaklığında, kısa adıyla ANASOL-D hükümeti kurulmuş, 11 Ocak 1999'a kadar sürmüş, Anadolu insanını derinden yaralayan, inancını, kültür ve kimliğini kıran, Türkiye ekonomisini zayıflatan MGK kararlarını bir bir yürürlüğe koymuş, üniversiteler de, İmam Hatip Liseleri ve kamuda başörtüsü yasağı ile binlerce insan mağdur edilmiş, okuma ve çalışma hakları ellerinden alınmış, bu toprağın insanı "ÖZ VATANINDA PARYA" durumuna düşürülmüştür.

7) ANASOL-M HÜKÜMET

Kapatılan RP yerine FP kurulmuş ve 18 Nisan 1999'da yapılan seçimlerde % 15 oy oranı ve 111 m.v. ile 3. Parti durumuna düşürülmüş, terörist başının 15 Şubat 1999 tarihinde paketlenip Türkiye'ye teslimini bir zafer olarak sunup, oya tahvil ederek, %22 oy ve 136 m.v ile DSP 1. Parti olmuş, %18 oy ve 129 m.v. alan MHP 2. Parti, 86 m.v. ve %13 oy oranı ile ANAP 4' üncü, 85 m.v ve %12 ile DYP 5'inci olmuştur. CHP İSE, % 8 oy oranı ile baraj altında kalmış ve vekil çıkaramamıştır.

2, Parti olan MHP'nin, kendisine yakın olduğu, aynı tabanı ve benzer ortak değerleri paylaştığı ve benzer yelpaze de yer aldığı ANAP, DYP ve FP ile ortak hükümet kurması beklenirken, Bahçeli'nin, Kutan ve Çiller'e hitaben, "Biraz Dinlensinler" diyerek, Ecevit ile ortak olmayı yeğlemiş ve DSP-ANAP-MHP ortaklığında, kısa adı ANASOL-M olan hükümeti kurmuşlardır.

8) RAHŞAN ECEVİT'İN, MHP VE ÜLKÜCÜLERE AĞIR SÖZLERİ

Hükümet kurulma arifesinde, Rahşan Ecevit'in,

MHP camiası ve Ülkücü hareket için ve özet olarak: "Çocukları, gençleri örgütlediler, baskı altına aldılar, hatta silahlandılar. 'Ya bizden olacaksın, ya canından' dediler. Yıllarca sayısız can yaktılar, canlar aldılar. Bunların acısını unutmak kolay mı?" dedikten sonra, devamında, siyasi partilerin sosyal ve ekonomik açıdan topluma ferahlık getirmek amacıyla kurulduğunu, görüş ayrılıklarını buna dayandırması gerektiğini belirterek, "Ama, 'Biz Asena adlı kurttan üredik, Orta Asya'dan buralara geldik, bu ülkede egemenlik bizim hakkımızdır' iddiasıyla, üstelik de kaba kuvvetle siyaset yapmaya kalkışanlar, ne demokratik anlamda 'parti' sayılabilir, ne de milli birliği güçlendirebilirler," "Üstelik kaba kuvveti, yalnız siyasi örgütlenme için değil, maddi çıkar için kullananlara da kucak açtılar, mafyalarla, çetelerle kaynaştılar" gibi fevkalade ağır, incitici, dışlayıcı, itham edici beyanlar da bulunmasına ve Ecevit'e, Rahşan Ecevit'in sözlerine katılıp katılmadığı sorulduğunda da "elbette" demesine rağmen, Sn. Bahçeli, hiçbir şey yokmuş, denmemiş gibi hareket etmiş ve DSP ile ortaklığa teslim olmuştur.

9) MECLİSİN TOPLANMASI VE M. KAVAKÇI'YA "HADDİNİN BİLDİRİLMESİ"!

18 Nisan 1999 seçimlerinden sonra, MHP'nin de içinde yer aldığı ANASOL-M hükümeti, 2 Mayıs da toplanan ilk Meclis Genel Kurulu'na, FP m.v. Merve kavakçı başörtüsü ile gelmiş ve Nazlı Ilıcak hanım desteğinde salonda onunla oturmuş, MHP'NİN başörtülü M.V. Nesrin Ünal ise başını açarak Meclise gelmiş, Merve hanımı yalnız bırakmış, dolayısıyla FP Meclis de, MHP'nin de karşı safa geçmesiyle yalnızlaşmış, destekten mahrum bırakılmıştır.

Bunun üzerine kürsüye çıkan Ecevit: "Türkiye de

hanımların giyim kuşamına, başörtüsüne özel yaşamlarında hiç kimse karışmıyor. Ancak, burası hiç kimsenin özel yaşam mekanı değildir. Burası devletin en yüce kurumudur. Burada görev yapanlar devletin kurallarına, geleneklerine uymak zorundadırlar. Burası devlete meydan okunacak yer değildir. LÜTFEN BU HANIMA HADDİNİ BİLDİRİNİZ" gibi, öfkeli, sinirli ve yüzünü karartan bir ifade ve üslup ile milletin iradesini hiçe sayan, seçilmiş bir insanı, sırf başı kapalı diye meclise sokmayan, meclis genel kurulundaki vekilleri Merve hanımın üzerine salan, öfkeli ve tehditkar bir konuşma yapmış, DSP gurubu "Dışarı.. Dışarı.." siloganları ile Sn Kavakçı'yı dakikalarca ayakta protesto etmiş, Nazlı hanımın tüm çabalarına rağmen, Merve hanım Meclisi terk etmek zorunda bırakılmış, BAHÇELİ ve MHP GURUBU DA OLUP BİTENLERİ SEYRETİMİŞ, LİNÇ GİRİŞİMİNE MARUZ KALAN KARDEŞLERİ KAVAKÇI'YA SAHİP ÇIKMAMIŞ, DESTEK OLMAMIŞTIR. Oysa, sadece MHP m.v. Nesrin hanım başını açmadan meclise girseydi ve Bahçeli ve gurubu ona destek verseydi, Merve hanımın üzerine gidemeyecek ve meclisten kovamayacaklardı. Merve hanım adeta, selin önünde yalnız bırakılmış, TBMM de tarihi bir hata yapılmış, Bu durum meclisin tarihine kara bir leke olarak işlenmiştir.

Çok acıdır ki, bu hükümet döneminde de, 28 Şubat MGK kararları uygulanmaya devam etmiş, Müslümanların her alanda budanmasına devam edilmiştir. Fazilet Partisi de kapatılmış ve Milli Görüş hareketinin 5. Partisi olan Saadet Partisi kurulmuştur.

Yine bu hükümet döneminde "Rahşan Affı" olarak

adlandırılan af çıkarılmış. Buna karşı çıkan MHP Mersin m.v. rahmetli Ali GÜNGÖR, o dönemde meclis kürsüsünden veciz bir konuşma yapmış, Özet olarak bu affın, "vatan hainlerini, PKK'lı canileri ve onun teröristbaşını affetmek ve bu büyük vebale bu büyük meclisi alet etmektir" diyerek delikanlı bir duruş sergilemiş, hemen ardından da Bahçeli liderliğindeki MHP tarafından partiden ihraç edilmiştir. Ebedi yurdu cennet olsun inşallah.

10) DEĞERLENDİRME, TESPİT VE SONUÇLAR

28 Şubat darbesi, emperyalist ve zionist bir pirojedir.

Emperyalist ve zionistler, bölge ülkelerini yani Müslümanları kullanarak ve aldatarak Irak, Suriye, Libya, Afganistan, Yemen, Mısır ve daha birçok yerde ne yaptıysa, hangi amacı güttüyse, 28 Şubat darbesi de odur ve aynı amaçlara matuf yapılmıştır

Pirojenin hedefi, İslami-millî ve yerli olan millî görüş hareketini budamak, lideri Erbakan'ı siyaset dışına itmek, kurduğu tüm partileri kapatarak, ülke idaresinde yer almasını önlemektir. Bu hedefe varmak için dört partisi (MNP, MSP, RP ve FP) kapatılmış, LİDER ve KADROLARI YARGILANMIŞ, ZAMAN ZAMAN DA SİYASET YASAĞINA MARUZ BIRAKILMIŞLARDIR. Bu aynı zamanda, inancına, diline, dinine, kültürüne, kimliğine, tarih ve medeniyetine bağlı sessiz çoğunluğun, Anadolu insanının önünü kesmek, bir avuç mutlu azınlığın egemenliğini sürdürme çabası olmuştur.

Ayrıca, o dönem de, öncesi ve sonrasında, rahmetli Erbakan'ın meclis ve muhtelif ortamlarda yaptığı, ülkemizi bekleyen tehlikeler, emperyalist ve zionist pılanlara yönelik, ileri görüşlü, basiretli ve "büyük devlet adamlığını" ortaya koyan ve bugün hepsi gerçekleşen konuşmaları, kamuoyundan gizlenmiş, iş işten geçtikten sonra, yıllar sonra yayınlanmıştır. Bugün o konuşmaları, büyük bir hayranlıkla izlemekte ve dinlemekteyiz.

Kısaca, bu ülke de Erbakan'ın kıymeti bilinmemiş, ülkemizi ve Müslüman Alemleri ileriye götürecek, D-8'i atıl olmaktan kurtaracak, emperyalist ve zionist kuşatmayı önemli ölçüde dengeleyecek bir büyüklüde değerlendirememiştir. Bugün, karşıtları bile ve tüm kesimlerce hakkı teslim edilmekte, saygıyla anılmakta, ama iş işten geçmiş bulunmaktadır.

Yine o dönem de MHP ve lideri Bahçeli, DSP ve ANAP ile değil de, FP'ni de içine alacak bir koalisyon hükümeti kursaydı (FP, Bahçeli'ye "Başbakan ol ve her türlü desteği verelim" demesine rağmen), 28 Şubat'ın zulümleri devam etmeyecek, önemli ölçüde hafifleyecek, ondan sonraki ilk seçimde milletin teveccühü MHP'ye yönelecek, 1. Parti olacak, 2002'den sonraki tablo bambaşka tezahür edecek, SP'nin bölünmesi de ortadan kalkacak, ülke ekonomisi iflas etmeyecek, belki de 15 Temmuz'lar yaşanmayacaktı.

Bu darbenin en büyük mağdurları İ.H.Liselerinde ve üniversitelerde okuyan başörtülü kız talebeler ile kamuda çalışan başörtülü bayanlar ve irtica gerekçesiyle ordudan atılan askeri personellerdir. Ayrıca, üniversitelere girişte uygulanan haksız, hukuksuz ve adaletsiz "katsayı engeli" nedeniyle, başta İ.H.Liseleri olmak üzere, tüm meslek okulları mağdur edilmiş, bu okullara yönelik azalmış ve öğrenci kalitesi bu dönemde dibe vurmuştur.

Postmodern darbe ile yüzlerce ve binlerce genç kızımız üniversite de okuma hakkını kaybetmiş, okumak için başta Avusturya olmak üzere, AB ülkelerine, ABD, Kanada, Rusya, Müslüman ülkelere ve dünyanın birçok yerine gitmek zorunda kalmış, kendi öz vatanında garip kalmanın, ötekileştirilmenin ve ecnebi ülkelerde sürünmenin mağduriyetini iliklerine kadar yaşamıştır. Hiç şüphesiz ailelerde büyük acı ve mağduriyetler yaşamış, körpecik evlatlarını vatanları dışına, gavur ellere göndermenin ızdırabını yaşamış, kıt imkanları ile biriktirmek zorunda kaldıkları paraları dövize çevirerek çocuklarına, yurt dışına göndermek zorunda kalmış, bu haksızlık nedeniyle, sadece aileler değil, ülkemiz de büyük döviz kaybına uğramıştır.

Başörtüsü nedeniyle iş bulamayan, işini kaybeden ve ordudan atılarak aç ve açıkta bırakılan insanlarımız da, yaşanan bunca mağduriyetin, bir yığın psikolojik sorunlar oluşturduğu da bilinen bir gerçektir.

Darbenin çatışmasız ve kansız bitmesinde, rahmetli Erbakan'ın büyük rolü olmuş, asla bir kavgaya fırsat vermemiş, partisinin kapatılmasına bile, "Hareketimizin tarihinde bir virgül hükmündedir" diyerek, insanları sakinleştirmiş, milletimizin kendi içinde bölünmesine ve çatışmasına, değil kardeş kanı dökülmesine, bir kişinin bile burnunun

kanamasına müsaade etmemiş, yapılanları sineye çekerek, hiçbir şey olmamış gibi, yılmadan ve usanmadan yoluna, mücadelesine azimle ve kararlılıkla devam etmiştir.

Darbenin ülke ekonomisine maliyetini ise, 28 Şubat 2018 de, darbenin 21. Yılında devlet erkamı 390 milyar dolar olarak açıklamıştır.

28 Şubat döneminde, haksız ve hukuksuzluklara direnen insanlar, her zaman olduğu gibi hep bir avuç olmuş, birçok insan dik duramamış, bugün aslan ve kahraman kesilen, iktidar nimetlerinden alabildiğine yararlanan yığınla insan, o günlerde sessiz kalmış, sinmiş, küçücük makamlarını bile kaybetmemek için zulme alet olduğu da talihsiz bir vakiyadır.

O dönem de birçok veli İ.H.Liselerinde okuyan çocuklarını, katsayı zulmü nedeniyle, gelecekleri ellerinden alınacak endişesiyle, düz ve açık liselere çocuklarını kaydirmiş, o dönemde iki evladını İ.H.L'de okutan bir insan olarak, bu geçişlere kulak asmamış ve okullarına devamını sağlamış, başörtüsü yasağı nedeniyle de, kız evladını yurt dışına göndermek zorunda kalmış ve tüm yönleriyle 28 Şubat mağduriyetlerini yaşamış, başında bulunduğum bir "İnsan Haklar Derneği" nedeniyle, darbenin bütün aşamalarına, topluma yansımalarına ve acılarına şahit olma bahtsızlığına erişenlerden olarak, büyük sıkıntılar yaşadığımızı ifade etmek isteyerek, ve 28 Şubat'ı, özetin de özeti olarak sunduğum belirterek, yazımı noktalıyorum. gelmesi hepimizin vicdanını yaralamaktadır.

MERHAMETİNİ YİTİREN ÇAĞ

BEKİR DİLEKÇİ

Merhamet duygusunun kaybolduğu bir çağda yaşıyoruz. Bireyselliğin ve bencilliğin her türlü ahlaki ilkenin önüne geçtiği günümüzde insanoğlu kendi sevinçleri için başkalarının çığlıklarına kulaklarını tıkıyor. Daha çok kazanma, daha çok biriktirme, vahşi yaratıklar gibi güç elde etme yarışı insanların vicdanlarını berhava ediyor.

Kapitalizmin acımasız kuralları, emperyalizmin kanlı pençeleri insanlığı teslim almış durumda. İnsanoğlu hiç bu kadar hazza ve güce tamah etmemişti. Fedakârlık, acıma, infak, adalet ve vefa duyguları çoktan uçup gitmiş gönlümüzden. İnsan, insanın kurdu olmuş ve kanlı bir kör düğüşün içinde acımasızca birbirini kemiriyor.

Modern zamanlarda hedonist zihnin azmanlaştırdığı insan, arzularını tatmin etmeyi en temel hak olarak görüyor. Başkalarının hukukunu dikkate alarak yaşama diye bir düşüncesi olmadığı için toplumsal kuralları özgürlüğün önündeki en büyük engel olarak değerlendiriyor. Popüler kültürün modern araçları bireylere, "istediğini yap, dilediğini yaşa" felsefesini en büyük mutluluk aracı olarak servis ediyor. Toplumumuzu ifsat eden gösterişli zehirler,

sanat ve iletişim kanalları kullanılarak insanımıza zerk ediliyor. Televizyon dizileri, yarışmalar ve filmler bizim ruh iklimimizi alabora edecek şekilde tasarlanıyor.

Her fırsatta kadına uygulanan şiddete karşı olduğunu söyleyen modern elitler, kadını kapitalist sistemin tüketim aracı olarak kullanmasına ses çıkarmıyorlar. Reklamlarda, fuarlarda ürün satmak için kullanılan kadın ve çocukların sinsice istismar edildiğinin farkında değiller. Toplumda müstehcenliğin sıradanlaşması için gayret sarf eden çağdaşlar; ancak psikolojisi bozuk, sapık kişiliklerin eylemlerine zemin hazırladıklarını elbette kabul etmeyecekler.

Bardağın boş tarafından bakınca insanlığın koşar adımlarla kıyamete doğru sürüklendiğini görüyoruz. Binaların çoğaldığı, insanların daracık alanlarda birbirlerinden fersah fersah uzakta yaşadığı zamanlara erdik. Eskilerin ahir zaman dediği günümüz şartlarında insanlığa yeniden diriliş mustusu vermesini ümit ettiğimiz âlim ve bilge insanların sözleri de katılaşmış kalplerimizdeki yaralara merhem olmuyor.

Son günlerde ülkemizde gündeme gelen kadına şiddet ve çocuk istismarı haberlerini okuyunca toplum olarak yuvarlandığımız çukuru düşünüp ruhumuz daralıyor. Rahmet elçisinin ahlakıyla yoğrulmuş, O'nun varisi nice kutlu insanın iz bıraktığı bu topraklarda cahilliye döneminden daha feci haberleri duymak insanın içini acıtıyor.

"Yaratılanı sev yaratandan ötürü" felsefesini şiar edinerek insanlara, hayvanlara, bitkilere, dağlara, taşlara Allah'ın (c.c.) emaneti gözüyle bakan zihin dünyasını

hangi ara yitirdik. Rahman, Rahim ve Rauf olan rabbimizin tecellisiyle süslenen gönüllerimizdeki merhamet duygusu nereye buharlaşıp gitti. Kadınlarımız bizlere rabbimizin emanetiyken, cennet meyvesi çocuklarımız evlerimizin en kıymetli süsüyken hangi hoyrat ellerle kutsal emanetlere ihanet eder olduk.

Yapılan araştırmalar dünyanın her yerinde bölge, kültür, eğitim düzeyine bakılmaksızın kadın ve çocuk istismarı oranının yüksek olduğunu gösteriyor. Ancak İslam toplumlarında bu tür hadiselerin çok eleştirdiğimiz batılı ülkelerdeki gibi yüksek olmasını nasıl izah edeceğiz? İnsanlığın kurtuluşu İslam'a bağlıysa ve İslam'ı insanlığa Müslümanlar ulaştırılacaksa bu olumsuz manzara ile davet sorumluluğumuzu nasıl yerine getireceğiz?

İnsanlığın ortak sorunlarından biri olan şiddetin bizim topraklarımızda bu kadar yaygın olmasının elbette bu satırlara sığmayacak kadar çok nedeni var. Ancak bizler en yakınlarımızdan başlayarak toplumumuzda adalet ve merhamet duygularını yeniden yeşertmek için gayret göstermeliyiz. Merhamet duygumuzda meydana gelen aşınmayı tamir etmek için anaokulundan başlayarak üniversiteye kadar süren eğitim döneminde öğrencilerimizin ruhlarına sevgiyi, saygıyı, acıma ve adalet duygusunu nakşetmeliyiz.

Modern zamanların metal dişlileri arasında kaybettiğimiz merhameti yeniden bulmak zorundayız. Âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin ümmeti olduğumuzu yeniden hatırlamalıyız. Kendisine seslenildiği zaman tüm bedeniyle dönen, kendi söküğünü kendisi diken, ev işlerinde hanımlarına yardım eden, kuşu ölen bir çocuğun yanına oturup onu teselli eden, gözleri görmeyen bir kadının elinden tutarak istediği yere kadar götüren rahmet peygamberinin ümmetinin bu kadar savrulması kabul edilemez.

Peygamber efendimiz (s.a.v), **"Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündekiler de size merhamet etsin"** diyerek tüm yaratılmışlara merhamet etmemizi emrediyor. Bu nedenle merhameti kuşanan bir Müslüman, yeryüzünde yapılan zulümlere duyarsız kalmaz. Dünyayı yeniden güzelleştirecek olanlar, gördüğü kötülüğü eliyle, diliyle ve kalbiyle düzeltecek olanlardır.

GÜNÜMÜZ AİLE PSİKOLOJİSİ

PROF. DR. AHMET AKIN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık Anabilimdalı Öğretim Üyesi

Batı menşe'li ve Anglosakson tandanslı psikolojinin bireysel, sosyal ve ailevi yansımaları son dönemlerde bariz biçimde açığa çıkmaktadır. Toplumsal ve ailevi yapımızı bilinçli biçimde “ataerkil” olarak nitelendirerek suçlayan ve böylece niteliksizleştirmeye çalışan bu psikolojinin bize önerdiği aile yapısı ise amorfudur. Erkeklerin kadınları ezdiği, kadının toplumda geri planda kaldığı ve bu nedenle toplumun ilerleyemediği şeklindeki bu tezler son 50 yılda karşılık bulmuş buna bağlı olarak hızlı ancak dengesiz bir sosyal değişme yaşanmıştır. Amorf aile yapısında kadın ve erkek rolleri birbirine karışmış, anne ve babanın aile içi sorumlulukları mecz edilmiştir. Androjen bir yapıda açığa çıkan ebeveyn davranışları sonucunda kız çocuğu annesine, erkek çocuğu babasına bakarak cinsiyet rol kimliği geliştirme fırsatını elde edememektedir. Kız çocuğu evde kadın gibi davranan bir anne, erkek çocuğu ise evde erkeğe uygun davranan bir baba görmedikçe ileriki yıllarda bir tür kendi cinsiyet kimliğine uygun davranma sorunu yaşayabilecektir. İleri durumlarda ise meskullen kadınlar ve feminen erkekler artabilecek ve buna bağlı olarak cinsel kimlik problemleri maalesef gözle görülür düzeye gelebilecektir. Bunun sinyalleri mevcut günlük yaşamımızda kısmen de olsa görülmektedir. Beyefendi gibi davranması gerekirken meteroseksüel davranan gençler ve hanımefendi gibi davranması gerekirken erkeksi protesto sergileyen kız ergenlerin sayısı giderek daha fazla artmaktadır. Bu olgu dini, siyasi, felsefi ve sosyal tüm katmanlardan bağımsız olarak gözlenmektedir.

Yaygın olarak ortaya çıkan günümüz amorf ailesinin diğer bir özelliği; anne-babanın çocuğuyla arkadaşça bir ilişki kurmaya çalışmasıdır. Bunu da öneren batı psikolojisiidir. Anne-baba çocuğuyla arkadaş değildir, psikolojik olarak olamaz, olmamalıdır. Günümüzde anne-baba artık çocuğunun karşısında yutkunmakta, ondan

ürkmemekte ve çocuğuyla problem çıkmaması için söylemesi, yapması gerekenleri yapamamakta ve terbiye noktasında koyması gereken sınırları çocuğuna koyamamaktadır. Buna bağlı olarak günümüz gençlerinin temel sorunu; haklarını bilmelerine rağmen hadlerini yanı sınırlarını bilememeleridir. Ergenlerde ve genç yetişkinlerde “isteminin farkında olan ancak karşıt istemi reddeden” bir davranış şablonu giderek yaygınlık kazanmaktadır. Benzer biçimde “anne-babaya hürmetin” yerini en sağlam yapıli ailelerde bile neredeyse “anne-babaya saygı” almaktadır. Hâlbuki anne-babaya hürmet her koşulda farzdır. Saygı yasal hürmet duygusal bir bağlılıktır.

Çocuklar artık daha az doyum hisseden ve kanaatkâr bir kişilik yapısından uzaklaşan bir konuma gelmektedir. En iyi kolejlerde okutmak, her eksigini gidermek, konforlu bir yaşam tarzı sunmaya çalışmak maalesef onların kişilik ve karakterine tam olarak istenen katkıyı sunmamıştır. Bilakis “ihtiyaçları giderilebilse bile doyurulmayan” bir algı zemini oluşmuş, hep daha fazlasını, lüksünü isteme eğilimi giderek artmıştır. Kendisine verilen hediyein markasına bakarak mutlu olan ve ileri durumlarda markasını beğenmediği hediyeye burun kıvrabilecek noktaya gelen çocuklar ve ergenler de bu psikolojinin mamûlüdür.

Kadınların bu denli hızlı ve yoğun biçimde çalışma hayatına girmesine rağmen, yasal ve sosyal politikaların zemininin aynı hızla hazırlanamaması diğer ciddi bir problemdir. “Ekonomik özgürlük”, “kariyer yapma” ve “ayaklarının üstüne basma” gibi batı psikolojisi temelli önermeler kadınları büyük oranda evlilik ve aileden uzaklaştırmaya başlanmaktadır. Evliliği geç yaşta da olsa tercih eden kadınlar ise bir dizi ailevi sorumluluğu bir külfet olarak görebilmektedir. Anne olmak bazı durumlarda ağır gelebilmekte ve bir türlü genç evliler “çocuk sahibi olmaya hazır”

hissedememektedir. Bu ileri durumlarda 30'lu yaşların ortalarına kadar uzanabilmektedir. Belli bir noktadan sonra da imkânsızlaşmakta, psikolojik anne-babalık dönemi için geç kalınmış olmaktadır.

Çalışan anne çocuğunu çok küçük yaşlarda kreşlere ve yuvalara bırakmak zorunda kalmaktadır. Hâlbuki bebek en az üç yaşına kadar mutlaka annesiyle ve de babasıyla mutlu bir şekilde evinde kalmalıdır. Bu görevi ne en eğitimli bakıcı, ne babaanne, ne de anneanne bebeğin anne ve babası gibi işlevsel olarak yerine getiremez. Ayrıca kreşlerin sayısı ile huzurevlerinin sayısı doğru orantılı artmaktadır. Her ikisi de toplumsal yapının psikolojik anlamda dinamitleridir. Bize bilinçli olarak geç yaşta evliliği, az sayıda çocuk yapmayı, kreşi ve huzurevini öneren batı, kendi dünyasında bunların tam tersi yönde politikalar üretmektedir. Ancak onlar bu noktada bize göre çok geç kaldıklarını da bilmektedir. Özellikle İskandinav ülkelerinde erken yaşta yani genç yetişkinlik döneminde evlilik teşvik edilmekte, annelerin ilk yıllarda bebekleriyle birlikte olmaları sağlanmakta ve çocuklar için maddi destekler giderek artmaktadır. Ancak artık bu ülkelerde evlilik gençler tarafından tercih edilmemektedir, bunun yerine alternatif birlikte yaşama biçimleri yoğun biçimde gözlenmektedir. Hâlbuki evlilik hem fiziksel hem de psikolojik sağlığı güçlendirmektedir. Birçok bireysel ihtiyacın giderilmesini sağlamaktadır. Ülkemizde bir kısım medya, sosyal medya, haber programları ve evlilik programları; sağlıklı evlilik ve aile yaşamını âdeta yok etmeye çalışmakta, iyi örnekleri daha az gündeme getirir iken şiddet, vahşet ve ahlaksızlık içeren örnekleri sürekli gündemde tutmaktadır.

Psikoloji, insanı sosyal yapıda yer almaya, insanları birbirine yaklaştırmaya yaramalıdır. Günümüzde ülkemizde psikoloji okuyanlar ve okutanların önemli bir bölümü içinde yaşadığı toplumun dinamiklerine ve değerlerine maalesef mesafeli ve ileri durumlarda yabancı olabilmektedir. Psikoloji bölümlerinde okuyan öğrencilerin ve bu alandaki akademisyenlerin dinî ve millî değerlerden bîhaber olması kabul edilemez. Toplumumuzun tarihsel, kültürel, töre ve manevi mozaiklerinin farkında olmayan bir psikolojinin, insanlarını tedavi etmesi güçtür. Bu nedenle psikolog sayısı artmasına rağmen mutsuz insanların sayısı da giderek artmaktadır. Zira **sosyal bilimlerde farklı kültürler**

arasında transfer oldukça zordur ve uygun da değildir. Yeniçeriye şövalye kostümü giydirilemez, Avusturya'da geliştirilen psikoloji teknik ve ilkelerinin ülkemizde işlememe olasılığı son derece yüksektir.

Son olarak şımartılmış bir psikolojiden söz etmek yerinde olacaktır. İnsanoğlu bir takım sorunlarını kendi başına veya aile desteğiyle çözebilmelidir. Günümüzde ülkemiz giderek daha kırılğan olan bir insan modeli ile karşı karşıya kalmaktadır. Buna neden olan yanlış ve hatalı psikoloji algısıdır. Anne-babalar ebeveynlik görev ve sorumluluklarını psikologlara devretme yoluna gitmemelidir. Eğer çocuğu yalan söylüyorsa bunun nedenini psikoloğa değil kendine sormalıdır. Çocuğunu en az bir psikolog, bir pedagog kadar tanımalıdır. Benzer biçimde karı koca (karı-koca terimini özellikle kullanmak istiyorum, zira karı ve koca kelimeleri kadın ve erkek için evlilik sürecine yönelik –“eş” kelimesinin aksine- sadece yasal bir bağlılık değil duygusal, dini ve sosyal bir bağlılık algısı da oluşturmakta ve bana kalırsa boşanmayı zorlaştırmaktadır. Eş kelimesi ise evliliği bir ortaklık gibi göstermektedir, iyi gitmeyince kolayca bitirilebilecek bir ortaklık gibi....), aralarındaki küçük sorunları psikolog ofislerine taşımamalı bunun yerine birbirlerini anlama ve dinleme yoluna gitmelidir.

Psikolojik sorunlar günümüzde artık biraz da öğrenilmiş vaziyettedir. Doğum öncesi depresyon, lohusalık depresyonu, ilk çocuk depresyonu vb. kavramlar günlük yaşamda çok sık kullanılmaktadır. İnsanoğlu böyle bir varlık değildir, gençler birbirine “depresyondayım, panik atağım var” gibi ifadeleri çok rahat kullanmaktadır. **Unutulmamalıdır ki; ne konuşulur ise o üretilir. Sözcükler düşünceleri, düşünceler duyguları, duygular davranışları, davranışlar alışkanlıkları, alışkanlıklar tutumları, tutumlar da yaşam tarzını oluşturur. Yaşam tarzı da bir kez oluştu mu artık insan ona göre sözcük üretir.** Günümüzde acizlik içeren bir sözcük dağarcığını toplum olarak benimsemiş vaziyetteyiz. Bu bir kısır döngüdür.

Selametle,

İDRAKTEN İNŞAYA DİL

AYDIN BİLGİ

Sana bir karşılık vereceğim
Toprağı deşen boğuk sesimle
Sana bir karşılık vereceğim
Amansız kum fırtınası altında
Sana bir karşılık vereceğim
Birbiri üstüne yığılırken günler
Ey taşan suların imkânı
Ey taşan suların bekâreti sana
Bir karşılık vereceğim

Bir kelamın anlaşılır olması; mütetekellimin zihni yetkinliği ve dili kullanmadaki becerisi, kelamın konusu ve muhatabın idrak düzeyinden oluşan üç temel unsurun asgari düzeyde birleşmesiyle mümkün hale gelmektedir. Sürecin başlatıcısı olan mütetekellim evvela zihninde yer alan düşüncelerini bizzat dile aktararak her biri aslında bir sembol olan harfler kelimeler ve cümleler dünyasına düşüncelerini taşımakta ve bu taşıma işlemi esnasında şimdilerde beden dili denilen ve evrensel olmayan pek çok unsuru da devreye sokmaktadır. Amaçlanan, anlatılan mevzunun mütetekellimin zihninde olan suretinin aynısını ya da yakını

muhatabın zihninde oluşturmaktır. Yani süreç birzihinde başlamakta dille devam etmekte ve nihayet başka bir zihinde sonlanmaktadır. Zihinde başlayarak dile oradan da bir başka zihne aktarılan 'şey' ise sürecin konusunu teşkil etmektedir.

BİR ZİHİN

Sürecin mütetekellimin zihniyle başlaması mütetekellimi, eğitim öğretim eyleminin aktif unsuru haline getirmektedir. Anlatacağı mesele üzerinde düşünmeyen, meselenin buudları üzerinde berraklık kazanmayan yani meselenin kendi zihninde suretini inşa edemeyen bir kelam sahibi artık iletişimin aktif unsuru olmaktan çıkmak bir yana bizatihi engeli haline gelmiştir.

DİL

Her tasavvur bir inşa eylemidir ve bu inşa evvela zihinde başlamaktadır. İnşa neticesinde zihinde oluşan suretin dile aktarılması da gerekmede ve bu da mütetekellimin etkin bir dil kullanımıyla mümkün olmaktadır. Etkin dil kullanımı sadece

dilin yapısal özelliklerini bilmekle mümkün olmamaktadır. Buna sahip olmak muhakkak gerekli olmakla beraber etkin dil kullanımının asıl belirleyici kısmı dilin yapısının dışındaki unsurlarda yer almaktadır. / muhatapların anlama seviyesi, muhatapların içinde yaşadığı coğrafya, tarih kültür vs, anlatılan konunun mahiyeti, ehem mühim sıralaması.../ ya da modern disiplinlerin tanımlarında yararlanacak olursak psikoloji, toplumsalpsikoloji, sosyoloji, antropoloji, folklor .../

BİR BAŞKA ZİHİN

Hitabın amacını ve varlık sebebini oluşturmaları sebebiyle "Bir başka zihin" eğitim öğretim eyleminin aktif unsurları arasında yer almaktadır. Şüphesiz ki muhatabın zihni, muhatapın zihninde yer alan tasavvurların aksettiği ayna mesabesindedir. Bu açıdan muhatabının zihninin berraklığı tecellinin berraklığını sağlamakta kirliliği de tecellinin oluşumuna mânia teşkil etmektedir. Hem İhya'da hem Mesnevide yer alan şu hikâye "Bir başka zihnin" eğitimdeki vazgeçilmez rolünü çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır.

"Bir avcı tuzakla bir kuş yakalamış. Kuş dile gelip demiş ki:

"Efendi, sen şimdiye kadar nice sığırlar, koyunlar ve develer yemiş doymamışsın, şimdi benim gibi üç dirhemlik bir kuşun etiyle mi doyacaksın? Beni serbest bırak ki işine yarayacak üç nasihatte bulunayım. Yalnız bu üç nasihat için üç de şartım var; birini elindeyken, öbürünü salıverince, üçüncüyü ise ağacın dalına konunca söylerim."

Adam şartları kabul edince kuş ilk nasihat olarak:

"Biri sana aklının kabul etmeyeceği bir şey söylerse sakın inanma" demiş.

Sonra adam ikinci nasihatın şartı olarak kuşu serbest bırakmış. Kuş uçup giderken tavsiyesini yapmış:

"Sakın geçmiş şeye üzülüp hayıflanma!"

Fakat ağaca konduğunda ilginç bir şey söylemiş:

"Biliyor musun, ne büyük bir servet kaçırdın. Benim kursağında on dirhem ağırlığında bir inci var. Eğer beni bırakmasaydın bu inci sadece seni değil çocuklarını bile zengin etmeye yeterdi!"

Avcı bu sözleri duyunca; eyvahlar olsun diye dövünmeye, çarpınmaya başlamış. Daha sonra kuşa:

"Bari üçüncü nasihatini de söyle" diye seslenmiş. Ama kuş:

"Peki, şimdi üçüncü öğüdünü söyle bakalım" dedi. Kuş, "Sana verdiğim iki öğüdü sanki tuttun da, benden üçüncü öğüdü istiyorsun. Uykuya dalmış bir kişiye öğüt vermek, çorak yere tohum ekmekten farksızdır. Aptallık ve cahillik yırtığı yama tutmaz diyerek" uçup gitti..."

HÜLÂSA

Bir kelamın tesirli olabilmesi mütetekellimin ve muhatabın şahsi performansı ile kelamın konusuna bağlıdır. Önem derecesine göre kanımca bu üçü arasındaki sıralama şöyle gerçekleşmektedir; muhatabın idrak düzeyi ve iştiağı, mütetekellimin yetkinliği, kelamın konusu.

Bu sıralamayı doğru kabul edenler için tüm olumsuz koşullara ve dayatmalara rağmen her zaman için sahih olanı inşa etme imkânı bulunmaktadır.

TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE DİL

YUSUF YAVUZ YILMAZ

"Büyük bir medeniyet için büyük bir dil gerekir."

İslam Düşüncesi Üzerine / Ekrem Demirli

"Harf inkılabı bir okuma yazma kolaylığına bağlanamaz. Okuma yazma kolaylığı Enver Paşa'yı tahrik eden sebeptir. Ama harf inkılabının bizde tesiri ve büyük faydası, kültür değişmesini kolaylaştırmasıdır. İster istemez Arap kültüründen koptuk. Arap kültürünün ve Arap dilinin tesiri hakkında, yeni nesiller bizim kadar fikir edinemezler."

İsmet İnönü / Hatıralar.

Cumhuriyetin kurucu elitleri, sahip oldukları modernleşme anlayışını yerleştirmek için, buna uygun bir dil oluşturmak zorundaydılar. Kuşkusuz Osmanlıdan tevarüs ettikleri dili kullanamazlardı. Sadece Arapçaya karşı çıkmıyorlardı, Türkçeye girmiş olan Arapça ve Farsça kelimeleri de elemek gerekirdi.

Amaç ulusalcılığa ve laikliğe uygun bir dil oluşturmaktı. Bu anlamda geniş kapsamlı bir dil değişim projesini uygulamaya koydular. "Selamın" yerini "günaydın " kelimesinin alması bu anlamda önemlidir. **İnsanın Allah ile olan bağının koparılması ve seküler bir hayata hazırlaması için dilini sekülerleştirmek gerekir.** Cumhuriyetin ilk dönemi eğitim politikalarının temel amacı budur.

Cumhuriyetin modernleşmeci elitleri tarafından

yürürken dilde Türkçeleşme ve bunun sonucunda özellikle Arapça kökenli kelimelerinden Türkçeyi arındırma çabaları, doğrudan İslam'la ilgilidir. Çünkü dil zihniyetin en önemli parametresidir. Türk milliyetçiliğin inşa etmek için ona uygun bir dil üretmek gerekir.

İnsanın zihniyet dünyası, kullandığı ve zihnini oluşturan kelimelerle ilgilidir. Zihin hangi kelimelerle düşünüyorsa yorumlar ve dünya görüşü de o kelimelere göre oluşuyor. İslamcılık, milliyetçilik, sosyalizm, liberalizm, faşizm gibi ideolojilerin kendine özgü bir kavram örgüsü vardır. Dil, bir anlamda düşüncenin de sınırlarını belirler. Kuşkusuz din de insana yeni bir kavramsal sistem sunar. Düşüncesinin o kavramlar içinde oluşmasını ister. Milliyetçi, ulusalcı, sol, sosyalist yahut liberal bir zihin kendi kavramsal sistemi üzerinden dini anlamaya çalıştığında anladığı din değil, dinin kendi ideolojisine göre oluşan bir yorumudur. Bunun için sol İslam, Sosyalist İslam, Liberal İslam, Türk İslam Sentezi, İslamcılık gibi ideolojiler din üzerinden yapılan ideolojilerdir; din değildirler. Hangi dili, hangi kavramsal sistemi kullanıyorsanız, o dilin esirisiniz.

Allah insanlara kendine özgü özgürleştirici kelimeler ile seslendi. Din insanın kurtuluşu için zihin dünyasını o kelimeler etrafında oluşturmayı amaçlamaktadır. Dil ve zihniyet ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır. Başka bir ideolojinin kavramlarıyla sahipsiz bir İslam düşüncesi kurulamaz.

Cumhuriyet modernleşmesinin dil üzerinde oluşturmaya çalıştığı bu tutum sadece kelime tercihi değildir. Dil dinin, kültürün, düşünme biçiminin en belirleyici parametresidir. Arapça kavramlar ile Türk milliyetçiliğini temele alan ulus devlet kurulamaz. Buyüzden ezanın Türkçeleştirme çabaları ve ana dilde ibadet istekleri tesadüfen değildir. İslam medeniyetinden Batı medeniyetine geçiş ancak yeni bir dille olabilirdi. Denendi ama olmadı.

Çünkü dini kavramlardan arındırılmış dil toplumda bir karşılık bulmadı. "Millet " yerine "ulus", "cevap" yerine "yanıt" demek yetmedi. Elitler yeni dili kullanırken halk İslam kültüründen gelen dille hayatını sürdürdü. Bunu kültürel anlamda Necip Fazıl'ın dili ile Nurullah Ataç'ın dili üzerinden de örneklendirebiliriz. Bugün politikada CHP birinci, Ak Parti ikinci dili kullanıyor. Bundan dolayı CHP halkla sağlıklı iletişim dili kuramıyor.

Dil zihniyettir. Dil sekülerleşince zayıflıyor, yoksullaşılıyor. İsmet Özel'in dediği gibi; "Dilimizdeki Arapça ve Farsça kelimeleri atsaydık "Hiçbir şey" diyemezdik. Çünkü "hiç" Farsça, "şey" Arapça."

Abdurrahim Karakoç'un;

"Özveri, koşul, olanak

Süreç, eşgüdüm, soyut, halk

Yaş tezeğe konmuş sinek

Bal üstüne türkü söyler." dizeleri dil devrimine yönelik bir eleştiridir.

Hangi dünyanın kavramlarını kullanıyorsanız, o dünyaya aitsiniz. Cumhuriyet modernleşmesinin dil politikalarıyla yapmak istediğini çok iyi fark edenlerden biri Said Nursi'dir. **Said Nursi, Risalelerin dili üzerinden bir dünya görüşünü taşımaya çalışıyordu.** Başka ideolojik kavramlarla zihniyetin taşınamayacağını biliyordu çünkü. Zihniyeti oluşturan kavramsal çerçeveyi dil belirliyor çünkü. Kur'an kuşkusuz çoğunlukla Arapların kullandığı kelimelerden oluşuyordu ama kelimelerin içeriğini değiştirerek bambaşka bir sitem kurdu. Biat kavramı gibi dini kavramların içeriğine yapılan müdahale aslında dine yapılan müdahaledir. Özgür seçim anlamına gelen biat, körü körüne bağlılığa, hakikat yolculuğunda yol gösterici olan mürşid, turist rehberine dönüşebiliyor. Nursi, Cumhuriyet modernleşmeci elitin dil değiştirmekle neyi hedeflediğini çok iyi sezmişti. Cumhuriyet modernleşmeci elitleri din dilini dönüştürerek sekülerleştirmeyi ve içeriğinden uzaklaştırmayı denedi. Ne diyordu Cemil Meriç" Kamus Namustur." Kelimelerini kaybeden namusunu da kaybetmiştir. Namus, düzen, ilke... Hepsi Nomos'tan türüyor.

Türk kültürü ve İslam kültürü ayrımı Türk ulus devletine meşru bir temel aramaya dönük modern zihnin bir ürünüdür. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde böyle bir ayrım mümkün değildir. Orada birlikteliği sağlayan, millet olmanın anlamı ve sınırlarını çizen dindir. Modern ulus devletlerde

bu imkân ortadan kalktığı için yeni anlam arayışları doğmuştur.

Kuşkusuz Türk modernleşmesi, bazı aksi yöndeki tanımlamalara karşın, bir İslam'a dönüş projesi değildir. Arap İslam'ı veya Osmanlı döneminin son yıllarındaki başarısızlık üzerinden gidilerek süreç meşrulaştırılmaz. Türk modernleşmesinin ana çizgisi olan modernleşmesi Batı aydınlanmasını temel alan ve onun ilerlemeci, evrimci, seküler ve laik karakterli bir modernleşme projesidir. Kuşkusuz Kurtuluş Savaşının ilk döneminde Mehmet Akif, Said Nursi gibi İslami yenileşmeciler, sürece destek vermişler, ancak yeni rejimin rengini görünce desteğini çekenler arasında yer almışlardır. İslami kesimin önündeki sorun büyüktür ve alacakları pozisyon konusunda kararsızdırlar. Kuşkusuz farklı tavırlar ortaya çıkmıştır:

1) Said Nursi gibi, resmi siyaseti bırakıp halkın arasına dönerek sivil bir İslami çalışma amacını güdenler.

2) Mehmet Akif gibi ülke içinde yapılacak fazla bir şey kalmadığını görüp yurt dışına çıkanlar.

3) Elmalılı ve Ahmet Hamdi Aksekili gibi sürecin en az zararlarla atlatmak isteyenlerin tutumu. Bunlar sistem içinde kalarak sürecin zararlarını azaltmayı amaçlamışlardır. (Akseki, bunu Necip Fazıl'a açıkça söylemiştir.)

4) Rifat Börekçi gibi sürece destek verenler.

Said Nursi, son yüzyılın bu topraklarda yaşayan en önemli zihinlerinden biridir. Özellikle Cumhuriyet modernleşmesinin dil değişimi ne karşı gösterdiği direnç çok önemlidir. Kuşkusuz geleneksel olanla ilişkisini kesmek isteyen bir anlayışın ürünü olan bu çaba, Osmanlı özelinde İslam'la bağlantıyı kesmeyi amaçlıyordu. Bunu daha sonraki dönemlerde yazılan tarih kitaplarındaki anlayıştan anlıyoruz. Osmanlısız, İslamsız bir tarih öngörülüyordu.

Tam o noktada Said Nursi, yazdığı Risalelerdeki dilin korunmasını özellikle istedi. Bu nesillerin birbirine yabancılaşmasını önlemeye dönük bir çabanın ürünüydü. Cumhuriyet dönemindeki dil değişimi bir zihniyet dönüşümü için gerekli görülüyordu. Milli /ulusal bir devlet inşa etmek için milli/ulusal bir dil gerekiyor. Din dili ile ulusal bir devlet inşa etmek zordur. Bu yüzden önce milli diller etrafında bir anlayış inşa etmek gerekiyor.

Uzun yıllar Risaleler, seküler Cumhuriyet modernleşmesinin diline karşı, İslamî olanı taşıma fonksiyonunu üstlendi.

İslam dünyasında yetişmiş 20.yüzyılın en parlak zihinlerinden biriydi. Özellikle dil konusundaki hassasiyeti müthişti. Cumhuriyet elitlerinin dilde sadeleşme çabalarına karşı risalelerin dilinin değiştirilmemesini istedi. Çünkü dil geçmişle gelecek arasındaki bir köprüydü. Risalelerin diliyle bir kültürel süreklilik sağlandı. Kemalist modernleşmenin dil üzerinden yürüttüğü sekülerleşme faaliyetine karşı müthiş bir mücadele verdi. Dilin zihniyet üzerindeki etkisinin farkındaydı. Dilde arındırma çabalarının bir kültür dünyasına verilen savaş olduğunu temelden kavramıştı. Said Nursi'nin risalelerin diliyle verdiği savaş bir kültürü, bir inancı, bir zihniyeti savunma savaşıydı.

Said Nursi dil ile zihniyet arasındaki ilişkiyi çok iyi kavramıştı. Kuşkusuz Cumhuriyetin modernleştirici elitleri bunun farkındaydı. Bundan dolayı Cumhuriyet modernleşmecilerinin devrim için yeni bir dile ihtiyaç vardı. Bu dil iyi, güzel ve doğru değerleri din dışı temellendirecekti. Dilde arılaşma aslında dili dini terimlerden ayırma projesiydi. Arapçanın zor, Türkçenin kolay öğrenildiği gibi mantıksız ve tutarsız bir savunmanın arkasına sığınıldı. Arapça ile Osmanlı ve İslam geçmişi arasında kurulan bağlantıdan

kurtulmak isteyen seküler elitler dilde sadeleşme projesine giriştiler.

Projenin amacını çok iyi kavrayan Said Nursi, yazdığı Risalelerin dilini korumayı amaç edindi. O bu tavrıyla bir zihniyet dünyasının sürekliliğini sağladı.

Dilde sadeleşme projesi iki ismin anlayışının yaygınlaşması yüzünden başarılı olamadı. Bunlar Said Nursi ve Mehmet Akif Ersoy'dur. Mehmet Akif Ersoy'un Safahatı'nı değil, sadece bu milletin kuruluş belgesi olan İstiklal Marşını Arapça kelimelerden arındırın; bakalım ortaya nasıl bir metin çıkacak?"

Cumhuriyeti kuran öncü kadronun zihninde deist, yani yaratan ama hayata müdahale etmeyen bir tanrı tasavvurunu temel alan din anlayışı vardı. Sosyal hayatı kendi istedikleri gibi düzenlemek için böyle bir tasarıma muhtaçtılar. İşte Said Nursi Risalelerinde temelde bu felsefeye karşı mücadele etmeyi amaçlamıştır. Dinin hayatla bağının koparılmaya çalışıldığı bir dönemde Nursi, bunu bir iman meselesi olarak görmüştü. Said Nursi, dilin sekülerleştirme çabalarına karşı bir isyanın sesidir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde uygulanan modernleşme projesinin iki ayağı, pozitivist bilim anlayışı ve Platoncu totaliter gelenektir.

Bilimin insanlığı kurtaracak tek gerçeklik olduğu düşüncesi, pozitivist bilim anlayışının temel tezlerinden biridir. Bu anlayış kısa bir süre sonra T.Kuhn tarafından eleştiriye tabi tutulmuştur.

Platon genel anlamda totaliter soylu geleneğin kurucu düşünürlerinden biridir. Her şeyin seçkinler tarafından kontrol edildiği siyasal bir anlayışa sahipti. Aile konusunda ise tamamen kolektif bir düşünceye sahipti. İnsanlar aynı zamanlarda hamile kalacak, aynı zamanlarda doğuracak, ancak hiç kimse kendi çocuğuna bakmayacak. Böylece benim çocuğum endişesi ve bağlılığı olmayacak. Çocuklar herkesin çocuğu. Anne babalar da herkesin anne babaları olacak. Böylece toplumda aile olmaktan doğan farklar ortadan kaldırılacaktı.

Özellikle 19 ve 20. yüzyıllar totaliter toplum modellerine uygun yapılanmalara tanıklık etti. Bu totaliter yapılanmalar kendilerine özgü bir zihniyet dünyası üretti. Bugün demokratik hukuk devleti önündeki en büyük engel bu dönemlerde oluşan totaliter toplum projeleridir.

DERDİM KENDİM İSE...

REYHAN CANTÜRK

İnsan, varoluşundan itibaren bir derdi bendine yar edendir. Gerek meşru gerekse gayrı meşru her tür nev-i barındırır mahfuzunda. Fakat kendisi için dahi en zoru kendini kendine dert etmektir. Kimsenin dokunamadığı ve gün geçtikçe ağırlaşan benliğin ilk sancılarıdır bunlar. Aslında bu sebeptedir süratli bir ruhsuzluğa gidişimiz.

İnsan ki üzerine ayetler inmiş varlığı vücuda büründürülüp pür dikkat kendisine söz verilmiştir. Lakin insan bu derdi dilber eylemektense derdi kendine ilhak edip, şahlanmış surların eteklerinde turlar durur. Ve klişe sözümüzdür artık "elalem ne der ..." Oysa bizim yolumuzun derdi çok adı "Dava"dır. Varlık sille-i sevdıyla koşturur. Bu yol dağların ötesinde bayırların arasında yaşayan yaşlı bir kadim değil, surların ve asfaltın birleştiği, boğazın ötesinde, şehrin içinde barındırdığı bir dosttur. En çok davanın ihtiyacı vardır haykıracak bir beden, çığ olup cehaletin üzerine yağacak bir yürek ve cesarete. Bunun için insan;

*Bir hasret-i bahadır şu ciğerimde pervane dönen
Efkâr-ı umuma değmeden atlatamayız
Susmak bu mazluma yetmeyecekken
Efradı uyandırdık bin yıllık gafletinden*

diyerek kendini daha fazla bilmeli bolca okumalı gafletten sıyrılıp gururu terk etmelidir.

Ve bir yol tutup mesafe almalı, ilmi makam mevki için değil Âsımın nesli şiarıyla asrı saadet hicretine talip olmalıdır. Belki de günümüzün her bireyin genel problemi de ileride refaha erişmek için altın bilezik sahibi olmak. Ve bazı ideolojiler dahi bu kalıba sokularak çıkarılır yoldan. Oysa ben derim ki;

*Nicedir sarıldığın dağların etekleri yamalı
Yapraklar ki mevsim mevsim dallarından aşağı asılı*

Düşmezken dilimizden bu lisan-ı keder, gönül uçlarında hayatın çabalarken her zerresiyle nefs-i bedenler, bizler durmayarak, sırf bu dertle bile

hemhal olup tutacakken ilmin yakasından, mayalanacakken kendin ile onun arasında, uyandıramadık ne çağdaşlarımızı ne çağı aşanları. Ve belki de bu yüzden atlayamadı çoğu çocuk ve gençlerimiz nefsin ırintılı köprüsünden. Birçok meşguliye sokulmuş ümmetin dilinden bizler bile anlayamazken, bu debdebenin içinde yitiriyoruz.

Akıl, fikir ve kalp yordduğumuz çoğu sıkıntının karşılığını dünyada bile alamamışken yine yaktığımız gemiler onun içindir. Ve yine bu neslin ellerinden bu gemilerin cellatları alacak tomurcukları.

*Bilmem bu mahlûkat-ı şerifte kimler kaldı derbeder
Bir gam ile dağıldı efrad-ı müevvel
Aramakla geçmeyecek ömür
Ben söyleyeyim sen söyle müptezel*

Edebi mesken tutmak, edepsizliği yol'suzluk gören, okumayı fuzuli, okulsuzluğu cahillik sanan nice insanaydı demek ki Yunus Emre'nin sözü; "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendini bilmezsen, bu nice okumaktır".

NİZAMİYE MEDRESELERİNİN EĞİTİM PERSPEKTİFİ

M. RAŞİT YURTSEVEN

Nizamiye Medreseleri Öncesinde Eğitim

İslam'ın başlangıcından itibaren mescitler dini ilimlerin öğretildiği yer olarak görülüyordu.⁽¹⁾ Buralarda ayrıca şiir, gramer ve tıp gibi konular da öğretiliyordu.⁽²⁾

İlk hocalar, Ehlü'l-Karâsi'lerden⁽³⁾ Dini, ahlaki konuşmalar yapan hikâyeciler özellikle Hz.Ömer döneminde Cuma namazlarından önce Medine'de mescitte vaaz ediyorlardı. Hz.Osman döneminde ve daha sonraları Hz.Ali ve Muaviye döneminde de bu uygulama devam etti. Bu dönemin en meşhur hikâyecilerinden biri Temim ed-Dari'dir.

Bu hikâyeciler halkı fitnelere karşı bilinçlendirmek için görevlendirilmiş kişilerdi. Konuşmalarına ayet ve hadislerle başlayarak halkı bilgilendirmeye çalışıyorlardı.

Başlangıçtan itibaren Hicaz'da, devamında Emeviler ve daha sonra Abbasiler döneminde Suriye, Irak camilerinde eğitim Ehlul' Karasi'ler eliyle halk kitlelerine götürülmüştü.

Diğer taraftan halifeler ve devlet ricali zamanın âlimlerini ve şairlerini saraylarda⁽⁴⁾, evlerde ve halkın katılabileceği, ortamlarda, meydanlarda savunabilmesi için ortam sağlıyorlardı.⁽⁵⁾

Emeviler döneminde tam düzenli olmayan bu tür toplantılar Abbasiler döneminde daha sistemli bir şekilde gerçekleştirildi. Bu toplantılarda Beşşar, Esmâ, Nurvas, Kurtub ve Kisai gibi dönemin edip şahsiyetleri yetişme imkânı buldu.⁽⁶⁾

Hicri I. asırda Medine'de Yahudi öğretmenlerin çocuklara okuma-yazma öğrettikleri Kuttâb (ilkokullar) bulunmaktaydı. Ayrıca Medine'de Hulefa-i Raşidin döneminde Darul-Kurra'da Abdullah b. Ummu Mektum ders veriyordu. Bu okullar, Emeviler döneminde çoğaltıldı. Fetihler, geniş bir coğrafyaya yayıldıkça harbe giden mücahitler yanlarında ailelerini de götürmüşler ve bu İslam merkezlerine yerleşmişlerdi.⁽⁷⁾

Basra, Küfe, Fustat ve Kayravan gibi yerleşim bölgelerinde yerleşen bu mücahitler, Daru'l Kurra'larda çocuklarını eğitiyorlardı. Abbasiler, iktidarı ele geçirdiklerinde eğitimde bir ihtisaslaşmaya gidildi. Eğitimcilerin bazıları Kuran-ı Kerim öğretiminde, diğerleri de Arap dili ve edebiyatı, genel kültür öğretimiyle görevlendirildi.

İslam medeniyetinde bilinen ilk medrese; kaynaklarda Darü's-Sünne olarak geçen es-Sıbgî (s.342/954) tarafından Nişabur'da kurulan medresedir. Muhaddislerin ders verdiği bu medresede 1000 kadar talebenin öğrenim gördüğü ve giderlerinin bir vakıf tarafından karşılandığı bilinmektedir.⁽⁸⁾ Bunun yanında İbn-i Hibban talebelerin Büst şehrinde talebelerin yatılı olarak okudukları, kütüphanesi

bulunan bir medrese kurmuştur

İbn Kesir, Büveyhiler zamanında Kerh'te kurulan Daru'l İlm'in fakihlere tahsis edilen ilk medrese olduğunu ve burasının Nizamiye medreselerinden çok önce olduğunu söyler. Doğu İslam dünyasında Bağdat'taki Nizamiye'den önce otuzdan fazla medresenin kurulduğu belirtilmektedir.⁽⁹⁾

Mısır, Sicilya, Güney İtalya ve Hicaz bölgesinde hüküm süren Şii Fatımiler Mısır'da X.asırda Şii'liği diğer müslüman ülkelere yaymak için Kahire'de Ezher'i(365/975) ve Darul-İlm'i(395/1005) kurdular. Bu yolla Mısır'daki iktidarlarını sağlamlaştırmakla kalmadılar Suriye, Irak ve İran'da Şiiliği yaymaya çalıştılar. Bu ülkelerde şiiğin büyük ölünde bu medrese faaliyetlerinin etkisi vardır. Nasır Hüsrev ve Hasan Sabbah gibi propagandacıların, sapık düşüncelerini gerek sözlü gerekse Eşarilere hücum eden yazılarla olsun halkın inançları arasına sokmakta etkili oldular.⁽¹⁰⁾

NİZAMÜ'L MÜLK ET-TUSİ

Ebu Ali Hasan b.Ali b. İshak et-Tusi, lakabı Nizamülmülk.⁽¹¹⁾ ve el-Atabek.⁽¹²⁾ 21 Zikade 408/10 Nisan 1018'de Tus şehrinin Radagan köyünde doğdu. Nizam, doğumundan hemen sonra annesini kaybetti. İlk Kuran eğitimini babasından aldı. Babası onu Tus'a göndererek fıkıh, hadis ve diğer ilimlerle ilgili eğitim almasını sağladı. Daha sonraları Belh şehrine geçen nizam, H.445'de Çağrı Bey'le tanıştı. Nizam'ın parlak düşüncesi ve derin kültürü o'nun dikkatini çekti ve Çağrı Bey onu kendisine özel sekreter yaptı. Nizamülmülk onunla birlikte Selçukluların en önemli merkezi Merv'e gitti. Orada Çağrı Bey'in oğlu Prens Alparslan'ın veziri olan Ebu Ali Ahmet b.Şadan'la tanıştı. Vezir ibn Şadan ölmeden önce çok sevdiği ve değer verdiği Nizam'ı zekasından ve sahip olduğu siyasi kabiliyetinden dolayı Alparslan'a kendi yerine vezir olarak tavsiye etti. Alparslan da bu tavsiyeye uyarak Nizam'ı kendisine vezir yaptı. Bu görevini batını bir genç tarafından suikast sonucu öldürülünceye kadar sürdürdü.485/1192

NİZAMÜ'L MÜLK'ÜN İLME VE EĞİTİME VERDİĞİ ÖNEM

Nizamü'l-Mülk, dindar ve şuurlu bir müslümandı. Dindar-Sufi halk tarafından çok sevilmekteydi. O, Şafii, Eş'ari düşüncesine sahip olduğu için Rafizi-İsmaili ve batını sapık inanç mensupları tarafından

düşman ilan edilmişti. Nizam eğitim-öğretime yapabileceğini kani olduğu kimseleri hoca olarak görevlendiriyor, onları; halkı okuma-yazma bilmeyen vilayetlere görevlendirerek gönderiyordu.

Nizamül mülk Nizamiyelere hoca seçerken güvenilirliğini belirledikten sonra ilmi yeterliliğini kıstas alıyordu.

İmam Gazali, İmam Hameyn'in yanında öğrenci olarak okuyordu. Onun ölümünden sonra Nizamül Mülk Gazali'ye: "Sen hocanın yerine devam et" dedi. Onu Bağdat Medresesi'nde görevlendirdi. Nizam, bazen hocayı önceden keşfediyor onun adına bir medrese bina ediyor ve onu kendi adına kurulan medreseye müderris olarak tayin ediliyordu. Ebu İshak eş-Şirazi örneğinde olduğu gibi; Bağdat'ta bir mescitte ders veren Şirazi'yi Dicle kenarında inşa ettirdiği Bağdat Nizamiye medresesinin başına geçirdi.

Nizam aynı zamanda, alimleri koruması ve yardım etmesiyle tanınmıştır. Alimlerin şahsi çalışma ve araştırmalarını rahat sürdürülebilmelerine imkan vermek için onlara geniş maddi imkanlar sağlıyor ve dostça davranıyordu. O, düzenli bir şekilde alimlerin evlerini ziyaret ediyor, basit bir öğrenci gibi kurslarında bulunuyordu.

Alimler de Nizam'ın kendilerine gösterdiği değeri karşılıksız bırakmıyor, çokça eserler ortaya koyarak birçok nadide yazmayı bu alim vezire takdim ediyorlardı.Tabii ki ilmi seven ve alime gereken önemi veren bu yaklaşımı, müslüman memleketlerin en uzak bölgelerinden bile alimleri himayesine girmek üzere kendine çekiyordu.

Nizamülmülk, devlet alanında yaptığı reformlarla toplanan verginin büyük bir kısmını toplandığı yerlerde harcanmasını ve böylelikle Selçuklu ülkesinin her alanda düzenli bir şekilde gelişmesini sağladı.

Nizam-ül Mülk sadece usta bir siyasetçi ve reformcu değil; aynı zamanda üst seviyede bir alimdi. İsfahan'da Müslim b. Muhammed Abid'den Nişabur'da Ebu Kasım Kuşeyri'den ve Bağdat'ta Ebu Hattab Ömer Baytar yanında ilmini tamamladı. Diğer taraftan da kendisinden önce vezir olan İbn Şadan'ın dostluğu yanında, Onun siyasi tecrübesinden ve derin ilminden faydalanma imkanı buldu.⁽¹³⁾

Nizamülmülk devlet işlerinin yoğunluğuna rağmen zaman zaman hadis dersleri veriyor, dini münakaşalara katılıyor ve bu münakaşalardan genellikle başarılı çıkıyordu. Nizam'ın hadis derslerini kapsayan iki küçük yazma Şam'da Zahiriyye Kütüphanesi'nde mevcuttur.⁽¹⁴⁾

NİZAMİYYE'NİN KURULUŞU

Nizamü'l-mülk 457/1065 tarihinde Ebu Sa'd Ahmed Nisaburi'ye Nizamiyye'yi kurmasını emretti. Medrese 60.000 dinar maliyetle iki sene zarfında bitirildi. 10/12/459(1067) Cumartesi günü Bağdat'ta halifenin ve önemli şahsiyetlerin ve geniş bir halk kitlesinin katılımı eşliğinde büyük bir merasimle açıldı.

Nizamü'l-mülk'ün emri üzerine şafii imam Ebu İshak Şirazi ilk hoca olarak atandı.⁽¹⁵⁾

Selçuklular zamanında kurulan en büyük medrese Bağdat'taki Nizamiye medresesi olmakla birlikte bu medreseye benzer İsfahan, Nişabur, Belh, Heraf, Basra, Musul ve Amul gibi şehirlerde de Nizamiye adıyla medreseler kurulmuştur.

NİZAMİYE MEDRESESİNDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM:

a) Eğitim Felsefesi

Eğitim öğretime gelince Nizam, her memurun, hocanın, yardımcısının hatta kapıcının bile medreseye kabulü için Şafî ve Eşârî olma şartını koştı. Bu şart daha sonraları da titizlikle uygulandı. Çünkü Nizamü'l-mülk'ün bu medreseyi kurarken gerçekte iki amacı vardı.Birincisi; İslam memleketleri de Fatımilerin Mısır'da kurduğu Ezher ve Daru'l-İlm'in Şii ve Batınî propagandasını kırmak ve bu iki mezhebi ortadan kaldırmak, ikinci amacı ise Şiilerin ve Batınîlerin ellerinde olan devletin çeşitli memuriyetlerini ele geçirecek vasıflı ve liyakatli sünî kadroları yetiştirmektir. Nizamü'l-mülk kurduğu güçlü medrese yapısı ve nitelikli bir eğitimle bunu büyük ölçüde gerçekleştirmişti. Siyasetname adlı eserinde Nizamü'l-mülk İslam memleketlerinde etkili olan sapık Şii ve Batını fikirlerle mücadelesini ve yöntemlerini anlatmıştır.

Selçuklu veziri Nizamü'l-mülk, IX.asrın ortalarında Nişabur, Bağdat ve daha birçok yerde açtirdığı Nizamiye adı verilen medreselerde Eşarî kelim ekolüne ait kürsüler oluşturarak, bir taraftan Mu'tezile düşüncesine diğer taraftan uzlaşmaz gelenekçiliğe karşı mücadelesinde büyük başarı

kazanmıştı.⁽¹⁶⁾

b) Nizamiye Medresesinin Yönetimi

Medreselerin idaresi Nizamü'l-mülk'ün sorumluluğundaydı. Daha sonra çocuklarının veya Şafii alimlerinin büyüklerine verilen vekillerin halef olmasını istedi. Nizamü'l-mülk'ün sülalesi ortadan kalkınca da Bağdat halifelerinin bizzat kendileri yönetimin ve hocalarını tayinlerini üzerlerine aldılar. Eğitim ve yardımcı personelin Nizamiye Medrese'sine tayini için Şafii ve Eşari mezhebine mensup olma şartı getirilmişti.

Hoca olarak atanması yapılanlar ilk dersi yüksek dereceli memurların, hocaların alim ve şairlerin huzurunda törenle verirdi. Halife'de bazen bu merasimlerde bulunurdu. Nizamü'l-mülk Gazali'yi 484/1091 tarihinde hoca olarak tayin ettiğinde Gazali bu adete uymamıştır.⁽¹⁷⁾

c) Ders Programları

Müslümanlar, ilk dönem eğitim faaliyetlerini camilerde gerçekleştirmiştir. Nizamiye medreseleri camilerde umumi toplantılarında staj yapmış kişilerin eğitimini de üstlenmişti. Nizamiye medresesi içerisinde ortaokul, cami ve kütüphane müstemilatı içinde olmuş ve yüksek öğretim Nizamiye'ye verilmiştir.

Nizamiye'nin belli başlı hocalarının biyografileri incelendiğinde öğretilen konuların genel programı şu şekilde oluşmuştur denebilir.

- 1.) Kur'an ve Kur'an İlimleri
- 2.) Hadis ve Hadis İlimleri
- 3.) Şafii Fıkıh Usulü ve Eşari Kelamı
- 4.) Şafii Fıkıhı
- 5.) Arapça ve İlimleri
- 6.) Adab ve Kısımları
- 7.) Riyazyat (Aritmetik) ve Feraiz (Miras Hukuku)

Dini ilimlerin yanında, Astronomi, matematik ve filoloji okutuluyordu.

d) Öğretim Metodu

Nizamiye bir yüksek okul olmasından dolayı öğretimde takip edilen bir metottan söz etmek mümkün değildi. Çünkü hocalara hiçbir metot telkin edilmiyordu. Her hoca kendi uygun gördüğü metodu uyguluyordu.

Örnek bir ders uygulaması olarak: Genellikle

öğretim öğrencilerin hocayla birlikte namazı cemaatle kılmasından sonra başlıyor. Başlarken hamdele ve salve'len sonra dua edilip Kur'an-ı Kerim kıraati ile derse başlanıyordu.

Öğrenciler, kaynak bir metin üzerinden bazı bölümleri elle yazıyorlar. Yazılan metin, yüksek sesle okunuyor ve hoca, metnin izahını yapıyor, yazılan metinde hatalar varsa metnin düzeltilmesini yaptırıyordu.

Müderrisin eğitimini tamamlayıp yüksek merhaleye gelen öğrencisi, hocanın yardımcısı olur. "Muid" adıyla derslere girebilirdi. Muid gözetim altında hocanın te'lif ettiği eserleri de istinsah edebilirdi. Dersler sohbet tarzında işlenirdi. Ders anlatılırken öğrenciler not tutardı. Aynı zamanda tuttıkları notlara şerh yapar ve itiraz edebilirlerdi. Tutulan ders notları bir araya getirilir hoca tarafından tashih edilirdi. En iyi ders notu, ders kitabı gibi çoğaltılır, derslerde kullanılırdı. Eserler eleştirilmiş şekliyle okuyucuya sunulurdu. Kimi zaman da öğrencilerin hocalara sorduğu sorulara verilen cevaplar kitapların muhtevasını oluştururdu.

Müderrislerin eğitiminden başarıyla geçen öğrenciler hoca adayı olarak görev alırdı. Medreselerden başarıyla mezun olanlar ayrıca devlet kademelerinde memur, vali, yargıda kadı, camilerde vaiz şehirlerde müftü olarak ve hisbe teşkilatında görev alırlardı.

Ayrıca nizamiye medreselerinde görev yapan Meşhur müderrisler arasında (Gazali dışında) Lifabü's Şamil müellif İbnü's Sabbağ Şafii alimi İshak eş-Şirazi et-Tetimme müellifi el-Mearri Şeyh Kasım ed-Debusi, Ebu Bekr eş-Şaşi, Ebu Abdullah et-Taberi el Milel ve'n-Nihal müellifi Abdulkerim Şehristani, Ebu'l-Hüseyn el-İbadi, Ebu'l-Kasım Kuşeyri, "İkinci Şafii" diye bilinen Abdulvahid b. İsmail, Kadı'l-Kudet el-Hatibi, Yusuf el-Kazvini, ez-Zemahşeri gibi alimler Nizamiye Medreselerinin değişik dönemlerinde ders veren hocaları arasında isimleri geçmektedir.

Nizamiye hocalarından İbn Cübeyr "Rihle" adlı eserinde Bağdat'ı ziyaretinde İmam Raduyyiddin Kazvini (580/1184) tarihinde Nizamiye'de verilen bir konferansta örnek bir ders izlenimlerini şöyle anlatır:" İkinci namazından sonra hocanın kürsüsünün etrafındaki sandalyelere oturan talebeler makamla Kur'an'dan bir bölüm okudular.

Sonra hoca dinleyicilerin önünde Kur'an'dan bir bölümü ilgili hadisler eşliğinde açıkladı. Dinleyicilerden bazıları sorular sordular. Hoca da bu sorulara tek tek cevap verdi. Ders akşam namazına yakın sona erdi." İbn Cübeyr'e göre, nizamiye hocalarının birçoğu bu metodu uyguluyordu. Sehavi, İbn Ebi Ya'la gibi müellifler de hocaların bu metodu uyguladıklarını doğrular.⁽¹⁸⁾

Nizamiye Vakıfları; idare kadrosu, hocaları, memurları vs. bakımından ilk büyük halk medresesidir. Daha önce de bazı medreseler açılmış olmakla birlikte bunlar daha hususi dar kapsamlı faaliyet göstermişlerdir.

Nizamül mülk Nizamiye medreselerinde dini anlamda sünni inancını ayakta tutmak üzere Eş'ari inanç ekolünü esas alıyor, siyasi olarak da Şii ve Batını kadrolaşmaların önüne geçmeyi ve seçkin vasıflı sünni bir aydın kitlesinin yetişmesini hedefliyordu.

Gazali 33 yaşında Bağdat Nizamiye Medresesi müderrisliğine tayin edildi.(484/1091). Gazali müderrislik görevi yanında Abbasi halifesiyle Selçuklu Sultanı arasında elçilik görevinde de bulunmuştur.

Dört yıllık Nizamiye Müderrisliği süresinde bir eğitimci olarak 300'den fazla öğrenci yetiştirmiştir. Suikast sonucu Nizamülmülk ve Melikşah'ın öldürülmesi sonucu Selçuklular'da siyasi kriz ortaya çıkmış, bu kriz hem Nizamiye Medreselerindeki İlmî tekamülü etkilemiş, hem de Gazali'nin ilmi kariyerini etkilemiştir. Siyasi istikrarsızlık O'nun toplumdan uzaklaşıp manevi arayışlar içerisine girme sürecini hızlandırmıştır.

Dip Notlar ve Kaynakça

- 1) İbn Mace, Sunen I, 17; Darimi, Sunen I, 27
- 2) Yakut, İrşad, IV, 268, V 4446.
- 3) Camilerde hikaye anlatan halk hikayecileri
- 4) Kindi, Kitabul-Vuzera, s. 317, 348.
- 5) İbn Asakir, Tarihu Dimaşk. IV, 39.
- 6) Satibi, İtisam I, 272.
- 7) Belazuri, Futuh, Nizamiye Medresesi ve İslam'da Eğitim Öğretim
- 8) D.İ.A VIII, 528
- 9) D.İ.A, Naci, Ma'ruf, Medaris Kable'n-Nizamiyye s.67-68
- 10) Talas, M.Asad, Nizamiye medresesi ve İslam'da Eğitim Öğretim S.29, 30
- 11) Devleti düzenleyen anlamında zamanın halifesi Kaim b. Emrillah tarafından kendisine verilmiş bir lakap.
- 12) Bu unvan, tam bir otorite sahibi olan kimseye verilen isimdir.
- 13) Subki, Tabakatü's-Şafiiye IV. 318. Talas, M.Asad, ????
- 14) Zahiriyye Kütüphanesi yazmalar kataloğu no.273 (Talas, M.Asad, Age)
- 15) İbn Hallikan I.4, 304 (Talas, M.Asad, Age)
- 16) Talas, M.Asad, Nizamiye Medreseleri ve İslam'da eğitim-öğretim s.30
- 17) Subki, Tabakat, IV, 350 (Talas, M.Asad, A.g.e)
- 18) Sehavi ed-Dav'u'l-Lami, VII.164 (Talas, M.Asad Age)

MEDRESELERİN EĞİTİM UFKU

ALPASLAN ARSLAN

İslam tarihinin ve İslâmî devletin ilk resmi eğitim kurumu olan "Ashab-ı Suffe"dens onra İslam dünyası tekrar resmi devlet eğitim sistemine; Şii-Fatimîler vasıtasıyla Ezher Medresesinde, Sünni-Selçuklu vasıtasıyla da Nizamiye Medreselerinde devam etmiştir. 975 yılında açılan Ezher, 196 yıl Şii'lerin elinde kaldıktan ve Şii dünyasının beyin takımlığını oluşturduktan sonra 1171 yılında Sünni-Eyyûbi devletin eline geçmiş ve iki koldan Sünni dünya, devlet merkezli eğitim çalışmalarına devam etmiş, devletin resmî imkanadını oluşturmuşlardır.

Medreselerdeki daha elit, kelim ilmi merkezli ve akla önemli derecede ağırlık veren eğitim anlayışına karşılık; hisse, zevke, hâle ağırlık veren tasavvuf ve buna bağlı eğitim kurumları da Selçuklular döneminde mevlevîhâneler, Osmanlılar döneminde tekke ve zaviyeler şeklinde yaygınlaşmaya başlamışlardır.

Bu medreselere Cüveynî(ö.1085), İmamı Gazalî (ö.1111), Ebu'l-Abbascürcanî (ö.1089), Abdülkerim Şehristânî (ö.1153), Ebu'l-Kasım Kuşeyrî (ö.1072), Vakidî (ö.1076), Debbûsî (ö.1089), Kazvinî (ö.1095), Ebu'l-KasımCarullah ez-Zemahşerî (ö.1144), es-Sühreverdî(1167), el- Kerhî(1189), Kadi'l- Kudâtel-Hâtibî (ö.1108) gibi meşhur isimler Vezir Nizamü'l Mülk tarafından çağrılıp müderris olarak görevlendirilmişlerdir. Bu âlimler ya kendi

imkânlarıyla, ya babaları vasıtasıyla ya da sivil eğitim kurumlarında yetişerek kendilerini geliştirmişler ve Nizamiye medreselerinde ders verme hakkını elde etmişlerdir.

Mağrib'denİbnTûmert (ö.1130), et-Temimî el-Kayravânî (ö.1118), Vâris el-Bâcî (ö.1081) gibi bu medreselerin bizzat yetiştirdiği isimler çok duyulmamış olup, bunun istisnası olarak meşhur şair Şeyh Sadi Şirazi (ö.1094)'yi belirtebiliriz. Şirazi Bağdat Nizâmiye Medresesi mezunudur.⁽¹⁾

Osmanlılarda ise Fâtih Külliyesi'ndeki Sahn-ı Semân (Medâris-i Semâniyye) medreseleri bu ihtiyacı giderirdi. O devir dünyasındaki umumî anlayış ve teâmüle uygun olarak hukuk, hikmet, edebiyat ve ilahiyat fakültesi olarak faaliyet gösteren bu medreseyi bitirip icâzet alanlar, mülâzım (stajyer) olarak adliye sisteminde görev alabiliirdi.

Tahsiline devam etmek ve yüksek mevkilere gelmek isteyen talebe, Sultan II. Bayezid'in yaptırdığı Altmışlı Medresesi'ne; burayı da bitirdikten sonra Kanunî Sultan Süleyman'ın kurduğu ve Süleymaniye Medreselerine devam edilebilir, Süleymaniye Medreselerinin en üst basamağında Dârülhadis'i bitirirdi. Burası, lisansüstü tahsil veren bir müesseseydi. Süleymaniye Medreseleri aynı zamanda ordunun tabip, cerrah, mühendis ihtiyacını karşılamak için kurulmuş yüksek fen fakülteleriydi.⁽²⁾

Osmanlı'da Ebus's-Suûd Efendi, Molla Fenâri, Zembilli Ali Efendi gibi müderrisler medreselerden yetişmişken Enderun Mektebinden de Evliya Çelebi yetişmiştir.⁽³⁾

Lakin Osmanlı, Mısırdan gelen iki bin Ezher mezunu Eş'arî âlimden sonra Maturîdilikten uzaklaşmış, Eş'arîliğe kaymıştır. Bunun neticesinde toplumun kader anlayışı değişmiş, daha edilgen, daha itaatkâr, alın yazısı-kader mahkûmu anlayışını içselleştirmiş bir anlayış topluma hâkim olmuştur. Osmanlı

medreseleri de son **Maturîdî âlimimiz Ali Kuşçu'dan sonra Eş'arî anlayışını okutmaya başlamışlardır. Bu anlayış da siyasilere daha kolay yönetme imkânı sunduğu için kabul görmüş, devletin resmî görüşü haline gelmiştir.**⁽⁴⁾

Cumhuriyet rejimine geçişte ise Müslümanlar medrese, tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla birlikte öğretiyi, talim ve terbiyeyi taşıyan geleneği de terk etmeye zorlandılar. Karşılarına tek yol konulmuştu, bu da mevcut batılı anlamda üniversal eğitim modeliydi. Bu zorlama karşısında Türkiyeli Müslümanlar, İslami öğretiyi taşıyan kanalların kapatılması ile karşılaştıkları kaosu aşabilmek için iki ana akım/model geliştirdiler.

Bunlardan, birincisi medrese ve tekkelerin devamı sayılabilecek cemaatlerin çerçevesinde örgütlenen yapılar. Her ne kadar zikirler/kelimeler korunmuş olsa da bu yapılar gelenekten şuur olarak kopmuşlar ve koştuklarını fark etmemişlerdir.

Osmanlı'nın son döneminde ardı arkası kesilmeyen savaşların kıyıma uğrattığı yetişmiş Müslümanların boşluğu, bu boşluğun iyi niyetli ancak kifayetsiz bir zümre tarafından doldurulmuş olması, Cumhuriyet rejimine geçiş sürecinde yaşanan baskı ve şiddetin Müslümanları medeniyet merkezlerinden/şehirlerden kovması/sindirmesi, taşraya mahkûm etmesi, bu kopuşa gösterilebilecek en ciddi

nedenlerdir.

Yetişmiş insan azlığı (kaht-ı rical) ve baskının üstüne eklenen harf devrimi, yüzyılların birikimi olan eserlerle, âlimlerle, birikim ve tecrübeyle (gelenek) toplumun arasına set çekti. Bu medeniyetle olan bağın çok ciddi hasar görmesine, hatta kopmasına neden oldu.

Kemalist egemen yapı, Müslümanların kurumlarını meşru görmez ve onlara hareket alanı tanımlamazken, siyasi konjonktürün ihtiyaç hissettirdiği anlarda onlardan faydalanmayı da ihmal etmedi. Müslüman cemaatler bundan faydalanarak kendilerine nefes alabilecek alanlar açıp, yol almayı denediler. Devlet ile Müslüman cemaatler arasındaki fırsatçılığa dayalı bu ilişki garip, tanımlaması zor, ahlaki sınırları zorlayan ilişkilerin gelişmesine neden oldu. Bu süreçleri aşarak gelen cemaat yapılarının pek çoğu fırsatçı, muhteris şahısların elinde, siyasilerin kitleleri yönlendirmekte kullandıkları araçlara dönüştüler.

Müslümanların dillerini ve dertlerini topluluklara duyurabilmek için geliştirdikleri diğer yöntemse; ağır hasarlı, gelenek merkezli cemaatleri reddederek, son derece kötü tercüme edilmiş Kur'an meallerinin çevresinde halkalar/gruplar kurmak oldu. Bu yöntemin en büyük handikapı bir geleneğe yaslanmayı zül kabul etmesiydi.

Önde olanlar yollarını kafalarını karanlıkta duvarlara vurarak bulmaya çalışıyor, gidilen yolun yanlış olduğu, ancak birkaç nesil heder edildikten sonra fark edilebiliyordu.

"Kur'an'a dönmeliyiz" sloganından hareket eden bu topluluğun, Kur'an'a dönmekten kastının ne olduğu belli değildi. Kur'an'a nasıl dönüleceği, neyine, neresine dönüleceğinin üzerinde hiç düşünülmemiştir. Gösterişli ve sorgulanamaz bir slogan olarak zihinlerde asılı kaldı.

Bir başka sorun, yıllarca okullarda, gazete ve tv'lerde vazedilen seküler/konformist hayat algısının toplumu etkileyip dönüştürdüğünün farkında olunmamasıydı. Kur'an'ın okunuşu, yorumlanışı da bu seküler eğitimle şekillenmiş kafaların, İslam'ın dilinden, mantığından uzak okumaları/yorumlarıydı.

Bu çalışmalar seküler/laik/Batılı bir zeminden hareket ettiği fark edilemediği için meal/Kur'an dersleri malumat elde etme derslerine dönüşürken malumatın, edebi, ahlaki (medeniyeti) inşa etmek için bir araç olması gerektiği görmezden gelindi.

Üreten dil seküler olduğundan, üretilen insan modeli de seküler oldu. Müslümanların bilgileri ile donanmış, batı ahlaki ile yaşayan bir model hayat buldu. Batılı komünistlerin komünal hayatı yaşamadan komünist oldukları gibi, İslam'ın boyası (edebi) ile boyanmadan İslamcı iddiaları olan bir nesil/model ortaya çıktı.

Yukarıdaki kaba tanımları doğru kabul edersek bu süreçlerin sonunda eldeki Müslümanın hayata bir başka değerler sisteminden, bir başka medeniyetten bakan biri olmadığı, toplumun İslam'la ilişkisi olmayan yapılarından farklı bir yerde durmadığı sonucuna varılabilir.

Osmanlıyla birlikte kapanan kurumlarımızdan birisi de "Rüşdiye" mektepleri idi. Rüşdiye eğitim öncesi edep-irfan, usul-erkân mektepleri idi.

Bakara Sûresinin 256. Ayetinde "Dinde ikrah ettirme yoktur. Şüphesiz ki Rüşd, Gayy'dan ayrılmıştır." denilirken, Rüşd ile (bilerek, isteyerek, seçerek, sorumluluğunun farkına vararak) gelenler, Gayy ile (zor ile, dayak ile, kalabalığa karışıp sürü ile, bilinçsizce) gelenlerden farklıdır denilir.

Mevlana, Mesnevi'de bu ayeti yorumlarken insanların çoğunun aklını kullanma becerisini gösteremediğinden, önlerindeki peşine takıldığından, gaza gelerek hareket ettiğinden bahsederek toplumun çoğunluğunun çocuk hükmünde olduğunun ve rüşde eremediğinden bahseder. Buna nispetle olsa gerek tasavvufilerin "çocuk" dediklerinde kast ettikleri sabiler değildir. Çocuk, rüşde ermemiş taklit ve kalabalıklarla iş gören toplumun kendisidir.

Mevlana;"Çocuğa silah verilmez. Çünkü silah tehlikelidir. Ve çocuk, silahı kime doğrultacağını bilmez. Dostunu düşmanını ayırt edemez.

Çocuğa para/mal/servet/hazine de emanet edilmez. Çünkü inci ile bilyeyi birbirinden ayırt edemeyeceğinden, kıymetlinin, kıymetini takdir edemez. Ona hatırlatıp öğretsen de fayda etmez. Çünkü kıymetliyi nerede, nasıl sarf edeceğini bilemez. Ancak israf eder, hayra dönüştüremez.

Çocuğa ilimde verilmez. Çünkü ilim, silahtan tehlikeli, maldan kıymetlidir.

Eğer çocuğa ilim verirseniz ilk babasını kâfir eder, eğer ona güç/iktidar verirseniz ilk babasını dar ağacına yollar" der.

Bu bakış görebildiğim kadarı ile medrese ve tekkelerin terbiye usulünün de merkezini işgal etmiştir. Medrese veya tekkeye gelen talep edene/

talebeye öncelikle ilmi taşıyabilecek bir ahlaki, bir edebi var mı diye bakılır. Yok ise, öncelikle edep ve irfan ile terbiye edilmeye çalışılır. Eğer bunda muvaffak olunabilirse, ilim verilmesi düşünülür.

İlmin; edebın, ahlâkî ve irfânî terbiyenin üzerine bina edilmesi gerekir. Allah'ın boyası ile boyanmayana "Allah'ın ilmi" de verilmemelidir. Edep, Allah'ın boyasıdır.

Mevcut eğitim modellerinin çocuklara nasıl edep, yani irfan ve hikmet üzerine terbiye verileceği konusunda bir fikri yok. Ne yazık ki buna ihtiyaç da hissetmiyor. İlim verilen, ilmen yetkin kılınan kişinin, kendiliğinden edeb sahibi olduğu varsayılıyor. Hâlbuki modern dünya, modern zamanların yetiştirdiği ilim sahipleri, "edeb" kelimesini tanımadığı gibi edepli davranış modellerini ruhi rahatsızlık olarak bile görebiliyor.

Ne yazık ki Türkiyeli Müslümanlar, Osmanlıdan Cumhuriyete geçerken kaybettiklerinin ne olduğunu fark edemediler. Cumhuriyet dönemi, tüm biçareliğine, tüm çökmüşlüğüne, tüm perişanlığına rağmen Osmanlı'nın en son anlarında bile medreselerinden/rüşdiyelerinden mezun ettiği âlim, şair, edebiyatçı, düşünce ve hareket adamları ile karşılaştırılabilecek düzeyde insanları 80 senede yetiştirmeyi başaramadı. Mehmet Akif, Ahmet Cevdet Paşa, Ferit Kam, Neyzen Tevfik, Said Nursi, Süleyman Hilmi, Hilmi Ziya Ülgen, İskilipli Atıf, Yahya Kemal, Ziya Paşa, Namık Kemal, Mithat Paşa, Enver Paşa, Cemal Paşa, Mustafa Kemal Paşa gibi niceleri Osmanlı'nın son dönem yetiştirdiği şahsiyetlerdir. Hatta Necip Fazıl, Nazım Hikmet gibi Cumhuriyet döneminin şairi, mütefekkeri kabul edilenler bile, Osmanlı'nın bakiyesi şahıslardır. Fikri serencamlarını beğenip beğenmeme meselesine girmeden Cumhuriyet dönemi sonrası üniversitelerinin bu kalibrede insan yetiştirme başarısını gösterememiş olmaları üzerinde yeniden düşünmemiz gerektiğini düşünüyorum.⁽⁵⁾

Buraya kadar tanımlamaya çalıştığımız konu resmi eğitimle sivil eğitim arasında doğan farklılıklar ve

bu farklılıkların topluma ve devlete yansımalarıdır. Her iki eğitim modelinin de eksileri ve artıları olup özellikle sivil eğitimde samimiyet ve ihlasın ön planda tutulduğunu, kişisel gayretlerin oluşturduğu bereket alanının daha geniş olduğu gözlemlerken, resmi eğitim kurumlarında daha yaygın, daha güçlü, daha ucuz bir eğitimin varlığından bahis edebiliriz.

Lakin 15 Temmuz'dan sonra gerek devletin, gerek halkın gerekse sivil toplum kuruluşlarının daha dikkatli davrandıklarını da müşahade etmiş bulunmaktayız. **Toplumsal iyi niyetle sivil toplum kuruluşlarına açmış olduğu alan, bu iyi niyete gösterilmiş olan suistimalden sonra tekrar daralmaya başlamıştır.** Halk devlet merkezli eğitim kurumlarına daha çok güvenmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının samimiyete dayalı eğitim çalışma özlmlerini gelecek baharlara, tekrar güvenin tesis edildiği dönemlere tehir etmekten başka da çaresi kalmamıştır. Belki de hiçbir zaman malum sivil toplum kuruluşunun açtığı yara, bu milletin zihninden silinemeyecektir. Bu günah da onlara yeter.

Dip Notlar ve Kaynakça

- 1) NİZÂMİYE MEDRESESİ, Abdülkerim Özyayın, cilt: 33; sayfa: 189
- 2) Osmanlı Devleti'nde Medreseler, Prof.Dr Remzi Kılıç (<http://remzikilic.com/osmanli-devletinde-medreseler.html>)
- 3) Evliya Çelebi- Seyahatname, c, 1, s, 244
- 4) İbnKemalpaşazade, "Risaletu'l-İhtilaf Beyne'l-Eşairave'l-Mâturidiyye", 2008, s. 20
- 5) <http://ahmethakancakici.blogspot.com.tr/2014/03/selam-9-ilahlasma-gudusu-1.html>

KADİM BİR TECRÜBEYE YASLANMAK; ENDERUN MEKTEBİ

BAYRAM YILMAZ

*"Edeb bir tâc imiş nûr-u Hûdâ'dan
Giy o tâcı emîn ol her belâdan"
Şâir Nabî

Fazlur Rahman İslam toplumlarının Batı medeniyeti karşısında geri kalmasının en önemli nedenini eğitim alanındaki eksikliklerle açıklar. Daha sonra bu geri kalmışlık düşüncesiyle kalkınmanın Batı eğitim sistemini taklitken geçtiği düşüncesinin de daha fazla yanılsa sebep olduğunu ifade eder.

Fazlur Rahman'a göre batı medeniyeti; eğitim başta olmak üzere kendi **tarihsel tecrübesine yaslanmış**, bu tecrübeyi güncellemiş ve işlevsel karşılığı olan sistem üretebilmiştir der. Eğer bizlerde eğitim alanı başta olmak üzere yenilenmek ve uygarlık üretmek istiyorsak batıyı taklitken vazgeçip kendi tarihsel tecrübelerimize yaslanıp bu birikimi inkişaf ettirmemizin gerektiğini ifade eder. Bu ifadeler imanlı bir kalbe, say içre olan bir ömre, üst düzey zekâya sahip, yaşadığı dönemde nerdeyse tüm İslam coğrafyasını dolaşmış bir Müslüman tarafından ifade edildiği için de bizlerce önemli ve bu yazımızın çıkış noktalarından birisidir.

Osmanlı Memalik-i Mülkünde Dünyaya gelen bir Müslüman evladı, doğumundan dört yıl, dört ay, dört gün sonra evinde yıkanıp paklanır, giyindirilip kuşandırılır, dualar edilerek, manevi bir atmosferde ebeveynleri tarafından ilk dersini almak için hocasına teslim edilir ve ilk ders aile huzurunda gerçekleştirilmiştir.

Bu ilk derste talebeye hocanın karşısında nasıl oturması gerektiği öğretildikten sonrada besmele talimi yaptırılır. Bu ilk ders sadece bir ders olmanın ötesinde hocayı öğrenciye onay merci olarak kabullendirmek ve hayatı boyunca uygulaması gereken **başlanılan her işe besmeleyle başlama hassasiyetini vermektir**.

Bu gelenek o kadar yaygın bir gelenektir ki sonradan orta oyunu bile oynasanız "Hak dostum Hakk..." diye söze başlardınız. Süleyman Çelebinin Mevlidi Şerifinin ilk beyitinin "Allâh adın zikredelim evvela / Vacib oldu cümle işte her kula" diye başlaması böyle bir geleneğin ve sürdürülmesi hassasiyetinin sonucudur.

Aile ilk dersi için besmeleyi zaten öğretmiş olduğundan ders kısa sürer.

Aslında ilk derste öğretilen şey talebenin öğrendiğinin hoca tarafından onay alınması gerektiğidir. Onaylanması icab eden bilgi usulünce edinilen ve ifade edilen bilgidir. Usule uygun edinilen bilgi asla sizi benlik (ukelalık) duygusuna sürüklemeyiz. Bu yüzden usul esastandır ve **var ise bir vusulsüzlüğümüz, usulsüzlüğümüzdedir**.

Bugün toplum olarak geldiğimiz noktada esas çözmemiz gereken cehalet sorunumuzun bilgi eksikliğinden daha çok usul ve edep eksikliğimizin olduğunu da ifade edebiliriz.

Kadim geleneğimizde bilgi hiçbir zaman teorik bir edinim değil doğru olanı yapabilmek için hazırlıklı olma sürecidir. O yüzden Osmanlıda birine hangi kitabı okuduğu sorulmaz kimden okuduğu sorulurmuş. Eğitim – öğretim teknik, mevzuata boğulmuş bir süreçten daha çok insanı bir iletişim ve etkileşim süreci olarak uygulanırmış.

Osmanlı Eğitiminin zirve noktasını ise devlet işlerinde görevlendirilecek, Osmanlı devlet geleneğini sürdürecekt kişilerin yetiştirildiği Enderun mekteb(ler)i oluşturmuştur.

Dünyanın ilk "kamu yönetimi okulu" olarak da nitelendirilebilecek Enderun Mektebi, Osmanlı'yı cihan devleti yapan kurumların en başında bu Enderun Mektebi gelir ki, Osmanlı Devleti'nin ihtiyaç duyduğu devlet adamı kadrosu bu mektepten yetişirdi.⁽¹⁾ Enderun mekteplerinde

daha öğrenci seçme aşamasında talep eden, hak eden, hakkını verebilecek olanlar Enderun mektebine seçilirdi. Öğrencinin daha seçilme aşamasından, eğitimi boyunca Her aşamada bilgisi yeteneği, edep-erkâmı özenle değerlendirilir ancak hak edenler bir üst aşmaya çıkabilirlerdi.

Çünkü hepimizin takdir edebileceği üzere bir kurumdaki en alt düzey mesul kimseden beklenen ile üst düzey mesuliyet taşıyan kimselerden beklenen nitelikler farklıdır. Sorumluluklarının farklı olmasından sebep hatalarından kaynaklı sonuçları da çok farklı olacaktır...

Enderun Mektebini ilk kuran Gazi ve Koca Sultan namlarına sahip II. Murat Handır. Osmanlı saltanatında ne kendinden önce ne de kendinden sonra hiç kimsenin yapmadığını yapıp iki defa "Gerekdir-kim idem âheng-i uzlet / Koyub gayri tutam nefsi ülfet" diyerek saltanattan feragat etmiştir.

Murat Han, Osmanlı beyliğinin kuruluşunun 122. Yılında 17 yaşında Sultan olmuştur. 1306 vefat eden Mukaddimenin müellifine göre 120 yıl bir devlet için uzun bir süre sayılır. 3. Kuşaktan sonra (60 yıl) yönetim yozlaşmaya başlar. Çürüme tüm topluma sirayet eder ve bu sürede devleti yönetenlerin asabiyesi (bir arada olma nedenleri) azalacağı için çevreden daha güçlü asabiyye sahip olanlar tarafından yönetim değişir.

Koca Sultan Gazi Murat Han gibi kendinizi düşünmeyi azalttığınız kadar başkalarını düşünebilir ve onlar için iyiliklere vesile olabilirsiniz. Böyle bir duyarlılığın neticesidir Enderun Mektebi; Kuruluşunda Osmanlıyı ehil olan ellere teslim hassasiyeti gözetilmiştir. (en doğruyu Allah bilir) Osmanlının 600 yılı aşan devlet tecrübesinde de bu hassasiyetin önemini yadsıyamayız.

Enderun, bir şeyin iç kısmı, iç yüzü, dâhili, harem dairesi gibi anlamlara gelmekte olup Enderun mektebi ise Osmanlı Devleti'nde mülkî, idarî, diplomatik ve diğer önemli kadronun yetiştirildiği yerdir. Enderun mektebine kabul görmenin de eğitimin sürmesinin de temel şartı bireysel niteliklerin uygun olmasıdır. Soyunuzun ve zenginliğinizin bu okullara kabul şartında bir önemi yoktu.

Enderun Mektebi, gerçek kimliğine Fatih Sultan Mehmet zamanında kavuşmuştur. Fatih zamanında Enderun Mektebi yalnız bir devşirme mektebi olma hüviyetinden çıkarak, devletin siyasî sistemi için gerekli idarî ve mülkî kadronun eğitimine de yönelmiştir. Balkanlar'daki Hristiyan halktan ve Anadolu'dan devşirilen oğlanlar, önce Anadolu'da seçilmiş Türk çiftçi ailelerine verilir, üç dört yılda Türk ve Müslüman kültürünü kazandıktan sonra da İstanbul ve Edirne'deki çeşitli saraylara yerleştirilirdi. Bu hazırlık sarayları: Edirne Sarayı, Galata Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı ve İskender Sarayı olmak üzere dört taneydi. Bu sarayların eğitime tahsis edilmiş odalarında eğitim görürlerdi. Burada acemi oğlanlar olarak fizikî ve ruhî talimler ve terbiyeler aldıktan sonra "çıkma" denilen mezuniyet usulüyle imparatorluğun farklı bölgelerindeki görev yerlerine tayin olunurlardı. Bunlar arasında en yetenekli olanları ise daha iyi bir eğitim almak üzere Enderun'a kabul edilirdi. Bu mektebin bir diğer özelliği ise, sadece başkent İstanbul'da bulunmasıdır. Osmanlılarda temel eğitim kurumu olan medreseler, imparatorluğun dört bir tarafını kaplarken, Enderun Mektebi sadece İstanbul'da bulunmaktadır.⁽²⁾ **Enderun Mektebinde öğretimin başından sonuna kadar ilgiye, kabiliyetlere ve bireysel farklılıklara öncelik tanınmıştır.** Hazırlık okullarındaki öğrenciler ilgi ve yeteneklerine uygun alanlardan birinde gelişip yetişme imkânı bulmuşlardır. Daha ileri düzeyde eğitim göremeyecekleri anlaşılanlar da Yeniçeri Sipahi Ocakları ile ordunun çeşitli hizmetlerine aktarılmışlar veya sarayın ihtiyacını karşılamak için kurulmuş çeşitli atölye ve imalâthanelerde çalışma imkânı bulmuşlardır.

Türkçe okuma yazma, Arapça Kur'an ve Din dersleri bütün öğrencilerin ortak olarak izlemek zorunda olduğu derslerdir. Bunun dışında ortak öğrenim alanları beden eğitimi, savaş hünerleri gibi konulardır. Arapça Dil ve Grameri, Farsça ve Fars Edebiyatı, Fıkıh, Tefsir, Türk Edebiyatı v.s. gibi konular üst öğrenim aşamasında özel kabiliyetlere dayanan konulardır. Ayrıca öğrencinin Seferli Kiler ve Hazine Odalarına bağlı meslekî öğrenimin hangi dalında derinleşip gelişeceği de geniş ölçüde bireysel yeteneklere bağlı özelliklerdir.

Enderun öğrencileri, gün doğmadan iki saat önceden kalkar, hamama gidip yıkandıktan sonra, toplu halde sabah namazını kılarlardı. Diğer bütün vakit namazları da cemaatle kılınırdı. Padişah İstanbul'da ise sabah namazları Ayasofya Camii'nde padişahla beraber kılınırdı.

Enderun öğrencilerinin faydalanması için Enderun Kütüphanesi vardı. Topkapı Sarayı'ndaki diğer kütüphanelerden de faydalanılırdı. Bütün eğitim öğretim masrafları bizzat padişah tarafından karşılanırdı. Temizlik ve nezaket kurallarına son derece dikkat edilirdi.

Enderun mektebi bir anlamda “beyin göçü”ydü. Osmanlı memalikinde farklı din, dil ve kültürlerle mensup kitleleri idare edecek; çekip çevirecek kadrolara ulaşmak için Enderun tarzı bir eğitimin önemi çok büyüktü. Padişah, devlet erkini, ancak, kendisine mutlak şekilde bağlı, sadık, minnet duygularıyla dolu, aynı zamanda çok iyi yetişmiş ve yetenekli kişilere teslim edebilirdi. Enderun'un

açılmasının esas temelinde bu düşünce vardı.

Bu bağlamda adaletin taraflara eşit mesafeden bakabilmekle sağlanabileceğini belirtmek gerekir. Akrabalığın, feodalitenin, menfaat duygusunun belirleyici olduğu kararların adalete uzak olma ihtimali çok yüksektir. Bilinen bu temel gerçekten dolayı devşirmelerin sadrazam dahi olabilmeleri Osmanlı imparatorluğunda yaygın bir uygulama olmuştur.

Enderun Mektebi'nde eğitim öğretim faaliyetleri bir bütün ve de uygulamalı olarak yapılırdı. Askerlikten diplomasıye, güzel sanatlardan spora kadar her türlü eğitim-öğretim üst düzeyde ve tatbiki/uygulamalı olarak yapılırdı.

Enderun'da başarıyı arttıran ve günümüzdeki ideal eğitim anlayışı içinde sayabileceğimiz önemli unsurlar şunlardır:

- 1) Buraya alınacak öğrenciler büyük bir dikkat ve titizlikle seçilirdi.
- 2) Teorik öğrenimin yanı sıra uygulamaya da geniş yer ayrılırdı.
- 3) El becerilerinin kazandırılmasına önem verilirdi.
- 4) Nitelikli ve seçkin öğreticiler (müderres/dânişment) derslere girerdi.
- 5) Zaman/yaş sınırlamasından çok liyakat ve başarı esasına göre sınıf atlanırdı.
- 6) Üst düzey öğrenciler, daha alt düzeydekilere rehberlik yapardı.
- 7) Öğrencilerin beden ve ruh sağlığına aynı derecede özen gösterilirdi.
- 8) Estetik anlayışıyla her bir öğrencinin kişisel yeteneğine göre bir güzel sanatla ilgilenmesi sağlanırdı.
- 9) Bireysel ilgi ve yetenekleri destekleyip geliştirmeğe elverişli esnek bir yapıdaydı.
- 10) Öğrenciler sabah kalkışından yemek saatleri ve akşam yatışına kadar tam bir disiplin içinde düzenli yaşamak zorundaydı.
- 11) Gösterilen en küçük bir başarı dahi ödüllendirilirdi.
- 12) Öğrencilerin başıboşluğunu ve

zaman kaybını önlemek için yapılan hatalar değişik şekillerde cezalandırılırdı.⁽²⁾

Osmanlı Devleti idareciliğin önemini kavramış ve ona gereken değeri vermiştir. Gençleri kabiliyetlerine göre sınıflandırmış ve onlara idarede şans tanımıştır.

Kıdemli ve başarılı öğrencilerden yaşça büyük olanlar Lala olarak seçilmiştir. Bunlar arasından olağanüstü başarı gösteren Lalalar öğrenci kümelerine “müzakereci veya kalfa” olarak atanmıştır.

Enderun Mektebi'ndeki kültürleştirme faaliyetlerinde Fatih Sultan Mehmed'in şahsî dehasının büyük rolü vardır. Fatih Sultan Mehmed, Dâire-i Hümayunu genişletmiş ve buranın halkının sayısını çoğaltmıştır. Bu sırada Sarây-ı Hümayûn halkı için bu daireyi genel bir mektep haline getirmiştir. Enderûn-ı Hümayûn denilen bu mektebe meşhur ilim adamlarından öğretmenler getirtilmiştir. Birçok ilim ve fennin öğretilmesi için Fâtih Sultan Mehmed bütün ilim adamlarını Sarayında toplamıştır. Onun zamanında bir taraftan ordu ıslah edilmiş, diğer taraftan da askerî, malî, ve sivil idare için çok değerli idareciler yetiştirilmiştir.⁽³⁾

Enderun Mektebi'nde verilen eğitiminin temel özelliği İslam ve Osmanlı kimliğinin ve kültürünün öğretilip benimsetilmesi idi. Osmanlı dünya görüşünü kuranlar, yani Osmanlı düşünürleri ve bilim adamları, devletin dini ve etnik açıdan farklı toplulukları barındırdığının şuuruyla, devlet idaresini ırk temeli üzerine bina etmemeyi yeğlemişler, çeşitli din ve milletlerden devşirilen, padişaha ve devlete sadık bir yönetici sınıfı oluşturmuşlardı. Farklı coğrafya ve kültürlerden gelen bu gençler Türk-Müslüman kültürüyle yoğruluyor, İslam-Osmanlı devlet ve dünya görüşünü ediniyor ve bu düşüncenin muhafızlığını ve bayraktarlığını yapıyorlardı. Asli müesseselerin bozulmadan korunduğu klasik dönemde Enderun halkı ve Enderun'dan yetişenler bu anlayışı yenileyerek ve canlı tutarak sürdürebilmişlerdir. Bu sayede devlet, bütün kurumlarıyla misyonunu lâyıkıyla yerine getirebilmiş, böylece cihan devleti olmayı başarabilmiştir.

Ehil olanın devlet işlerinde görevlendirilmesi hassasiyeti imparatorluğun gerileme döneminde azalmıştır. Bu gerileme meselesinde neyin sebep

neyin sonuç olduğu meselesi mündemiç bir değerlendirme ile anlaşılabilir.

Enderun Mektebinin bozulma nedenlerine gelince; devşirme usulüne aykırı öğrenci alınması, birçok kimsenin şeref bulmak düşüncesiyle, çocuklarını Enderun'da okutmak için köle diye satması; böylece bu okula ehil olmayan yeteneksiz kimselerin alınması, Batı metotları ile eğitim yapan okulların açılması ve bunların gitgide çoğalmasıyla mektebin önemi iyice azaldı. Yine Enderun Mektebi'ndeki eğitim sisteminin asrın gereklerine ve donanımlarına ayak uyduramaması ve özellikle devlet ve saray idaresinin, yeniçeri ağaları ve valide sultanlar tarafından bozulması gibi nedenlerle imparatorluğun başka pek çok müessesesi gibi Enderun'un da disiplini ve eğitimi yozlaşmıştır. Modern eğitimin gittikçe yerleşip yayılması karşısında, Enderun Mektebi'nde de modern eğitimin ilkelerini uygulanmaya başlandı. Ancak, şehirde Türk ve ecnebi olmak üzere çeşitli genel kültür kurumlarının ve meslek okullarının açılması, özellikle Enderun mektebi'nden çıkanların, Tanzimat'tan önceki dönemde olduğu gibi, devlet görevlerine tayinlerdeki üstün durumlarını kaybetmeleri, halk arasında özellikle devlet ileri gelenleri katındaki değerini sarstığından bu eğitim yuvası kalkınamadı ve 1908 İkinci Meşrutiyet'in ilânını takip eden günlerde, 1 Temmuz 1909'da tamamen kapatıldı.

Enderun Mektebi, çok yönlü amaçları olan bir eğitim ve devlet felsefesi, bir siyasî ve idarî nizam, bir dünya görüşüdür. Enderun Mektebi'nin ve bu mektebin kuruluş amacının, programları, çalışma sistemi ve teşkilatlanmasıyla, eğitim ve öğretimin değerlendirildiği, öğrencilerin daha kaliteli yetiştirilmesi düşüncesinin bütün toplumlar tarafından kabul edildiği, iyi bir gelecek için entelektüel insan unsurunun öne çıkmaya başladığı asrımızda, bölgesinde asırlarca kavga çıkartmadan birçok etnik unsuru, yüzyıllarca barış ve huzur içinde başarıyla yönetmiş bir devletin, vasıflı ve nitelikli idareciler yetiştirmede bizlere öğreteceği çok şey vardır.

Kaynaklar

- 1) “<http://www.populertarih.com/osmanli-devletini-cihan-devleti-yapan-kurum-enderun-mektebi/> Mehmet DERİ Uzman Tarihçi, Araştırmacı-Yazar”
- 2) “<http://www.populertarih.com/osmanli-devletini-cihan-devleti-yapan-kurum-enderun-mektebi/> Mehmet DERİ Uzman Tarihçi, Araştırmacı-Yazar”
- 3) “Osmanlı Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt. 5”

OSMANLIDAN CUMHURİYETE MİSYONER OKULLARI VE ETKİLERİ

RİDVAN DEMİRYÜREK

Uzman Tarihçi

İslam tarihinin ilk dönemini saymazsak özellikle Abbasiler döneminde başlayan ve dünyanın en modern hastahanelerinin, gözlemevlerinin, medreselerinin bütün dünyayı aydınlattığı bir medeniyetin çocuklarıyız. Ortaçağda Müslümanların 750 yıllık tarihinde, dünyaya kültür, bilim ve medeniyet nakleden, Yunan kültüründen daha çok insanlığa katkı sağladığını; batı kültürüne tesir ettiğini çok az kimse söyleyebilmiştir.⁽¹⁾ Geçmişte parlak bir medeniyet kurup dünyayı etkileyen bir medeniyetin çocukları olarak son altıyüz yıldır bir türlü belimizi doğrultamadık. Bunun en başta gelen sebebi eğitimde bir türlü istenen performansı yakalayamamış olmamızdır. Oysa batı bizi hep kurdukları modern eğitim kurumları ve buralarda verdikleri kaliteli eğitim ile geçmiştir.

Bir eğitim kurumu olarak azınlık misyoner okullarında verilen eğitimin kalitesi ve burada verilen eğitimin koca bir devletin bölünüp parçalanmasındaki etkisi incelenmeye değer bir konudur.

Misyonerlik Kavramı

Misyon görev demektir. Misyoner görevli demektir. İlk misyonerler Hz. İsa'nın etrafında toplanan havariler olduğu belirtilir. Hz. İsa havarilerine **“Gidin ve yeryüzündeki her canlıya İncil'i anlatınız”** demişti. Bu yüzden Hristiyanlığı yaymak

için çalışanlara **“misyoner”** denir. İlk misyonerin Aziz Pavlus (St. Paul) olduğu söylenir. O, Hristiyanlığı yaymak için Anadolu'yu, Yunanistan'ı dolaşıp kiliseler açmıştır.⁽²⁾ 1662'de Vatikan'da Hristiyanlığı yaymak için **“Misyon bakanlığı”** kuruldu. İngilterede eskiden de bu amaçla kurulan teşkilat vardır.

Osmanlı Devletinde Azınlıklara Verilen İlk İmtiyazlar

Osmanlı Tarihinde Fatih'in İstanbul'u fethettiği zaman azınlık Rum din adamlarına ibadet ve eğitim hakkı vermesini misyonerlere verilen ilk imtiyaz olarak görenler olduğu gibi, Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransızlar'a verdiği kapitülasyonların azınlık okullarını kurulmasının başlangıcı olduğunu söyleyenler de vardır. İlk yabancı okul 1587 yılında SaintBonet manastırı içinde açılmıştır.

Türkiye'de İlk Faaliyetleri

Ülkemizde azınlık okullarının açılmasında en büyük rolü Amerika'nın Ortadoğu'nun sömürgeleştirilmesinde kullandığı misyonerleri, 1810 yılında **Congregational Reformed Prebyterian** Kiliselerinin ve buraya bağlı olan zengin tüccarların katkılarıyla kurulan AMERICAN BOND OF COMMISSIONERS FOR FOREIGN MISSION kısa adıyla (ABCFM) bağlı olarak çalışıyorlardı. Bu Teşkilatın amacı, Protestan Amerikan ahlakını kültürünü,

yaşam tarzını yaymak; özellikle Stratejik ülkelerde kendileri tarafından yetiştirilen yöneticiler ve idareciler aracılığı ile hüküm kurmaktan başka bir şey değildi. 1820 de ilk elemanları İzmir'e geldiler.

Önce Osmanlının Yahudi ve Rumları üzerinde kendi mezhepsel çalışmalarını yaptılar. Fakat onların mezhepsel Hristiyanlık çalışmaları, Rumlar ve Yahudiler üzerinde pek tesir etmediğini farkettiler. Malta'da yapılan toplantıda Ermeniler üzerinde yoğunlaşmaya karar verdiler.

OSMANLI DEVLETİNİN YIKILIŞ SÜRECİNDE ETKİSİ OLAN AZINLIK OKULLARINDAN ÜÇÜ

Batılı devletler, Osmanlı Devletindeki azınlıkların yaşadıkları köylere kadar şemasını çıkarttılar. Anadolu'da azınlıkların yoğun olduğu yerlerde okullar açarak buradaki Ermeni, Rum, Bulgar vatandaşlarını eğitmeye başladılar. Bu okullardan özellikle üç tanesi Osmanlının yıkılış ve Kurtuluş savaşı döneminde aktif olarak devlet aleyhinde faaliyette bulunmuştur.

ROBERT KOLEJİ

Robert Kolejinin Kurulduğu Arazinin İlginç Hikâyesi

Robert Kolejini Cyrus Hemlin adında bir misyoner kurmuştur.⁽³⁾ O'nun bu vazife ile İstanbul'a geldiği anlaşıyor. Robert Kolejini kurmak için İstanbul'a gelen bu zat; kolejin yeri olarak çok ilginç bir araziye seçmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmek için Rumelihisarı'nın inşaatında kullanılan taşların çıkarıldığı taşocağı arazisi. Robert Kolejinin yeri olarak Ahmet Vefik Paşa'ya ait bir taş ocağının yerini ısrarla istiyordu. Taş ocağının bulunduğu araziye Robert Kolejini yapmak büyük bir hedefin en önemli adımı olsa gerek. Zira

bu taş ocağı ile Fatih İstanbul'un fethinin temellerini atmıştı. Bu kolejin buraya yapımı ile de aynı yerden İstanbul'un yıkımının temelleri atılacaktı. Bunu o devrin insanları da görmüş ve buranın satışına karşı gelmişler. Fransız büyükelçisi olan Ahmet Vefik Paşa, Fransa kralının ısrarı ile bu arsayı satmak zorunda kalmıştır.⁽⁴⁾ Okul 1863 yılında açılır. Cyrus Hamlin Robert Kolejinden sonra Merzifon'da da ikinci bir kolej açtı. Kolej dediğimize bakmayın ilkokul, ilahiyat fakültesi, mesleki gelişime yönelik okullar açıyordu.

Robert Kolejinin Bulgar Ayaklanmasındaki Rolü

Tarihçilere göre Robert Kolejinin, Bulgar ayaklanmalarındaki rolü çok büyüktür. Bulgar ayaklanmalarının planlarının Robert kolejinde yapıldığı bugün bilinmektedir. Sayısız araştırmacılar, Bulgar milletini var eden, ona hayat veren kurumun Robert Koleji olduğunu açıkça ifade ederler. Bu okulda özellikle zeki, başarılı Bulgar gençleri eğitiliyor, Bulgar milliyetçiliği aşılanıyordu. Buradan yetiştirilen kadrolar daha sonra Bulgaristan'ın yönetim kademelerinde önemli görevler almışlar. Bu okulda 6 tane Bulgar başbakanı çıktığı belirtilmektedir. Bulgar gençlere bu okullarda bağımsızlık fikri aşılanmış, milli kimlik kazandırmış ve Osmanlıya karşı bağımsızlık hareketine katılmaları sağlanmıştır.⁽⁵⁾ Bulgar ayaklanması ve Bulgaristan'daki Türklere yapılan mezalimlerin kökeni bu okulda yetiştirilen Bulgar gençlerine verilen eğitimden geçmektedir. Bu okulda, Bulgarların Osmanlıya karşı isyan hareketleri teşvik edilmiş; bu hareketleri bastırmak isteyen Osmanlıya karşı ise batı devletlerinin baskı yapması sağlanmıştır. Okul tam bir istihbarat ve casusluk üssü halindeydi.

ÖZEL TARSUS AMERİKAN KOLEJİ

1888 yılında kuruldu. Tarsus, 1. Dünya savaşı sonrasında Fransızlar tarafından işgal edildiğinde, Fransız ordusu karargâhını tam da bu okulun karşısında kurmuştu. Bu okul işgal süresince Fransız askerlerine danışmanlık bilgi, casusluk yapıyordu. Bu durumu fark eden Kuvayı Milliye güçleri okulun müdürünü kaçırmıştır.

Onu kurtarmak isteye Fransız güçleri ise şehrin ileri gelenlerinden bazı kişileri kaçıracak takas yapmışlardır.

MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ

Bu okulu da kuran kişi Cyrus Hemlin'dir. Anadolu'daki azınlıkların tespiti için adım adım Anadolu'yu gezen Amerikalı misyonerler, Merzifon'da okul açmaya karar verdiler. Cyrus Hemlin anılarında, Türklerin Anadolu'yu fethinden önce Ermenilerin başkenti olarak Amasya oluşunu bilerek seçim yaptığını itiraf eder. Merzifon Amasya'ya en yakın ilçeydi ve ermeni nüfusu burada fazlaydı. Burada kurulan Amerikan koleji en tehlikeli olanıydı. Merzifon'da kurulan bu okul Ermeni çocuklarını eğitmek amacıyla kurulmuştur. 1. Dünya Savaşından sonra bu okul Ermeni ve Rum

azınlığı örgütledi. Pontus Rum Cemiyeti ve Ermeni Taşnak Cemiyetleri bu okulda teşkilatlandı. Okul silah deposu haline getirildi. Okuldaki Türk hocalar okulun bahçesinde öldürüldü. Ermeniler silahlandırılıp ayaklandırıldı. Üstelik bunlar olayları turmandırmak için Ermenilere saldırı bile düzenliyorlardı. Bu ayaklanmalar Anadolu'nun başka şehirlerinde devam etti. Yakalananlar cezalandırıldı. Fakat tüm bu olup bitenlerde Batı Dünyası ve Amerikada, Ermenilere kıyım yapıldığı haberleri şeklinde gündeme geliyordu. Bu haberlerle Batı Dünyası da Osmanlı üzerinde siyasi, ekonomik baskılarını artırıyor. Bu okul daha sonra basılarak buradaki komitacılar cezalandırıldı. Fakat Ruslarında bölgeyi işgal etmesi ile Ermeni ve Rumlar her bölgede isyanlarını genişlettiler. Osmanlı devleti ve akabinde yeni Cumhuriyet bu isyanları zor da olsa bastırdı. Bu esnada Ermeniler Anadolu'dan sürüldü. Tıpkı Balkanlardan Türklerin Anadolu'ya sürüldüğü gibi. Fakat o devirde bastırılan Ermeni isyanlarını, Ermeni katliamı olarak sunan batılı devletleri, zaman zaman bizi dize getirmek için sopa gibi kullandıkları görülmektedir. İşte Amerikan misyonerlerinin Anadolu'yu bölüp parçalamak ve mümkünse Anadolu'dan atmak için açtıkları okullar Osmanlı'nın parçalanmasında önemli roller üstlenmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ MİSYONER OKULLARININ SAYISI

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra faaliyetlerini artıran ve Osmanlı devletinin dört bir yanını bir ağ gibi kuşatan yabancı okulların sayısının ve faaliyetlerinin bu derece artmasının nedeni, bazı batılı devletlere verilen imtiyazların, bu devletler tarafından kendi çıkarlarına uygun olarak yorumlanıp uygulanmasıdır.⁽⁶⁾ Osmanlı devleti ise bütün bir dünya devletleri ile baş edecek gücü kendinde bulamadığından müdahale edecek gücü kalmamıştır. Örneğin Osmanlı sınırları içinde 465 Amerikan Okulu, 83 İngiliz, 72 Fransız, 44 Rum, 24 İtalyan 212 Bulgar azınlık okulları vardır. Türkiye Büyük Millet meclisinde Dr. Nuri Bekir Bey azınlık okulları hakkında: "Dünyanın hiçbir ülkesine bizdeki kadar ecnebi okulu yoktur" diyerek işin vahametini dile getirmiştir. 20 yüzyılın başında Doğu Anadolu, Batı Anadolu, Merkez Türkiye olmak üzere yaklaşık 20.000 öğrenci eğitim görmüştü. Osmanlı devletinin her yerde okul açmadığı bir dönemde bu okullara ilginin de fazla olduğunu

düşünürsek olayın boyutunu daha iyi anlayabiliriz. Sadece okullar açılmıyor, aynı zamanda ilahiyat okulları, hastahaneler, kütüphaneler, yardım kuruluşları gibi pek çok alanda faaliyet göstermişlerdir.

OKULLARDA VERİLEN EĞİTİMİN TÜRKLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bu okulların eğitim kalitesi yüksek olduğundan ve buradan mezun olanlar sorunsuz bir şekilde Avrupa üniversitelerde okuyabildiklerinden Türkler tarafından da tercih ediliyordu. Ayrıca buradan mezun olanların üst makamlarda bürokrat, bilim adamı, devlet yöneticisi olma imkânı yüksekti. Burayı tercih edenlerin gayesi yüksek bir hayat seviyesine sahip olmak, Avrupa'yı görmek, medeni olmaktı. Bu okulların açılış amaçları görünürde azınlık Hristiyan çocuklarına dini eğitim vererek onların kendi din, dil ve inançları doğrultusunda yetiştirmek olarak anlayabiliriz. Beş yüzün üzerinde açılmış olan bu okulların bir kısmı katı bir kilise eğitimi uygularken diğerleri de batı kültürü içinde eğitim vermektedir. Okullarda Türk öğrenciler diğerleri ile birlikte Hristiyan ibadet, dua ve merasimlere de iştirak etmek zorunda kalıyordu. Zaman zaman kiliselere götürülen bu öğrencilere haç çıkarmaları bile öğretiliyordu. Bu okullarda okutulan müfredat ise yabancı ders kitapları olduğundan başka ülkelerin bilgileri, tarihleri okutulurken Türkiye hakkında eksik ve aleyhte dersler bile vardı.

İhsan Süreyya Sırma, Sömürü Ajanı İngiliz Misyonerleri kitabında **"Türk'ün dini ve millî günlerine hiç ehemmiyet vermeyen mektep idaresi Pazar, yortu günleriyle yılbaşı gibi günlerde Türk çocuklarına yeni elbiseler giydirmekte ve çocukları merasim-i dîniyeye iştirâk ettirmektedirler. Ezcümle elyevm Maraş'ta mühendis bulunan Abdülhamid Beyin kerimesine Protestanlık resmen teklif olunmuştur."**

"Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri" adlı kitabında ise Erol Güngör Misyonerlik çalışmalarında, insan hakları ve vicdan hürriyeti kavramlarını Türkiye üzerinde adeta bir sopa olarak kullanarak emellerini gerçekleştirdiklerini ve elimizi kolumuzu bağladıklarını söyler. **"İnsan hakları" ve "vicdan hürriyeti" gibi fevkalâde mukaddes mefhumlar, Hristiyan Garp ile Müslüman Şark arasındaki iman ve varlık mücadelesinde Hristiyan âleminin**

yutturmak istediği yaldızlı palavralardan ibaret kalmıştır. Onlara göre mesela misyonerlerin Türk milletinin harimine sokulup masum insanlara telkinde bulunmaları vicdan hürriyeti, bizim varlığımıza kastedenlere karşı nihayet sabrımızın taşıp galeyan etmemiz de insan haklarının çiğnenmesidir. Bu günde aynı yöntemlerin kullanıldığına şahit oluyoruz. Türkler üzerindeki en büyük etkisi modern yaşam tarzının benimsenmesidir. Misyonerlerin yaşam tarzları etraflarında yaşayan Türkleri etkilemiştir. Okullarda kullanılan dikiş makinaları, ilk modern tarımsal aletler Osmanlıya hep misyonerler tarafından getirilmiştir. Modern manada tesis edilmiş hastahaneler, dispanserler onlar tarafından açılmıştır. Sivas valisi Sırrı Paşa Merzifon Kolejini ziyaret ettiğinde burada verilen Türkçe dersinin Türkiye'nin en iyi okullarından bile iyi olduğunu ifade etmiştir.⁽⁷⁾

YABANCI OKULLARIN KULLANDIĞI METOT VE YÖNTEMLER

Bu okullarda Hristiyanlık dini ve kültürünü, dünya dini ve kültürü yapmak ana hedeftir. Bunun için de İngilizce dili kullanılmaktadır. Okullarda kendine yardım (self help) yöntemi uygulandı. Bu yöntemde öğrenciler hem okudular hem çalıştılar hem de meslek öğrendiler. Kolejlerin kızlı ve erkekli ayrı ayrı okullar halinde açılması yaygındır. Kolejlerin yanında ilahiyat okulları da açılıyor. Böylece Anadolu Hristiyanlarını eğitecek hocalar burada yetiştirildikten sonra Amerika'ya gönderiliyordu. Burada en iyi üniversitelerde eğitim verilerek ve bilinçli bir Türk-İslam düşmanı olarak yeniden Anadolu'daki azınlık okullarında görevlendiriliyorlardı.

Görünür birinci aşama Müslüman ve Hristiyan halkının kaynaşmasını sağlamaktır. Oysa uygulama bunun tam tersi olmuştur. Asıl hedef Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan farklı din ve mezhep veya ırka mensup olan, gençler arasında ayrılık ve düşmanlık tohumları atmak. Bunu gerçekleştirmek için öncelikle kendileriyle aynı din ve mezhebe inanan bir topluluk yaratmaktı. Azınlık misyoner okulları bu amaca hizmet edecektir.

İkinci adım olarak daha gelişmiş okullarda daha kaliteli eğitim vermek için üst düzey eğitim kurumları açılmasıydı. Hem din adamları yetiştirecek ilahiyat okulları açılması hem de laik

kanadını temsil eden, kesimi, sosyal ve kültürel açıdan her türlü imkânlarla yetiştiren orta eğitim kurumları. Burada vasıflı, meslek sahibi ve kendi kendine yeten gençler yetiştirmek esastı. Okullarda marangozhane, terzilik, kumaşçılık, dokumacılık gibi meslek erbabı yetiştirilerek Ermeni ve Rumların tüccar olmasının yolu açıldı. Muhtemeldir ki Osmanlı ve Cumhuriyetin ilk yıllarında azınlıkların tüccar, işadamı, sanatçı, vs. olmaları bu okullar vasıtasıyla olmuştur. Müslüman halkın ekserisi ise bu okullarda Hristiyan eğitimi verildiği içi tercih etmiyordu. Devletin ise belli merkezler dışında okul bile açamıyordu.

Üçüncü olarak gençlerin özellikle mesleki alanda uzmanlaşmalarını ve tecrübelerini sağlamak, kendilerine güven duyacakları kolejler açmaktır. Buradan mezun olan gençler hem eğitimleri hem de kazançları ile toplumda önemli birer etkileri görülmekteydi. Buradan mezun olan gençler Amerika'da prestijli okullarda eğitim görerek bilim adamı, akademisyen, yönetici ve misyoner öğrenci olarak kariyer sahibi oluyorlardı.

1.Dünya savaşı yıllarında Arap Harekâtı liderlerinden Refik Rızık Selum, Osmanlı Divan-ı Hümayununda yaptığı konuşmada: **“Ben Fransız mektebinde okudum. Bugün Suriye, Irak ve Lübnan'da esnaf ve ağaların evlatları Cizvit mekteplerinde, öteki Arapların çocukları ise İngilizlerin açtığı okullarda okumaktadırlar. Bu okulların hepsinin gayesi benim Türkler hakkında sahip olduğum düşünceleri telkin etmektedir. Hepsi için müşterek düşman Türklerdir.”**

Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver bir meclis konuşmasında: **“Bana kalsa Türkiye’de tek bir yabancı okul bırakmam, kapatırım, fakat bu bir içişleri sorunu olduğu gibi aynı zamanda bir dışişleri sorunudur da”** derken bundan bahsetmektedir.

“Son çare olarak çocuklarımızı bu okullara mecbur etmeyecek şekilde okullarımızın kalitesini yükseltmek gerekir” demiştir.⁽⁸⁾ Bu okullar meşrutiyetin ilanı ve Avrupa'nın daha fazla demokratikleşme, azınlıkların hakları dayatmalarıyla kapatılamadı. Denetimler dahi zor yapıldı. Daha sonra bu okulların zararlı faaliyetleri denetlenmek istenince de Avrupa basını ve devletleri nezdinde büyük gürültüler koparılmıştır. Azınlıkların okulları kapatılıyor yaygaraları ile Osmanlı devletine yapılan türlü baskılar neticesinde işler uzamış bu okullarda yapacaklarını yapmışlardır. Öyle ki bu okulların zararlı ve azınlıkları kışkırtan faaliyetleri tespit edilip bu okullar denetlenmek istendiğinde bile oraya giden müfettişlerin içeriye alınmadığı dönemler olmuştur.

Azınlık okulları takip ettikleri ders ve okuttukları kitaplarla öğrencilerde milliyetçilik fikirlerini aşılamlar, Bu gençler zihnen Osmanlı aleyhine faaliyette bulunmaya ve devlete karşı isyan etmeye hazırlanmışlardır. Mezun olduktan sonra Amerika da eğitim alan bu insanlar tekrar dönerek kendi mensubu oldukları topluluğa bağımsızlık fikirleri aşlamaya devam etmişlerdir. Robert koleji mezunlarından altı Bulgaristan başbakanı çıkmıştır. Suriye’de kurulan azınlık okullarından Arap milliyetçiliğini yayan idareciler yetiştirilmiştir. Merzifon’daki okulda da Ermeniler arasında bağımsızlık ve Rum öğrenciler de Pontus ruhu aşılarmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ AZINLIK OKULLARI SORUNU

Osmanlı Devleti parçalanıp genç cumhuriyet kurulduktan sonra Yeni Hükümet eğitimde “Tevhid-i Tedrisat” kanununu çıkararak tüm resmi, azınlık okullarında tek bir müfredata geçilmesine karar verdi. Bunu yaparken elbette Osmanlıyı yıkan fitne kaynağı azınlık okullarını kontrol etmekte gayesi. Fakat Osmanlı Devleti Meşrutiyet ve Avrupa devletleriyle yaptığı anlaşmalarla ipin ucunu elinden kaçırmış bu azınlık okullarını denetlemeye bile gücü yetmemiştir. Bunu bilen genç cumhuriyet Milli Eğitim Bakanı Necati Bey başkanlığında müfredat ve laik eğitim sistemi ile hem içerde Müslüman halkın istediği dini eğitimi ve medreseleri kapatmış bunu da azınlık okullarını kapatırken adeta “Bakın! Bizimkileri de kapatıyoruz” deme durumuna düşmüştür.

Lozan'dan sonra Amerika ile ilişkiler kurulmuş, Amerika Türkiye ye büyükelçi atamıştır. Fakat büyükelçinin tüm çabası azınlık okullarının tekrar açılmasına yönelik olmuştur. Zaman zaman kapatılması kararları alınan Amerikan azınlık okullarının kapatılmaması için Amerika donanmaları İzmir önlerine bile gelmiş ve büyük krizler yaşanmıştır. Uzun müzakereler, görüşmeler neticesinde belli kurallarda bu okulların açık kalmasına devam edilmiştir.⁽⁹⁾

SONUÇ OLARAK

Robert Koleji ve Amerikan Tarsus Koleji hala açıktır. Bugün Robert Kolejine girebilmek için 37.000 Türk genci özel okullar sınavına girmektedir. Bu sınavı kazanan 194 öğrenci en üst yüzdelik dilimi olan %4'lük dilimde yer almaktadırlar.⁽¹⁰⁾ Burada okumak hâlâ Türk öğrenciler için büyük bir prestij. Buradan mezun olanlar Amerika'da Avrupa'da en saygın üniversitelerde eğitim görmektedirler. Buralardan mezun olanlar ülkemizde ve dışarıda kolayca iş bulabilmekte ve önemli görevlere gelebilmektedir. Geçmişte olanlar unutulup tarihin sayfalarında kaybolup gitmiştir. Ancak misyonerliğin bittiği asla söylenemez. Üstü küllenen bir ateş koru gibi durmaktadır. Her şey güçlü bir ülke ve çok kaliteli bir eğitim sisteminden geçiyor. Bağımsız, batıya muhtaç olmayan bir ülke bunlarla ancak baş edebilir.

Sonuç olarak; Misyoner okullarının nasıl başarılı olduğunu incelemek; eğitim kalitesinin ve modellerinin iyi analiz ederek benzer sistemle bizdeki okullarında kalitesini artırmak gerektiğini öğrendik. Bilgili ve donanımlı, karakter sahibi idealist çok iyi eğitim almış eğitimcilerle ihtiyaç olduğunu öğrendik..Eski milletvekillerinden Zühtü Paşa yabancı okulların ele alındığı meclis toplantılarının birinde Müslüman çocuklarının **Notre Dame de Sion gibi yabancı okullarını tercih etme sebebi olarak; İslam okullarında okutulan derslerin sayısının fazla olmasını, yabancı okullarda okutulan derslerin ise daha sade olduğunu söylemiştir.** Bu o zaman için yapılan son derece önemli bir tespit. Bugün de bu sorun hala geçerli olup **eğitimde “SADELEŞME” ye gidilmesi zarureti vardır...** Ayrıca ülkede eğitimin en büyük sorunu mesleki eğitime gereken önemin verilmemesi; tüm öğrencilerin doktor, mühendis, hukukçu olacakmış gibi bir eğitim modeli uygulanmasıdır. Misyoner okullarında taviz

vermeyen bir disiplin, ahlaki kurallar vardır ve lafta kalmamış bu kurallar uygulanmıştır. Eski Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in dediği gibi; **“Tek yapılması gereken evlatlarımızın yabancı okullara mecbur olmayacağı şekilde okulların kalitesini yükseltmektir.”**

Ve son beş on yıldır başımıza gelenler sorunların, terör olaylarının sanıldığı gibi basit bir terör örgütü ile mücadele olmadığını öğrendik. Terörle baş etmeyi öğrenmeye başladığımızda nasılda insan hakları, demokrasiden bahsedip başımıza çorap ördüklerini öğrendik. Ülkemizde yapılmaya çalışılan darbe girişimcilerinin arkasında onların parmağı olduğunu da, darbecileri koruyup kanat verdiklerinde öğrendik. Bizim kararlı duruşumuzun arttığı dönemlerinde **“Ermeni katliamı”** meselesini nasıl gündeme getirdiklerini görmeye alıştık. Şu bir kez daha anlaşıldı ki güçlü devlet olmak için güçlü, sağlam donanımlı okullar lazım...

Dip Notlar ve Kaynakça

- 1) Batının Üzerine Doğan İslam Güneşi, Sigrid Hunke, Çev. Servet Sezgin, İstanbul, 1988
- 2) Atatürk Türkiyesinde Misyoner Okulları, Ayten Sezer,
- 3) CyrusHamlin 1811-1900 yılları arasında yaşamış ABD'li bir misyoner ve eğitimci. American Board misyoner kuruluşu adına Ocak 1839'da Osmanlı İmparatorluğu'na geldi. 1860 yılında Robert Koleji'nin kurulması çalışmalarına başladı ve 1876 yılına kadar da okulun müdürü olarak görev yaptı. Robert Kolejini ve Merzifon Amerikan Kolejini kurdu. Buralarda yöneticilik yaptıktan sonra ülkesine dönüp üniversitelerde rektörlük yaptı.
- 4) Türkiye'de Azınlık Okulları, Tayfun Nasuhbeyoğlu, İstanbul, 2007
- 5) Protestan Misyonerler ve Milli Devletlerin Doğuşu, Robert Koleji ve Bulgar Devletinin Kuruluşu, Ümit Akça
- 6) Amerikan Board Okullarında Yürütülen Misyonerlik Faalliyetleri, Gülbadi Alan
- 7) Türk Eğitim Tarihinde Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar, Ersoy Taşdemirci, Sosyal Bilimler Dergisi, 10,2001
- 8) Türkiye'de Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları, M. Serdar Yücel
- 9) Türkiye'deki Amerikan Okulları Krizi 1927-1928, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu
- 10) Robert Koleji ve Bulgaristan Meselesi, Uygur Kocabaşoğlu,

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ EĞİTİM VE OKULLAŞMA FAALİYETLERİ

UMUT DIRİÖZ

Küçük bir beylik olan Kayı Boyunun kısa sürede büyüyüp gelişmesinde yöneticilerin azmi, askeri yapılanması, gaza ruhu, coğrafi konumu oldukça etkili olmuştur. Kayı Boyu kısa sürede Osmanlı Devleti'ni kurmuş, üç kıtanın büyük bir kesimine hâkim olmuş, muhteşem ordularıyla alınmaz denilen birçok medeniyetleri bünyesine katmıştır. Osmanlı Devleti hâkim olduğu yerlerde kalıcı olmak için hiç şüphesiz en çok eğitime önem vermiştir. Çünkü coğrafyalar ordularla fethedilebilir ancak insan kalbi eğitim ve adalet ile kazanılabilirdi.

Osmanlı, kuruluşundan itibaren bakiyesi olduğu Anadolu Selçuklu devletini birçok alanda örnek almıştır. Özellikle eğitimdeki yapılanmasını bu doğrultuda inşa etmiştir. Daha kuruluş döneminin başında İznik'in fethi ile ilk medreseyi burada açmış ve ilk kütüphaneyi de buraya kurmuştur.

Klasik Osmanlı dünyasında eğitim yüzyıllarca resmi ve gayri resmi müesseselerle yürütülmüştür. Bu müesseseler içinde en önemlisi hiç şüphesiz kuruluşundan yirminci yüzyılın ilk çeyreğine kadar varlığını sürdüren medreselerdir. Medreseler şehir merkezlerinde kurulurdu. Buralara birçok ilim adamları gelir, yüksek maaş ile eğitim verirdi. Medreselerde dünyevi ve uhrevi ilimler öğretilirdi. Medrese ile birlikte tekke ve zaviyelerde, loncalarda, camilerde, sarayda, Enderun'da, konak ve mescitlerde, sıbyan mekteplerinde, askeri eğitim kurumlarında örgün ve yaygın eğitim verilirdi. Osmanlı Devleti'nin yükselmesinde ve Türk-İslam Medeniyeti'nin meydana gelmesinde bu eğitim ve

öğretim kurumlarının özellikle medreselerin büyük rolü olmuştur.

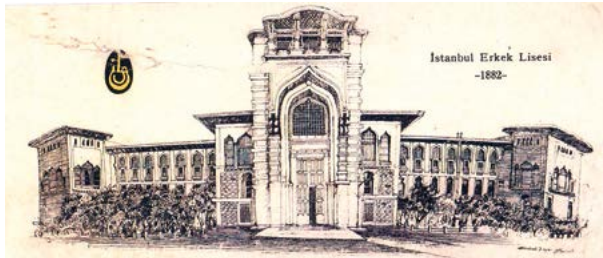
Toplunun genelinin eğitimi ile uğraşan ve ilkokul seviyesinde eğitim veren kurumlar ise sıbyan mektepleri idi. Bunlar her köy ve mahallelerde bulunurdu ve bir vakfa bağlı olarak varlıklarını sürdürürlerdi.

Şunu da unutmamak gerekir ki, 18. yüzyıla kadar tüm dünyada köy nüfusu şehir nüfusuna göre çok daha yaygındı. Hemen hemen dünya nüfusunun %90'ı köylerde yaşırdı. Tabi Osmanlı Toplumu da böyleydi. Dolayısıyla toplumun eğitime olan ihtiyacı günümüz kadar değildi. Bundan dolayı hemen hemen tüm toplumlarda eğitim kurumları şehir merkezlerinde bulunurdu. Osmanlıda da büyük oranda bu böyleydi. Bu durumda Osmanlı eğitim kurumlarının o dönemin eğitim ihtiyaçlarını büyük oranda karşıladığını söyleyebiliriz.

17. yüzyıl'dan itibaren ise Osmanlı devletinde, yönetimin, ekonominin, sosyal yapının, ordunun, yöneticilerin bozulmaya başlamasıyla eğitim kurumlarının da bozulmaya yüz tuttuğunu görüyoruz. Beşik Uleması gibi uygulamaların bu bozulmaların sonucu olduğunu söyleyebiliriz.

18. yüzyıla gelindiğinde Osmanlıbatı ile yaptığı savaşları kaybetmeye başlayınca askeri alanda batı tarzı eğitim veren kurumlar açmaya başlamıştır. Humbaracı Ocağı(1735), Mühendishane-i Bahr'ı Hümayun(1773), Mühendishane-i Berr'i Hümayun(1776) gibi kurumlar bu tarz okullardır.

Tanzimat Döneminde ise geleneksel eğitim kurumlarının yanında birçok yeni kurumlar da açılmaya başlandı. Mekteb-i Maarif'i Adliye(1839), İstanbul'da 5 Rüştîye(1848), Darülmualimîn(1848) vilayetlerde 25 rüştîye açmak ararı verilmiştir(1853). 17 Mart 1857'de Maarif-i Umumiye Nezareti kuruldu. Böylece bugünkü M.E.B.'in temeli olan bir kuruluş ortaya çıktı. Bu kurumlarda batılı usullere göre bir

eğitim anlayışının benimsendiğini söylemek mümkündür.

İngiliz, Fransız, Avusturya elçileri'nin ağır baskıları altında hazırlanan Islahat Fermanı'nda ise gayrimüslim unsurlara kültür bağımsızlığı, okul açma hakkı, hatta fazladan Türk okullarına gitme serbestisi veriliyordu. Islahat Fermanının kendilerine vermiş olduğu genişhaklardan yararlanan gayrimüslim cemaatler Avrupalıların da yardımıyla eğitim faaliyetlerine başlayarak memleketin her tarafında azınlık ve cemaat okulları açmaya başlamışlardı.

Yine bu dönemde Avrupalı Devletler, Osmanlı üzerinde baskı kurarak eğitimde yeni reformlar yapması için ayrı ayrı projeler sunuyorlardı. **Osmanlı Hükümeti de 22 Şubat 1867'de Fransa'nın sunduğu eğitim projesini kabul etti.** Böylece Maarif Nezareti Osmanlı eğitimini Fransız eğitim sistemine göre teşkilatlandırmaya başladı. Fransız Modeli: Osmanlı tebaasını Müslüman ve Hristiyan ayrımı gözetmeyerek bir bütün olarak ele almayı, Müslüman olmayan toplulukları, sahip oldukları eğitim müesseselerini, teşvik ve himaye etmesini öneriyordu. **Bu siyasetin ilk mahsulü 1868 Galatasaray Sultanisi olmuştur.**

1 Eylül 1869 tarihinde Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlandı. Bunda sonraki eğitim faaliyetleri çok büyük oranda buna göre belirlendi. Bu doğrultuda yeni yeni okullar açılmaya başlandı.

II. Abdülhamit tahta çıkınca I.Meşrutiyet ilan edildi. 23 Aralık 1876'da Kanuni Esasi yürürlüğe girdi. Kanuni Esasi'nin hükümleri arasında maarif ile ilgili maddeler de bulunuyordu. **Meclis-i Mebus'un açılışında söylenen nutuklarda ise yapılacak her türlü ıslahatların ve memleketin her alanda ilerlemesinin ancak Ulum ve Maarif kuvveti ile olacağı üzerinde ısrarla durulmuş, maarif'i düzenlemedikçe diğer alanlarda yapılacak ıslahatın başarıya ulaşamayacağı gerçeği vurgulanmıştı.** Ancak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda ortaya çıkan sorunlar eğitim alanında yapılacakları biraz geciktirmişti.

1886'ya gelindiğinde Maarif Nezareti'ne Mekatibîdadi Müfettişliği getirilmiştir. Bu müfettişler ilk defa gayrimüslim ve ecnebi okullarını teftiş edebileceklerdi. Böylece gayrimüslim okulların zararlı faaliyetleri engellenecekti.

Yabancı okullara karşı alınan veya alınmak istenen bu gibi tedbirler eğitimde şuurlaşmanın ve millileşme arzusunun yavaş yavaş başladığını gösteren işaretlerdir. **Gerçekten yabancı okul milli kültüre vurulan bir darbedir. Kültür emperyalizminin somut ifadesidir. Yabancı okul temsil ettiği devletin ve milletin menfaatini savunan ve sömürge tipi yerli insan yetiştirmek isteyen bir kurumdur.**

II. Abdülhamid devrinde bu okulların zararları görülmüş ve kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Ancak şunu asla unutmamak gerekir azınlık okullarının en çok açıldığı ve yaygınlaştığı dönem Abdülhamit devridir. Abdülhamit okullaşmaya karşı değildir. Hatta eğitime en çok yatırım yapan kişidir. Onun karşı olduğu tek şey, okul ve eğitim kurumu adı altında yıkıcı, bölücü faaliyetlerde bulunup okulları örgüt evi gibi kullanmaktır. Bu tür faaliyetlere göz yummadığı için Abdülhamit'e istibdatçı Sultan demektedirler. Onların ve onlar gibi düşünen yerli işbirlikçilerinin düşüncesi; "Biz istediğimiz yıkıcı, bölücü faaliyetleri yapalım, bize kimse karışmasın. Karışan, özgürlükleri engelleyen, baskıcı kişi konumundadır." Maalesef bizim tarih yazıcılığımızda da bu hataya düşen bir sürü Prof. ünvanlı kişiler mevcuttur. Yazdıkları cilt cilt kitaplarda konu Abdülhamit'e geldiğinde konu başlığına Abdülhamit dönemi olayları demiyorlar, İstibdat Dönemi Olayları diyorlar. Tarihine, kültürüne, milletine bu kadar hor bakan yazar topluluğu acaba başka bir millette, başka bir toplulukta var mıdır? Tabii şu da bir hakikattir; Osmanlı sonrası dönemde makam mevki sahibi olmak istiyorsanız, geçmişe özellikle yakın geçmişe, hakaret etmeniz gerekiyordu. Ne kadar çok ve yüksek sesle söversen o kadar hızlı yükselme imkanı bulabiliyordun.

II. Abdülhamit döneminde eğitimde kurumsallaşma yolunda yapılan çalışmalar hız kesmeden ilerliyordu. Tanzimatla birlikte İstanbul dışında görülen eğitim hizmetleri 1878'den itibaren devlet eli ile ülkenin her tarafına götürülmeye başlanmıştır. Birçok vilayette Maarif Müdürlüğü kurulmuştur. 1891'e gelindiğinde 25 vilayet Maarif Müdürlüğüne kavuşmuştu. Maarif Müdürlüğünün görev ve yetkilerini belirten 61 maddelik bir nizamname yayınlanmıştı. Burada okulların teftişi, zararlı neşriyata meydan vermeme, gayrimüslim ve ecnebi mekteplerinin ruhsatları, talimata uyup

uymadıkları, hocalarının diploması, kitap dışında tedrisat ve telkinlerin yapıp yapılmadığı, ders saatleri gibi konularla ilgilenilecekti. Bununla birlikte Vilayet Maarif Meclisleri, Maarifte Teftiş Hizmetleri gibi kurumlarda oluşturuldu. Maarif Müdürlüğünün taşrada açılması sanıldığı gibi kolay değildir. Bu durum devlete çok ciddi bir ekonomik yük getiriyordu. **Mali yönden çökme noktasına gelmiş bir devletin her şeye rağmen illerde eğitim yatırımı yapması dikkate şayan bir durumdur.**

SIBYAN OKULLARI

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk eğitim-öğretimin yapıldığı yerler sıbyan okullarıydı. Bunlar toplumda en yaygın eğitim kurumlarıydı. Bu kurumlar imparatorluğun parlak devrinde toplumun okuma-yazma ihtiyacına cevap verecek durumdaydı. Sıbyan okulları ya bir külliye içinde veya bir mahalle ve köylerde bulunurdu. Bu okulların belli bir yönetmeliği veya devletçe hazırlanmış belli bir programı ilk başta mevcut değildi. Genelde şu dersler okutulurdu: Elifba, Kur'an, İlmihal, Tecvit, Türkçe Ahlak Risaleleri, Türkçe, Hat öğretilirdi. Öğretmenler genelde medrese çıkışlıydı. Okuma-yazma bilen imam, müezzin, kayyum vb. kimseler kendi görevleri yanında bu kurumlarda öğretmenlikte yaparlardı. Ancak ilerleyen zamanda Sıbyan okulları toplumun ihtiyacını karşılayamayınca yeni arayışlara girilmiştir.

II. Mahmut (1824) devrine gelindiğinde Talim-i Sıbyan hakkında bir ferman yayımlandı. Burada çocukların İslam akaidini öğrenmesi amacıyla çocukların ergenlik çağına kadar okullara gönderilmeleri istendi. Sıbyan okullarına devam mecburiyeti kondu. Ferman hükümleri sadece İstanbul için geçerliydi.

1857'de Maarif Nezareti kurulunca Sıbyan okullarının ıslahı yeniden ele alınmıştır. 1868 Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde ise bu okullarla ilgili önemli kararlar alınmıştı. Bu kararların bazıları şunlardır: Her mahalle ve köyde icabına göre bir iki mahalle ve bir iki köyde en az birer Sıbyan okulu bulunacaktır. Tahsil süresi 4 yıldır. Erkekler için 6-10, kızlar için 7-11 arasındadır. Hocaların Osmanlı tebaasından ve Darülmuallimin mezunu olması şarttır. Okutulacak dersler; Elifba, Kur'an-ı Kerim, Tecvit, Ahlaka Müteallik Resail, İlmihal, Yazı Talimi, Fenni Hesap, Tarih-i Osmani, Coğrafya, Matematik, Naife derslerinden ibarettir.

Okulların tamiri, inşası ve diğer masraflarıyla hocaların maaşları mahalle ve köy tarafından karşılanacaktır. Yapılan bu çalışmaların çoğu kağıt üzerinde kalmıştır. **Görüldüğü gibi Sıbyan okullarıyla ilgili çok önemli kararlar alınmış ancak ekonomik yönden devlet desteğinden mahrum olması bu okulların yaygınlaşmasını engellemiştir.**

II. Abdülhamit döneminde ilköğretim meselesi 1876 Kanun-ı Esasi ile ele alınmıştır. "Osmanlı efradının kâffesince Tahsil-i Maarif'in birinci mertebesi zorunlu olacak ve bunun derecatı ve teferruatı Nizam-ı Mahsus ile tayin kılınacaktır." maddesi ile ülkenin her tarafında ilköğretim mecburiyeti getirilmiştir. (Avrupa devletlerinde de hemen hemen aynı tarihlerde ilköğretim mecburiyeti anayasaya girmeye başlamıştır.) Bundan sonra, 1879'da Maarif Teşkilatında yapılan değişiklikte Maarif Nezareti bünyesinde Mekatib-i Sıbyaniye Dairesi kuruldu. Bu artık devletin ilköğretim meselesini ciddi olarak ele aldığının en somut göstergesiydi.

Bu dönemde ilköğretim iki kısma ayrılmıştı. Birincisi Mekatib-i Sıbyaniye olup okullar Usul-ü Atika denilen eski geleneksel yollarla eğitime devam eden kurumlardı. İkincisi ise Mekatib-i İbtidaiyye olup yeni usule göre eğitim veren kurumlardı. Dönemin en önemli eğitim amacı iptidaileri hızla artırıp ülkenin her noktasına götürmekti.

II. Abdülhamit devrinde ilkokulların yaptırılması, eğitimin yaygınlaştırılması, genel maarif hizmetlerinin halka götürülmesi hususunda önceliğin Müslüman nüfusun çok olduğu bölgelere verilmesi, ilköğretim siyasetinin esasını teşkil ediyordu. Bu arada kaza ve kasabalarda yaptırılacak iptidai okulların büyük olması ve buralarda gayrimüslim tebaa çocuklarına da eğitim verilmesi Osmanlılık siyasetine verilen önemigöstermekteydi.

Yine bu dönemde ilk defa öğretmen açığını kapatmak için İstanbul dışında, vilayet merkezlerinde Darülmuallimin okulları açılmış, zaman zamanda kısa süreli öğretmen yetiştirme kursları yapılmıştır.

Sıbyan eğitim faaliyeti olarak bu dönemi daha iyi anlayabilmek için İstanbul'daki ilköğretim ve taşradaki ilköğretim olarak konuyu iki başlık altında ele alalım.

a) İstanbul'da İlköğretim (Sıbyan) Mektepleri

Yeni usule göre ilk iptidai okul 1872'de Nuruosmaniye Camii içinde Numune-İlptidai okulu olarak açılmıştır. Bu tip yeni okulların sayısı 1876'ya kadar 3'e çıkmıştır. Nuruosmaniye, Simkeşane ve Saraçhane okullarıdır. Aynı yıl Sıbyan okulları sayısı ise 280'dir.

II. Abdülhamit dönemine gelindiğinde ise Maarif nezareti bir yandan iptidailer açarken diğer yandan sıbyan okullarını usulü cedit üzere öğretim yapar hale getirmeye gayret etmiştir. İstanbul'da 1885'e kadar iptidailerin sayısı 44'e yükselmiştir. Bunların 1876'dan önce mevcut olan 3 iptidaiyi çıkarırsak 41 tanesinin I. Meşrutiyet'ten sonra 9 yıl içinde yapıldığını görürüz. Bu okullar yeni usule göre eğitim vermekteydiler.

1883'te İstanbul'da İslam, Rum, Ermeni, Katolik, Bulgar, Yahudi, Protestan toplam sıbyan okulu sayısı 420'dir. Bu okulların tamamında 40-45.000 civarında öğrenci mevcut olup bunun 12.000 kadarını Müslümanlar teşkil etmektedir. Bu tarihte okula giden Müslüman erkek öğrenci sayısının 7352, kız öğrenci sayısının 5566 olduğu bilinmektedir. 1886'da ise Müslüman erkek iptidai okulu 222, öğrenci sayısı 9062 olduğu, kız iptidai okulu 70, öğrenci sayısı ise 5132 olduğu tespit edilmiştir. Dersler 1891-1909'a kadar genel de şunlardan oluşmakta idi: Elifba, Kur'an, Tecvid, İlmihal, Ahlak, Sarf-ı Osmani, İmla, Kıraat, Kısa Osmanlı Tarihi ve Coğrafyası, Hesap, Hüsn-ü Hat.

II. Abdülhamit'in emriyle 1887'de toplanan Maarif komisyonunda ilköğretim meseleleri ele alınmış ve bazı çözüm yolları önerilmiştir. Buna göre komisyon nüfus dairesinden ilkokul tahsili için mecburi olan 7-8 yaş arasında ne kadar Müslüman erkek çocuğu bulunduğunu sormayı kararlaştırmıştır. Bunun üzerine Maarif Nezareti İstanbul'da 193 adet Sıbyan ve iptidai okulu ve 7395 öğrencinin mevcut olduğuna nüfus dairesi ise hâlihazırda 7-8 yaşlarında 11602 Müslüman erkek çocuğunun bulunduğuna dair bilgi vermiştir. Bu rakamlara göre 4.200 kadar erkek çocuğun okula devam etmediği anlaşılmıştır. Ancak sayıları yirmiye varan hususi okullarla, Mekatib-i Sultaniye'ye kabul edilmiş yaşları müsait değilken her nasılsa askeri ve mülki Rüstiye'lere girmiş ve bazen de evlerinde hususi tahsil gören sayıları 1700 civarında tahmin edilen çocuklarda hesaba katılarak ilköğretime

gitmeyen erkek çocuklarının sayısının 2.500'e düşebileceği görüş birliğine varılmıştır. Buna göre İstanbul'da Müslüman erkek çocukların % 78'inin sıbyan mekteplerine gittiğini, %28'inin ise gitmediğini söyleyebiliriz. Günümüzdeki İstanbul semtlerini nüfusunu o dönemle kıyaslamamak gerekir. Bugün İstanbul şehir olmaktan çoktan çıkmış koca bir ülke konumuna gelmiştir. Hatta İstanbul'un nüfusunun 145 ülke nüfusundan daha fazla olduğu bilinmektedir.

b) Taşrada İlköğretim (Sıbyan) Mektepleri

II. Abdülhamit'in amacı ilköğretim hizmetlerini vilayetlere götürerek özellikle Müslüman halkın gelişmesini sağlamak, Müslüman çocuklarının ecnebi okullarına gitmelerini engellemek, Türk dilini ortak dil haline getirmek, İslam dini esaslarını ve ahlak kurallarını bütün Müslüman çocuklarına öğretilmesini sağlamaktır. Yapılan faaliyetler bu amaç doğrultusunda olmuştur.

Taşrada ilköğretimin ıslahı ve yaygınlaştırılması için gerek Maarif Nezaretince ve gerek diğer devlet adamlarınca ileri sürülen başlıca tedbirler şunlardan oluşmaktaydı:

- İlköğretimin parasız olması (ancak pek mümkün olmamıştır).

- Köy ve kasabalarda öğretim çağındaki çocukların okullara devamının sağlanması.

- Her köyde ihtiyaca göre bir okulun açılması ve düzenli bir eğitimin sağlanması.

- Köy okullarının teftişi.

- Kaza merkezlerinde Usul-ü Cedid üzere birer iptidai okulun ihdası.

- İlkokulların gelişmesi için halkın yardımının sağlanması.

- İlkokullarda din dersine ağırlık verilmesi ve Osmanlılık fikrine göre yetiştirilmesi.

1877 yılında vilayetlerde sayıları 200'ü geçmeyen Usul-üCedid okulları 1892-1893 ders yılında epeyce çoğalmıştır. 1892-1893 istatistiklerine dayanarak ülkede Usul-ü Âtika 18.938, Usul-ü Cedide 3.057 toplam ilkokul sayısı 21.995 olmuştur. Bu hızlı artışın 1909'a kadar devam etmiştir. Yine 1877-1893 tarihleri arasında Osmanlı - Rus savaşı sonucu Kafkaslardan ve Rumeli'den gelen Türk göçleri sonucu oluşan yeni nüfus içinde Abdülhamit'in bizatihi yaptırdığı okulların sayısı 142'yi bulmuştur.

1905 - 1906 ders yılına gelindiğinde imparatorlukta mevcut olan ve Usul-ü Cedidüzere eğitim yapan iptidai okulların sayısı bir hayli artmıştır. Erkek iptidai sayısı 3.388, kız iptidai sayısı 304, karışık iptidai 3.621, özel erkek iptidai 2.431, özel kız iptidai 36, özel karışık iptidai 567'ye ulaşmıştır. (Usul-ü Âtik okulları bu rakamların dışındadır.)

Bu okullarda okutulan derslere gelince; 1891 tarihinde yapılan düzenleme ile İstanbul, taşra, şehir ve kasaba ilkokulları arasında bir fark gözetilmemiş hepsinde aynı derslerin okutulması uygun görülmüş ve eğitim 3 yıl olarak belirlenmiştir. Köy okulları ise biraz daha sadeleştirilerek bunlardan ayrı tutulmuştur.

1908 tarihine kadar yukarıdaki görüşler doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır. Bunun sonucunda Anadolu'da okul sayısı yaklaşık 14.000'e ulaşmış ve buraya devam eden öğrenci sayısı 175.000'e çıkmıştır.

Sonuç olarak Abdülhamit döneminde ilköğretim İstanbul ve taşrada bir hayli yaygınlaşmıştır. Ancak alınan tedbirlerin ekonomik sıkıntılar nedeniyle zaman zaman sekteye uğradığı da bir gerçektir. Buna rağmen ilkokul eğitimi Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar götürülmeye çalışılmıştır. Abdülhamit'in en büyük hedefi özellikle Müslümanları eğitim yoluyla bilinçlenmesini sağlamak, Müslüman çocukların yabancı eğitim kurumlarına gitmelerini engellemektir. Böylece kendini, dinini ve dünyayı tanıyan bireyler yetiştirmektir.

RÜŞTİYELER

II. Mahmut devrinde sıbyan okullarının yetersiz olduğu anlaşıncı 1838 yılında bunların ıslahı yoluna gidilmiştir. Bu arada sıbyan okullarının

üstüne Sınıf-ı Sani okullarının açılmasına karar verilmiştir. Daha sonra bu okulların adı padişah tarafından "Rüştiye" olarak değiştirilmiştir. Hemen devamında bunların idaresi ile meşgul olacak Mekatib-i Rüştiye Nezareti kurulmuş ve bir nazır tayin edilmiştir.

1845'te toplanan Muvakkat Maarif Meclisi rüştiyeleresıbyanokullarınınüstündeDarülfünun'a talebe yetiştiren orta dereceli okul hüviyetini vermiştir.

1869 nizamnamesinde rüştiyelerle ilgili şu hususlara yer verilmiştir:

- 500 haneden fazla olan her kasabada birer rüştiye açılacak

- Rüştiyelerin masrafları vilayet maarif idaresi sandığından karşılanacak

- Rüştiyelerin öğrenim süresi 4 yıl olacak

Ders programı ise Mebad-i Ulum'u Diniye (Din ilimlerine giriş), Lisan-ı Osmani Kavaidi, İmla ve İnşa, Tertib-i Cedid Üzere Kavaid-i Arabiye ve Farisiye, Tersim-iHüduf, İlmi Hesap, Defter Tutmak Usulü, Mebadi Hendese, Tarih-i Umumi ve Osmani, Coğrafya, Jimnastik, isteyen öğrenciye 4. Sınıfta Fransızca eğitimi verilmekteydi.

1876'ya gelindiğinde Osmanlı topraklarında 423 civarında rüştiye bulunmaktaydı. Toplam 20.000 civarında öğrenci (İstanbul, Rumeli, Ege Adaları, Arap toprakları, Anadolu) eğitim görmekteydi. Bu durum Tanzimat dönemi için bir başarı olarak görmek mümkündür.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Tuna, Bosna-Hersek, Sofya vilayetlerinin kısmen elden çıkmasıyla buralarda bulunan 75-80 rüştiye okulu elden çıkmıştı. Böylece 1878'de devletin elinde 300 civarında rüştiye kaldı. Rus işgali altında kalan Rumeli ve Kafkas Türkleri'nin kitleler halinde İstanbul'a ve Anadolu'ya gelmesi ve hükümetin bunları rüştiye binalarına yerleştirmesi mevcut okulların durumunu ve eğitimi oldukça etkilemiştir.

II. Abdülhamit devrinin son yıllarında 1909'da İstanbul'da rüştiye öğrenimi yapan 33 resmi, 39 özel okul olmak üzere toplam 72 rüştiye mevcuttu. Beşiktaş, Fatih, Kocamustafapaşa askeri rüştiyeleri de hesaba katılırsa İstanbul'da rüştiye sayısının 76 olduğunu söylemek mümkündür.

Vilayetlerde ise 400 civarında olan rüştiye sayısı 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında pek çoğu kapanmış, bu sayı 316'ya kadar düşmüştür. Berlin Anlaşması sonucu, elimizden çıkan topraklarla birlikte, 39 rüştiye okulu daha maarif nezaretinin elinden çıkmıştı. Böylece geriye 277 rüştiye kalmıştı.

1878'den itibaren rüştiyelerin ıslahına ve yeniden açılmasına başlanılmış ve kısa sürede okul sayısı eski seviyesine ulaşmıştır. Fakat 1880'den sonra idadilerin önem kazanmasıyla rüştiyeler ikinci planda kalmıştı. Nitekim 1889 tarihli bir iradeyle idadi bulunan yerlerdeki rüştiyelerin idadilerle birleştirilmesine kararı verilmişti. Vilayet merkezlerinin hepsinde sancak merkezlerinin de çoğunda idadi olduğu düşünülürse rüştiyelerin azaldığını söylemek güç değildir.

Sonuç olarak 1909'da imparatorlukta 619 rüştiye okulu mevcut olup, toplam bu okullarda 40.000 civarında talebenin devam ettiğini söyleyebiliriz. Gerek okul gerek talebe sayısı imparatorluk için yeterli olmasa da **Tanzimat'a göre Abdülhamit döneminde okul ve öğrenci sayısının 2-3 misli arttığını söylemek mümkündür.** Maddi sıkıntılara ve kaybedilen topraklara rağmen eğitim kurumlarının bu kadar artması oldukça manidardır.

İDADİLER

Arapça idadi kökünden türemiş olan, idadi kelimesi "hazırlama yeri" demektir. Bundan dolayı 1869'dan önce pek çok okulların hazırlama sınıflarına idadi denmiştir. Sonra 1869'da ilk defa başlı başına ortaöğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır. Böylece idadi kelimesi eskiden ifade ettiği manayı kaybederek yeni bir mana ve muhteva kazanmıştır.

1869 nizamnamesinde idadi okullarına yer verilmiş ve buralarla ilgili aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

- İdadi okulları rüştiyelerden mezun olan Müslim ve gayrimüslim çocukların bir arada eğitim yaptıkları yerdir.

- 1.000 haneden fazla ve bulundukları yerin önemine göre seçilecek her kasabada birer idadi okulu yapılacaktır.

- İdadilerde öğrenim süresi 3 yıl olup şu dersler okutulacaktır: Türkçe Hitabet ve İnşa, Fransızca, Kavanini Osmaniye, Mantık, İlmi Serveti Milel,

Coğrafya, Tarih-i Umumi, İlmi mevalit, Cebir, Hesap ve Defter Tutma, Hendese ve İlmi Mesaha, Hikmet-i Tabiiyye, Kimya, Resim gibi derslerden oluşmaktaydı.

Yukarıdaki Nizamnameye göre hemen açılması öngörülen idadiler 1873 tarihine kadar açılmamıştır. 1873'te açılan ilk mülki idadide 1869 Nizamnamesindeki bu derslerden bazıları çıkarılarak yerine Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca, Jimnastik ve Müsellesat (Trigonometri) dersleri konulmuştur. 1876 tarihine kadar taşrada 1 İstanbul'da 4-5 civarı idadi açılabilmiştir.

II. Abdülhamit dönemine gelindiğinde ise idadilerin açılmasının önündeki en büyük engel olan parasızlık giderilmeye çalışılmış, okulların açılmasına hız verilmiştir. Bu amaçla bazı gelirlerin oranlarından bir kısmı bu okullara ayrılarak kaynak oluşturulmuştur. (aşarın seb'il/7, Rub'ul/4, Musakkalat vergisinin %6'sı) Belirlenen birçok vilayette (28 vilayet) bu okulların açılması için karar verilmiş ve yapımına başlanmıştır. **Bu çalışmalar neticesinde 1892 yılına gelindiğinde idadi sayısı 34'ü bulmuştur.**

1892 yılında idadilerde öğrenim süresi 5 ve 7 yıllık olmak üzere değişim göstermiştir. Böyle bir ayrıma ekonomik sıkıntılar yüzünden gidilmiştir. Sancaklarda ve maarif geliri az olan vilayetlerde 5 yıllık idadiler uygun görülmüştür. Diğer geliri yüksek olan yerlerde ise 7 yıllıktır. Her iki tip idadilerde rüştiye eğitimini de içine almaktaydı.

İdadiler gündüzlü (nehari) ve yatılı (leyli) olmak üzere iki şekilde tertiplenmiştir. Leyli olan idadilere maddi durumu iyi olmayan ancak zeki olan öğrenciler ücretsiz alınır. Maddi durumu iyi olanlardan ise ücret alınır. Buradaki amaç fakir çocuklara yüksek tahsil imkânı vermektir.

II. Abdülhamit dönemi sonuna gelindiğinde imparatorlukta 93 resmi, 11 hususi, 5 askeri olmak üzere toplam 109 idadi mevcuttu. Talebe sayısı ise 20.000 civarındaydı. Elbette ki imparatorluğun geneli için bu okullar yeterli değildir. Ancak Tanzimat dönemi ile kıyaslanamayacak derecede de okulların arttığı görülmüştür. **Tüm ekonomik ve siyasi sıkıntılara rağmen bu okulları yapmak, finanse etmek hiçte kolay değildir. Her şeye rağmen Abdülhamit dönemi Osmanlı eğitim faaliyetlerinin en parlak dönemlerinden olduğunu söylemek mümkündür.**

Abdülhamit'in 33 yıllık gayreti sonunda eğitimde birçok şeyi başarmıştır. Nitekim rüştiyeler 250'den 600'e, idadiler 5'ten 109'a, Darulmuallimînler 4'ten 32'ye çıkarılmıştır. Yine 1876'da sayıları 200 civarındaolan iptidai okullarına 4.000-5.000 civarında yenileri eklendiği gibi 10.000'e yakın sıbyan okulu da Usul'u Cedide tahvil edilmiştir. Yine maarif nezareti bünyesinde iptidai, rüştiye, idadi müdürlükleri kurulmuştur. Bu teşkilat sayesinde taşraya ilk, orta öğrenim müesseseleri ve öğretmen okulları götürülmüştür.

II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİNDE AÇILAN YÜKSEK ÖĞRENİM KURUMLARI

- Darulmuallimin: Öğretmen yetiştiren okullar bu dönemde 32'ye çıkarılmıştır.

- Darulfünun: 1990'da yeniden açıldı.

-Mekteb-i Hukuk-i Şahane: 1880'de kuruldu.

-Mekteb-i Mülkiyet-i Şahane: Bu dönemin önemli bir okul olarak varlığını sürdürmüştür. Mezunlarına kaymakamlıkların yanında idadilere öğretmen ve müdür olarak atanma imkanı da tanınmıştır.

-1867'de Askeri Tıbbiye'nin içinde kurulan Mekteb-i Tıbbiyye-i Mülkiye, bu dönemde ayrı bir okul haline gelmiştir.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDEKİ GELİŞMELER

Bu dönemde açılan başlıca meslek ve teknik okulları

-Sanayi-i Nefise(Güzel sanatlar) mektebi (1882)

-Hendese-i Mülkiye Mektebi (1883) (İstanbul Teknik Üniversitesi temeli)

-Ticaret mektebi (1884)

-Fenni Resmi ve Mimari Mektebi (1887)

-Bağ ve Aşı Ameliyat Mektebi(1887)

-Amel-i Ziraat Mektepleri (1887)

-Polis Dershanesi (1889)

-Aşı Memurları Mektebi(1892)

-Gümrük Memuru Mektebi(1892)

Bu Dönemde Açılan Çok İlginç 3 Okul

Aşiret Mektebi (1892)

Müslüman, Arap, Kürt, Arnavut eşrafı ve aşiret reislerinin çocukları İstanbul'da bu mekteplerde okutulup bölgelerine döndüklerinde askeri ve idari memuriyetlere ve öğretmenliklere atanacaktı. Öğrenim süresi 5 yıl olup 300-500'ü bulan öğrenciler yatılı eğitim görmekteydiler. Amaç, bu yolla aşiretleri bölücü dış propaganda ve tahriklere karşı koyup Osmanlı birliği içinde tutmak, karışıklık çıkarmalarını engellemektir.

Çoban Mektebi (1898)

Ankara'da Numune Çiftliği'nde tiftik keçilerinin bakımı ve ıslahını öğretmek için açılmıştır.

Darülhayri Ali (1903)

Kimsesiz Müslüman çocuklarını korumak, eğitmek, meslek sahibi yapmak için açılmıştır. Öğretim süresi 6 yıldır.

Sultan Abdülhamit'e göre Maarif bütün ilerlemenin hazırlayıcısıdır. Tahta geçtiğinden beri eğitimin yayılması için elinden gelen gayreti gösterdiğini söyleyen II. Abdülhamit, mümkün olan her yerde okullar açtığını veya genişlettiğini ifade etmektedir. **Devletin okullarında yetişecek 'dindar ve gayretli' gençler devletin bekasını temin edecekti. Böylece yetiştirilecek talebenin iki temel özelliğini de belirtmiş olmaktadır.** Öyleyse mekteplerde dini tedrisatın layığı ile yapılması farzdır. Aksi takdirde sadece şahsi menfaatlerini temin ve muhafaza etmek isteyen insanlar yetişecek ve iyi yetişen insanlara da mani olacaktı.

Bu amaçla II. Abdülhamit'in eğitim konusundaki amaç ve hedeflerini şöyle sıralamak mümkündür:

- Müslümanlar arasında yayılması istenen ilim ve eğitimin her halde dini his ve inançları

kuvvetlendirecek şekilde geliştirilmesi,

- Maarifin dini terbiye ile yayılması,

- Müslüman çocuklarının gayrimüslim okullarına gitmelerinin engellenmesi,

- Memleketin her yerinde ilkokulların sayılarının artırılıp çoğaltılması,

- Çocukların ahlak ve fıkriyatı üzerinde büyük etkisi olan mahalli dille eğitimin engellenmesi, hiç olmasa ilköğretimin Türkçe olması,

- Bu gibi bölgelerde iptidai ve rüştiye okullarında İslam'ın öğretimine önem verilmesi,

- İdadi ve âli gibi yüksekokul kademelerinde dini ve ilmi gelişmeye paralel götürülmeli, ticaret ve sanayiye sevk edilip bu yolla geçimlerini sağlamak hevesi uyandırmak için ticaret ve sanayi mekteplerinin çoğaltılması,

- Bu okulların sadece İstanbul'a münhasır olmayıp memleket geneline eşit olarak yayılması için gayret gösterilmesi.

II. Abdülhamit maarif siyaseti konusunda çok hassastır. İslamiyet bu hassasiyette önemli rol oynamaktadır. Abdülhamit'e göre İslamiyet Osmanlı devletinin temelidir. Devletin devamı ve güçlülüğü İslam'ın sağlamlığına ve güçlenip yükselmesine bağlıdır.Bunun için yapılacakları padişahın şöyle sıraladığını görmek mümkündür:

- Dini müesseselerin imar ve muhafazası,

- Köy, kasaba okullarının seviyeleri yükseltip, sayıları artırılarak ihtiyacın karşılanması,

- Okulların ders programlarında din derslerinden sonra o halkın geçimini sağladığı ziraat ve sanayiye ait yararlı ilimler tahsiline ağırlık verilmesi şeklinde düzenlemeler yapılmalıdır.

II. Abdülhamit'i eğitimin İslamiliği hususunda harekete geçmeye zorlayan bir başka husus da en küçük yerleşim birimlerine kadar her yerde kilise, okul ve hastane tamiri ve yeniden inşası için başvuran gayrimüslim cemiyetlerin çokluğu idi. Hâlbuki camileri, tekkeleri, medreseleri yıkılma durumuna gelmiş olmasına rağmen Müslümanların müracaatları son derce azdı.

Bir diğer husus ise II. Abdülhamitidaresinde Osmanlı eğitiminin ilk meselesi Tanzimat döneminde başlayıp Islahat Fermanı döneminde Osmanlı

devleti genelinde mantar gibi yayılan yabancı devletlerin kültür müesseselerinin menfi etkisidir. Bilhassanüfusu karışık ve kısmen gayrimüslim ağırlıklı yerlerde Müslüman ailelerin çocuklarını civardaki İngiliz, Fransız, Rus, Amerikan, Latin okullarına gönderilmeleri olmuştur. Bu yabancı okullarda eğitim önce dini ibadetle başlamakta, Hristiyan kültür unsurları Müslüman çocuklarına aşılanmaktadır. Teftiş edilemeyen ders programları ve kitaplarında Osmanlı Devleti'ne ve dinine düşmanca yaklaşımlar da mevcuttur. Bu durum devletin ve milletin geleceği için ciddi bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan Osmanlı eğitiminin imkânsızlıkları içinde çırpınması rekabetimkânını ortadan kaldırmakta olduğu için devlet, meseleye el koymak gereğini hissetmiştir.

Abdülhamit'in yukarıdaki eğitim faaliyetlerini görmezlikten gelen gerici, karanlık, istibdatçı, Kızıl Sultan diye aşağılayan bir kesim, ülkenin kalkınması için,alt yapı hazırlığı, insan ve maddi kaynak temini yolunda yapılan bu yoğun çalışmaları elbette anlayamayacaklardır. **Abdülhamit, eğitimi bütün ilerlemenin hazırlayıcısı olduğunu düşünerek tahta çıktıktan sonra, eğitimin her alanda yayılması için elinden gelen gayreti göstermiştir.** Devletin bekasının okullarda olduğunu, buralardan dindar ve gayretli gençlerin yetişmesiyle ümmetin kurtuluşa ereceğini düşünmüş, bu gayeyle ömrünü eğitim kurumları açmaya adanmıştır.

Vefatının 100. Yılında eğitim camiası olarak, kendisini rahmetle anıyoruz...

Kaynaklar

- Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi, 8. Cilt 4. Baskı, Ankara 1995, TTK
- Bayram Kodaman, 2. Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi, 3. Baskı, Ankara 1999, TTK
- Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, İstanbul 2001, Alfa
- Mustafa Armağan, Abdülhamit'in Kurtlarla Dansı, 13. Baskı. İstanbul 2009, Timaş
- Cezmi Eraslan, 2. Abdülhamit ve İslam Birliği, 1.Baskı, İstanbul 1992, Ötüken

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AZINLIK OKULLARI

İBRAHİM SALİH ÖZMEN

Osmanlı Devleti, 600 yıl boyunca din, dil, ırk ayrımı gözetmeden ve en önemlisi sömürgeci olmayan hoşgörülü bir imparatorluktu. Osmanlı Devleti, yönetiminde bulunanlara karşı farklı bir uygulama götürmemiştir. Ülkenin her köşesini anavatanın bir parçası olarak gören devlet politikası yönetime hâkim olmuştur. Fakat Müslüman olmayanlara (azınlıklara) tanınan ayrıcalıklar, Müslüman olanların aleyhine gelişmiş ve gerileme döneminde çok olumsuz etkileri olmuştur. Azınlıklar, Osmanlı toplumunda önemli bir sosyo-ekonomik gücü oluşturunuyordu. Kuruluş ve yükseliş döneminde yönetime destek olan azınlıklar, gerileme ve çöküş döneminde çeşitli iç de dış etkilerle kendi devletlerinin aleyhinde çalışmış ve azımsanmayacak ölçüde olumsuz roller oynamışlardır.

Osmanlı Devleti'nin zayıflamasına paralel olarak azınlıkların gücünü artırdığını ve Osmanlı hükümetinin imzalamak zorunda kaldığı antlaşmalar sonucunda git gide emperyalist Avrupa Devletlerinin vesayeti altına verildiklerini söyleyebiliriz. Bu azınlık cemaatleri Türk aleyhtarlığını ancak açacakları okullar kanalıyla şuur haline getirebileceklerine inanıyorlardı. Osmanlı Devleti bünyesinde eğitimin çöküş

işaretleri başlayınca; Ermeniler ve Rumlar, sahip olacaklarını sandıkları Anadolu şehirlerinde gerçek anlamda bir eğitim seferberliğine girişmişlerdi. Anadolu coğrafyasında açılmış olan azınlık okullarını, yabancılar tarafından açılmış olan okullardan ayrı mütalaa etmek hayli zordur. Çünkü azınlıklar kendi irade ve istekleri ile yabancılarla işbirliği yapmışlardı. Yabancıların emperyalist arzuları için, misyonerlik yoluyla faaliyet gösteren 18. ve 19. yüzyılda Türkiye toprakları üzerinde kurdukları okullarda onlara; öğrenci, din adamı, casus vs. vererek yardımcı oluyorlardı. Osmanlı Devleti üzerinde emperyalist emelleri olan her devlet, Türkiye'de bir azınlık cemaatini âdeta himaye altına alarak onları kendi maksatları doğrultusunda kullanıyorlardı. Azınlık unsurlara çeşitli vaatlerde bulunarak istismar ediyorlardı. Bu acı gerçeği gören Osmanlı padişahları ve devlet adamları, zaman zaman bunları frenlemeye, etkisiz hale getirmeye çalışıyorlardı. Yabancı okulları ile azınlık cemaat okullarının müşterek hareketleri gösteriyor ki; Osmanlı ülkesinde yaşayan azınlıklar kendilerine tanınmış olan hak ve hürriyetlerini olumsuz yönde kullanmışlardır. Öyle anlaşıyor ki, yabancı okullar ile azınlık okulları ortak hareketle kendi emellerine daha çabuk ulaşmak istiyorlardı.

Azınlıkların sosyo-ekonomik durumu, her dönemde Müslümanlarınkinden kat kat daha iyi olmuştur. Burada, başlangıçtan beri tanınan ayrıcalıkların ve hoşgörünün büyük etkisi olmuştur. Osmanlı egemenliğinin özelliği azınlıklara geniş ölçüde otonomi verme esasına dayanıyordu. Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Latinler ayrı gruplar halinde ayrı başkanlar yönetiminde ayrı diller, ayrı hukuk esasları kullanıyorlardı.

Osmanlı Devletinde ise azınlık grupları ve durumları ise şöyle idi;

OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE AZINLIK OKULLARI VE DURUMLARI

Osmanlı Devleti'nin toplumun geneline yönelik bir eğitim siyaseti 19. yüzyıla değin söz konusu değildi. Dolayısıyla Osmanlı toplumunda Rum, Ermeni ve Musevi cemaatlerine bağlı geleneksel okullar büyük ölçüde Babiâli'den özerktiler. Cemaat okulları kilise veya havrayla iç içe bulunduklarından, cemaat nüfusunun bulunduğu her bölgede geleneksel gayrimüslim ilk eğitimi mevcuttu. Esas olarak din adamı yetiştirmeye yönelik daha üst düzey okulların sayısı ise sınırlıydı.

Osmanlı imparatorluğunun çok dinli, çok etnikli yapısını yansıtan bir biçimde çok sayıda topluluğun kendilerinin yönettiği okulları bulunuyordu. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 1894 yılında, tüm İmparatorluk bünyesinde kapsamlı bir özerklikten yararlanan 6.437 gayrimüslim okulu bulunmaktaydı. Bunlar arasında Rumlara, Gregoryen Ermenilere, Ermeni Katoliklere, Musevilere, Bulgarlara, Sırlara, Uhlalara, Katoliklere, Bulgar Katoliklere, Ermeni Protestanlara, Rum Katoliklere, Süryanilere, Keldanilere, Süryani Katoliklere, Keldani Katoliklere, Marunilere, Samirilere ve Yakubilere ait okullar bulunmaktaydı. Sadece İstanbul'da Rum, Ermeni, Ermeni Katolik, Musevi ve Bulgarlara ait 302 okul vardı ve bu okullarda toplam 29.850 öğrenci okumaktaydı. 1913-1914 öğretim yılında ise vilayet ve livalardaki (bağımsız sancaklar) özel iptidailerde (ilkokul) cemaatlere ait okul sayısı 2.580'dive bunların dağılımı şöyleydi: 1.245 Rum okulu, 1.084 Ermeni okulu, 131 Musevi okulu, 6 Bulgar okulu, 1 Keldani okulu, 29 Süryani okulu, 35 Marunî okulu, 2 Protestan okulu, 46 Katolik okulu, 1 Samiri okulu. Bir başka kaynağa göre ise aynı dönemde Anadolu'da 1.746 Ermeni okulu bulunmaktaydı. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra sınırları yeniden çizilen ülkenin topraklarında binlerce yıldır yaşayan topluluklar için yeni bir dönem başladı. Ulus devlet modeli olarak inşa edilen yeni ülkede; Türk dilinin, Türk kültürünün, Sünnî-Hanefî İslam inancının merkeze alındığı yeni bir ulus yaratma çabası içinde çok dilli, farklı etnik ve dini kimlikler 'milletin bölünmez bütünlüğü'ne tehdit olarak algılandılar

ve Osmanlı İmparatorluğu dönemindekinden farklı politikalarla karşılaştılar. Cumhuriyet döneminde azınlıkların kendi eğitim kurumlarını kurup yönetme hakkı, 1923 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Lozan Antlaşması ile güvenceye alındı.

Cumhuriyet kurulduktan sonra pek çok topluluğa ait okullar kapatılırken, Ermeniler, Rumlar ve Musevilere ait okullardan sadece İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'da bulunanlar açık kalmıştır. Ülkedeki Ermeni, Rum ve Musevi nüfusunun azalmasına paralel olarak azınlık okullarında okuyan öğrenci sayısının yıldan yıla azaldığı görülmüştür. Pek çok bürokratik sınırlama ve dış siyasette yaşanan, özellikle Yunanistan-Türkiye ilişkilerine bağlı olarak sıklıkla değişen otoriter ve kısıtlayıcı muameleler nedeniyle azınlık okulları birer birer kapanmıştır. 1924-1925 eğitim öğretim yılında dahi ülkede 138 azınlık okulu varken; 2011-2012 eğitim öğretim yılında bu rakam 22'ye düşmüştür. Tamamı İstanbul'da bulunan bu okulların 16'sı Ermenilere, 5'i Rumlara, 1'i de Musevilere aittir.

TANZİMAT DÖNEMİ ÖNCESİ AZINLIK OKULLARI VE DURUMLARI

1. RUM OKULLARI

1453'te İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından alınmasıyla birlikte Rumlar, siyasi egemenliklerini kaybetmişlerdir. Ancak Rum cemaatinin kilise, hastane idaresi, aile hukukunun takibi gibi alanlarla birlikte okulları da dini başkanı olan Rum patriğine bağlanmıştır. Patriğe, adı geçen kurumları dilediği gibi yönetebilme yetkisi verilmiştir. Kiliselere bitişik kurulan okullarda papazlar, çocukların öğretimini sağlamışlardır.

Tanzimat devrine kadar dikkat çeken belli başlı üç Rum okulu görülmektedir. Bunlar; Heybeliada Papaz Okulu, Fener Rum Okulu ve Kuruçeşme Rum Okuludur. Bu okulların en eskisi Fener Rum Okulu olup, kuruluşu İstanbul'un Osmanlıya geçmesinden öncedir ve hem dini hem de seküler bir nitelik taşır. Kuruluşundan beri Patrikhanenin himayesinde olduğundan Patrikhane Okulu da denmiştir.

Ermeniler ve Yahudiler gibi Rumlar da 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin zayıflama sürecinde, Amerika dâhil olmak üzere batılı devletler ile cemaat okulları açma hususunda bir gayrete girmişlerdir. Rumlar

Tanzimat'tan öncede kendi çocuklarını kendi okullarında eğitebiliyorlardı. Ayrıca Rumokullarının tarihe geçen en büyük faaliyeti, bağımsız bir Yunan Devleti'nin kuruluşunda çok aktif bir rol üstlenmesidir. Bu durum eğitim-politika ilişkisine çarpıcı bir örnek olmasının yanında, Rum okullarının ideolojik niteliğini gözler önüne sermesi bakımından da oldukça dikkat çekicidir... 1830'lardan sonra kurulan Yunanistan Devletinin de desteğiyle Rum okullarının sayısı hızla artmaya başlamış, bu okullar, eğitimle siyasetin iç içe olduğu kurumlar haline dönüşmüştür.

2. ERMENİ OKULLARI

Osmanlı topraklarında sonrada Cumhuriyet Türkiye'sinde yaşayan Ermeniler, Gregoryen ve Katolik olmak üzere iki mezhebe bağlıdır. Bu topraklarda yaşayan Ermeniler, önceleri sadece Gregoryendiler. İstanbulun alınışının ardından Fatih, diğer cemaatlere olduğu gibi Gregoryen Ermenilere de dini serbesti tanımıştı. Ancak, Papa Jean zamanında Dominicame misyonerlerinin çalışmaları sonucu Katolikliği kabul eden Ermeniler, Türkiye Katolik Ermeni cemaatini oluşturmuşlardı. Katolik inançlarına sadık kalabilmeleri için Latince bilmeleri gerekiyordu. Bu sebeple Katolik Ermenilere Latince öğretecek okullar açılmaya başlandı. İstanbulun alınışından 1790 yılına kadar memleketin çeşitli yörelerinde sadece dini bilgiler veren kısa ömürlü, Ermeni çocukların eğitimine yönelik yapılanmaların olduğu bilinmektedir. Ermeni azınlığın eğitim alanındaki teşkilatlanması 18. yüzyılın sonlarında başlamıştı. 18. yüzyıldan önce Ermeni okulları varsa da bu okullar, Türkiye'nin ancak bazı bölgelerinde bulunduklarından ve yüzyılın sonuna kadar Osmanlı Devleti her şeye rağmen kudretini koruyabildiği için tehlikeli olamamışlardı. Ermeni Okulları konusunu inceleyen Azadyon, 1790 yılına gelinceye kadar Osmanlı Devleti içinde okul niteliğinde bir Ermeni müessesesine rastlanamayacağını belirtmesine rağmen, İstanbul Tarihinin yazarı Yeremiyas Çelebi Kömürcüyan, Kumkapı Kilisesinin Ermeni kültürünün kaynağı olduğuna işaret etmektedir. Rahip Mateos'un bu kilisede Ermeni çocuklarıyla, Ermeni gençlerine ders verdiğini anlatmaktadır. Tespitlerimize göre ilk resmi Ermeni Okulu 1790'da Şnork Mığırđıç ve Amira Miricinyan tarafından izin alınmak suretiyle açılmıştır. Buna, Papaz Abraham'ın Surp Harç

Kilisesi yakınındaki evini okula çevirip çocuklara ders vermesini örnek gösterebiliriz. 1790 Yılında Miricinyan tarafından açılmış okul, Hükümetten izinle açılmış ilk okuldur. Bu bağlamda da 1838 de açılan Üsküdar'daki Cameran mektebide ilkokul mezunlarının devam edebileceği ilk yatılı yüksek okuldur. 1824 yılında Patrik Karabet, Ermenice gramer okutan tek okul olan Kumkapı mektebini patrikhanenin himayesi altına almıştır. Patrik Karabet, 10 Temmuz 1824 yılında Anadolu'daki diğer Ermeni cemaatlerine birer talimatname göndererek bölgelerinde yeni Emeni okulları açmalarını emretmiştir. Bu talimatnamenin gönderilmesinden sonra yapılan istatistiklere göre Anadolu coğrafyasında tam 120 tane Ermeni Okulu vardı. Çeşitli Ermeni kaynaklarına göre, adı geçen Patrik, 1831 yılında Ermeni ileri gelenlerini toplayarak sayıları hızla artan okulların masraflarına katkıda bulunmalarını istemiş ve bunun içinde Ermeni iş adamlarına bazı senetler imzalatmıştı. Bu okullar mezun verdikçe yüksek okul açmak gereği ortaya çıkmış, sorunu çözümlemek için de 13 Eylül 1838 yılında Üsküdar'daki Cemeran Okulu inşa edilerek faaliyete geçirilmişti. Amerikalı Goodell, İstanbul'a Ermenilere yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere görevlendirilmiş isede, yangından sonra taşındığı Büyükdere'deki evinde 28 öğrencisi olan bir kız okulu, Rumların çoğunlukta olması sebebiyle de, Rumlar için Lançester tipi dört okul daha açmıştı. Bunu yaklaşık bir yıl içinde otuza yakın okulun açılışı takip etmişti.

Amerikalı misyonerler ayrıca Ermeni çocukları için 1834 yılında Pera'da bir tür erkek lisesi açmışlardı. Misyonerlerin eğitim alanındaki avantajları, daha aktif ve katılımcı eğitim yöntemleriyle, çok daha gelişkin eğitim araç ve gereçlerinden kaynaklanıyordu. Pera'daki Okulun etkisiyle, Goodell'in ilk öğrencilerinden Ermeni papazı DerKevork, Hasköy'de mevcudu 400'ü bulan bir okul açmıştı. Bunu takiben Ermeni Patrikhanesine bağlı Papaz Boghos Pisika'nın Üsküdar'daki açtığı okul gibi okullar açılmaya devam etmiştir.

3. YAHUDİ OKULLARI

Yahudiler, tarihin çeşitli dönemlerinde, dünyanın farklı bölgelerinden gelip İstanbul'a yerleşmiş olmakla birlikte, kentteki varlıkları Roma devrine kadar uzanır. Türkiyetopraklarında hahambaşının otoritesialtında tek bir cemaat olarak tanınmalarına

rağmen, farklı tarihsel, dinsel ve coğrafi, kökenlere sahiptirler. İstanbul'un alınmasından sonra gönüllü ya da zorunlu olarak kente yerleştirilen Yahudiler, Osmanlı İmparatorluğu sınırında Selanik'ten sonra en önemli Yahudi Cemaatinin çekirdeğini oluşturmuşlardır. 2.Mehmet, yerleşik yahudilere havra ve okul yapmak ve ticaretle uğraşma hakkını vermiştir. Sefaradların 15.yüzyıl sonlarında kente yerleşmesinden öncede var olan cemaat içindeki bölünmüşlük, Yahudilerin gelişimini, reformların gerçekleştiği Tanzimat sonrası dönemde bile geciktirmiştir.

TANZİMAT DÖNEMİNDEN

CUMHURİYETE KADAR AZINLIK OKULLARI

1. YAHUDİLER

Amerikan Board misyonerleri, Yahudilerle ilgilenmeyi ihmâl etmemişlerdi. Yahudilerin Osmanlı Devleti'ndeki durumu incelendikten sonra, Yahudiler arasında Protestanlığı yayma çabaları başlatılmıştı. Dinî amaçlara ulaşılmamasına rağmen, İstanbul'daki Yahudi okullarında okutulmak üzere bir imlâ kılavuzu ve birde İbranice gramer kitabı hazırlanmıştı. Ayrıca Emeniler ve Rumlar için yazılmış bir aritmetik kitabı, coğrafya ve İncil Tarihi, Yahudiler için de uyarlanmıştı.

Selanik'te 1849 yılında Yahudiler için bir misyoner istasyonu açılmış, fakat şehirde sıtma hastalığının yaygın olması sebebiyle üç yıl sonra Selanik'te bulunan misyonerler İzmir'e gelmişlerdi. Amerikan Board personelinin sayıca yetersiz oluşu, ayrıca Yahudilerin misyoner eğitimine itibar etmemelerinden dolayı, Yahudilere yönelik misyoner faaliyetlerine 1856 yılında son verilmişti.

Türkiye'de yaşayan Yahudileri Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelmiş olan Yahudi gurupları oluşturmaktadır. Bu İsrailoğulları geldikleri ülkelerin kültürlerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Bundan dolayı da adlarından söz ettirecek bir teşkilatlanmaya gidememişlerdir. Bunun en önemli sebebi Türkiye'deki, Yahudi cemaatinin dil birliğinden yoksun oluşudur. Türkiye'deki Yahudiler guruplar halinde; Türkçe, Rumca, İngilizce, Fransızca ve Rusça gibi dilleri kullandıkları için biraraya gelip çocukları için ortak okul açmayı başaramamışlardı. Yine de kayda değer ilk Yahudi Okulu 1854 yılında Hasköy'de açılmıştı. Şüle-i Maarif adı ile açılan bu okulun

idaresi, İzzetli Moiz Efendiye verilmişti. 1893-1894 yıllarında Balat'ta Menba-ı Mârifet adında ikinci bir Yahudi Okulu daha açılmıştı. Osmanlı kaynaklarında da adlarına rastlanan bu okulların, Musevi gençlerine Türkçe öğretmek amacıyla açılmış olduğu belirtilmektedir.

2. ERMENİLER

Ermeni kaynaklarının belirttiğine göre, 1860 yılı öncesinde sadece İstanbul'da kırk iki tane Ermeni Cemaatine ait okul bulunmaktaydı. Maarif Komisyonu tarafından yayınlanan istatistiklere göre ise, 1871 yılında İstanbul'daki Ermeni okullarının sayısı 51'e yükselmiştir. Fakat Ermeniler bununla da yetinmeyerek 1895 yılında Beyoğlu'nda bir Esâyan okulunu daha açmışlardı. Yine Ermeni Maarif Komisyonunun 1874 yılı verilerine göre Anadolu'da toplam 469 tane Ermeni Okulu mevcut bulunuyordu. 1901-1902 ders yılına gelindiğinde Ermeni okullarında okuyan Ermeni öğrenci sayısı 104.500'e ulaşmıştı. Bu sayının 7.500 kadarı İstanbul'da öğrenim görüyordu. 1920- 1921 yılında ise İstanbul'daki Ermeni öğrenci sayısı 12.359'a yükselmişti.

Ermeniler 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin, Avrupa devletleri karşısında gerilemeye başladığı fırsatını böylece kendi lehine, Hristiyanlık-Ortodoksluk özgürlüğü bahanesiyle temine çalışırken; öbür taftan Yahudilerde harekete geçmişlerdi. Esasen Osmanlı ülkesindeki her bir azınlık gurubu yönlendiren Batılı Hristiyan devletler eşitlik, hürriyet, adalet sloganı ile gayr-i Türk bütün unsurları kışkırtıyorlardı. Amaçları Osmanlı ülkesinden koparacakları toplulukları kendilerine sömürge yapmak ve dünya yüzeyindeki pazar paylarını artırmaktı. Ne yazık ki, yüzyıllarca barış ve inanç özgürlüğü içinde yaşayan bu toplulukların çoğu ise ayrılıkçı rüzgârlara yelken açıyorlardı.

1810 yılında Amerika, Boston'da American Board of Comissioners For Foreign Mission adlı misyonerlik örgütünü kurmuştu. Bu örgüt çok geçmeden 1819 yılında Türkiye topraklarını programına almıştı. 1821 yılından itibaren ülkemize misyonerlerini göndermeye başlamıştı. Özellikle Tanzimat Döneminden itibaren bu misyoner faaliyetler iyice arttı. Misyoner kaynaklarının verdiği bilgilere göre, 1893 yılında Türkiye'de 1317 tane misyoner görev yapmaktaydı. Bunların 223'ü Amerika'dan gelmiş, geriye kalan 1094'ü ise yerli Ermeniler arasından

seçilip yetiştirilmişti. Amerika'dan o tarihe kadar gelip, Türkiye'de uzun yıllar çalışmış olan Protestan misyonerlerinin sayısı 550 kişiyi bulmuştu. 1893 yılı itibarıyla, Türkiye'de; 4085 öğrenciye hizmet veren beş kolej vardı. Lise düzeyi eğitim veren bu kolejlere ilaveten, 80 adet ortadereceli okul bulunuyordu. Bu okulların ise 16'sı yatılı kız okulları idi. İlkokul seviyesindeki misyoner okulların sayısı ise 530 idi. O gün Türkiye'de toplam 624 adet misyoner okulu ve bu okullarda toplam 27.400 tane öğrenci bulunuyordu. Bu rakamlar yaklaşık bir milyon Ermeni nüfusu için bir hayli kabarık bir sayıyı ifade etmektedir. Burada Ermenilerin başka emeller gütmekte olduklarını varsayabiliriz. Oysa Osmanlı Devleti kendi bünyesindeki azınlıkların eğitim işlerini düzenliyor, onlara geniş bir müsamaha gösteriyordu. Cemaat Eğitimi, cemaat veya millet ismi verilen ve Müslüman olmayan toplulukların sahip olduğu eğitim teşkilatı idi. Osmanlı ülkesinde yüzyıllar boyunca azınlıklar, ibadet ve eğitimlerini istedikleri gibi yapıyorlardı. Bu eğitim teşkilatına dâhil her dereceden okullar azınlık cemaatleri tarafından kurulmakta ve cemaat parasıyla işletilmekte idi. Osmanlı Devleti 1856 yılından beri (Islahat Fermanıyla) sadece bu okulların öğretim usullerini tespit ediyor ve öğretim elemanlarını tayin ediyordu.

Sayıların ortaya koyduğu en önemli olgu; 1870 yılına gelindiğinde, bugünkü Türkiye topraklarının tamamının Amerikan misyoner faaliyetinin etki alanı içine alınmış olduğudur. Yayılma daima batıdan doğuya doğru olmuştur. 1840 yılında İstanbul dışında, yalnızca dört şehirde misyoner okulu var iken, 1870 yılında Türkiye'nin 17 büyük yerleşim yerinde istasyon, yüz sekseni aşan kasaba ve köyünde ise, uç-istasyon faaliyet gösterir durumdadır. Bu yerleşim birimleri ise özellikle Ermeni cemaatin yoğun olduğu yerleşim yerleridir. Belliki, Amerika, Anadolu topraklarına Ermenileri himaye bahanesiyle çoktan göz koymuş ve ona görede altyapı hazırlığını tamamlamıştı. 1840 yılında kurulan Anadolu'daki Amerikan okullarının sayısı 6, öğrenci sayısı da 84 iken; 1870 yılına gelindiğinde, Anadolu'daki Amerikan misyoner okullarının sayısı 233, öğrenci sayısı ise 5880'dir. Osmanlı Devleti'nin dağılmaması için ortaya atılan fikri cereyanlardan Osmanlılık fikri ne yazık ki, Türk asıllı olmayan Müslüman ve gayrimüslim vatandaşlar tarafından benimsenmemiş, bu azınlık cemaatleri çocuklarını devlet okullarına

göndermekle beraber, kendi okullarında yaşatmayı başarmışlardır. Amerikalılar Türkiye Ermenileri arasında Protestanlığı yaymak için onları himaye etmiştir diyebiliriz. Amerikalı tüccarları ilk defa 1797 yılında Osmanlı ülkesinde görebiliyoruz. Bu sıralar başlayan Osmanlı-Amerika ticarî faaliyetleri 1830 yılına gelindiğinde, imzalanan bir ticaret anlaşması ile daha da geliştirilmiştir. Amerikalı tüccarlar bu ticaret anlaşmasından yararlanarak, Osmanlı Devleti'ndeticari alanda söz sahibi olan Ermenilerle yakın ilişkiye girdiler. Amerikalıların açmış olduğu okullar sayesinde Ermeniler, dillerini, örf ve âdetlerini, kendi geleneklerini üstün tutma şuurunu çocuklarına öğretmeyi başarmışlardır. Batı Medeniyetinin 19. yüzyılda ulaştığı, siyasal, toplumsal ve ekonomik ideallerini Ermeniler, Amerikan misyoner okullarında tanıdılar. Bulundukları durum karşısında daha etkin bir hoşnutsuzluk duymaya ve köylü Müslüman komşularına karşı keskin bir üstünlük duygusu beslemeye başladılar. Ermeniler için ilk misyoner okulu İstanbul Beyoğlu'nda 1834 yılında açılmıştır. Çalışma sahalarını biraz daha genişleten misyonerler 1852 yılında Harput'ta okul açmışlardır. Bu okul sonraları çok önemli bir merkez haline gelmiştir. 1859 yılında Harput'ta Fırat Koleji olarak da ifade edilen Amerikan Harput Misyoner Koleji faaliyete geçmiştir. Ermeniler tarafından 'Yeprad Koleji' denilen okulun amacı önceleri Ermeni Protestan din adamları yetiştirmektir. Bunun için misyonerler 1880 yıllarından sonra laik öğretime önem vererek eğitim faaliyetlerini, geliştirmeye ve genişletmeye başlamışlardır. Amerikan misyonerlerinin Harput gibi seçtiği bir önemli merkezde Kayseri'dir. Amerikan misyonerleri Kayseri'ye ilk defa 1854 yılında gelmişlerdir. Burada da Harput misali kendilerine önemli bir üs yapma yoluna gittiklerini görüyoruz. Amerikan misyonerleri 1909 yılına gelinceye kadar Kayseri'de bir Hristiyan-Protestan kiliseler ve ilkokullar ağı oluşturmuşlardır. Bu tarihlerde Kayseri ve civarında toplam 44 okulda 2000'e yakın öğrenci ile faaliyet göstermekte oldukları ifade edilmektedir. Kayseri Talas' ta misyonerlerin çalışması sonucu Ermeni cemaatinin desteği ile 1889 yılında bir yatılı kız ve erkek okulu açılmıştır. Henry K. Wingate adlı bir Amerikan misyoneri 1893 yılında Talas Erkek Okuluna, yöneticilik yapmak ve daha büyük bir bina yapmak üzere Merzifon'dan tayin edilmiştir.

1906 yılında Wingate tarafından okul binası yaptırılmaya başlanmış, tamamen yerli malzeme kullanılarak iki yıl içinde okul inşaatı tamamlanmıştır. **Yeni açılan bu okulun öğrencileri Rum ve Ermeni cemaatlerin çocuklarından oluşmaktaydı. Talas'taki bu okulun bütün masrafları mahalli gayrimüslim zenginlerin yardımlarıyla karşılanmıştır. Amerikalı Prof. Dr. Earle; "Bu misyonerler ve din adamları dünyanın hiçbir ülkesinde Türkiye'deki kadar emperyalizme hizmet etmemişlerdir" demektedir.** Harput'taki Fırat Koleji için Crosby H. Wheeler "1875 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde 140.000 dolar yardım topladı ve buna ilaveten yerli halk ta 40.000 dolar bağışta bulundu" demektedir. 1877 yılına gelinceye kadar Harput ve çevresinde 22 kilise, 30 Protestan papaz ve 5612 kişilik bir cemaat bulunuyordu. Amerikan Board misyonerleri 1923 yılından sonra, kendilerinin ve müesseselerinin Türkiye'nin yeni düzenine uygun düştüğü kanaatlerini belirtmişlerdi. 1928 yılında William Sage Woolworth yazdığı bir raporunda: "Halkın daha iyi şeyler yapmak için mücadele verdiği bir dönemde Türkiye'de bulunmaktan çok memnunuz. Kılık-kıyafet değişikliği, Latin karakterlerinin öğrenilmesi, Arap harflerinin terk edilmesi, hükümet programında eğitime verilen büyük önem, bütün bunlar ve diğer pek çok şey Türklerin gelecekte nasıl bir millet olacağını göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında küçükte olsa bizlerin de payı olduğu için bahtiyarız" diyordu.

Sonuç olarak Tanzimat dönemi Ermeni azınlıklara bakacak olursak, Ermeni okulları tarihi süreç içerisinde Batılı Devletlerin (İngiltere ve Fransa), Rusya'nın ve Amerika'nın emperyalist emellerine ve çıkarlarına alet olmuşlar, bu konuda himayesinde oldukları devletten/devletlerden her türlü yardım ve desteği görmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nin azınlık okulları üzerinde, 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin yayınlanması ve uygulanmasına kadar olan süreç içerisinde, hiçbir gözetim ve denetiminin olmayışı, bu okulların sayısını ve zararlı faaliyetlerini artırmıştır. Özellikle Fransız ihtilali sonrasında yaygınlaşan milliyetçilik ve milli devlet ilkesiyle emperyalist Batılı Devletler, Rusya ve Amerika; Osmanlı tebaası olan Ermenileri, bağımsız bir Ermeni Devleti kurma vaadiyle kışkırtarak Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmalarını sağlamışlar ve Ermeni okulları bu süreçte çok önemli roller ve stratejik görevler

üstlenmişlerdir.

3. RUMLAR

Etnik-i Eterya'nın kurulmasından sonra Rum okulları, bu cemiyetin denetimine girdi. Okullarda ihtilalci papazlarla birlikte komitacılar da ders vermeye başladı. Derslerde ağırlıklı olarak ayrılıkçı ve bağımsızlık fikrinden bahsediliyor, Büyük Yunan Devleti'nin kurulacağı empoze ediliyordu. Rum okullarının tarihe geçen en büyük faaliyeti, bağımsız bir Yunan Devleti'nin kuruluşunda çok aktif bir rol üstlenmesidir. Bu durum eğitim-politika ilişkisine çarpıcı bir örnek olmasının yanında Rum okullarının ideolojik niteliğini gözler önüne sermesi bakımından da oldukça dikkat çekicidir. Bütün bu çalışmalar İngiltere, Fransa ve Rusya'nın da yardım ve desteği sonrasında 1828-1829 Osmanlı Rus Savaşı'ndan Osmanlı Devleti'nin mağlup çıkmasının ardından 1829'da imzalanan Edirne Antlaşmasıyla Yunan Devleti kuruldu. 1830'lardan sonra Yunanistan'ın da desteğiyle Rum okullarının sayısı hızla artmaya başlamış, bu okullar, eğitimle siyasetin iç içe olduğu kurumlar haline dönüşmüştür. Rum okulları, Türk düşmanı ajanların yetiştirildiği müesseselerdi. Hatta bu durum ders programlarına bile yansımıştı. Buna en çarpıcı örnek Edremit'e bağlı Cunda Adası Belediye Başkanı merhum İzzet Esen'in bir Rum okulundan elde ettiği 1884 yılına ait bir ders programıdır. Programda şu bilgiler yer alıyordu:

- Türkleri ezeli bir düşman olarak Rumlara tanıtmak,
- Türklerin en ufak hatalarını büyütürerek Avrupa'ya duyurmak,
- Avrupalıları Türklere düşman etmek,
- Türkleri iktisaden çökertmek,
- Türk Milleti'ni din, ahlak, milliyet, gelenekleri bakımından zayıflatmak.

İşte Rum okullarında Türk düşmanlığı ile yetişen ajanlar Osmanlı Devleti'nin her tarafına dağılarak okuldan aldıkları emir ve direktifler doğrultusunda dinimizi, ahlakımızı, milliyetimizi, kültürümüzü, örf ve adetlerimizi yıkıcı ve tahrip edici faaliyetlere giriştiler, devletin çöküş sürecini hızlandırdılar. İstanbul'daki bütün Rum faaliyetlerinin üssü konumunda olan Fener Rum Patrikhanesi, İtilaf Devletleri gemilerinin İstanbul'a gelişini kutlamak

için Rum okulları müdürlerine okulların 3 gün tatil edilmesi emrini vermiştir.175 Patrikhane, Yunan konsolosuyla sürekli işbirliği halindeydi. Konsolosluk İstanbul Rumlarının devlete vergi vermemeleri için sahte Yunan pasaportları düzenlemeye başlamıştı. Esasen Fener Rum Patrikhanesi uzun süreden beri “Yunan Kilisesi” haline gelmiş, bir taraftan da bağımsız bir devlet gibi hareket etmeye başlamıştı.

Sonuç itibariyle Tanzimat dönemi Rum Azınlıklara bakacak olursakRum okulları, tarihsel süreçinde Batılı Devletlerin, Rusya'nın emperyalist emelleri ve çıkarları doğrultusunda kullanılmış; Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinde çok önemli stratejik roller oynamışlardır. Bu süreçte Fener Rum Patrikhanesi, Rum okullarını yönlendirmiş, bir anlamda onların akıl hocası olmuştur. Özellikle 1829'da Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra Fener Rum Patrikhanesi, Yunanistan'ın emelleri/çıkarları doğrultusundapolitikalar ve faaliyetler sergileyerek yıkıcılığın ve bölücülüğün adeta bir merkezi haline gelmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ AZINLIK OKULLARI

Lozan Antlaşması sonrasında ecnebi okul, cemaat okulu ve hususi mektepayrımı ortadan kalkmış, bunun yerine gayrimüslim okulları ve özel okullar gibi yeni kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında da din; azınlık okulları ve yabancı okullarda, genel eğitimin bir branşına dönüşmüştü. Dolayısıyla 1925-1926 eğitim öğretim yılında Türkiye'de ayrı bir azınlık okulları (cemaat mektepleri) türünden bahsetmek doğru değildir. Ancak, gerek Maarif Vekâleti yazışmalarında, gerekse arşiv belgelerinde “cemaat mektebi” kavramının 13 Ağustos 1931'e kadar kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. 1925 yılında fiilen azınlık okulu olarak, mevzuata göre gayrimüslim okulu olarak varlıklarınıdevam ettiren, çoğunluğu İstanbul'da 127 okul bulunmaktaydı. Bu okulların 63'ünü Rum, 35'ini Ermeni, 27'sini Musevi ve 2'sini de Süryani okulları oluşturmaktaydı. 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı Özel Eğitim Kanunu, yabancıların ve azınlıkların yeni okul açmasını yasaklayarak okul sayısını dondurmuş, tüm denetimleri MEB'e bırakmıştır. Cumhuriyet döneminde azınlıkların mübadelesi nedeniyle azınlık ve yabancı okulları önemli değişikliklere uğramıştır. Kıbrıs çıkartması(1974)

gibi Bir takım siyasi olaylardan sonra da meydana gelen toplu göçler azınlık nüfusun erimesine ve buna bağlı olarak azınlık okullarının birer birer kapanmasına yol açmıştır.Hali hazırda günümüzde 22 taneaçık kalmış olan Ermeni ve Musevi okullarında bugün öğrenci sayısında belli bir düzey tutturulmuş gibi görünmektedir, ama öğrenci sayısı çok düşük olan Rum okulları için öğrenci mevcudunun azlığı bugün en büyük sorun olarak ortada durmaktadır. 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında Ermeni okullarında okuyan toplam öğrenci sayısı, 67'si Ermenistanlı olmak üzere 3.137; Rum okullarında okuyan öğrenci sayısı 230 (Yunanistan uyruklu öğrenciler dâhil); Musevi okullarında okuyan öğrenci sayısı ise 688 olarak kaydedilmiştir.

1. YAHUDİLER

Musevi Okulları Cumhuriyet Türkiye'si'nde de eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. Ancak cumhuriyetin ilk yıllarındaki Musevi Okulu ve burada öğrenim gören öğrenci sayıları sonraki yıllarda düşmeye devam etmiştir. Mesela 1927 yılında Türkiye genelinde 82.000 nüfuslu Yahudi cemaatinde5.459 öğrenci cemaat okullarına gitmekte iken, 1945 yılında 77.000 kişilik nüfusta 2.623 çocuk cemaat okullarına gitmekte idi. İlkokul sayısı da üçe inmişti. İkinci Dünya Savaşı sonrasında da sınırlı sayıda Yahudi Okulu eğitimine devam etmiştir. Türk okullarında yetişen Cumhuriyet Döneminin yeni kuşağı ise tam anlamıyla Türkçe konuşan bir kuşak olarak belirmiştir.Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz ki, Yahudi okullarında Fransız etkisinden olan Alyans İsrailit Okulları hariç emperyalist devletlerin etkileri hissedilmemiş, Yahudilerin koyu taassupkâr inançları ve kapalı bir toplum olmaları nedeniyle, Batılı ve Amerikalı misyonerler bu toplumda hiçbir varlık gösterememişlerdir.

Ulus Özel Musevi Okulları'nda eğitim dili Türkçe ve İngilizcedir. İbranice dili tüm seviyelerde bir ders olarak okutulmakta, İspanyolca da yabancı dil olarak öğretilmektedir. Musevi okullarında görev yapan bütün öğretmenler (Türkçe dersi ve Türkçe verilen dersler dâhil) okul tarafından belirlenmekte ve maaşları okul tarafından ödenmektedir. Diğer azınlık okullarına benzer olarak okulda MEB tarafından atanan ve maaşı MEB tarafından ödenen müdür başyardımcısı görev yapmaktadır. Okulda görevli olan tek devlet memuru bu konumdaki öğretmendir. Ayrıca son verilere göre kalan son

Musevi okulunda okuyan öğrenci sayısı 688 olarak belirlenmiştir.

2. RUMLAR

Lozan Antlaşması sonrasında ecnebi okul, cemaat okulu ve hususi mektepayrımı ortadan kalkmış, bunun yerine gayrimüslim okulları ve özel okullar gibi yeni kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında da din; azınlık okulları ve yabancı okullarda, genel eğitimin bir branşına dönüşmüştü.Dolayısıyla 1925-1926 eğitim öğretim yılında Türkiye'de ayrı bir azınlık okulları (cemaat mektepleri) türünden bahsetmek doğru değildir. Ancak, gerek Maarif Vekâleti yazışmalarında, gerekse arşiv belgelerinde “cemaat mektebi” kavramının 13 Ağustos 1931'e kadar kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

Osmanlı'nın son döneminde azınlık okulları içinde en fazla eleştiri alan bu okullar, Osmanlı aleyhine yaptığı faaliyetlerle sık sık gündeme gelmişti. Rum okulları, Batı Anadolu'nun Yunan işgali altında olduğu Millî Mücadele yıllarında güçlenmişti. İşgal sırasında özellikle İzmir'de birçok Rum ve Ermeni evi okul olarak kullanılmaktaydı. Ancak, 9 Eylül 1922 tarihinde Yunan ordusunun ve bölgedeki yerli Rumların İzmir ve çevresini boşaltmasıyla birlikte şartlar Rumların aleyhine döndü. Gayrimüslimlerin İzmir'den ayrılmasından sonra Rum ve Ermenilere ait evlerde faaliyet gösteren okullar kapatıldı. 29 Aralık 1925 tarihinde de İzmir'de okul olarak kullanılmakta olan Rum ve Ermeni evlerinin takdir olunacak bir bedel karşılığında İl Özel İdaresine devri kararlaştırıldı.Rum okullarıyla ilgili tartışmalar 1925-1926 ders yılı sonrasında da devam etti. Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği bu okullarda yanlı yayın yapan eserlerin okutulması yasaklanmışken, Rum okullarının kurallara uymadığı görülmekteydi. Nitekim 22 Ocak 1947 tarihli belgede, Rum okullarında okutulmak üzereAtina'da basılmış olan tarih kitaplarında Türkleri küçük düşürücü ifadeler kullanıldığı, Türk düşmanlığı, Türk aleyhtarlığı propagandası yapılmış olduğu anlaşılmıştı. Bunun üzerine Türk Hükümeti bu kitapların Türkiye'ye sokulmasını yasaklamıştı.Rum okullarında eğitim dili Rumca ve Türkçedir. Bu okullarda İngilizce de yabancı dil olarak öğretilmektedir. Rumca dersi ile Rumca verilen derslerin öğretmenleri okullar tarafından seçilip MEB'in onayıyla işe alınmakta ve maaşları da okullar tarafından ödenmektedir. Ayrıca kalan

son 5 Rum okullarında 230 öğrenci kaldığı bilinmektedir.

3. ERMENİLER

Millî Mücadele sonrası Anadolu genelinde Ermenilerden kalan arazi ve binaların bir kısmı Özel İdarelere tahsis edilmişti. Özel İdareler de Cumhuriyetin ilanından sonra bu binaları okul olarak kullanmış ve bazı arazilere de yeni okul binaları yaptırmıştı. Diğer taraftan Ermeni okulları Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Rum okulları gibi Türk dili ve kültürüne, hatta Türk hükümetine karşı takındıkları tavrı itibarıyla eleştirilerin hedefi olmuştur. Ermeni okullarının, Türkçe ve kültür derslerini Maarif Vekâletinin zoruyla koyduğu, Ermeni cemaatinin bunu bir baskı unsuru olarak gördüğü için, konunun bir formaliteden ileri gitmediği iddia edilmişti. Hatta sonraki yıllarda Ermeni okullarındaki öğretmen ve yöneticilerin, kendi öğrencilerine Türkçe dersleri haricinde,tek bir kelime Türkçe kelime sarf etmemeleri yönünde prensip kararı aldığı da söylenmekteydi. Bununla birlikte gerek İstanbul'da yaşayan Ermeni nüfusun fazlalığı, gerekse birçok Ermeni eğitim kurumunun köklü yapıları sayesinde Ermeni azınlık okulları uzun yıllar faaliyette bulunmaya devam etmiştir. Ermeni okullarında eğitim dili Ermenice ve Türkçedir. Bu okullarda İngilizce de yabancı dil olarak öğretilmektedir. Ancak üniversite yerleştirme sınavlarının Türkçe yapılıyor olması, Ermenice ders verebilecek öğretmen temininde yaşanan güçlükler, Ermenice ders materyali ve kitap edinmedesıkıntılar yaşanması ve Ermeni dilinin Türkiye'de ekonomik ve sosyal yaşamda bir karşılığının olmaması nedeniyle dersler gittikçe artan oranda Türkçe olarak verilmektedir. Ermenice dersi ile Ermenice verilen derslerin öğretmenleri okullar tarafından belirlenmekte ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) onayıyla sözleşmeli olarak işe alınmaktadır. Ayrıca kalan son 16 Ermeni okullarında 3117 öğrenci okuduğu bilinmektedir.

- 1) Mimar Pınar Erkan, Tanzimat'tan günümüze İstanbul-Kadıköy ve Üsküdar'daki Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları, Haziran2001, İstanbul(Yüksek Lisans Tezi)
- 2) Mehmet Dere, Türkiye'de Azınlık Okulları, Mayıs2008, Niğde(Yüksek Lisans Tezi)
- 3) Kılıç, R. (1999). OsmanlıTürkiyesi'nde Azınlık okulları (XIX. Yüzyıl). Türk Kültürü, YIL XXXVII, S. 431, Ankara, ss. 151-159
- 4) Azmi Özcan, Türkiye'de Azınlık Okulları ve Yabancı Okulları (1925-1926), Bilecik2016,(Doktora tezi)
- 5) Geçmişten Günümüze Azınlık Okulları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 19 Eylül 2013, İstanbul, (BASINDOSYASI)

KOLONYALİZMİN ENTELEKTÜEL VE AKADEMİK VEÇHELERİ

KAMİL ERGENÇ

20. yüzyıla anıtsal Oryantalizm(şarkiyatçılık) eseriyle damga vuran Edward Said, şarkiyat araştırmalarının kolonyalizmin "keşif kolu" hizmetini gördüğüne ilişkin yakıcı bir tespitte bulunur. Doğu'yu -buradaki Doğu esasında Müslümanların yaşadığı coğrafyadır- nesneleştirmek, operasyonel kılmak, ehlileştirmek için çok yönlü araştırmaların yapıldığı şarkiyat enstitülerinin, günümüze "bölge araştırmaları" adıyla tevarüs ettiğini ve hâlihazırda oldukça işlevsel olduğunu söylemek sanırın yanlış olmaz. **Kendisini bir öteki olmadan tanımlayamayan Oksident(Batı)'in, entelektüellik kılığına bürünmüş kolonyalist perspektifi, bilginin nasıl araçsallaştırıldığını görmek açısından ibretlik bir durumdur.** Entelektüel bir dayanağı olmaksızın cari kılınması mümkün olmayan kolonyalizmin, şimdilerde insan hakları, hümanizm, demokrasi, kadın hakları, emansipasyon, toplumsal cinsiyet farklılıkları gibialbenilisöylemlerletoplumlarımızda icra ettiği misyona ilişkin **farkındalık bilinci geliş/**

tiril/meden "direniş dili" inşa etmek, kanaatimce, mümkün değildir.

Köklerikadim Yunan'a kadar uzanan ve muhatabını medenileştirme, ehlileştirme, uygarlaştırma hakkını kendisinde gören ve bu hakka sahip olmanın "kaçınılmaz" neticesi olarak "müdahaleyi" meşrulaştıran kolonyal söylem, zannedildiğinin aksine, oldukça köklü bir geleneğe ve yabana atılamayacak büyüklükte bir entelektüel desteğe sahiptir. Öyle ki Sol'un büyük ideoloğu Marks bile, Britanya'nın Hindistan'ı sömürgeleştirmesini meşru görür. Ona göre Britanya'nın kolonyal istilası öncesinde Hindistan'ın mevcut köy sisteminde alkışlanacak hiçbir şey yoktur. Sosyalizmin bu büyük düşünürü, en azından vicdanını rahatlatmak için, bir yandan Britanya emperyalizminin Hindistan'da sebep olduğu yıkıma lanet okurken, öte yandan Hindistan'ın pastoral köy cemaatlerinin Şark despotizminin sağlam temelleri olduğunu, insan zihnini bağnazlığın karşı konulmaz aracı haline getirdiğini iddia eder.Yani kolonyalizm

olmasaydı bu Şarklılar asla ve kat'a medenileş/e/meyecekti demeye getirir bir anlamda. Her ne kadar bu medenileş/tir/me süreci kanlı olsa da, nihai kertede insan zihninin ihtişamını ve tarihsel enerjisini soğurup, geleneksel yönetim biçimleri altında köleleştiren ve böylece onu en dar cendere içine hapseden Şark kültürü değiş/tiril/miştir.

Elbette ki değişim bugünden yarına gerçekleşen bir olgu değildir. Her şeyden önce bir süreç gerektirir. Bununla birlikte değişimi olumlayacak bir ideolojik çerçevenin, ilgili toplum tarafından kabulü şarttır. Hindistan gibi hareketin/

değişimin pek de rağbet görmediği bir coğrafyada, öncelikle değişimin erdemine ilişkin yeni bir "yorum" gerekmektedir. Bunun için de tarihin yeniden yazımı şarttır. Avrupa'nın aydınlanma sürecinde farkına vardığı(!) ilerlemeci tarih tasavvuru, Britanya sömürge yönetimi altındaki Hindistan için de cari kılınmaya çalışılır. Kayıt altına alınmayan(yazılı olmayanın) kayda değer olmadığı ön kabulüne yaslanan bu tarih tasavvuru, büyük oranda sözlü geleneğe(ki bu ifade dahi aydınlanmacı yaklaşımın ürünüdür)yaslanan Hindistan için tarihin yeniden yazılması ve yorumlanması demektir. Bu görev, Avrupa'nın Şarkiyat enstitülerinde görevli bilim adamlarınca oldukça mahirane bir şekilde icra edilir. **George Orwell'ın deyimiyle "geçmiş denetim altında tutan/lar geleceği de denetim altında tutarlar".**

Yeni yazılan bu tarihte Hint toplumunun değişimi, ilerlemeyi tasvip eden bir geleneğe sahip olduğu tezi özellikle işlenir. Kolonyal müdahalenin işlevselliğine halel gelmemesi için toplumun geleneğinde içkin işgale, baskıya ve sömürüye direniş içeren her türlü hikaye, yazılı olmadığı gerekçesiyle dışarı atılır. Hatta böyle bir şeyin hiçbir zaman vuku bulmadığı tezi işlenir. Hindistan'ın tarihi diren/e/meyen edilgen insanların imparatorluklar tarafından istiskal edilişi olarak kodlanır. Böylece Hint modernleşmesinin yol haritası da çizilmiş olur. Sadece Avrupa'nın takip ettiği yoldan giderek modernleşmek mümkündür klişesi, Hindistan için kaçınılmaz kılınır. Avrupalı özne, Hindistan'da bir nevi kendi ilkel/barbar geçmişini görmektedir. Burayla olan temas, esasında Avrupalı öznenin geldiği "ileri" durumu fark etme ve ettirme amaçlıdır. Edward Said'in diliyle söyleyecek olursak "Oryantalist/Şarkiyatçı aklın temel koşulu dışsallaştırmadır. Şarkiyatçının Şark'ı konuşturması burayı Batılı(Oksident) için anlaşılır kılma amaçlıdır." Bu anlaşılır kılma ameliyesinin kolonileştirme ile çok yakın bir ilişkisi vardır. Batı için anlaşılır olan Şark, artık operasyona hazırdır. Operasyonun orkestra şefleri ise genelde entelektüeller ve bilim adamlarıdır.

Durum diğer geleneksel toplumlar için de farklı değildir. Bir bütün olarak Şark, despotik, edilgen, şehvetperest, itaatkâr ve insan altı olarak kodlanır. Bu kodlama bir başkalık/öteki üretme sürecini içkindir ve bugündahimer'iyettedir.Orient(Doğu)'in Oksident(Batı) karşısındaki durumu, kölenin efendi

karşısındaki durumuna benzer. Batı kimliğinin belirginlik kazanmasında-ki bu belirginlik uygarlık misyonu ve üst insan anlatısını içkindir- Doğu'nun yeri vazgeçilmezdir.Esasında buradaki Doğu imgesi verili değil, üretilmiş bir imgedir. Bu üretimde hiç şüphesiz akademik havzanın rolü hayatidir.Bilginin tahakküm kurmak amaçlı üretildiği bu havza, insan-insan ve insan-tabiati ilişkisini mekanik bir bağlama hapsederek, Aydınlanma paradigmasının kemale ermesine yardımcı olmuştur. Denebilir ki üniversite, Aydınlanma öncesinde dini bilgi tekeli elinde tutan ve bu "yorum tekeli"ni Hristiyanlığın küreselleşmesi için kullanan kilisenin misyonuna benzer şekilde, Avrupa merkezci insan, evren, tarih, zaman ve mekan telakkisinin Avrupalı olmayan uluslara dayatılması için bilimi araçsallaştırmıştır.

Özellikle filoloji, antropoloji, arkeoloji ve sosyoloji disiplinleri kolonyal müdahaleyi meşrulaştıracak bilginin üretiminde oldukça etkili rol oynadılar. Kültürel antropoloji, geleneksel toplumların sözlü geleneğini kayıt dışı olduğu gerekçesiyle reddederken, filoloji, Sami dilleri ile Hint-Avrupa dilleri arasında uygarlık üretme kalitesi bağlamında farklılıklar olduğu tezini işlediler. 19.yüzyılın ünlü filoloğu Ernest Renan, filolojiyi yalnızca modernlerin sahip olduğu karşılaştırmalı bir disiplin ve Avrupa'nın üstünlüğünün bir simgesi olduğunu iddia etti. 15.yüzyıldan beri insanlığın gerçekleştirdiği ilerlemeyi filolojiye mal eden Renan "gerçeklik ile doğanın açıkça görülmesini, dolayısıyla doğa üstüçülüğün defedilmesini ve böylece doğa bilimlerindeki keşiflere ayak uydurulmasını filoloji temin eder" savıyla dilleri,

bir makama ve olgunluğa ulaştıkları bilinemez."

Kolonyal müdahalenin entelektüel üstadı Renan, dil gibi ontolojik bir olguyu ilkellik-medenilik bağlamında tartışarak önemli bir misyon icra etmiştir. Akademik çalışmalardan edindiği hiyerarşik perspektif, onun dilleri de organik-inorganik olarak tasnif etmesinin ve böylece dilin kutsalla olan ilişkisini yok saymasının metodolojik arka planını

oluşturur. Seküler bilginin egemenliğinde oldukça hızlı bir "ilerlemenin" yaşandığı 19.yüzyıl Avrupası'nın çocuğu olan Renan'ın, dilin kutsalla olan ilişkisine indirdiği öldürücü darbeler, bir yandan dinlerin ilkel/arkaik/primitif bir doğaya sahip olduğu tezini güçlendirirken, diğer yandan çağdaş İslam düşüncesinde hermenötik perspektifin yerleşmesine zemin hazırlar. Renan'ın elinde dil, adeta bir laboratuvar malzemesi olarak işlev görür. Ona göre Sami dillerinden(Arapça, İbranice, Aramca) herhangi birini konuşan toplumlar, uygarlık adına hiçbir şey üret/e/ memişlerdir ve üretmezler. Uygarlık yolunda sahih adımlar atmanın yolu Hint-Avrupa dil ailesine dahil olmaktan geçer. Sami dilleri, bir nevi kısırlığa mahkum edilir. Üretmek, ancak doğurgan olan Hint-Avrupa dilleri için mümkündür tezi işlenir. **Bizde de harf inkılabı sonrası yaşananlar, Renan'ın bu perspektifinin etkisi altında şekillenmiştir.** Türkçenin, Hint-Avrupa dil ailesine ait olduğu özellikle vurgulanarak, uygar Avrupa kültürüne dahil oluşumuz muştulanır. Böylece Türklerin de uygarlık üreten bir tarihi arka plana sahip oldukları ispatlanmış olur. Arapçanın bilimsel/akademik çalışmalara ve modern dünyanın bilimsel "dil"ine yabancı oluşu üzerinden, dil devriminin meşruiyet zemini oluşturulmaya çalışılır. Uygarlaşma/ çağdaşlaşma adımı olarak dil devrimi, esasında yeni bir düşünme biçimine adım atışın da göstergesidir. Bu düşünme biçimi kolonyalizmin entelektüel üstatlarının oldukça yoğun çabalarla oluşturduğu "metafizikten/kutsaldan arındırılmış dil aracılığıyla düşünmedir". Böylece tüm kavram ve kurumlar bu bağlama uygun olarak yeniden şekillendirilir.

gerçeklikle temas kuran ve kuramayan olarak tasnif eder. Hint-Avrupa dillerinin doğa üstüçülüğünden kurtularak uygarlık adımlarını sağlamlaştırdığı tezi, böylece anlamlı hale gelir. Sami dilleri ise, metafizik dünyayla olan temaslar nedeniyle itaat ve kölelik yanlısıdır. Değişime ve ilerlemeye kapalıdır.

Aslında Renan, Müslüman entelektüel havzaya yabancı biri değildir. Bu ünlü filoloğun 19.yüzyılın sonuna doğru Sorbonne da yaptığı "İslamiyet ve Bilim" başlıklı konuşma, Cemalettin Afgani'den Namık Kemal'e kadar bir dizi İslamcıyı harekete geçirmiştir. Sami dillerin ilerleme, değişim gibi olgulara olan yabancılığına dikkat çeken Renan'ın, buradan hareketle "İslam mani-i terakkidir" sözü, dönem itibariyle İslamcı entelijansiya arasında sarsıcı bir etki yapmıştır. Namık Kemal'in Renan Müdafanamesi adıyla oldukça üst perdeden yazdığı cevap, bir yandan Renan'ın İslam hakkında ki cehaletini yüzüne vururken, diğer yandan İslam'ın ilerleme, değişim, bilim gibi olgulara nasıl baktığına ilişkin bir çözümleme denemesidir. Şu cümleler Namık Kemal'e aittir. "Mösyö Ernest Renan'ın kuruntularına göre Müslümanlar, Cenab-ı Hak ilerleme ve kuvveti kendi Zat'ına ait özelliklerden ayrı olarak kime isterse ona verir inancında bulundukları için eğitim, bilgi ve kültürcü ve Avrupa fikrini oluşturan her türlü meziyete Müslümanlar tam bir aşağılama ile bakarlar imiş! Gerçek itaat edilecek Zat olan Allah'ın ihsanını, iyiliğini her türlü kayıt ve sebepten uzak bilmek, yanlış bir inanç mıdır?....Bilgi ve kültür,çok nazlı bir sevgilidir ki, ona aşık olanlar yalnız ona kavuşmak için ömürlerini feda ederler. **İlmi menfaat elde etmek için tahsile çalışanların, hiçbir vakit ,bilgi bakımından seçkin**

Bir sonraki adım, Tarihi yeniden yazmaktır. Tıpkı Britanya'nın Hindistan'a yaptığı ya da 19.yüzyıl Çin ve Japonya'sında olduğu gibi Tarih, ulusal kimliğin inşası amacıyla yeniden kurgulanır. Ulu cetler bulma saikiyle laboratuvar ortamlarında üretilen yeni tarih, toplumlara enjekte edilir. Silip yeniden yazma amacıyla yapılan bu çalışmaların, geleneksel olanla acımasızca hesaplaştığına tanık oluruz. Din tarafından yorumlanan dünyanın yerini, dünya tarafından yorumlanan din alır. Bu süreçte kültürel antropoloji ve arkeoloji disiplinleri hayati bir rol oynar. Nasıl ki 19.yüzyıl antropolojisi akademik anlamda Avrupalı olmayan toplumları Avrupalı'nın gelişmemiş versiyonu olarak kodlamış ve bu kodlama üzerinden "müdahale"yi haklılaştırmışsa, bizde de tarihi ulusal bilinci tahkim etme amacıyla araçsallaştıranlar, bu tarihi hafızaya razı olmayanları kıvama getirilmesi gerekenler olarak kodlamışlardır. Kıvama getirmenin en iyi aracı da, hiç şüphesiz ki, akademi yani üniversite olmuştur.

Üniversite/akademi sadece universal olanı üretmekle kalmaz, aynı zamanda kendi dışında üretilen bilginin, şayet kendisi tarafından onaylanmamışsa, kayda değer olmadığını da tespit eder. Böylece bilgi üretme sürecinin yegane öznesi olduğunu tescillemiş olur. Akademik meşruiyet, ancak ve yalnızca seküler ve bilimsel bilginin rehberliğinde mümkündür.! Ancak akademi, özellikle 20. Yüzyılda, bir yandan yeni ulus devletlerin milli/ulusal kimliğinin tahkimi için ihtiyaç duyduğu tarih ve coğrafya bilgisini üretirken(ki bu iki alan zaman ve mekan tasavvuru için elzemdir) diğer yandan aydınlanma paradigmasının ilgili ülkede meşruiyet zemini bulabilmesi için çaba sarf eder. Mikro milliyetçilikler aracılığıyla ayartılan çoğu Müslüman toplumlar, kolonyalizmin şekil değiştiren doğasından haberdar dahi olamaz. Aydınlanma devriminin kavram ve kurumlarına teslim olan üniversiteler bünyesinde kurulan sosyoloji, filoloji, dil-tarih v.b fakülteler ilgili toplumu Avrupalı öznenin geçirdiği aşamaların, insanlığın değişmez kaderi

olduğuna, yani bütün toplumların bu süreçlerden mutlaka geçeceği tezine ikna etmek için uğraşır. Böylece Avrupa'da 17.yüzyıla beraber ortaya çıkan ulus-devlet ve ulusal kimlik bilinci, imparatorluklar bünyesinde talep görür. Türkiye'de de Cumhuriyetle birlikte hızlanan dil-tarih ve kültürel antropoloji çalışmaları, Türk ulusuna köklü bir yüce geçmiş bulmak ve Türklerin İslam öncesinde de oldukça asil ve uygarlık dostu olduklarını tescil etme amacı güder. Türk Tarih Tezi bu bağlamda üretilmiş bir argüman olması münasebetiyle dikkate değerdir. **Ulusal/milli bilincin gelişmesi, bir yandan emperyalist tahakküme karşı "görece" barikat işlevi görürken, diğer yandan "sınır içinde" homojenliği esas almasından dolayı otokratikleşir.**

Üniversitenin/akademinin en gösterişli zaferi hiç şüphesiz Napolyon'un Mısır seferinde görülür. Sadece askerlerle değil yanına aldığı düzinelerce bilim adamıyla Napolyon'un Mısır işgali, kültürel iktidarın askeri iktidardan daha kalıcı olduğunun işaretidir adeta. Bilim adamları arasında, yukarıda da dikkat çekmeye çalıştığımız, antropolog ve filologlar kilit taşı konumundadır. Bunların yanında bir de 16.yüzyıldan sonra Batı tarih yazımında devrim niteliğinde değişimler yapan, tarihi kayıt altına alınan yazılı kanıtlara indirgeyen ve sözlü gelenek kavramını üreterek geleneksel toplumları bir anlamda "Tabula Rasa"(boş levha) konumuna indirgeyen tarih felsefecilerinin tilmizleri de vardır.

Mısır'ın İskenderi'ye kültürüne ev sahipliği yapmasından mülhem kadim Yunanla kurulan bağ, Avrupalı özneye buralara gelişinin sebepsiz olmadığını hatırlatır. Bu entelektüeller ordusu, on dokuz yıl gibi kısa bir sürede Mısır'ın kültürel gen haritasını 24 ciltlik bir eserde toplamayı başarır. Öteden beri Doğu'yu, uygar Batının ötekisi/antisi olarak kodlayan oryantalist perspektif, bu çalışmasıyla "uygarlık misyonu" tezini, özellikle Müslüman toplumlar için, tahkim eder. Napolyon Mısır'da fazla tutunamaz. Ancak beraberinde getirdiği entelektüellerin Mısır da bıraktığı iz kalıcıdır. Sonraları iktidarı devralacak olan Kavalalı Hanedanlığı, Osmanlıyı bile geride bırakacak bir modernleşmenin adımlarını atacaktır. Maksat hasıl olmuştur. Kültürel iktidar, Mısır da askerlerden daha etkili olmuştur.

Bu işgalin Mısır uleması üzerinde bıraktığı tesir de dikkat çekicidir. Sonraları Ezher Şeyhi de olacak olan Hasan El Attar'ın, Napolyon'un getirdiği bilim adamlarıyla kurduğu temas neticesinde ülkesinin değişmesine olan inancı artar. Fransızların elde ettiği başarıları baş döndürücü mahiyette gören Attar, modern Batılı ilimlerin İslami eğitim kurumlarında verilmesinden yanadır. Ancak seküler bilimlerin geleneksel İslami ilimlere meydan okuduğunu da görerek, kendi içinde bir paradoks yaşamaktadır. Afgani-Abduh çizgisinden önce Mısır da reform gerçekleşmesi gerektiği tezini işleyen belki de en önemli şahsiyetlerden biridir Attar. İslam dünyası, şayet ayakta

kalacaksa(kalmak istiyorsa diye de okunabilir), modern Batılı bilim geleneğine bigane kalamaz diyerek sonraki bir çok reformcuya da örneklik edecek "Batıyı mağlup etmek için Batılı bilim" tezini işler. Ancak Napolyon işgali sırasında Ezher'in durumu içler acısıdır. İslam Dünyası'nın bu en köklü kurumu, Napolyon'un "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla" diye başlayıp yer yer Osmanlı sultanına perestiş eden ve Fransızların sadık Müslümanlar olduğunu beyan eden fermanındaki hinliği anlayamaz. Kolonyal dil, bir kez daha muhatabını efsunlamayı başarmıştır. Sonraları Kavalalı tarafından gönderilen Rifa'a Tahtavi'yi ağırlayacak olan Fransa, Mısır'ın bu meraklı çocuğunu kendisine hayran bırakacaktır. Tahtavi, kolonyalistlerin gözündeki artık klasik bir Şarklı değil, Garb adına uygarlık misyonu yüklenmiş kişidir.

Ne ilginçtir ki, Osmanlı'da ortaya çıkan Jön Türk hareketi de farkında olarak veya olmayarak Tahtavi'ninizindengider.19.yüzyılın göz kamaştıran ülkesi hem Osmanlı hem de Mısır nazarında Fransadır. Fransızca bilmek büyük bir meziyet olarak kabul edilir. Osmanlı elitlerinin malikaneleri Fransız mürebbiyeleriyle doludur. Fransız entelektüelleri, özellikle Roussouou ve Comte, baş tacıdır. Comt'un ilerlemeci tarih çözümlemesi, Osmanlı ve Mısır entelektüellerinin serlevhasıdır. İnsanlık tarihini teolojik-metafizik-pozitivist evreler şeklinde kodlayan Comt'un ilerlemeciliği, İslam dünyasının geri kalmışlığını ortadan kaldıracak bir formül olarak işlenmeye başlar. Oryantalist/kolonyalist perspektifin sadık hizmetkarı olarak Tahtavi-Jön Türk çizgisi, sonrakilere mankurtlaşmış bir bilinç mirası bırakır. **Gerek Osmanlıda gerekse Mısır da yapılan eğitim reformlarının başarısız olmasında en önemli etken bu mankurtlaşmış bilinçtir. Cumhuriyetle birlikte köklü bir değişim geçiren eğitim-öğretim sistemi, insan-evren-zaman-mekan-tarih telakkisini bütünüyle Avrupa merkezci düşünüşe teslim etmiştir.** Din dahi, Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan İlahiyat fakültesi aracılığıyla, bu paradigmaya göre tanımlanmaya çalışılmıştır. Batılı metodolojiye teslim olan akademik

havzanın din algısı artık, Hristiyanlıkta olduğu gibi, kurumsaldır. Bütün bir hayatı tanzim etmesi gereken din, parçalı düşünmenin tabii neticesi olarak ve pek tabii ki Hristiyanlık benzeri bir konuma mahkum edilerek, kurumsal bağlama hapsedilir. Esasında Müslüman bir toplum için patolojik bir duruma işaret eden laiklikle uzlaşma, bu vesileyle meşruiyet kazanır.

Hemen bütün halkı Müslüman ülkelerde üniversite/akademi,ulusal bilincin dinden bağımsız tahkimini sağlamak amacıyla misyon üstlenir. **Tarihin ulus yaratma amaçlı olarak amansızca istismar edildiği 19.yüzyıl tarih yazımından etkilenen bu perspektif, dini, milli kimliğin stepnesi olarak tanımlamayı yeğler. Böylece halkı Müslüman ülkelerde din itikadi bir varoluşun öznesi değil kültürel bir varoluşun nesnesi olarak işlev görmeye başlar. İslam sayesinde şeref kazanan toplumlar, İslam'a şeref kazandırmakla/ hizmet etmekle övünür duruma gelir.** Arap İslam'ı, Türk İslam'ı,Fars İslam'ı v.b şeklinde ulusal kimliğin yedeğinde yapılan tanımlamalar, hep bu perspektifin sonucudur. Kolonyal aklın, tarihi ulus yaratma amacıyla araçsallaştıran karakteri böylece meyvelerini vermiş olur. Mikro milliyetçilikleri özümsemek suretiyle kolonyalistlerin tuzağına düşen Müslüman havzalar, daha genelde Şark(Doğu), şimdilerde yakinen

müşahade edildiği üzere, evrensel İslami bilincin ve ufkun temsilcisi olmayı başaramaz hale gelir. Her ulusun akademik/entelektüel havzası, tarihi kendi duruşunu meşrulaştırmak amacıyla araçsallaştırır.

Bu süreç sadece halkı Müslüman ülkeler için cari değildir hiç şüphesiz. Bütün bir Şark, kolonyal aklın ulusal tarih yaratma amaçlı çabalarından etkilenir. Osmanlı entelektüel havzasının modernleşme hamlelerini örnek aldığı Japonya'nın, 19.yüzyılda radikal bir restorasyondan geçmesi tesadüf değildir. Meiji Dönemi

modernleşme hamleleri ile Japonya, kolonyal aklın tesiri altında kalan entelektüelleri aracılığıyla, asırlık birikimi olan sözlü ve yazılı geleneği Comtçu tarih perspektifi zaviyesinden yorumlamaya başlar. Kimi Japonlar geçmiş, ağırlıklı olarak feodal hususiyetinden ötürü, barbarlık yılları olarak kodlar. Hatta bu yıllara özgü tarihi kayıtlar bilerek görmezden gelinir. Bu görmezden gelmeyi/ kayıtsızlığı sistematikleştirmek için 1875 te genişletilmiş bir tarih yazım dairesi kurulur. Amaç "Büyük Japonya'nın Kronolojik Tarihini" derlemektir. Bizde Cumhuriyet sonrası başlatılan ulus yaratma amaçlı tarihi istismar etme ameliyesinin, Japonya da ki karşılığı görüldüğü üzere daha erkendir. Osmanlı entelektüelleri arasındaki muadilleriyle karşılaştırıldığında, Japon entelektüel/akademik havzasının tarihe yaklaşımı benzerdir. Çünkü her iki imparatorlukta Alman tarih yazımından etkilenmiştir.

Daniel Wolf'un deyimıyla "1880 lerde Almanya'yı ziyaret eden Japon yetkililer milliyetçilikle tarih ve büyüyen bir askeri kapasite arasındaki ilişkiden etkilenmişlerdi. Almanya birden fazla konuda hayranlık uyandırıyordu ve bunun ileride meşum sonuçları olacaktı."

Bu durum, kanaatimce, özellikle I.dünya savaşına giden yıllarda kimi Osmanlı bürokratları üzerindeki Alman hayranlığını da açıklar. Almanlarla yapılan ittifak sadece askeri amaçlı değildir hiç şüphesiz. Ulusal bilincin oldukça güçlü olduğu bu Avrupa ülkesinin, "vatan" arayışında olan Osmanlı askeri ve siyasi bürokratlarına, ihtiyaçları olan entelektüel desteği sağladığı inkar edilemez.

Benzer durum Çin için de geçerlidir. Osmanlı'da tanzimatın ilan edildiği tarihlerde Çin, Batı entelektüellerinin eserlerini okumak için bir tercüme bürosu kurmaktadır. İnsanlık tarihinin bu en kadim ülkesinin bazı entelektüelleri, geleneksel kodlarının kendisini tarihin taşrasına ittiğini düşünmektedir. Tarihi doğrusal bir süreç olarak gören klasik Konfüçyus geleneği, ilerlemeye razı olması için yeniden yorumlanmaya başlanır. Özellikle Britanya ve Fransa karşısında alınan mağlubiyetler ve ayrıca Rus ve Japon komşularının imparatorluktan parçalar koparması, Çin modernleşmesine kapı aralar. Aynen Osmanlı'da olduğu gibi, modernleşmenin gerekçesi askeri mağlubiyetler ve toprak kaybıdır. Toprak kaybettikçe "vatan" kavramına sığınan ve böylece ulusal bilinci güçlenen Osmanlı'da olduğu gibi Çin de, yaşadığı mağlubiyetlerin üstesinde gelmek için, tarihini, ulusal bilincin yaratılması amacına matuf olarak araçsallaştırır. Komşusu Japonya'nın aldığı

mesafeye gıpta eden Çin'in, ulusal tarih yaratma ihtiyacını hiç şüphesiz kolonyal akıl arşılar. Gelenek, moderniteye direnemiyorsa, o zaman "direnebilmek için" ulusal bilinç inşa edilmelidir. Nitekim Çin'in kimi entelektüelleri bu süreçte hayati rol oynar. Bizde İslam'ın ilerlemeye mani olmadığını iddia edenlere benzer şekilde, kimi Çinli entelektüeller Konfüçyusçuluğun ilerlemeyle barışık olduğunu ispatlamaya çalışır.

Kolonyalizmin entelektüel misyonerlerinin 20.yüzyıldaki icraatları ise benzersizdir. Özellikle Latin Amerika'nın küresel sisteme entegrasyonu ile Ortadoğu havzasının sürekli kaos üretecek şekilde kodlanması, bu misyonerlerin marifetidir. 14. yüzyılın ilk çeyreğinden beri Oriente dair biriktirilen bilgi Napolyon'un Mısır işgaliyle meyvelerini vermiş ve 19.yüzyıla birlikte yeni bir tarih yazımının oluşmasına zemin hazırlamıştı. Bu tarih yazımı ulus devletleşme sürecini hızlandırmış ve ilerlemeci tarih anlayışının kökleşmesine hizmet etmişti. Ancak şimdi kapitalizmin kökleştirilmesi gerekmektedir ve ulus devletler bu sürecin kemale ermesini geciktirmektedir. Milliyetçilik nosyonu, kapitalizmin karşısında engel olarak durmaktaydı. Tam bu noktada yeni kolonyal dil ortaya çıktı. Yine üniversite ve akademik havzaların desteğiyle bu sefer kapitalizmin küreselleşmesinin yol haritası çizildi. Dünyanın en popüler üniversitelerinin iktisat, sosyoloji ve tıp(20.yüzyılda yıldızı iyice parlayan Tıp,"hijyen yoksunluğu","elverişsiz sağlık koşulları","yetersiz beslenme" gibi yaldızlı argümanlarla yeni kolonyalizmin en sadık havarisidir) bölümleri Yeni Kolonyal dilin inşası için misyon yüklendi. Artık filoloji, arkeoloji ve antropoloji eskisi kadar popüler değildi.

Bu noktada Latin Amerika'nın kapitalistleştirilmesi sürecinde Chicago, Harvard ve Berkeley üniversitelerinin rolü oldukça önemlidir. Naomi Klain'in de dikkat çektiği üzere bu üniversitelerin iktisat fakülteleri, ilgili ülkelerden getirilen öğrencilerin serbest pazar ekonomisinin erdemleri(!) konusunda bilgilendirildikleri, sonra ise askeri ve siyasi nüfuz kullanarak o ülkelerin

ekonomi üstatları olarak kodlandıkları yerlerdir. Soğuk savaş hikayesinin en zirvede olduğu 1960'lı ve 1970'li yıllarda milliyetçi-sol akımın anti-kapitalist söylemi, kapitalizmin daha radikal adımlar atmasını sağlamıştır. Bu radikal adımlar arasında hiç şüphesiz askeri müdahaleler de vardır. Şili ve Arjantin de gerçekleşen askeri darbeler bir yandan solun belini kırma görevlerini yerine getirirken, diğeryandan serbest pazar ekonomisinin cari kılınmasına yönelik adımlar atmaktadır. Aydınlanma paradigması, kendi çocuğu olan Sol'u boğma niyetindedir. Chicago okulu aracılığıyla atılan bu adımların en başında, hiç şüphesiz kamuya ait olan malların(madenler,elektrik santralleri,petrol rezervleri,ulaşım hizmetler v.b.) özelleştirilmesi gelmektedir. Özelleştirme süreçleri oldukça kanlı geçer. Şili ve Arjantin'de binlerce insan katledilir. Oluşturulmaya çalışılan serbest özel mülkiyet ekonomisinin en büyük destekçileri askeri yönetimlerdir. Her iki ülkede gerçekleştirilen darbeler kapitalizmin cari kılınmasını temin etmek için yeteri miktarda(!) kan döker. Benzer süreci Türkiye de yaşar. 1970-1980 arasında yaşanan kaos ve anarşi 12 eylülle sonuçlandırılır. Neo-liberal ekonomik sistemin köşe taşları da bu tarihten itibaren düşenecektir.

Aynı süreci Endonezya ve Sovyet Rusya'da yaşayacaktı. Endonezya'da Suharto'nun kanlı darbesinin hemen ardından Berkeley Üniversitesi İktisat teorisyenleri, ülkenin kapitalizme geçiş sürecini şekillendirdi. Ford Vakfı aracılığıyla bu ülkede kurulan İktisat fakültesi, Suharto sonrası Endonezyası'nın kapitalizmden teberri etmemesi için gerekli bütün önlemleri aldı. Latin Amerika'yı sömürgeleştiren Chicago okuluna benzer şekilde Berkeley de "uzak doğu"yu yeni küresel düzene alıştıрма temrinleri yapıyordu. Elbette ki bu süreçte oldukça kanlı geçti. Sırada Sovyetler vardı. Soğuk Savaş hikayesiyle oyalanan Dünya 1991 de Yeltsin'in Sovyetler bitti çıkışıyla kısa süreli bir şok yaşadı. Sol'un moral motivasyonunu derinden sarsan bu gelişme esasında beklenmeyen bir şey değildi. Yaklaşık kırkbeş yıl boyunca hür dünya ve emansipasyon soslu ABD kapitalizminin meşruiyet zemini kazanmasına hizmet eden Sovyet Sosyalizmi işlevini tamamlamış olarak geri çekildi. Bu sırada Sovyetlere gerekli iktisadi desteği hem teorik hem de pratik olarak sağlamak için yine Chicago Üniversitesi akli devredeydi. Sovyetlerin kapitalistleştirilmesi için bu üniversitenin temel

iktisat metinlerinin okunup uygulanabilirliğinin sağlanması için özel ekipler kurulur. Nihayetinde 1991 de serbest pazar ekonomisi ilan edilir ve devlet denetimindeki yaklaşık 225.000 şirketin mümkün olan en hızlı şekilde özelleştirilmesi için strateji belirlenir. Bu sürecin cari kılınması için, tıpkı Şili, Endonezya, Arjantin ve Türkiye de olduğu üzere کافی miktarda katliam yapılır. Yeni kolonyalizmin entelektüel üstatları oldukça acımasızdır.

21.yüzyıl ise kolonyalistlerin Irak ve Afganistan işgaliyle başlar. Kadim şehirlerden Bağdat ve Belh tabiri caizse talan edilir. Bu ülkelerin kütüphaneleri ve müzeleri yağmalanır. Bir tür hafıza silme operasyonudur aslında yapılanlar. Ameliyatla beyninin yarısı alınmış bir insanın maruz kaldığının aynısına, bütün bir toplum/halk maruz bırakılır. Bu sürecin ürünü olan Ebu Garip ve Guantanamo, hapishane olmanın ötesinde birer deney merkezleri olarak yeni kolonyalizme hizmet eder. Modern tıbbın psikoloji ayağı, bu deneylerde başrol oyuncusudur. Yunan'dan beri barbar ve insan altı olarak kodlanan Doğu/Şark,uygar/medeni Batı'nın(!) deney fareleri haline getirilir. Irak ve Afganistan, insan hakları, hümanizm, hoşgörü, birlikte yaşama, demokrasi, kadın hakları argümanlarının yeni kolonyalizmin Truva atları olduğunun delilidir. Şimdilerde Türkiye'nin de aynı argümanlar üzerinden mahkum edilmeye çalışılması manidardır.

Son birkaç yıldır entelektüellik soslu kolonyal dili, söylem düzeyinde de olsa, bütün çıplaklığıyla deşifre eden Türkiye'nin, liberal ve sol cenahtan devşirilen kimi mankurtlaşmış entelektüeller aracılığıyla hedef seçilmesi tesadüf değildir. Türkiye'nin ilmi/entelektüel ve kültürel "bağımsızlık savaşı"nı kazanmasının yolu, evvela bu yeni kolonyal dille yüzleşmekten geçiyor. Vesselam...

Yararlanılan Kaynaklar

- 1) Oryantalizm (Şarkiyatçılık) –Edward Said–Metis Yay.
- 2) Rena Müdafanamesi–Namık Kemal–Akçağ Yay.
- 3) Şok Doktrini(Felaket Kapitalizminin Yükselişi –Naomi Klein–Agora Kitaplığı
- 4) İmparatorluk–Michael Hardt–Antonio Negri–Ayrıntı Yay.
- 5) Batı'nın İslamla Kavgası–Asaf Hüseyin–Pınar Yay.
- 6) Tarihin Küresel Tarihi–Daniel Woolf–Alfa Yay.
- 7) Ben,Öteki ve Ötesi–İbrahim Kalın–İnsan Yay.
- 8) Madun Konuşabilir mi?–Gayatri Chakravorty Spivak–Dipnot Yay.

PROJE OKULLARININ KÖKLERİ VE GÜNÜMÜZDE PROJE OKULLARI

CAVİT ERDEM

İstanbul Recep Tayyip Erdoğan AİHL Müdürü

Proje Okulları; bu okullar için hazırlanan yönetmelikteki tarifiyle, yurt içinde ve yurt dışında yerli veya yabancı kurum ve kuruluşlarla veya başka ülkelerle işbirliği anlaşmaları çerçevesinde kurulan ve ulusal veya uluslararası proje yürüten okul ve kurumlar ile belirli eğitim reformu ve programları uygulayan okulların proje okulu olarak belirlenen ve Bakan onayıyla açılan okullardır. Proje okullarının açılış usul ve esasları, öğrenci seçimi, idareci ve öğretmen atama şekli gibi iş ve işlemler 1 Eylül 2016 tarih ve 29818 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik hükümlerine göre yapılmaktadır.

Proje okullarının açıldığı günden beri bazı çevreler tarafından hiç hak etmediği eleştirilere maruz kalmış olması gerçekten çok şaşırtıcıdır. Proje okullarının açılış amaçlarına bakıldığı zaman bu

eleştirilerin ne kadar haksız ve yersiz olduğu anlaşılmaktadır. Aslında bu amaçla kurulan okullar, adı proje okulu olmasa da, hem bizim medeniyet coğrafyamızda, hemde dünyanın diğer yerlerinde tarih boyunca hep olmuştur.

Bakanlığa bağlı bir okul/kurumun proje okulu olarak belirlenebilmesi için; **ilgili yönetmeliğin 6. maddesinde belirtilen bazı kriterler getirilmiştir.**

a) Uygulanacak projenin niteliğine uygun kendi türünde fizikî altyapı, donanım, insan kaynağına sahip olması, eğitsel ve sosyal faaliyetler bakımından bulunduğu yerleşim yerindeki diğer okullar arasında ön plana çıkması,

b) Dezavantajları veya başka bir nedenle beklenen gelişimi sergileyemeyen okullardan kapsamlı bir gelişim planı hayata geçirmek üzere seçilmiş

olması,

c) Bakanlıkça ulusal veya uluslararası düzeyde yeni ya da farklı bir program veya projeyi uygulayan veya uygulanması planlanan okul olması,

ç) Kamu kurum/kuruluşları, organize sanayi bölgesi, serbest ticaret bölgesi, ilgili alanda büyük ölçekli işletme veya sivil toplum kuruluşları ile görev alanına uygun kendine has uygulamalar ve kapsamlı çalışmalar içeren konularda protokol yapması,

d) Alana ait bir dal programında eğitim yapan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu olması,

e) Bakanlığın kabul ettiği uluslararası yetkili kurum ve kuruluşlarca akredite edilmiş olması,

f) Merkezi sınavlarda kendi türünde başarı ortalamasına göre il genelinde ilk beş dereceye sahip olması,

g) Okulun açılış tarihi, yapısı veya yetiştirdiği devlet adamları itibarıyla tarihi nitelik taşıması,

şartlarından (b) bendine göre seçilecekler hariç olmak üzere en az ikisini sağlama şartı aranır. Şartları taşıyan ve proje okulu olmak isteyen okulların başvuruları elektronik başvuru formu ile alınır. Başvurular içerisinde İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve proje belirleme komisyonunca uygun bulunanlar, okul/kurumun bağlı bulunduğu genel müdürlüğün teklifi ve Bakanın onayı ile proje okulu olarak belirlenir.

(2) Proje Okulu başvuruları yarıyıl tatilinde yapılır. Başvuruların tamamlanması takip eden iki ay içerisinde sonuçlandırılır. **(1 Eylül 2016 tarih ve 29818 sayılı Resmi Gazete)**

20.yüzyıla gelindiğinde büyük devletlere eğitim mevzusuna tarihi tecrübelerinden de yararlanarak, eğitime bakışaçılarının bir kısmını değiştirmiş, bir kısmını da geliştirmişlerdir. Sosyal ve ekonomikihtiyaçlar, teknolojinin kullanılması, her sahada uluslararası ilişkilerin yoğunluğu; konuyla alakalı alan bilgisi ve becerisi olan dil bilen insanlara ihtiyaç hâsıl olmuştur.

Dünyanın her tarafında öğrencilerin, farklılıkları, ilgi ve yetenekleri, becerileri dikkate alınarak eğitim öğretim sunulmaya çalışılmaktadır. Çok erken yaşlarda yapılan yönlendirmelerle kişi için

en uygun eğitim kurumları seçilmeye çalışılmaktadır. Yetenekli emsallerinden farklılık arzeden gençler, ülkenin hatta insanlığın geleceği için özel ilgi istemektedir. Hem fiziki ortam ve imkânlar anlamında hem de bunları yetiştirecek öğretmenler anlamında...

Selçuklu Devleti, Nizamiye medreselerinin yanında 13. yüzyıldan itibaren özellikle Anadolu'da gulam sistemini kurmuştur. Gulâm sisteminde eğitim gören yetenekli gençler, ordu ve devlet teşkilatında etkin ve başarılı görevler icra etmişlerdir. Bunun yanı sıra ülkenin kültür ve medeniyet değerlerine de önemli katkıları olmuştur. (<http://www.tarihyolu.com>)

Osmanlı Devleti, bekası için ihtiyaç duyacağı devletin stratejik yerlerine; mülki, idari, diplomatik kadroları yetiştirecek için özel bir eğitim sistem kurmuştur. Dünya eğitim tarihinde önemli bir yeri olan Enderun Mektebi 15. yüzyılda II. Murat zamanında kurulmuştur. Enderun Mektebinin asıl fonksiyonunu Fatih Sultan Mehmet zamanında görmekteyiz. Enderun Mektebi, Fatih zamanında devletin siyasi, idari ve mülki kadrolarına gelebilecek sıradışı, üstün yeteneğe sahip gençlerin keşfedilip, eğitildiği merkezler olmuştur.

Enderun eğitim sisteminin asıl amacı, üstün kabiliyetli ve yetenekli gençleri keşfederek buyetenek ve kabiliyetli gençlerin yetenek ve kabiliyetlerini geliştirerek devletin üst kademelerine adam yetiştirmektir. (<https://ustunzekalilar.org>)

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar başarılı üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. 16/4/1929 tarihinde "1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun"un 3'üncü maddesi gereğince, zekâ ve karakter bakımından üstün ve aranan şartları taşıyan öğrencilerin Millî Eğitim Bakanlığınca yarışma ile seçilerek yurt dışına gönderilmesi öngörülmüştür. Madde 3- (Değişik: 1/3/2014-6528/2 md.) Bu Kanun kapsamında yurt dışına gönderilecek öğrencilerin seçimi yazılı ve sözlü sınavla olur. Yazılı sınav Millî Eğitim Bakanlığınca veya düzenlenecek protokolle Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılır. Millî Eğitim Bakanlığınca, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı yazılı sınav yerine kullanılabilir. Öğrencilerin seçiminde yazılı sınav ve

sözlü sınav ile mezuniyet not ortalaması Bakanlıkça belirlenecek ağırlıklarla dikkate alınır. Sözlü sınava çağrılan adaylar;

- a) Genel alan bilgisi konularına ilişkin bilgi düzeyi,
- b) Bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade kabiliyeti ve muhakeme gücü,
- c) İletişim becerileri, öz güveni ve ikna kabiliyeti,
- ç) Bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı,
- d) Akademik çalışmalara yatkınlığı, (R.Gazete: Tarih: 16/4/1929 Sayı: 1169)

17.04.1940 tarih ve 3803 sayılı Kanun ile ülke kalkınmasına köylerden başlamak, yaparak/yaşayarak öğrenmek, bilgi ve yeteneği ürüne dönüştürerek ülkenin gelişmesini sağlamak amacıyla **diğer öğrencilere göre yetenekli oldukları tespit edilen öğrencilerin** yetiştirilmesi için köy enstitüleri açılmış ve 1950 yılında kapatılmıştır. Madde 3- Enstitülere tam devreli köy ilk okullarını bitirmiş sıhhatli ve müstaid köylü çocuklar seçilerek alınırlar. **(Köy Enstitüleri Kanunu Kanun No: 3803 Kabul tarihi: 17/4/1940)**

1957 yılında Sovyetler Birliği uzaya ilk uzay aracını, Sputnik'i fırlattığında (<http://www.nationalgeographic.com.tr/>) batı ülkeleri, Sovyetler Birliğinin uzayla ilgili gelişmelerde kendilerini geçme nedenlerini araştırılmışlardır. Bu araştırma neticesinde Sovyetler Birliğinin üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların eğitimine verdiği önem ön plana çıkmıştır. Bu tarihten sonra üstün zekâlıların, üstün yetenekli çocukların eğitiminde gerek eğitim programları gerekse tanılama boyutlarında çeşitli uygulamalara başlamışlardır.

(<http://www.ustunzekalilarmerkezi.org>)

1950 sonrası dünyadaki üstün yetenekli çocukların eğitilme seferberliğine Türkiye de Milli bir proje olan Maarif Kolejleriyle katılmış oluyordu. Maarif kolejleriyle yetinmeyen Türkiye'de eğitim alanında nitelikli eğitim kurumları birbir açılmaya başlanmıştı. Bunlardan ilki milli bir proje ile dil bilen, değerlerine bağlı vatanını milletini seven yetişkin insan gücü oluşturmak için, bazı yabancı ülkelere ait ya da onlarca desteklenen okullarla rekabet edebilen başarılı ve dezavantajlı gençlere fırsat eşitliği sağlayan devlet tarafından kurulan ücretsiz eğitim veren Maarif kolejleri kurulmuştur. Bu

liselerimiz 1954 tarihinde eğitime başlamış ve TBMM'nin 23 Şubat 1955 tarihli toplantısında sonuca bağlanmıştır. Sayıları 6 olan Maarif kolejleri (Maarif Bakanlığı Kolejleri) 1975 yılında "Anadolu Lisesi"ne dönüştürülmüştür. 1964 yılından itibaren Fen Lisesi, 1985 yılından itibaren Anadolu İmam Hatip Liseleri, 1990 yılından itibaren Anadolu Öğretmen Liseleri ile 2003 yılında faaliyete geçen Sosyal Bilimler Liseleri kuruldu. Bu okullar 1999 yılına kadar öğrencilerini ilkokuldan itibaren merkezi sınavla aldı. Ancak sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının başlamasıyla Anadolu Liselerinin ortaokul kısımları kapandı. (<http://rifatgunday.blogspot.com.tr>)

Dünyanın en gelişmiş ülkelerinde eğitim basamaklarını belirleme ve ortaöğretimde okuyacağı liseyi seçmek için sınav yapılmakta veya benzeri kriterler uygulanmaktadır. ABD'nin New York eyaleti genelinde liselere giriş sınavı vardır. Benzer şekilde Çin'de Zhongkao isimli liselere giriş sınavı yapılmak zorundadır. Rusya'da dokuz yıllık zorunlu eğitimi tamamlayan tüm öğrenciler eyaletler genelinde yapılan bitirme sınavına girmek zorundadırlar. Güney Kore'de öğrenciler ortaokul sonunda seçme sınavına girmektedirler. Finlandiya'da ise öğrencilerin değerlendirilmesinde ve orta öğretime yerleştirilmesinde esas kriter öğretmen notlarıdır. Macaristan'da bazı okullar kendi giriş sınavlarını yapabilmektedir. Danimarka'da ise öğrenciler genel liseye devam etmek için ilkokul ve ortaokul sonunda yapılan bitirme sınavına girmek zorundadır. **(SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı | www.setav.org | Temmuz 2013)**

2014-2015 öğretim yılından itibaren bütün okul türleri Anadolu Lisesi statüsü kazanarak merkezi sınav sistemiyle öğrenci almaya başladı. 2014 yılında Türkiye'nin gündemine proje okulları girmiş oldu. Merkezi sınav sistemiyle öğrenci alan bu okullara büyük bir rağbet görülmüştür. En yüksek puanlı öğrencilerin tercih ettiği bu okullar askeri, mülki, idari ve devletin ihtiyaç duyduğu nitelikli kişileri yetiştirmeye aday gözükmektedir.

Ülkemizde Proje Okullarına çok büyük bir anlam yüklenmekte olup, buradan çıkacak ürünler yakından takip edilmektedir. Dolayısıyla bu okullar

eğitim sistemimizin kalbi ve beyni konumundadır. Bu okulların daha güzel olması için bana göre aşağıda belirttiğim hususlar proje okullarının kalitesini artıracaktır.

-Proje okullarında yapılması planlanan projeler, mahalli imkânlar gibi sübjektif kaynaklara, havale edilmemelidir. Projenin uygulanması için merkezi bütçeden ayrılan bir pay olmalıdır. Proje için bir kaynağın ayrılmış olması, projenin ciddiyetini ve projenin sürdürülebilirliğini gösterir.

-Kurumlarda uygulanacak proje ve programlar kurumun başında bulunan kişilerin görüş ve önerileri alınmakla birlikte sadece onların görüşlerine bırakılmamalıdır. Okullarda oluşturulan proje kurul/komisyonları etkin olmalıdır.

-Bu kurumlara nitelikli personel getirmek için makul teşvik edici tedbirler alınmalıdır. Emsallerine göre yüksek performans beklenen personele yönelik motive edici tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler mali olabileceği gibi unvan, derece kademe gibi onursalda olabilir. Proje okullarına girmek için öğrenciler nasıl titiz çalışmalar sonucu seçiliyorsa onlara eğitim hizmeti sunacak personel de aynı titizlikle seçilmelidir.

-Proje okullarının her biri sadece bir projeye, en çok iki projeye odaklanmalıdır. Proje okulları projeler arasında odaklanma sorunuyla karşılaşmamalıdır. Birçok projenin aynı anda bir kurum uhdesinde yapılması belki mümkün olabilir, ancak verimliliği tartışılır.

Proje Okulları Ülkemizin gelişmiş ülkeler arasındaki yerini almasına ve burada etkin bir rol oynamasını sağlayacak okullardır. Bu okulların zaten çoğunluğu eğitim açısından kendini ispatlamış okullar olup, belli gelenekleri olan, mezunlarıyla ülkemizin her açıdan gelişmesi ve kalkınmasında emeği olan mezunlara sahip okullardır. Aynı zamanda Cumhuriyet sonrası kurulan nitelikli okulların zamanın değişmesiyle yeniden dizaynı yapılmış halidir. Değişim hayatın bir gerçeğidir ve umudun/yaşamın belirtisidir.

Proje okullarına karşı olmak yerine, aksayan tarafları düzeltilmeli, eksik olan kısımları tamamlanmalıdır. Tarihimiz boyunca açılmış nitelikli okulların tecrübelerinden istifade edilmelidir. Selçuklu'nun Nizamiyesi, Osmanlı'nın Enderun'u, Cumhuriyet sonrası kurulan Köy Enstitüsü, Maarif Koleji, Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi tecrübeleri proje okullarımız için çok kıymetlidir.

MİSAFİR ÖĞRENCİLERLE ETKİLEŞİM

ADEM YILMAZTÜRK

FSM Uluslararası İHL Md. Yrd.

"Uluslararası öğrencilerle iletişim ve sosyal ilişki nasıl olmalı?" konusuna başlamadan önce uluslararası öğrencilerle ilgili bazı temel bilgileri hatırlatmamızın faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bunun için öncelikle aşağıdaki başlıkları açıklamaya çalışacağız.

1) "Uluslararası öğrenci" kavramı

2) Günümüzde "uluslararası öğrenciler"

3) Uluslararası öğrencilerin bir ülkeyi tercih etme nedenleri

4) Uluslararası öğrenci neden önemli

5) Türkiye'de uluslararası öğrenciler

"Uluslararası öğrenci" kavramı

"Uluslararası öğrenci" kavramı günümüzde tabiri caizse evrensel bir kavramdır (international student). Bu kavram Türkiye'de de birkaç yıldır kullanılıyor. Türkiye'de Uluslararası öğrencilerle ilgili yasaların bir kısmında maalesef

hâlâ "yabancı" kavramı kullanılıyor. "Yabancı" kelimesi soğuk, itici, ötekileştiren bir kavram olduğu için bizler daha samimi ve içten olan "Misafir" kavramını kullanmalıyız.

Günümüzde Uluslararası Öğrenciler

UNESCO 2011 verilerine göre dünyada yaklaşık 4,1 milyon, günümüzde ise 7,5 milyon Uluslararası öğrenci bulunuyor. Uluslararası öğrencilerin en çok bulunduğu ülkeler ABD, İngiltere, Avustralya, Almanya, Fransa, Kanada, Çin, Rusya, Japonya, İspanya, Avusturya...

Türkiye, bünyesinde Uluslararası öğrenci bulunduran ülkeler arasında 110 bin civarında Uluslararası öğrenci ile 21. sırada yer alıyor.

Yurt dışına en fazla öğrenci gönderen ülke ise yaklaşık 700.000 öğrenci ile Çin.

Türkiye'den yurt dışına eğitim için giden öğrenci sayısı da yaklaşık 65.000 civarı. Türklerin en çok tercih ettikleri ülke ise ABD'dir.

Uluslararası öğrenciler dünyada "yumuşak güç" kavramı içine sokulan önemli öğelerdendir.

Ayrıca "Kamu Diplomasisi"nin önemli araçlarından. Gelişmiş ülkeler;

-Dış politikada destek sağlamak

-Kamuoyu oluşturmak

-Ülkelerine sunduğu ekonomik katkılar

-Nitelikli iş gücünü ülkelere çekmek

-Kendi kültür ve sistemini yaygınlaştırmak

-Beyin göçü

gibi gerekçelerle Uluslararası öğrencilere önem vermektedirler. Bunun sonucu olarak ABD'de 750.000 İngiltere'de 320 000 civarı Uluslararası öğrenci bulunmaktadır.

Küçük bir dipnot düşmek isterim ki; özel olarak Uluslararası öğrencilerle ilgili kurumların azlığı ya da olmayışı dolayısıyla sayısal verilerde sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Bırakın dünyadaki rakamları kendi ülkemizdeki rakamları bile tam olarak söyleyememekteyiz. Türkiye'de, en kısa sürede Uluslararası öğrencilerin tüm iş ve işlemlerini tek elden takip eden bir kurum kurulmasını temenni ederiz. Bu kurum Türkiye'ye ciddi bir network oluşturacaktır. Uluslararası öğrenci sayısını 2023'te 250.000 öğrenciye çıkarma hedefi olan Türkiye'nin hedeflerine emin adımlarla ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Türkiye'ye bu alanda ARGE-ÜRGE noktasında ve profesyonelliğe ulaşmada, nitelikli istatistiklerde doğru bilgi ve katkı sunacaktır.

Uluslararası öğrenciler bir ülkeyi neden tercih eder?

Bir ülkenin Uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilme sebepleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

-Ülkenin gücü

-Eğitim kalitesi

-Eğitim dili (eğitim dilinin dünyada geçerliliği)

-Vize işlemleri

-İş imkânları

-Teknolojik altyapısı

-Kültürel Uygunluk

-Ekonomik gerekçeler vb.

Uluslararası Öğrenci Neden Önemli

Uluslararası öğrenciler bir ülkeye çok farklı yönlerden önemli katkılar sağlar.

-Eğitim kalitesinin artmasına

-Uluslararası rekabete

-Uluslararası proje ortaklıklarının artmasına

-Üniversite sıralamalarında ön sıralara çıkmaya

-Bilime

-Kültür ve sanata

-Ekonomiye katkıda bulunur.

Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler

Ülkemizde Uluslararası öğrencilerle ilgili çalışmalar

1992'de 8. Cumhurbaşkanımız Turgut Özal zamanında "**Büyük Öğrenci Projesi**" adıyla başlamış ve günümüzde (2010 dan beri) **Yurt dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)** uhdesinde devam etmektedir. Her yıl lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yaklaşık 5.000 öğrenci YTB tarafından burslandırılmaktadır. **YTB verilerine göre 2015 yılında YTB ye 182 ülkeden 95.000, 2016 yılında ise 172 ülkeden 122.000 öğrenci lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde başvuru yapmıştır.**

Bunun dışında da Uluslararası öğrenciler STK'lar aracılığıyla, kendi imkânlarıyla, Üniversitelerin kendi burslarıyla ve Erasmus programları kapsamında Türkiye'de eğitim görmektedir.

2000'li yılların başında da açılan Uluslararası İmam Hatip Liseleri Uluslararası öğrenci tecrübemize yenilikler ve farklılıklar getirmiştir. Hâlihazırda yaklaşık 80 farklı ülkeden 1.100 civarı lise çağında Uluslararası öğrenci Uluslararası İmam Hatip Liselerinde eğitim görmektedir. Yaklaşık 1.000 civarı öğrenci de Uluslararası İHL'lerden mezun olmuştur. Türkiye'de hâlihazırda 13 Uluslararası İHL bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2006 yılında Kayseri'de açılmıştır. Şuan İstanbul, Kayseri, Konya, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Sivas, Tekirdağ illerinde Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi bulunmaktadır.

Yine son yıllarda komşularımız Irak'ta ve özellikle de Suriye'de meydana gelen üzücü olaylar eğitim sistemimizde yeni açılım ve tecrübeler sebeptir. Artık eğitim sistemimizin her kademesinde Uluslararası öğrenci görmek mümkündür. MEB'e bağlı okullarda öğrenim gören geçici koruma kanunu kapsamında ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı yaklaşık 460.122'dir. Türkiye'deki üniversitelerde 2016-2017 eğitim öğretim yılında toplam 13.663 Suriyeli öğrenci eğitim görmektedir. (Burada "Mülteci durumunda olan öğrencilere Uluslararası öğrenci denir mi?" tartışmasına girilmeyecektir.)

ÖSYM verilerine göre, Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ilk beş ülke: Azerbaycan, KKTC, Türkmenistan, İran ve Bulgaristan'dır. Sonrasında Balkanlar ve Orta Doğu sıralanabilir.

Bizce Dünyaya, insanlığa, gönül coğrafyamıza katkı sağlamak adına tüm çalışmalarımızda Uluslararası

öğrencilerin gelecekte kendi ülkelerine döneceklerini ve orada hizmet edeceklerini referans noktası olarak kabul etmeliyiz. Bu düşünce Türkiye'nin burs programlarında da temel düşüncedir, ana hedeflerdendir.

Uluslararası öğrencilerle sosyal ilişkiye girecek kişilerin öncelikle dikkat etmesi gereken hususlar

1) Uluslararası öğrenci "yabancı" değildir ve hiçbir zaman ona bu gözle bakılmamalıdır. Uluslararası öğrenciler bizim misafirimizdir. Onlara misafire yakışır şekilde davranmak gerek. Unutmamak gerekir ki misafirin duası geri çevrilmeyen dualardandır. Uluslararası öğrenciler kardeşimizdir, ilim yolcularıdır ve "Muhacir"dir. Bize de onlara "Ensar" olmak düşer.

2) Ümmetçi bir bakış açısına sahip olmalıyız ve onlara ümmetçi bir bakış açısı sunmalıyız. Farklılıklarımızı zenginlik olarak kabul etmeliyiz.

3) Müslümanlarla tanışmalarına imkân sağlamak onlara yeni ufuklar açacaktır. Ümmetçi bakış açısına sahip, "ben" değil "biz" diyen farklı kuruluş, cemaat, cemiyet ve derneklerle imkânlar nispetinde tanıştırılmalıdır.

4) Teşkilatçılığı ve kurumsallığı öğretmek için kurumlarımızda, derneklerimizde onlara aktif görevler verilmelidir.

5) Kendi ülkelerini ve Müslüman ülkeleri tanımalarına katkı sağlamamız gerekir.

Sadece iâşe-ibatelerine katkı sağlamak, burs vermek, stajlarını yaptırmak, iş bulmalarını sağlamak yeterli değildir. Fikir dünyalarını da geliştirmek önceliklerimizden olmalıdır.

6) Kendi ülkelerinin ihtiyaçlarını bilmeleri ve onlara çözüm üretmelerine katkı sağlamak elzemdir.

7) Onları gelecekte kendi ülkelerine hizmet edecek bir anlayışta yetiştirmek çok önemlidir. Özellikle YTB Uluslararası öğrencileri burslandırırken gelecekte kendi ülkelerine dönmelerini önemsiyor. Buradan aldıkları tecrübe ve deneyimi kendi ülkelerine taşımaları ülkeleri için büyük önem arz etmektedir.

8) Özellikle yardım organizasyonları ve faaliyetlerin reklam-tanıtım çalışmalarında ülkelerini aşağılayıcı görsellerden ve ifadelerden uzak durmak gerekir. Hep ağlayan, isteyen, kuyrukta

bekleyen siyahi insanları göstermemek gerekir. Bu tür durumlarda farkında olmadan bilinçsizce onları aşağılarız.

9) Aile sıcaklığını hissettirebilmek, yaşatabilmek çok önemlidir. Aramızda güven duygusunu ihdas eden bir durum. Bir kısmı en erken 3-4 ayda bazıları ise yılda bir defa ülkelerine gidebilmektedirler. Ekonomik durumları iyi olanlar daha sık evlerine gidebilirler İmkânlarımız nispetinde onları evlerimizde misafir edebiliriz.

10) Bayramlarda, tatil günlerinde onları hatırlamak ve onlara zaman ayırmak önemlidir.

11) Sorumluluk bilinci kazandırmak çok önemli. Sürekli hizmet alan değil hizmet üreten ve insanlara hizmet etmekten zevk alan olmalarını sağlamak. Bu konuda onlara örnek olmak ve örnek insanlarla onları tanıştırmak gerek.

12) Sekülerizmin, benmerkezciliğin pençelerinden kurtarmak için alternatif çalışmalar üretmek, ortamlar oluşturmak gerekmektedir.

13) Onları "Kültürümüz"le tanıştırmak ama biz gibi yapmamak. Kendi kültürlerini öğrenmelerine katkı sağlamalıyız. Ana hedeflerimizden biri, onları kültürlerine yakınlaştırmak olmalı, kültürlerinden uzaklaştırmak ve koparmak değil. Bunun için her fırsatta kendi ülkelerinden gelen insanlarla tanıştırmak, Uluslararası öğrencilere yönelik yapılan faaliyet ve çalışmalara katılmalarını desteklemek önemli.

14) Ülkelerindeki yerel ve eğitim dillerini ilerletmelerini teşvik etmek de onları ülkelere bağlayacak en temel unsurlardan biridir.

15) Milli duyguları desteklenmeli, geliştirilmeli ama milliyetçilik yapılmamalı, yaptırılmamalı. Her fırsatta Ümmetçi bakış açısı vurgulanmalıdır. Bunun için onlara örnek olacak bizler Milliyetçi, kavmiyetçi yaklaşımlardan olabildiğince uzak durmalıyız.

16) Ülkeleri ile ilgili projeler geliştirmeye teşvik etmek.

17) Mesleki yönlendirmeleri nitelikli yapmak. Uluslararası öğrenciler popüler meslekleri daha çok tercih ediyorlar. Bu noktada ülkelerinin ihtiyacına yönelik mesleklere yönlendirilmeliler. Yönlendirmeler doğal olmalı, her hangi bir zorlama ya da yaptırım kullanılmamalı. Yönlendirmelerin

sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için ülkelerin özelliklerini ve ihtiyaçlarını doğru bir şekilde tespit edecek kişiler yetiştirilmeli ya da kurumlar kurulup AR-GE çalışmaları yaptırılmalıdır.

18) Gelecekte ülkelerinde çalışmalarına yönelik projeler geliştirmek.

19) Onları gelecekte ülkelere dönmelerini zorlaştıracak, engelleyecek çalışmalardan mümkünse uzak tutmak.

20) Özellikle ilahiyat alanıyla uğraşanlara ülkelerinde kabul gören Ehl-i Sünnet çizgisindeki kendi mezheplerinin inceliklerini öğrenmelerine katkı sağlamak.

21) Kendi ülkelerinde tebliğ çalışmaları yaparken karşılaşılabilecek problemlere, sorunlara, sorulara makul cevaplar bulmalarını sağlamak.

22) İnsani ve İslami hassasiyetlerinin gelişimine katkı sağlamak.

23) Kendi ülkeleri ile ilgili yardım organizasyonlarında, Ramazan erzak dağıtım programlarında, kurban etkinliklerinde onlardan istifade etmek, fiili olarak işin içine katmak. Onlara ülkeleriyle ilgili görevler yüklemek onları ülkelere yaklaştıracaktır.

Uluslararası Öğrencilerle Nasıl İletişim ve Sosyal İlişki Kurulmalı

-"Biz" dili kullanmak iletişimde çok önemli."Ben", "sen", "siz" değil. Ayırıştırıcı, ötekileştiren,

yabancılaştıran söylem ve kavramlardan uzak durulmalıdır.

-Candan ve içten davranmak çok önemli; yapmacık tavır ve davranışlardan uzak durulmalı. Kibar, nazik ve alçak gönüllü olmak ilişkinin ve iletişimin nitelikli bir şekilde devamının teminatıdır.

-Özellikle liseyi Türkiye'de okumayanlar ile konuşurken zaruri değilse deyim, atasözü, veciz sözler kullanmamak gerekir. Liseyi Türkiye'de okuyanlar dilimize ve kültürümüze büyük oranda uyum sağlarlar. Sosyal hayatta daha rahat iletişim kurarlar. Kenyalı bir öğrenci kendisine sorulan "Nerelisin?" sorusuna "Konyalıyım" diyerek espri yapabilir. Ya da Uluslararası bir öğrenci araçta giderken kurallara uymayan araç şoförünü kastederek bu adam "Ehliyetini kasaptan almış" deyimini kullanabilir.

-Uluslararası öğrencilerle "ulus"ları ya da bölgeleri üzerinden iletişim kurmamak gerekiyor. Söz gelimi Avrupa'dan gelen öğrenciler, kendi ülkesi ne kadar "geri kalmış" olsa bile Avrupalı olmanın üstünlüğü gibi bir vehimle hareket edebiliyorlar. **Her birinin geldikleri yerden bağımsız, birer insan olarak değerli olduklarını hissettirmek gerekir.**

-Her türlü milliyetçi yaklaşım öğrencinin dünyasını baltalıyor. Kıtalar, ülkelerden, kültürlerden, renklerden... bahsederken mümkün olduğu kadar doğal bir şeyden bahsediyormuş gibi, tabiri caizse havadan sudan konuşur gibi konuşmak gerekiyor. O kıta, renk vs. ile ilgili zihnimize yerleşmiş

kabullerden hareket edildiğinde ya da farkında olmadan bunlara dair yaptığınız küçücük bir ima ile (beyazın üstünlüğü, Afrika'nın açlık sorunu vs.) öğrencinin ruh dünyasına zarar verebilir.

-Ev sahibi olarak diğer tüm ülke öğrencilerine karşı da üstünlük taslayacak hareketlerden uzak durmalıyız. Ev sahibi yaptığı izzet ü ikramı başa kakmamalı, "Güçlü Türkiye" yerine "Güçlü Ümmet" şiarından hareket etmeli.

-Farklı kıtalardan/bölgelerden öğrencilerin aynı yerde bulunduğu ortamlarda mukayese yapmaya kalkışmak oldukça yaralayıcı sonuçlara yol açabiliyor. Kimi zaman öğrenciler aynı ortamdaki arkadaşının ülkesi hakkında iyi ya da kötü niyetle nahoş sorular sorabilir ya da espri yapmaya kalkabilir. Bu tür durumlarda uyanık olmak ve ümmet perspektifiyle hareket etmek gerek.

-Farklı kültürlerle sahip öğrencilerin kimi davranışlarının bize veya diğer öğrencilere tuhaf ve bazen rahatsız edici geldiği durumlarla karşılaşılabilir. Temizlik, giyim kuşam, yemek gibi alışkanlıkların, kınanıp ayıplanmadan usulüyle doğrusunun gösterilmesi gerekiyor. Yetişkinler olarak biz bunları tolere edebiliyoruz, ancak bu tür durumlarda öğrencilerin bir kısmının diğerlerine küçümseyici bakışlarının önüne geçmek gerekiyor.

-Kimi ülkelerden gelen öğrencilerde aşırı milliyetçilik görülebilir. Diğer öğrencileri bunlardan korumak ve nefret dilinin oluşmasını engellemek

gerekir.

-Sağlıklı ve nitelikli bir iletişim için jest ve mimiklerimize de dikkat etmekte fayda var. Mesela bize evet, hayır sorusu sorulduğunda bizler kafamızı yukarı doğru kaldırıp bu soruya hayır cevabını vermiş oluruz. Ama Doğu Afrikalı bir öğrenci için bu onaylamak/evet anlamına gelebilir.

-Kültürel kodların farklılığından dolayı fiziksel temastan uzak durulmalı. (Sevmek amaçlı başını okşamak, yakınlık göstermek için koluna girip yürümek vb.) Bunlara farklı ülkelerden gelen öğrencilerin zihin dünyasında farklı anlamlar yüklenebilir.

-Öğrencilerin aileleri hakkında konuşurken nazik hareket etmek gerek. Kimi kültürlerde aile hakkında konuşmak, özellikle anne ve kız kardeşlerden bahsetmek oldukça mahrem bir konudur.

-Mazlum coğrafyalardan gelen öğrencilere koşulsuz bir müsamaha göstermemeli. Ülkesindeki savaş, iç çatışma ya da zulüm, burada ne yaparsa yapsın mazur görüleceğinin gerekçesi olmamalı. Aksine ülkesinin durumu hakkında bilinçlendirilmeli ama 'mağduru oynamasına' izin verilmemelidir.

-Kimi öğrenciler fakirlik, köylülük ya da başka sebeplerle eziklik duygusu içerisinde olabiliyorlar. Hem öğretmenlerine hem de diğer arkadaşlarına karşı çekingen davranabiliyorlar. Bu tür öğrencilerin özgüvenlerinin kazandırılması, diğer arkadaşlarıyla hiçbir farkının olmadığı hissettirilmesi gerek. Bu konuda çaktırmadan pozitif ayrımcılık bile yapılabilir (özellikle yetim öğrencilerin bir kısmında bu durum bariz ortaya çıkmaktadır.)

-Öğrencilerin gerek ülkelerinin eğitim durumu gerekse de bireysel farklılıkları nedeniyle farklı akademik seviyelerde oluşu da kişiliklerine dönük bir eksiklik olarak yansıtılmamalı.

-Öğrencilerin ülkelerinde (ülkelerini sömüren) etkin devletlerle ilgili konuşurken dikkatli olmak gerekir. Genelde o ülkelere karşı sempati duyarlar. Bu da farkında olmadan onları bize ötekileştirir. Bu tür meselelerde onların yorum yapmasına yönelik argümanlar sunulabilir; haber, film, kitap vb.

-Kılık kıyafet, ayakkabı, telefon gibi öğrencinin ekonomik durumunu yansıtan unsurlarla dalga geçilmemeli, espri konusu yapılmamalıdır.

Bana Göre...

Yanlış anlaşılmaktan korkmakla beraber, katkı sağlayacağını ümit ederek bölgesel bazı ÖZNEL değerlendirmeler yapmak isterim.

Çünkü bölgelerin temel bazı özelliklerini bilmek iletişimde kolaylıklar sağlayabilir.

Mesela;

-Asya Ülkelerinden gelen öğrenciler(Azerbaycan, Kazakistan, Rusya, Kırgızistan vb) daha sert mizaçlıdır. Uzak Asya ülkelerinden gelenler (Endonezya, Tayland, Malezya vb) genellikle sakin tabiatlı, nazik, naif ve düzenlidir.

-Orta Asyalı öğrenciler soğuğa dayanıklıdır, genellikle spor yapmayı severler ve güçlü fizikleri vardır.

-Asya ülkelerinden gelenler; Afrika ve Uzakdoğu'dan gelenlere göre daha çabuk kızarlar. (Bizim tabirle, Karadeniz damarları vardır.)

Azeri, Kazak, Kırgız, Ahıskalı, Özbek, Tacik, Doğu Türkistanlı vb. tartışma anında fiziksel temasa daha çabuk geçerler. Bundan dolayı gergin ortamlarda daha müsamahakâr davranılmalı ve ortam hemen yatıştırılmalıdır.

-Afrikalı öğrenciler zaman konusunda çok aceleci değildir. Rahat oldukları söylenebilir. Programlara kısa sürede hazırlanamazlar. Onlarla özellikle zamana bağlı işler yaparken dikkatli ve tedbirli olmak gerekir.

-Asya ülkelerinden gelenler jimnastik, güreş vb sporları severler.

-Afrika kıtasından gelenler futbola, müziğe, folklorla ilgi duyarlar.

-Afrikalı öğrencilerimiz renk cümbüşünü severler. Renklerle (canlı parlak) araları iyidir. Kırmızı pantolon-gömlek-tişört-ayakkabı, pembe tişört

vb. severek giyebilirler.

-Afrika ülkelerinden gelenler insanlarla çabuk kaynaşabilirler.

-Balkan ülkelerinden gelen öğrenciler genellikle daha modern, Afrika kıtasından gelen öğrenciler daha gelenekçidir. (Fakat Türkiye'de daha rahat davranabilirler. Çünkü bizdeki kavramla Türkiye'de mahalle baskısı hissetmezler.)

-Arap ülkelerinden ve Afrika kıtasından gelenler grup olarak konuştuklarında, heyecandan ortalamanın üstünde bir ses tonuyla konuşabilirler.

-Afrikalı ve Asyalı öğrenciler yurtlarda aynı odalarda kalırlarsa (özellikle soğuk aylarda) Afrikalılar hasta olabilirler. (Çünkü Asyalılar terleyip gece pencereyi açabilir.)

-Asyalı misafirlerimiz soğuk havada kısa kollu giyebilirler. Afrikalı misafirlerimiz ise aynı havada bere, mont, palto giyerler.

-Afrika uyruklu öğrenciler vücutları çatlamasın diye krem kullanabilirler, yer yer bu kremin kokusu diğer bölge insanına rahatsızlık verebilir.

-Asyalılar bol etli yemekleri sever. Bazı Afrika ülkelerinden gelenler balığı çok severler. Araplar bol etli ve baharatlı yemekleri sever (kendi ülkelerinden baharat getirenler bile vardır.)

-Afrikalılar tavuğu çok severler, kırmızı eti de yerler. **(Mesela Doğu Afrika'da kız istemeye gittiniz, size tavuk ikram edilirse anlayın ki size kıızı verecekler.)**

-Afrikalıların yemek kültüründe çorba yoktur. Sebze yemeklerini pek tercih etmezler. Etli yemekler, köfteler, kebab çeşitleri, döner, pirinç pilavı öncelikli tercihleri arasındadır.

-Afrikalılar şekerli yoğurdu severler.

-Afrikalıların akrabalarında farklı dinlere inanan insanlar olabilir. Kendi ülkelerinde okudukları okullarda, yaşadıkları mahallelerde farklı dinlere inananlarla beraber yaşadıkları için farklılıklara karşı daha hoşgörülüdürler.

-Aynı ülkenin farklı bölgelerinden gelen öğrenciler arasında çok bariz farklılıklar olabilir. Bu durumu dikkatten kaçırmamak gerekir.

Bunlar ÖZNEL değerlendirmelerdir, genellenmemelidir ve doğrulukları tartışılır.

ÜSTÜN ZEKÂ BİREYLER ve ÖZELLİKLERİ

A. RÜŞTÜ YÜKSEL

Uzman Psikolojik Danışman

Tarih boyunca insanların ufkunu ve hayatlarını somut ve soyut olarak değiştiren ve tarihin gerçek kurgusunda asli rol oynayan teknolojik, siyasi ve sanatsal gelişimi sağlayan, büyük çoğunlukla üstün yetenekli, aksiyon dolu insanlardır.

Üstün zeka; duygular, ilham gibi beyin ve gönül fonksiyonlarının normal hayata dair sıradanlığın üzerinde ve ortak çalışmasının sonucunda ortaya çıkar. Bu süreç; hızlı ama doğru düşünebilme, üretkenlik, liderlik ile görsel ve icraata dayalı sanatsal alanlarında karşımıza çıkar. Üstün yetenek unsurlarından sadece biri olan üstün zeka kavramı, bireyin en az bir zeka alanında, yaşitlarından pozitif düzeyde farklı düşünebilme yetisi olarak tanımlanır.

Dünya Üstün Zekalıları Birliğinin araştırmalarıyla beraber birçok bilimsel çalışma üstün zekâlı çocukların farkedilip işlenmemesi halinde normal zekâlı hale geleceklerini de göstermektedir. ancak bu yeteneklerin bazı olumsuz durumlar

oluşturabileceği bu bağlamda da, Üstün yetenekli çocukların oynamaktan hoşlandıkları oyunlar, ifade edici dil becerileri, yapmaktan zevk aldıkları etkinliklerin arkadaşlarından farklı olması, arkadaşlarıyla aralarında bir engel oluşturmakta, onları arkadaşlarından uzaklaştırmaktadır Diğerleri tarafından onay görmediğine ilişkin hisler çocukta izole edilmişlik duygularını arttıracaktır. Kaygı, bunaltı ya da sıkıntı olarak da adlandırabileceğimiz anksiyete, duygulanımda kaygı yönünde artış olduğunu ifade eden korkuya benzer bir duygudur. Çocuk bunu sanki kötü bir şey olacaktı gibi nedeni belirsiz bir endişe olarak algılamaktadır. Üstün yetenekli çocuğun içinde bulunduğu durumdan haberdar ancak düşüncelerini açıklayamayacak kadar küçük yaşta olması, üst düzey empati kurma yeteneği ve normalden farklı olan istisnai hayal gücü; çocukta anksiyete, endişe ve korkuların gelişmesine neden olabilir

Üstün zekâlı insanlar bir konu hakkında bilgi sahibi olmadan konuşmazlar ve konuştukları konu hakkında derin bilgiye sahiptirler, bu nedenden dolayı da konuşmalarında inat ederler. Bu da onların ukala damgasını yemelerine neden olur. Üstün zekâlı insanlar yaptıkları işe büyük bir tutkuyla, ama büyük bir gerçekçi bakış ile sarılırlar. Onların tutkuları yaptıkları işten vazgeçmemelerine, gerçekçi olmaları da uygun eserler çıkarmalarına neden olur.

Üstün zekâlı insanlar lider ruhlu insanlardır. Genellikle her konuda söyleyecekleri şeyler olduğu için her türlü insana hitap edebilirler. Sevecen ve babacan

bir tavırları vardır. Genellikle öğrenciliklerinden itibaren lider ruhlu özellikleri belirginleşir.

Üstün zekâlı insanlar rahatlarına ve sanata düşkünlüdürler. Herhangi bir sanat dalı ile uğraşıyorlarsa başarılı olurlar. Rahat şartları da severler. Çok hareketli ve aktif insanlardır. Devamlı bir şeyler üretme ihtiyacı hissettikleri için bir yerde duramazlar. Bazen zeki çocukların hareketli olmaları hiper aktivite ile karıştırılır. Bu nedenden dolayı ebeveynlerin dikkatli olmaları gerekmektedir.

Üstün zekâlı insanların diğer bir özelliği ise hem zeki görünüşlü olmaları ve hem de doğal görünmeleridir. Hem zekalarını belli ederler ve hem de çocukça bir yapıyla hareket ederler.

Üstün zekâlı insanların düşünceleri sıra dışı ve fantastiktir.

Üstün zekâlı insanlar büyük fiziksel enerjiye sahiptirler. Bu sayede kendini adapte ettiği konuyu tamamlamak için saatlerce çalışması gerektiği bilincine sahip olmasıdır. Bunun sonucu olarakta irade ve kalp koordineli bir şekilde enerjiyi temin için çalışırlar. Üstün zekanın evliliklerde problem nedenlerinden biri olarak görülebilir. Örneğin Einstein'ın sürekli kavga ederdi. Eşi normal bir insandı. Einstein'ın yaptıklarını anlamsız buluyordu. Eğer eşler üstün zekâlı insanları anlamazlarsa evlilikleri en büyük sorunlardan biri olabilir.

Bu temel içerikle yaşayabilecekleri olumsuzluklarını sıraladığımız üstün zeka sahibi olma özelliği taşıyan insanların temel ayırt edici özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz

- 1) Muhakeme becerisi iyi.
- 2) Hızlı öğrenir.
- 3) Çok geniş kelime hazinesi vardır.
- 4) Mükemmel bir hafızası vardır.
- 5) Eğer isterse, ilgileniyorsa, çok uzun süre dikkatini odaklayabilir.
- 6) Duyarlıdır. Oldukça kolay kırılır. Örnek, Afrika'daki fakir çocukları görünce üzülür ve bir şey yapmak ister.
- 7) Mükemmelliyetçiliğe yatkınlığı vardır. Her şeyi dört dörtlük yapmak ister.

8) İlgi alanı bulduğu zaman kendini bir işe adar.

9) Ahlaki açıdan hassastır.

10) Çok meraklıdır, çok sorar.

11) İlgi duyduğu alanlara karşı uzun süre boyunca ilgi gösterir.

12) Enerji düzeyi yüksektir.

13) Büyük çocukları veya yetişkinleri tercih eder.

14) İlgi alanlarının geniş bir yelpazesi vardır.

15) Mizah duygusu gelişmiştir. İnsanları güldürür, komik resimler çizer.

16) Okumaya erken başlamıştır.

17) Adalet duygusu güçlüdür. Hem kendi hem başkasına karşı.

18) Yaşına göre olgundur.

19) Keskin gözlem becerilerine sahiptir. Örneğin bir insan veya çevredeki yeniliği hemen fark eder.

20) Hayal kurma gücüne sahiptir.

21) Çok yaratıcıdır.

22) Sorgulamaları çok kuvvetlidir. Örnek: İnsan ölünce ne olur gibi sorular sorar.

23) Sayıları sever.

24) Bulmacalarda / puzzle çözmede iyidir.

Yapılan bilimsel araştırmalarda bu sorulardan 19'una "Evet" çıkan çocukların yüzde 84'ünün IQ'su 120'den daha yüksek olabileceği öngörülmüştür. Bu durumda bir uzman teste gitmek gerekir. Ayrıca bu çocukların yüzde 95'inden fazlası en azından bir yetenek alanında ileri düzeyde başarılıdır. Bunun yanında ülkemizde de hemen hemen her büyük kentte çocukların üstün zekâlı olup olmadığını tespit eden danışma merkezleri vardır. Danışma merkezlerinin adreslerini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı web sayfalarında bulmak mümkündür.

Ülkemizde üstün zekâlı çocukların tespit edilmesinin ardından kendilerine destek eğitimi sağlayan, Bilim Sanat Merkezleri mevcuttur. Bu merkezlerin işlerliği ve müfredat, personel durumları ayrı bir yazının konusunu oluşturacak kadar geniştir. Bu bağlamda biz bu yazımızda konuya genel bir bakış açısı kazandırmak istemiş bulunmaktayız...

EĞİTİM TEST ŞIKLARINDAN BÜYÜKTÜR

MAHMUT TAYYAR

Türkiye'de çok ders çalışan bir gençlik görülse de, bunların gerek ortaöğretime seçildikten sonra, gerekse üniversiteye yerleştirildikten sonra bilimsel üretkenlik ve başarı konusunda dünyadaki akranlarından geri kaldıkları görülmektedir. Bunda başka sebepler olsa da en büyük sebep merkezi sınavların çoktan seçmeli test ile yapılmasıdır. Ortaöğretime ve yükseköğretime geçilirken uygulanan bu sınavlar tüm eğitim sistemini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu yüzdeneğitim sistemimiz ahlaklı insan, üretken insan, evrensel insan, okuyan, düşünen, kendisine, ailesine, topluma faydalı insan yetiştirememektedir. Velilerimiz eğitime milyarlarca para akıtmaktadır. Fakat yukarıda sıraladığımız sorunlar çözülememektedir. Bakanlığımızın yapmış olduğu değişikliklerin hızına yetişilemese de sorunlarımız hala çözülememektedir. Müslüman dünya 200 yıldır Batı taklitçiliğinden kurtulamadı. Bizim iki asırdır çözemediğimiz en önemli sorunumuz eğitim sorunumuzdur. Tek dişi kalmış dediğimiz batı medeniyetinin yerine, adaleti, barışı, huzuru getirecek bir dünya medeniyetinin kurulmasına olan ihtiyaç bugün daha sarıh olarak ortaya çıkmıştır. Bu medeniyeti ortaya çıkarmak için Kuran ve Sünnetten aldığı ilhamla öncelikle sosyal bilimlerde ayakları yere basan bir nesil yetiştirmemiz gerekiyor.

Sosyal Bilimler içerisinde; Tarih, Edebiyat, Sosyoloji, Felsefe bilgilerini doğru bir şekilde müfredata yaymalıyız. Cumhuriyet tarihimizi ideolojik olmaktan

kurtarmalıyız. Tarih bilgileri çocuklarımıza yaş ve sınıf seviyeleri göz önüne alınarak ecdadın neler yaptığı, neler yaşadığı bu eserler üzerinden anlatılmalıdır. Tarih bilinci küçük yaşlardan itibaren verilmelidir. Yurdumuzun her yerinde 1000 yıllık tarihimizden mutlaka önemli yaşanmışlıklar vardır. Japonya'nın çocuklarını Hiroşima'ya götürmesi gibi bizde ilkokul, ortaokul, lise, üniversite için tarih bilinci oluşturacak mekânları belirleyip ziyarete götürmeliyiz.

Cenab-ı Allah'ın Kuran'daki ilk emri:“Oku!” olduğu halde okumayan bir toplumuz. Harf İnkılabıyla toplum bir gecede cahil kaldı. Bunun okuma üzerinde etkisi tabii ki vardır. Ancak bugün aradan 110 yıl geçti. Hala neslimize mevcut bilgiyi ezberletip test sistemi içerisinde soruyoruz. Bilgiyi yorumlama, yeni bilgileri bulma, yetenek, sanat, spor vb. alanlarda sormuyoruz. Türk eğitim sistemi içinde milyonların katıldığı iki önemli sınavımız var. İlki ortaöğretime yerleştirme sınavı, diğeri yükseköğretime yerleştirme sınavı. Her ikisi de çoktan seçmeli test mantığı ile öğrenci seçmektedir.

Ortaöğretime öğrenci seçilirken sadece çoktan seçmeli test tekniği kullanılmaktadır. Bu teknik 8 yıllık eğitimi esir almaktadır. Çocuklarımızın tüm yetenekleri bu yıllar arasında adeta yontulmakta, yok edilmektedir. Çocuklarımız ilköğretimin ilk yıllarında kitap okumaya, kendini, çevresini tanımaya başlarken; birden test soruları ile karşılaşmakta düşünce dünyaları kısırlaştırılmaktadır. Her yıl bu girdabın içine daha fazla çekilmektedir. Çocuklarımızın test sorusu çözmeleri aileler, öğretmenler, okul yönetimleri tarafından teşvik edilmektedir. Bu durum çocuklarımızın gözünde de çok büyük bir önem kazanmaktadır. Haftalık, günlük çözülen test sorularının sayısı büyükler tarafından çok önem arz ettiği için zavallı neslimiz sınav başarısı uğruna fitratına aykırı olarak 100 binlerce soru çözmek zorunda kalmaktadır. Bir öğrencinin test sorularına ayırmak zorunda kaldığı zamandan, emekten dolayı; kitap okumaya, spor yapmaya, sanat dalları ile

uğraşmaya, dinini, tarihini öğrenmeye, kendini, arkadaşını, çevresini tanımaya zamanı kalmamaktadır.

Bakanlığımız bu sınavları- her ne kadar kaldırdık dese de- devam ettirmektedir.

Bu sene de çoktan seçmeli test sistemi ile ortaöğretime öğrenci seçmeye devam edeceğiz. Tek farkla sınava giriş mecburi olmayacak. İstemeyen öğrenciler sınava girmeyecek. Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Lisesi, Proje Uygulayan Liseler bu sınavla öğrenci kabul edecektir. Son yıllarda Bakanlığımız bu okulların proje üretmeleri konusunda; müdürlerini, öğretmenlerini sürekli seminerlerden geçirmektedir. Seminerlerde hızla değişen dünyadan, değişen eğitim sistemlerinden, öğrenci merkezli eğitimden, proje tabanlı eğitimden bahsetmektedirler. Artık okullarımızın proje üretmeleri faz-ı ayn demektedirler. Bakanlığımızın görüşlerine katılmakla birlikte, yine sınav sistemimiz, çoktan seçmeli, tek ölçme aracı olduğu müddetçe maalesef hiçbir olumlu değişimin okullarımıza yansımaları mümkün değildir. Proje üretmeyem Müdürler razı olsa, öğretmenler; öğretmenler razı olsa, öğrenciler; öğrenciler razı olsa veliler karşı gelmektedir. Çünkü bu çalışmaların üniversite sınavında hiçbir değeri yok. Aksine zaman kaybı olduğu için diğer öğrencilerden geride bırakmaktadır.

Fen Lisesinde bir 9. Sınıf öğrencisi haftalık ortalama 1800 test sorusu çözmektedir. Soru başına -zor soruları da düşüncecek olursak- 2 dakikadan 3600 dakika yapmaktadır. Buda (3600/60dak.) yaklaşık 60 saat yapmaktadır. Bu süre üst sınıflarda daha da artmaktadır. Bu seçkin öğrencilerimiz, ülkemizin önemli mevkilerini teslim edeceğimiz gençliğimize en büyük eziyettir. Bu çalışmanın sonunda üretilen ne var? Fizik, Kimya, Biyoloji sorusu çözülmekte, laboratuvarında araştırma yapılamamaktadır. Peygamberimizin faydasız bilgi dediği bu olsa gerektir.

Ülkemizin, toplumumuzun sorunlarına çözüm getiren, ortaya hiçbir ürün çıkmamaktadır. Maalesef en çalışkan seçkin gençlerimizi de adeta bir robota çeviriyoruz. 5 şık arasına hapsediyoruz. Araştırmaya, üretmeye, güzel ahlaka, çağın gerçek bilgisine sahip olmayan bir nesil yetiştirmekteyiz.

Çözüm olarak ne yapmalıyız. İlk ve ortaokulda öğrencilere kazandıracağımız davranışlar bilgileri ortaöğretim seçme ilkelerinde yer verilmelidir.

Örneğin: Davranış puanı%5, okul puanı diploma%20,

spor alanındaki lisans belgeleri, il, ulusal, uluslararası başarıları %10, sanat alanındaki başarıları, çalışmaları %10, toplum yararına yapılan çalışmalar projeler %10, yazılan kitap, makale%5, MEB temelli 1. ve 2. Dönem merkezi sınav %40 şeklinde seçme kriterleri çeşitlendirilmelidir.

Merkezi sınav dışındaki kriterler özel okulların subjektif değerlendirilme yapmamaları için resmi kurumlarda kurulan 2 şer kişilik komisyonlarda değerlendirilmelidir.

Yükseköğretim seçme sınavının kriterleri de çeşitlendirilmelidir. Çoktan seçmeli sınavın etkisi %40'lara çekilmelidir.

*Davranış puanı %5

*Spor lisansları başarıları%5

*Toplum yararına projeler %5

*Yazılan kitap, makaleler %5

*Yazılan şiir, deneme %5

*Sanat alanında ulusal, il, baş.%5

*TÜBİTAK Projelerinde il, bölge, ulusal başarılar %10

*Okul diploma puanı %20

Bu kriterler üniversitelerin ölçme değerlendirme bölümleri tarafından geliştirilebilir. Subjektif değerlendirme yapılacağı düşünülen kriterlerde bağımsız komisyonlar tarafından değerlendirilme yaptırılır.

Ülkemizin kurtuluşu gençliğimizin, eğitimine bağlıdır. Özellikle Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Proje Uygulayan Liseler ülkemizin sorun olarak gördüğü birçok konuda yeni çözüm yolları, inanılmaz projeleri üreteceklerdir. Enerji sorunu, maden sorunu, milli savunma sorunu daha birçok sorun genç neslimiz tarafından çözüleceğine inanıyorum. Okulların laboratuvarları sürekli ARGE için çalışacaktır. Hatta üniversitelerle yapılan protokollerle üniversitelerin laboratuvar ortamları çok verimli kullanılacak, akademik bilgiler çoğaltılacak, geliştirilecektir. Dergiler yazılacak makaleleri sıraya koyacaktır. Yaynevleri yeni kitap basımlarını sıraya koyacaktır. Gazeteler, dergiler, makaleler, kitaplar daha çok alıcı bulacak. Çünkü okumanın karşılığı olacak. Projelerin karşılığı olacak. En yeni bilgiler çocuklar ve gençler tarafından yorumlanabilecektir. Çocuklarımıza ne bilmediğini söyleyen test sınavı yerine, onların yeteneklerini ortaya çıkaran, ne yapabildiğini soran bir sisteme geçilmiş olacaktır.

SINAVLA NE SEÇMİŞ OLUYORUZ?

İDRİS ŞEKERCİ

Eğitim Bir Sen İstanbul 6 Nolu Şube Başkanı

Milli Eğitim Bakanlığı, **“Öğretmenlerimizle 2023’e Projesi”** kapsamında öğretmenleri mesleki yeterliklerini, bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla seminere almaya başladı. Gönüllülük esaslı bu çalışmayı takdir ettiğimi söylemeliyim. Orada yapılan bir paylaşım dikkatimi çekti. Eğitim hakkında herkesin ve her kesimin konuştuğu gerçeğini ön yargıya dönüştürmeden dinledim. **“Çocuklarımız, eğitimi değiştirebilirsek makinelerle rekabet edebilir”** diyordu, Ali Baba’nın kurucusu JackMa. Eğitimin büyük bir mesele olduğunu, “Eğer öğretme şeklimizi değiştirmesek 30 yıl sonra başımız beladan kurtulamayacak!” diye de endişesini aktarıyordu bu paylaşımda. “Öğretmenler bilgi üretmeyi bırakmalılar; değerler, inançlar, bağımsız düşünmek, ekip çalışması ve başkalarına değer vermek” gibi beşeri insan kılan özellikleri öğrenerek büyümeli çocuklar diyordu özetle.

Eğitime dair sürekli yenilik ve sistem üzerine planlamalar -iyi niyetle bakıldığında- belli ki böylesi bir kaygının sonucu. Ancak -dügme baştan yanlış iliklenince- bir türlü dikiş tutturamıyoruz. Kamuoyu her değişiklik gündeme geldiğinde “Bu

ne zaman değişecek?!” merakıyla yaklaşıyor meseleye.. Ben eğitimle ilgili bu çabaların, bir cerrahın bedene operasyonuna benzetiyorum. Nasıl ki vücudun hastalıklı alanını temizlenirken, sağlıklı kısmına zarar verilmediğinde -veyahut en az zararı verildiğinde- iyi bir cerrah olunur. Eğitimin ana unsurlarından olan öğrenciyi ilgilendiren bu türden değişiklikler söz konusu olduğunda da böylesi bir hassasiyet söz konusu olursa maksat hasıl olur.

OKS, SBS, TEOG derken, şimdilerde adını koymakta zorlandığımız yeni bir eğitim modeli ile karşı karşıyayız. Ortaokuldan liseye geçiş sürecini planlayan bu yöntemlerin her biri ne yazık ki mezuniyeti yeni cerrah acemiliği ile bir tarafı düzeltirken diğer tarafı tahrip etmeye devam ediyor. Umutları örselenen, kaygıları artan bir kitle üretiyoruz her seferinde. Oysa “yolun yarısını kat etmiş” yolcuya “yeni yol” çizmek önce yola ve yolcuya zulümdür. Derenin ortasında at değiştirir gibi, eski sisteme göre hazırlanan öğrencilere yeni sistem üzerinden planlama yapmak ve onların umutlarını, motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemek de böyle bir haksızlıktır.

Bir taraftan öğrencinin, resim, müzik, spor gibi sosyal yönlerini esas alan, birlikte iş yapabilme inanma, bağımsız düşünme ve başkalarına değer vermek gibi insan olma vasıflarını önceleyen bir anlayıştan söz ediyoruz, diğer taraftan öğrenciye ne kadar bilgi yüklendiğini ölçen sınavlar planlıyoruz.

Eğitim sistemimizde yapılan son değişikliklerden bahsediyoruz evet. Bu sistem, okulları önce “nitelik” kavramı üzerinden ayırtıran ve çoğunluğunu **“mahalle mektebi”** olarak zorunlu adres ilan eden, yan etkileri eskisinden daha fazla olacak bir model olma riskini taşımaktadır. İyi niyetle yapılan değişiklikler, bazen bizi amaçlamadığımız bir sonuca götürebilir. TEOG hayata geçirildiğinde neler hayal edilmişti bir hatırlayalım. Okulların kalitesini, öğretmenlerin performanslarını, özel okulların hormonlu notlarını, hizmet içi eğitim planlarını, kariyer sistemini tek celsede düzeltecek bir sistem olacaktı. Bu hayal ancak dört yıl sürdü. Gördük ki TEOG, öğrencileri uzaklara dağıtan, okulları veli nazarında taban puanına göre değerli kılan bir sisteme dönüştü.

Şimdilerde ise yeni bir yol tutmaya çalışıyoruz. Öğrencilerimizi liselere yerleştirirken, yüzde sekizlik üst dilimi **“Öğretmenlerimizle 2023’e Projesi”**nde anlattığımız hakikatleri yok sayarcasına yine **“öğretilen bilgi”**yi ölçen sınavla tespit edip, görece daha başarılı liselere

yerleştireceğiz. Sınavla öğrenci alan okullarımıza yerleşmeyi başaran öğrencilerimiz -güya- daha iyi eğitim almayı hak edecekler. Aynı zamanda onların öğrenme kabiliyetlerini keşfetmiş olmanın haklı gururuyla geleceğimizi sağlama almış olacağız.

Daha çok bilgi yüklü bu zeki öğrencileri, diğer öğrencilerden soyutlayıp başarılı liselerde daha iyi eğitme yöntemi mi tercih edilmelidir. Yoksa bütün öğrencilerin herhangi bir konuda mutlaka yeteneği vardır, bu aşamada bütün öğrencilerin yeteneklerini keşfederek, yetenekleri doğrultusunda toplumun tamamını eğitmek mi doğrudur diye düşünülmelidir.

Bir ülkenin kalkınması için -JackMa’nın de dediği gibi- makinelerle yarışacak istisna yeteneklerin oranı yüzde sekiz midir?

Eğitim biliminin doğrularıyla örtüşmeyen yüzde sekizlik dilimli sınavla yerleştirme sistemi, **“seçkin okullar ve öğrenciler grubu”** oluşturacaktır. Diğer okullara yerleşen öğrenciler kendilerini başarısız ve değersiz hissedecektir. Bu sonuç telafisi mümkün olmayan başkaca sorunlara yol açacak ve bir önceki modelden daha fazla sorun üretecektir. Bunun yerine, yetenekleri önceden keşfeden, tüm okulları aynı değerde gören bir anlayışı ıskalamadan var olan yetenekleri planlayan bir model üzerinde kafa yorulmalıdır.

DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITI OLARAK EĞİTİM VE EĞİTİM İLE İLGİLENEN STK’LAR

M. EBUZER KARAKOÇ

*İstanbul Üniversitesi / Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Sorumluluk Yönetimi
Yüksek Lisans Programı Öğrencisi*

Devlet – STK ilişkisi

Batı'da devlet, hâkim sınıfların tekelinde işlerken bizim toplumumuzda devlet, merkeziyetçi olup kamu için varlığını idame ettirmektedir. Bu bakımdan sosyal devlet argümanı bizim gibi toplumlarda daha fazla yer bulmakta ve kurulan devletler kamu için hizmet üretmek ve var olmak gayesi gütmesinden dolayı ayakta kalmaktadır. Kültürel bir kod olarak görülen bu merkeziyetçi damar, toplum için var oldukça hayatını sürdürmüştür. Devletin hükmetme stratejisini sağlıklı bir şekilde oluşturursa kendi iç hiyerarşik yapısını da kolayca oluşturacağı açıktır. Bu kolaylık, aynı oranda ideolojik aygıtlarının kullanımını da kolaylaştıracak ve devlet baskı kullanmaksızın toplumu rahatlıkla kontrol edebilecektir.

Birey olarak kurumlar arası tanımlayıcı normları göz önüne alarak ne olduğumuzu belirlediğimizi varsayarsak, burada devlet yönetiminin sivil toplumu etki altına aldığı anda devletin öneminden çok konumunun ağır bastığını da görürüz. Değişim isteniyorsa ve baskı olmayacaksa öncelikle farkındalık ve toplumsal bilincin oluşturulması mülhemdir. Burada devletin ideolojik aygıtı olarak görev alacak kurumlar devreye girecektir. Sivil Toplum Kuruluşları özellikle bu seviyede kendilerine ciddi pay bulacak ve bu alanı kendi kontrollerinde tutmaya çalışacaktır.

Sivil toplum kuruluşları devlet ile olan ilişkilerinde kontrolü kaybettiklerinde ise siyaset için bir araç olmaktan öteye gidemeyeceklerini ve bu alanda üstlendikleri rolü kaybedeceklerini de unutmamalılar ki devletin dönüştürücü etkisi sıkı ilişkilerde acımasız bir şekilde kendisini göstermektedir.

STK'ların toplumsal faydayı hedeflediğini ve bu alanda çalışmalarını devletten bağımsız yürütmek zorunda olduklarını söyleyebiliriz. Fakat sosyal, ekonomik ve politik alanların dönüştürücüsü rolü

yüklenilen STK'ların devletten bağımsız, devlet karşıtı ya da devlete alternatif olmaları söz konusu olamayacağı da aşîkârdır.

Devlet, sivil toplum kuruluşlarını kendisi geliştirip, kendisine ait politika ve organizasyonlar içinde şekillendirmeye ve kontrol altında tutmaya güç yetirebilmektedir. Bu yüzden STK'lar devletten bağımsız çalışma yapabiliyorlarken gerek hukuki normlar gerekse ekonomik sebeplerden ötürü bağımsız değîllerdir. STK'lar bu anlamda devletten bağımsız olamamalarının yanında devletin de bir kurumu değîllerdir. Sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşması, devletin zayıf ve güçsüz olmasını değîl; devletin politikaları neticesinde ideolojik bir aygıt fonksiyonu görmelerinden ötürüdür. Modern dünyada devletin baskı aygıtları yerine toplumu ideolojik aygıtlar üzerinden şekillendireceğı ve kontrol altında tutacağı gerçeğini unutmayalım diyerek Devlet-STK ilişkileri kısmına burada nokta koyalım.

Eğitim ile İlgilenen STK'lar

Eğitim; köken olarak eğmek fiilinden gelir. *Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye, olarak tanımlanır. (*TDK) Bugünkü manası ile eğitim, devletin baş eğdirmesi, toplumu bir tedrisattan geçirip kontrol etmesi anlamında da yorumlanır.

Okul; toplumsal uyum, ahlaki durum, yeteneklerin niteliğı ve düzeyi itibariyle yönlendirici ve seçici bir kurum, aynı zamanda bir toplumsal hareketlilik alanıdır.

Bu iki önemli kavrama ek olarak eğitim odaklı çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarını eklediğimiz de durum siyasal bir hâl alacak ve eğitimin süreci ile içeriğı bambaşka boyutlarda gözlemlenebilecektir.

Louis Pierre Althusser'in **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları** adlı kitabında, üretimin nihai koşulu olarak üretim koşullarının yeniden üretiminden bahseder. Her toplumsal formasyonun var olmak için bir yandan üretirken, diğêr yandan tekrar üretebilmesi için üretim koşullarını da yeniden üretmesi gerektiğini söyler. Bu söylemi doğrultusunda bizde yine Althusser'in ilke olarak “yönetici sınıfın devlet iktidarını elinde tuttuğunu” ve böylece Devlet'in ideolojik aygıtlarını da etkin şekilde yönettiğini kabul edebiliriz. Yine Althusser'in bunu kabul etmemizde etkili olan açıklamasını söyleyecek olursak “Devlet'in ideolojik aygıtlarında gerçekleşen şey, bütün çelişkileriyle bu yönetici sınıfın ideolojisinin kendisidir” diyebiliriz.

Burada eğitim ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları ile ilgili en önemli husus, devletin yönetim kadrolarında görev alan yönetici sınıfın ya da iktidarın toplum tabanından destek aldıkları yapılar olmalarıdır. Her yönetim grubu, mensubu olduğı sivil toplum unsurlarının birikimlerini de beraberinde iktidara taşımaktadır. Aynı durum içerisinden devleti yönetecek kadrolar çıkartan sivil toplum kuruluşları içinde geçerlidir. Devleti yöneten kadrolar ve onları yönetimde hâkim kılacak meşru politikaları desteklemek için ilişkilerini sıklaştırırlar. “Devlet yetkilileri, otoriteler, değışik devlet kurumlarının kendi kurumsal çıkarları olabilir. Onlar sivil toplumdaki grupları “temsil edebilecekleri” gibi sahip oldukları ideolojileri ve çıkarları, devlet mekanizmasının diğêr kısımlarında bazı değışikliklere onları zorlayabilir.” (Zald&Useem 1987:265)

Sanayi Devrimi sonrası Batı'da Kilise'nin bizde ise Cami-Medrese kontrolünde olan eğitim, “Okul” adı altında tamamen özerk bir yapıya devredilmiş oldu. Bunun sonucunda eleştiri ve müdahale kabul etmeyen, kutsal bir yapıya bürünen Okul ile birlikte kapitalist bir eğitim süreci de başlamış oldu. Bu süreçte Devlet, çocukluğundan gençliğine kadar haftanın 5-6 günü ortalama 9 saatini eğitime ayıran çocuklar ve onların aileleri üzerinden zorunlu veya rızaya dayalı bir sistem ile

toplumu “yönetici ideolojiye boyun eğmeye ya da bu ideolojinin 'pratiğinin' egemenliğini sağlayan biçimlere dönüştürmeye başladı.” (Althusser) **Geçmişte dini kurum olan yapıların üstlendiğı eğitimde ideolojik aygıt olma rolünü bugün modern sistemde okullar üzerine almıştır.**

Eğitim esasında sivil toplumun bir unsuru ve sivilliğin imkânını içinde barındıran, insanı özgür kılan bir süreçtir. Ulus devlet politikaları, eğitimi devletin ideolojik bir baskı aygıtı olarak zorlamış ve şekillendirmiştir. Devlet, okul merkezli eğitim sisteminin yanında eğitim ile ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının okul içerisinde aktif rol almasına müsaade ederek, izin verdiği ölçüde çalışma yapmasını ve hatta seçici davranıp kendi ideolojik alt yapısını oluşturduğu misyona uygun çalışma yapan kurumları önceleyerek sivil toplum kuruluşlarına alan açmaktadır. Bu durum, devletin haricinde belirli ideolojinin farklı bir kurum üzerinden de pekiştirilmesine ve güçlendirilmesine sebebiyet vermektedir.

Eğitim ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları devletin eğitim politikaları doğrultusunda okullara girebilir, çocuklar ve gençler ile irtibata geçebilir ve onlara destek olabilirler. Bu kuruluşlar, kendilerine izin verilen çalışma şekilleri ve usullere göre yani devletin eğitim ile ilgili ideolojik kurgusuna göre faaliyet gösterirler. **Devletin sahip olduğı güç ve üretim koşullarını yeniden üretmesi stratejisinin bir gereğı olarak Althusser, okulu şöyle tarif eder; “Okul, velilerin çocuklarını tam bir güvenle emanet ettikleri, çocukların özgürlük ve vicdanına saygılı**

öğretmenlerin kendi örnekleri, bilgiler, edebiyat ve özgürleştirici erdemleriyle onları yetiştirdikleri bir ortamdır. Okul, öğrencilerin özgürce ahlaklılık ve sorumluluğa ilk adımlarının atıldığı ideolojiden arınmış (mademki lâiktir) tarafsız bir ortamdır.” (Althusser)

Ülkemizde 90'ların sonuna kadar devlete ait olanı ve özeliyle eğitim kurumlarının “okulların” asli işlevi devletin eğitim planlarını uygulamaktır. Bu dönemde özel eğitim kurumları sivil olmayıp, kısmen ticari kaygılar güderek işletilen bir tür devlet kurumudurlar. Hatta devletin eğitim ideolojisine sadık, doğrudan doğruya devlet kurumu olan okullar ile yarışır haldedirler. Özel olsalar dahi sivil değillerdir. Ulus devlet olma refleksi ve bunun sebebi olarak eğitimde tek tip merkezietçi tavır sergilenmiştir. Bizde durum böyle iken Avrupa'da eğitim, yeni düzen olan kapitalist üretim sistemi ile birlikte insanı özgürleştiren bir süreç olmaktan çok onu sınırlandıran ve üretim sisteminin çıkarları doğrultusundakullanılanbir araçhalinedönüştüren yapıya büründürüldü. Çünkü Devlet, ne kadar güçlenirse güçlensin üretici sınıfların desteğine muhtaçtır savı ile birlikte evrensel bir hak olan eğitim hakkını ticarileştirmek için atılan adımlar temel insan haklarından olan eğitim hakkını ticari bir sektör haline getirip asli görevinden uzaklaştırmıştır.

Yakın döneme kadar Türk eğitim sistemi için tekipleştirici, farklılıklara ve eleştirel düşünceye kapalıdır denilebilir. Son siyasi süreç ve sivil toplumun gelişim evresinde aktif ilerleme göstermesi ile birlikte özel eğitim kurumlarının artması devletin eğitim politikalarını da etkilemektedir. AB süreci ile birlikte devletin tekelinde olan eğitim, sivil toplumun gelişmesi ve sivil örgütlerin artması ile çeşitlenmiş ve devlet, eğitime sivil toplum kuruluşlarını da ortak etmiştir. Budurumdaalternatif eğitimmodelioluşturabilecek tek sektör “Sivil Toplum Kuruluşları” olarak kalmıştır. Mevcut sisteme muhalif olanları farklı bir yöntem ve içerik ile eğitimlerine yön vermeye devam etme noktasında zorluklar yaşamış olsalar da eğitim faaliyetlerine devam edebilmektedirler.

Avrupa ülkelerinde STK'lar güçlü ve fonksiyonel olduklarından Avrupa Birliğinin eğitim politikalarına da doğrudan etki etmeye başladıklarını görmekteyiz. Eğitim politikaları,

birlik düzeyinde eğitimin genel amaçları ve ilkeleri örgün ve yaygın eğitim konularından oluşmaktadır. Ortaya konulan bu eğitim politikalarına üye ülkeler uymakta, eğitim sistemlerini bu politikalara göre yeniden şekillendirmektedir. Bu kurgu içerisinde STK'lar politika üretme noktasında güçlenmeye başlamışlardır.

Bugün Türkiye'de 2007-2017 yılları arası kurulan (2007'de 77 binden fazla – 2017'de 112 bini bulan) STK'ların resmi rakamlar karşılaştırılarak artış ortalamasını aldığımızda yıllık ortalama %3,5 artış ile 10 yıllık süreçte %50 büyüme gerçekleşmiştir. Bu veriler içerisinde özel olarak eğitim alanında faaliyet gösteren STK'lar ise toplamın ancak %6'sı diyebileceğimiz kadarını oluşturmaktadır. Bu oranlar üzerinden bizim toplumumuzda devletin eğitim politikalarına etki kapasitesi olabilecek eğitim ile ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının azlığından bahsedebiliriz.

Sonuç

Kapitalizmin doğuşu ve modernleşmeyle birlikte toplumların bilgi, eğitim, ahlak ve erdem anlayışları kadar eğitim anlayışları da değişmiş ve çeşitlenmiştir. İlk zorunlu eğitim yasasının Endüstri Devriminin ardından 1870'te İngiltere'de uygulamaya koyulması eğitilecek insana üzerinde tasarrufta bulunulacak ve devletin iyiliği için şekillendirilecek bir obje olarak bakılmasındandır. Bu dönemde bürokrasi, okullara sadık vatandaş üretme fonksiyonunu yüklerken burjuvazi de kalifiyeişçilerüretmefonksiyonunuyüklemektedir. Her iki oluşum (bürokrasi-burjuvazi) üretim koşullarının yeniden üretilmesi konusunda hem fikir olup üretimin devam etmesi için çalışmışlardır. 20. yy. başlarında ise bu iki kuruma ek olarak bugün 3. Sektör diye de adlandırdığımız sivil toplum kuruluşları eklenmiş,sürecin aynı hız ve verimlilikle devam etmesi sağlanmıştır. Bugün batıda eğitim büyük ölçüde devlet tekelinden çıkarak özelleşmiştir. Özellikle yükseköğretim ekonomik ciddi bir bedel karşılığında verilmektedir. İlk ve orta öğretim, devletin resmi ideolojisi ve toplumun kendi değer yargılarının öğrencilere aktarıldığı bir ortam iken; yükseköğretim bireylerin para kazanmak için meslek edindikleri yerler haline gelmiştir. Son 20 yılda ülkemizde açılan özel okulların artışı batılı ülkelerin yaşamış oldukları sosyal süreçlerden bizlerin de geçmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

YEREL YÖNETİMLERDE EĞİTİM

MEHMET ALİ KILIÇ

Türkiye'de, modern anlamıyla 19. yüzyıldan beri siyasal hayata giren yerel yönetimler, yakın zamana kadar sorumluluk alanına giren coğrafyada yaşayan halkın alt yapı, arazi, inşaat, imar, yol, park, bahçe, su, elektrik vb. işleriyle ilgilenmekteydi. Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce yerel hizmetler kadıların gözetim ve denetiminde; vakıfların katılımıyla birlikte geleneksel olarak sunulmaktaydı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte diğer birçok kurum gibi “merkezi yönetimin yanı sıra, kurumsallaşmaya başlayan yerel yönetimler” siyasal hayatımızda etkili olmaya başlamıştır. Hızla değişen şartlara göre kendisini dönüştüren yerel yönetimler çok partili siyasal yaşama geçiş ve dünyada esişi hızlanan liberalleşme rüzgârlarının etkisiyle güçlenmeye başlamıştır.

Yerel yönetimler, hükümetin belirlediği işleri yine merkezi hükümetin sunduğu imkânlar çerçevesinde yerine getiren kamu kurumları olarak varlığını devam ettiriyordu. Dünyada özellikle Avrupa'da, 1929'daki ekonomik krizden sonra refah devleti anlayışı doğrultusunda planlılık ve sosyal politikalar ön plana çıkmış bunun etkisiyle Türkiye'de de yerel yönetimler, sosyal konularla daha fazla ilgilenir olmuştur.

Küreselleşmenin etkisiyle etkileşimin artması sonucu, Avrupa'da değişen yerel yönetim anlayışı Türkiye'deki yerel yönetimleri de değiştirmiştir; “tek taraflılıktan çok aktörlülüğe, öngörülü (proaktif) ve gelecek yönelimli bir anlayışa, girdi odaklılıktan sonuç ve hedef odaklı olmaya” kendine odaklı olmaktan vatandaş odaklı olmaya” doğru değişen yerel yönetimler toplumun ihtiyaç ve beklentilerine daha ilgili hale gelmiştir.

Hızlı karar alma ve hareket edebilme, verimli çalışmalar yapma ve etkili sonuçlar alabilme ihtiyacından ortaya çıkan yerellik ilkesi, kamu hizmetlerinin halka en yakın birimler olan yerel yönetimler tarafından yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk aynı zamanda yerel yönetimlerin, sorunlarını çözmede yeni kaynaklar üretmesini de zorunlu hale getirmiştir. Kaynaklarını arttırmak durumunda olan yerel yönetimler, merkezi

hükümetle ilişkilerinin yanı sıra özel sektör ve sivil toplum kurumlarıyla da ilişkilerini geliştirmiş; yönetim anlayışının etkisiyle toplumun birçok kesimiyle iletişime geçmek durumunda kalmıştır.

Yönetişim anlayışının siyasette etkili olmaya başlamasıyla yerel yönetimler, halkın her sorunuyla ilgilenmeye ve sorunlara çözümler üretmeye başlamıştır.

Yerel yönetimler açısından yeni bir çalışma alanı olan eğitim çalışmaları incelendiğinde, yerel yönetimlerin eğitim çalışmalarının, okul çağındaki çocukların ve gençlerin okullardaki eğitimlerinde eksik kalan yönlerini tamamlamalarına, var olanı daha da güçlendirmelerine; öğrencilerin sosyalleşmelerine ve kadınların eğitim konusundaki eksiklerini gidermelerine katkıları çok açık bir şekilde görülecektir.

Türkiye'de diğer alanlarda olduğu gibi yerel yönetimlerle ilgili de yapılan değişiklikler yabancı ülke referanslıdır. Gerek yönetim şekli gerekse faaliyetler konusunda örnek aldığımız Avrupa ülkeleri, A.B.D ve az da olsa doğu ülkeleri, yerel yönetimlerimizin yaptığı eğitim çalışmalarına da kaynaklık etmiştir. Türkiye'deki yerel yönetimlerin eğitim çalışmalarına örneklik teşkil eden ülkelere İngiltere, Almanya, A.B.D, Japonya vb. ülkelerin yerel yönetimlerin eğitimdeki konumları hakkında araştırmalar yapmak, yerel yönetimlerimizin eğitim çalışmalarını daha sağlıklı bir şekilde anlamamızı sağlayacaktır.

Şehirlerde insandan kaynaklı sorunları ortadan kaldırmanın en kalıcı yolu, insanları o konuda eğitmektir. Günümüzde örgün eğitimin en önemli temsilcisi olan milli eğitim bakanlığı ve bakanlığa bağlı okulların yaptığı eğitim ne yazık ki insanların sorunlarını ve insanlardan kaynaklı sorunları ortadan kaldırmaya yeterli değildir. Bu nedenle yerel yönetimler, sınırları içerisinde bulunan insanların eğitim sorununa da çözüm aramak zorunda kalmışlardır.

Belediyeleri eğitim çalışmalarına yönelten en temel etken, son yıllarda Türkiye'de de sıkça duyulan “sosyal

belediyecilik" kavramıdır. Türkiye'de ilk defa 1961 anayasasına giren sosyal devlet ilkesi, 1982 anayasasında devletin sosyal hukuk devleti olduğu, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunun sağlanması gerektiği ve bunları sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılarak kişinin maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanmasının devletin temel görevi olduğu sıklıkla dile getirilmiştir.

Yurttaşların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen sosyal devlet, maddi ve manevi anlamda ihmal edilmiş kişilerin devlete karşı sosyal destek talebinde bulunma hakkına sahip olmaları demektir. Çoğulcu demokrasilerde insanların devletten beklentileri artmıştır. İnsanlar artık sadece yol, su ve kanalizasyon istemiyor. Bunların yanı sıra sosyal, kültürel ve sportif hizmetler de talep etmektedirler. Hatta sosyal ve psikolojik danışma hizmetleri bile istenmektedir. Devlet yapısındaki gelişmeler sonucu birçok hizmet hak tanımı içerisinde istenir hale gelmiştir.

Sosyal devlet anlayışının yerel yönetim düzeyindeki bir tür yansıması olan "sosyal belediyecilik" ise kısaca, sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşehrilerine daha iyi bir hayat standardı sunmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyeciliği anlatmaktadır.

Sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak Türkiye'de belediyeler, kendisine bağlı eğitim çalışmalarını, genellikle Kütüphane Müdürlüğü ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde yapmaktadır. Belediyelerde eğitim için müdürlüklerin kurulmuş olması, hedef kitlenin çok geniş olması ve bu işler için ayrılan bütçenin çok yüksek olması belediyelerin eğitime verdiği önemi göstermesi bakımından önemlidir.

Belediyeler, müdürlükler aracılığıyla yaptığı eğitim faaliyetleriyle çocukların, gençlerin ve kadınların akademik, sosyal-kültürel, sportif, manevi ve mesleki eğitim konularındaki eksiklerini giderme veya var olan yönlerini geliştirme bakımından direk faydalı olduğu gibi; milli eğitime, diyanete bağlı kurumlara ve eğitim çalışmaları yapan sivil toplum kuruluşlarına yaptığı yardımlarla da eğitim faaliyetlerine dolaylı olarak da faydalı olmaktadır.

Türkiye'de eğitim için en yetkili ve en geniş kapsamlı çalışma yapan kurum, Milli Eğitim Bakanlığıdır. Fakat gelinen noktada **Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı eğitim çalışmalarının insanımızı eğitmek, onları geleceğe**

hazırlamak, toplumun eğitimden beklentilerini karşılamak açısından yetersiz kaldığı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bunun eğitim anlayışından, bakanlığın hantallığından, iktidarların eğitime bakışından, öğrenci ve ailelerinden kaynaklanan birçok sebebi olduğunu söyleyebiliriz. Burada bunların detaylarına girmeden, eğitimdeki eksikleri giderme ve halkın müşterek eğitim ihtiyaçlarını karşılama adına belediyelerin yaptığı eğitim faaliyetlerini anlatmaya çalışmaktayız.

Farklı uygulamalarla kent insanının kültürel ve sosyal gelişimini sağlamak, bilgiye dayalı yüksek standartta hizmet üretmektir; kent genelinde gerçekleştirilecek kültürel ve sosyal etkinliklerle kentlilik bilinci oluşturmak; insanlara yaşadığımız yüzyılın gelişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek bilgi ve becerileri kazandırmak, kültürel ve sosyal açıdan gelişen, kendisine güvenen, yaşadığı yerin ve toplumun sorunları ile ilgilenen duyarlı bireyler haline gelmesine katkı sağlamak ifadeleri, belediyelerin eğitim ile ilgili soyut hedeflerini ifade etmektedir.

Aileyi ekonomik ve sosyal yönden koruyup desteklemek ve kadınların sosyal, bedensel, ruhsal, mesleki ve kültürel yönden gelişmesine katkıda bulunmak; sosyal, kültürel, sanatsal ve turistik içerikli programlar uygulayarak kentlilerin serbest zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmek; kentsel bütünleşmeye katkıda bulunmak ve kentlileşme sürecine hız kazandırmak; kentlilerde vatandaşlık, çevre, barış, dostluk ve dayanışma bilincini geliştirici çalışmalar yapmak; tarihi ve kültürel değerleri korumak ve ekonomik potansiyeli desteklemek amacıyla kermes, sergi, fuar, panayır, gösteri, seminer, konferans, sempozyum, yarışma, müzik ve eğlence programları düzenlemek; yaygın mesleki ve teknik eğitim programları uygulayarak; çeşitli alanlarda bilgi, beceri ve meslek sahibi yapmak ifadeleri de belediyelerin eğitim ile ilgili somut hedeflerini ifade etmektedir.

Belediyelerin yaptığı en belirgin eğitim çalışmaları, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik gençlik merkezlerinde yaptığı çalışmalardır. Anaokulu, ilkokul ve ortaokul öğrencilerine yönetil de bilgi evleri ve benzeri kurumlarda eğitim hizmetleri vermektedir.

Belediyeler; İngilizce, Arapça, Osmanlıca, Fotoğrafçılık, Tiyatro, Sinema, Resim, Diksiyon, İşaret Dili, Gitar, Bağlama, Ebru, Hat, Resim, Keman, Ney, Ritim, Şan, Hafıza Teknikleri, Anlayarak Hızlı Okuma Teknikleri, Temel Bilgisayar, Bilgisayar Destekli Reklam ve Tasarım,

Grafik Tasarımı, Web Tasarımı, Yazarlık Atölyesi, Bilim Atölyesi, Mesnevi Okumaları, Divan Sohbetleri, KPSS Eğitimi, Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik, Coğrafya, Geometri, Edebiyat, Felsefe, Tarih, Paten, Voleybol, Basketbol, Kick-Boks, Yüzme, Futbol, Zumba, Jimnastik, Step Aerobik alanlarında dersler vermekte; Dostluk, Akıl Oyunları, Bilim, Spor, Sinema, Tiyatro, Yabancı Dil, Sosyoloji, Edebiyat, Stratejik Düşünce, Müzik, Proje, Paten, Çevre, Fotoğrafçılık, Sanat, Şehir Medeniyet, Evliya Çelebi Gezi, Etüt (YGS-LYS), İletişim Kulübü ve İslami İlimler Kulübü gibi isimlerle de kulüp faaliyetleri yapmaktadır.

Yıl boyunca, ders ve kulüp şeklinde devam eden yukarıdaki çalışmaların yanında; kısa zamanlı kurslar, sertifikalı programlar ve ödüllü yarışmalar düzenleyen belediyelerin yaptığı bazı çalışmalar şunlardır: Seminer, Söyleşi, Panel, Konferanslar, Liderlik Akademisi, Medya Paneli, Üniversite Konseyi, Lise Okul Temsilcileri; Kısa Film Yarışması, Ulusal Fotoğraf Yarışması, Müzikte Yetenek Yarışması, Münazara Yarışması, Tiyatro Gösterileri; Turnuvalar.

Belediyelerin yaptığı eğitim çalışmalarından biri de aile ve hanımlara yönelik çalışmalarıdır. Son yıllarda değişen belediyecilik anlayışıyla birlikte yerel yönetimler, toplum için çok önemli kurumlar olan ailenin eğitimi ile ilgili de çalışmalar yapmaktadır. Sağlıklı, huzurlu, güvenli ve bilinçli bir toplum için toplumu var eden bireylerin özellikle de çocuk ve gençlerin doğru eğitilmesi ve toplumsal değerlerin çocuk ve gençlere doğru aktarılması gerekmektedir. Çoğunlukla okullara yüklenen bu misyonun istenilen şekilde olabilmesi için okullarla birlikte ailenin de eğitim sürecinde aktif olması gerekmektedir. Sağlıklı, huzurlu, güvenli ve bilinçli bir toplum için ailenin öneminin farkında olan belediyeler, aile eğitimi için önemli çalışmalar yapmakta ve bu çalışmaları sistemli ve verimli bir şekilde yürütmek için projeler geliştirmektedir.

Belediyelerin halkın eğitimine katkı sunmak için yaptığı diğer bir çalışma da; çocuklara, gençlere ve yetişkinlere yönelik yapılan spor faaliyetleridir. **Eğitim, sadece kişilerin bilgisini arttırmak için yapılan akademik çalışmalardan ibaret değildir. Çok eski zamanlardan günümüze kadar eğitim; aklın, ruhun ve bedeninin birlikte eğitilmesi olarak ifade edilmiştir. Sağlıklı bireylerden oluşmuş sağlıklı bir toplum için akıl sağlığı kadar; ruhun ve bedeninin de sağlığı zaruridir.** Bunun için bireylerin düzenli olarak beden eğitimi yapabilecekleri imkânlar oluşturmak gerekmektedir. Halkın müşterek ihtiyaçlarını gidermekle yükümlü olan belediyelerin bu

konuda da çeşitli çalışmalar yapması kaçınılmazdır. Bu nedenle belediyeler, günümüzde insanların fiziksel, duygusal ve toplumsal bakımdan gelişimi, grup çalışmasının kolaylaştırılması, karşılıklı dayanışmanın sağlanması ve toplum üyeliğinin kazanılmasının en kolay yollarından biri olan spora da gereken yatırımı yapmaktadır.

Belediye hizmetleri bünyesinde, akademik, kültürel ve sportif çalışmalarla birlikte, insanların gelişimi için çok önemli olan sanatsal çalışmalar da yapılmaktadır. Kulüp adı altında yapılan sanatsal çalışmalarda halk oyunları, gitar ve bağlama dersleri verilmektedir. Yoğun ilgi gösterilen sanatsal çalışmalarda, hem insanlar istedikleri bir sanat dalında kendilerini geliştirme imkânı bulmakta hem de bu çalışmalarla insanların ruhsal yönden gelişmeleri sağlanmaktadır.

Eğitim, sadece bireye bazı konularda teknik bilgi aktarma süreci değildir. Eğitim, bireyi ve toplumu bir bütün olarak kabul edip birey ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yapmaktır. **Özellikle yaşadığımız yüzyılda, topluma ve doğaya zarar verenlerin daha çok okumuş yani bilgi sahibi insanlar olması, bilginin tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Bu nedenle insanlara bilgi verilirken bu bilgiyi insanların ve doğanın faydasına olacak şekilde kullanmaları gerektiği bilgisi ve bilinci de verilmelidir. Bu da ancak, son yıllarda değerler eğitimi adı altında yapılan manevi eğitimle mümkündür.** Bunun farkında olan belediyeler de, birey ve toplumun huzuru için çok önemli olan manevi eğitim çalışmaları yapmaktadır.

Sonuç olarak şunları ifade edebiliriz. Türkiye'de, eğitimden beklentiler arttığı oranda eğitimin önemi ve eğitime yapılan yatırımlar da artmaktadır. Günümüzde birey ve toplumun eğitimle ilgili beklentileri, yerel yönetimlerin eğitim faaliyetlerine daha fazla yönelmelerini sağlamıştır.

Belediyeler, hem toplumun beklentilerini karşılamak hem de bir bütün olarak şehri, sosyal ve kültürel yönden kaldırmak için eğitime çok ciddi yatırımlar yapmaktadır. Belediyeler; anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite öğrencilerine ve yetişkinlere yönelik akademik, sanatsal, sportif, yetenek geliştirme ve meslek edindirme çalışmalarıyla sorumluluk alanındaki halkın eğitimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Bunun yeterliliği tartışılabilirse bile toplumun beklentileri her türlü maddi, fiziksel ve insan kaynağının en verimli şekilde kullanarak daha fazla insanın pratik ihtiyaçlarına dönük işlevsel çözümleri çoğaltmaktır.

EĞİTİM OKULDAN İBARET MİDİR?

HASAN UYAR

Zaman su gibi akıp gidiyor.Hayatımız film şeridi gibi gözümüzün önünden geçiyor.Çamurlu sokaklarda geçen çocukluğumuz, okul hayatımız, mezuniyetlerimiz, çalışma hayatımız...Her biri dün gibi gözümüzün önündegeçerken, yaşadıklarımızdan biriktirerek topladığımızbu günkü halimizi oluşturan halimiz, pürmelalimiz...

Bizi eğiten süreçler ve şahsiyetimizin oluşumunda sadece okuduğumuz okulların, aldığımız resmi eğitimin etkili olmadığını hepimiz biliyoruz.Ailede, mahallede, çevrede, okulda vb. değişik mekân ve ortamlarda, dinlediklerimiz, okuduklarımız,kısaca hayatın içindeyaşadıklarımız ve dahi anlattıklarımız bizlerin eğitime ve gelişimine çok şeyler kattı. Katmaya da devam ediyor.

Dördüncü sınıftan beşinci sınıfa geçtiğim sene anneciğim bana yaz tatilinde camiye din eğitimi için gitmem konusunda yalvardığında bilinçaltımdaki falaka endişesinden dolayıönce çekinmiştim, biraz da korkmuştum. Fakat çekinerek gitsem de camide beni karşılayan genç imam efendinin güler yüzü, tatlı dili, ilgisi ile hayatımın en önemli kırılma noktalarından birini yaşamış oldum. İlahilerle, gezilerle, oyunlarla beraber din eğitimimin temelini mahallemizin camisinde aldığımı çok sonraları fark edecektim. Beşinci sınıftan sonra hocamın yönlendirmesi ile İmam Hatip Lisesine yazıldım.İmam Hatip Lisesindeki arkadaşlık ortamımız, bize kol kanat geren hocalarımızın sohbetleri, kitap okuma faaliyetleri, kültürel etkinlikler, sportif faaliyetler, yarışmalar, münazaralar, ziyaretler bizi ayrı bir zeminde geliştirdi ve derinleştirdi.

Küçükköy İmam Hatip Lisesinde lise üçüncü sınıfa geçtiğimiz sene irtibatımızı hiçbir zaman koparmadığımız, okul dışı zamanlarımızda Arapça okuduğumuz mahalle camimizin hocası Refik YAZGAN hocamız bizi İstanbul İmam Hatip Lisesinden öğrencilerle tanıştırdı. "Bu gençler iyi gençler, bunlarla

arkadaşlık yapın..." diyerek bize tavsiyede bulundu. Biz de hocamızın tavsiyesine uyarak bu yeni arkadaşlarımızla irtibatımızı geliştirdik.Bu arkadaşlarımız vesilesi ile İstanbul'daki diğer İmam Hatip Liselerinden, Liselerden ve Üniversitelerden genç arkadaşlarla tanıştık.Hep beraber sohbetler, geziler,kamplar gerçekleştirdik, mitinglere katıldık. Buralarda yaşadıklarımızın, dinlediklerimizin, okuduklarımızın bizim yetişmemizde çok önemli rol oynadığını bu gün çok daha iyi anlıyorum.

Mahallemize küçük bir mescit yapılmıştı.Lise üçüncü sınıfta olduğum sene bu mescidin dernek yönetimindeki büyüklerimiz şahsıma okul dışındaki zamanlarda imamlık yapmamı teklif ettiler. Öğrenci olduğumu söylediğimde önemli olmadığını; akşam, yatsı, sabah namazı ve Cuma namazı kıldırmamın yeterli olacağını söylediler. Bu teklifi kabul ederek daha öğrenci iken imamlık yapmaya başlamış oldum. Yaz tatilleri ile beraber iki sene bu vazifeyi ifa ettim. Üniversite için Ankara'ya gitmek durumunda kalınca bu vazifeye ara verdim. İlahiyat Fakültesi ikinci sınıfta İstanbul'a MarmaraÜniversitesi İlahiyat Fakültesine geçiş yapınca, imamlık vazifesine fahri olarak başka bir camide devam ettim. **Hayatımın bu döneminden çıkardığım sonuç; yaşayarak, uygulayarak, hayatın içinde yaşadığım bu tecrübe, mesleki eğitimim açısından bana çok şey kazandırdı.** Bugün de gençlerimizin, mesleki eğitim ve gelişimleri için bu tarz uygulamalara ihtiyaçları olduğunda şüphe yoktur.

Ailemin ekonomik durumu çok iyi olmadığı için ortaokul yıllarımdan itibaren çalışmak durumundaydım.Bu vesile ile okuldan sonra akşamları gazete dağıtım, pazarlarda gömlek satımı, marangozun yanında çıraklık gibi çeşitli işlerde çalıştım.Bugün o günleri düşündüğümde iyi ki çalışmışım diyorum.Bugün hayatın zorlukları ile baş edebiliyorsam, insanlarla ilişkilerimde kırılgnalık yaşamayıp başarılı bir şekilde irtibatımı, beraberliğimi

devam ettirebiliyorsam bu yaşanmışlıkların çok müspet katkılarının olduğuna inanıyorum.

Seksenli yıllar ve doksanlı yıllar, içinde bulunmaktan her zaman şeref duyduğum gençliğin, çok kitap okuduğu, sohbet meclislerinde bir araya gelerek dertleştiği, ümmetin derdini derdimiz bildiğimiz bir zaman dilimiydi.Bu gençlik gerek yurdumun İslami hassasiyete sahip fertlerinin uğradığı zulme gerekse de İslam coğrafyasının mazlumlarının uğradıkları zulümlere bulunduğu her zeminde tavır koymaya çalışıyordu. Katıldığı mitinglerde, eylemlerde, konferanslarda, yazdığı bildirilerde, çıkardığı dergilerde ve yazdığı makalelerde dönemin genç insanları düşüncelerini, duygularını cesurca ifade ediyordu.Aslında bütün bunlar, okul dışında devam eden.bu faaliyetlerin o dönemki gençneslin eğitiminde nasılda iz bıraktığını bize tekrar tekrarhatırlatıyor.

Toplumsal içinde her sahada öncüler her zaman bulunur.Bu öncüler her zaman topluma yol gösterir ve örnek olur.Önemli olan bu öncülerin varlığını fark edebilmek ve kendilerinden istifade edebilmektir. Bunun içinde onlarla tanışmaya ve ziyaretleşmeye ihtiyaç vardır. Değişik vesileler bize bu örneklik kapılarını açabilir.Bazen davet edilen bir hoca efendi, bazen de ziyaret edilen bir ağabey veya kitabı okunan bir yazar ile buluşmak bize bu imkânı verebilir.

On yaşımdayken itikafa girdiği camide tanıştığım Hacı Salih Efendi, İmam Hatip Lisesinde öğrenciyken sohbetlerinde tanıştığım Zaralı Muttalıp Efendi, Yuvacıkta Kazandere'de kamp yaparken tanıştığım İbrahim Cüçük Hoca, Türkeli'de görev yaparken tanışma bahtıyarlığına nail olduğum **Ali Ulvi Kurucu** Hoca Efendi manevi eğitim olarak istifade ettiğim kıymetli hocalarımdı. O günleri hayalimde tekrar canlandırırken bana kendileri ile tanışma bahtıyarlığımı lütfettiği için Allah'a hamd ediyorum.

Günümüzde okullarımızın fiziki ve teknik imkânları geçmişe göre çok daha iyi durumda. Yetişmiş tecrübeli eğitimci kadrolarımız çok daha fazla. Velilerimiz çok daha ilgili ve geniş imkânlarla sahip. Çocuklarımızın sahip olduğu imkânlar bizim sahip olduklarımızdan çok daha fazla.Fakat eğitim konusundaki memnuniyetsizlik ve şikayetler, insani ilişkilerdeki sıkıntılar dahad safhada...

Herkes şikayet edebilir fakat biz eğitimciler şikayet etmemeliyiz diye düşünüyorum. Çünkü **bizler çözüm**

makamındayız. Her şeyden önce eğitimin okuldan ve resmi müfredattan ibaret olmadığını unutmamalıyız. Eğitimin hayat boyu devam ettiğini ve hayatın tamamını içine aldığını her zaman hatırlamalıyız. Okuldaki eğitimi tamamlayan en önemli unsur okul dışında eğitim adına yaptıklarımızdır. Bu çerçevede öğrencilerimizin zihin dünyasını inşa ettiğimiz gibi ahlaklarını da kemale erdirme konusunda gayret etmeliyiz. Gençlerimizin ve çocuklarımızın gönül dünyaları ile sağlam ilişkiler kurmalıyız. Onların hayat süreçlerinde müspet anlamda derin izler bırakmalıyız. Bunun içinde okulda derslerde, sınıf ortamında beraber olduğumuz gibi okul dışında da hayatın içinde onlarla değişik vesileler oluşturarak beraberlik zeminleri inşa etmeliyiz.

Eğitimin en önemli parçalarından biri ailedir. Aile eğitimi ciddi anlamda gündemimize alarak, anne baba eğitimine önem vermeliyiz. Öğretmenler olarak ev ziyaretlerine önem vererek aile ortamında öğrencilerimiz ile samimi olarak dertleşmeli ve bu beraberlikten geleceğimiz adına bereket ve müspet enerji ortaya çıkarmalıyız.

Günümüz bilgi çağıdır. Gençler bilgiye günümüzde hızlı bir şekilde ulaşma imkânınasahipler. Fakat çoğu zaman öğrenilen bilgi teoride kalıyor ve kısa zamanda unutuluyor. Uygulanan bilgi ise daha kalıcı oluyor.

Bilgiyi öğrenmek önemli fakat öğrenilen bilginin doğru ve faydalı olması daha önemlidir. Öğrencilerimizin elde ettiği bilgilerin doğru ve faydalı olup olmadığı mutlaka test edilmelidir.Bu ise öğrencilerimiz ile samimi ve güvenilir ortamlarda bir araya gelmeyi ve müzakereler ve değerlendirmeler yapmayı zaruret haline getiriyor.

Velhasılıkelam; Okullarımızda ders içinde yaptığımız eğitim faaliyetlerinin dışında, gençlerimizle okuldan sonraki zamanlarda da bir araya gelelim. Bu ortamlarda resmi yapmacık ortamlar oluşturmadan gönül dostlukları oluşturalım.Sohbet meclisleri, kitap müzakere zeminleri, kültür-sanatortamları, gezi ortamları, atölye çalışmaları (müzik, tiyatro, sinema vs.), coşkulu ortamlar (spor müsabakaları, geceler vs.) meydana getirelim. Gençlerimizin de işin içinde olduğu ziyaretler, sosyal sorumluluk hizmetleri gerçekleştirelim. Sabırla, kararlılıkla bu yolda yürüdüğümüzde zamanla karşımıza çıkan engelleri aşarak arzu ettiğimiz hedeflere gün be gün yaklaştığımızı hep beraber göreceğiz inşaAllah. Gayret bizden başarı Hakk'tan...

DEĞER KAZANDIRMA SÜREÇLERİNDE OKUL DIŞI FAALİYETLERİN ÖNEMİ: ‘EDEBİYAT DERNEĞİ’ ÖRNEĞİ

MUSA YAŞAROĞLU

İdareci-Öğretmen, Dernek Gönüllüsü

“Burada farklı olarak ne yapıyoruz bilmiyorum ama okulun soğuk duvarlarından çok uzak olduğumuz kesin!” diye bir cümle kurduğunda Fevzi, Edebiyat Derneği’ndeki söyleşilerimizde bir yılı geride bırakmıştık. Her Cuma günü okul çıkışından başlayarak birlikte geçirdiğimiz iki saatlik muhabbet, bizi o kadar sarmıştı ki derneğin müdavimlerinin sayısı sürekli artıyordu. Ne mi yapıyorduk orada? Aslında oldukça basitti yaptığımız. Bir hafta öncesinden belirlediğimiz bir konu ya da şair /yazar üzerinden karşılıklı muhabbet ediyorduk, o kadar! Benim için gayet basit görünen bu manzara ortaokul, lise veya üniversite öğrencileri için bambaşka bir güzellik arz ediyordu. “Neden?” sorusuna ise gelen cevaplar her şeyi açıklıyordu aslında.

“Edebiyat, mutluluğu ve kendimi bulduğum tek adres benim için. Düşüncelerimin duygularımın özgürlükle dans ettiği en anlamlı nokta. Bir de buna çayın daim lezzeti ve edebiyat sevdalılarının katıldığı bir ortam eklenince insan adeta mutluluğun ikliminde nefes alıyor. Edebiyat ile uğraşmak yaşamın en derin çizgisini çizmektir, işte bu çizgiyi çizmeme vasıta olan kalemin mürekkebinin burada buldum.” (Sümeyye/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

“Gün sonunda dernekten her çıktığımda derin bir nefes alırım ve haftanın tüm olumsuzluklarının yok oluşuna şahitlik ederim. Görüşlerinize daima önem verilen, farklı kişileri ve görüşleri tanımanıza olanak sağlayan bu yere, adım attığınızda asla geriye dönmek istemiyorsunuz. Sanki dernek taştan tuğladan değil de saygıdan yapılmış, kimsenin yıkamayacağı bir zırh gibi...” (Rabia/Anadolu Lisesi öğrencisi)

“Eğer dinlenmek, dinlenilmek istiyorsanız adres belli derim. Öyle ki iki kelimeyi bir araya getirip cesaretle söylemek ve dikkatle dinlenilmek, ciddiye alınmak özgüven aşıyor size. Fark ettirmeden farklı fikirler, görüşler duydukça daha bir güzelleşiyor toplandığımız ufak yer. Her birimizin birikimleri neticesinde oluşan düşünceler ve harmanlanmış

edebiyat ruhuyla bizde bir iz bırakma peşinde olan, bu izin farkındalığını kabul etmiş insanlar olarak küçük mekânımıza buyur edilmektesiniz efendim!” (Saadet/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

“Dernekte insanlar birbirini dinliyor. Birbirine değer veriyor. Herkes herkesin düşüncesine saygı duyuyor. İşte tüm bunlar derneği benim için bir ferahlama sakinleşme alanı yaptı. Aynı zamanda burada çok güzel insanlar tanıdım ve tanımaya da devam ediyorum. En önemlisi de dernekte çok mutluyum.” (Şevval/Anadolu Lisesi öğrencisi)

**

Eğitim sisteminin bel kemiği olan okullarımız için söylenilmesi gerekiyordu aslında bu sözler. Gelin görün ki bunların çok fazla zıttı yorumlar okuyoruz her yerde. Ne yazık ki gençlerimiz uzunca bir zaman geçirdikleri dev binalarda hiç te mutlu değil. Onların aradığı sıcaklığı veremeyen bir sistemin başarılı olması elbette düşünülemez. Bizim bu meseleyi incelememiz ve bir an evvel geleceğin mimarı olarak gördüğümüz çocuklarımıza daha sağlıklı ve sıcak mekânlar/imkânlar oluşturmamız gerekiyor. Aksi takdirde gözlerini içeriye çevirmelerini bekleyemeyiz.

Bunun dışında da yine öğrencilerimizi korunaklı ve güvenilir sosyal ortamlara yönlendirmek zorundayız. Zira taşıdıkları üstün enerjilerini atacakları alanların olmayışı ne yazık ki onları yanlışla sürükleyecektir. **İşte bu yüzden güvenilir ve şeffaf STK’lar ile gençlerimizi kendi milli-manevi değerlerimize göre yetiştirebilecek, onları karakter eğitimi ve manevi açıdan destekleyecek, sorgulayan, araştıran ve kendini çağın üstüne taşıyacak birikimleri yükleyecek sosyal ve kültürel alanlara ciddi anlamda ihtiyaç var.** Bu alanlar ihmal edildiğinde ne sosyal açıdan ne de kültürel açıdan etkin bir gençlik ve gelecek yakalayabiliriz.

Eğitim sisteminin zorlayıcı ve ağır argümanları altında ezilen yetenekli gençlerimizin çok

istemelerine rağmen sosyal, kültürel ya da sportif alanlarda olamayışlarının bedelini ülke olarak ödemeye devam ediyoruz. Eğer ki sınav sistemleri ve eğitim anlayışımızda yeni bir soluk ya da bakış yakalayamazsak maalesef aynı bedeli ödemeye de devam edeceğiz. Bu bedel, bazen vasıflı ve etkin insan gücü olarak bazense özgüvenini tamamlayamamış bu yüzden de suça bulaşmış insanlar topluluğu olarak ortaya çıkacaktır.

Lise ve Üniversiteye geçiş sisteminin zorlu yarışında ailelerin, çocukların kültürel, sanatsal ya da sportif başarılarını tercih etmeleri pek mümkün değildir. Onlara göre çocukları ya doktor ya avukat ya da mühendis veya öğretmen olmalı, sırtını devlete dayamalıdır. Şiir, edebiyat, spor ya da kültür onların işi değildir.

Bireyler, bu düşünceleri taşıyabilirler. Lakin devlet dediğimiz yapı, meseleyi fark etmeli ve daha büyük resme bakmalıdır. Zira o resimde, bayrağını göndere çekecek sporcular, dünya çapında ödüllü alabilecek bilim adamları, eseri dünya dillerine çevrilecek ve milyonları etkileyebilecek şair ya da yazarlar, bir sinema filmi çekecek yönetmenler mevcuttur.

Sistemler değişir, insanlar ölür. Ama medeniyetlerin kültür bilinci her zaman kalıcı olur. Bizim en başından beri yanlış düğümlenen düğmeyi açma ve yeniden ilikleme vaktimiz geldi de geçiyor. Çok daha geç kalmadan yepyeni hamleler yaparak gelecek vizyonumuzu oluşturmamız gerekiyor. Aksi halde aynı döngünün içinde kendimizi kandırmaya devam edeceğiz. Söylediklerimizin büyük iddialar olduğunu düşünenleri, kültürel ve sosyal alanların öğrencilere ne kazandırdığı hususunda kafası net olmayanları, Edebiyat Derneği müdavimi öğrencilerin cümleleri ile baş başa bırakıyorum.

“Eğer insanların ruhuna hitap etmek istiyorsanız ilk olarak farklı düşünce tarzlarını öğrenmeniz gerekir. Ben gelecekte yazar olmak istiyorum ve bu nedenle bakış açısı ve düşünce tarzları öğrenmem gerekiydi. Bu fırsatı dernekte yapılan söyleşilere katılarak yakaladım. Sadece bakış açısı kazanmadım. Samimiyet, saygınlık, özgüven gibi bütün değerli kavramları derneğe gittiğim zamandan beri benimsemiş durumdayım. Derneğin kapısından ilk girdiğim zaman kalbim çok hızlı çarpmaya başlamıştı ve ilklerime kadar o samimi havayı hissetmiştim. Edebiyata aç olan ruhum söyleşilere katıldıkça doymaya başladı. Kendimi bulmaya

yardımcı olan tek mekânın dernek olduğunu söyleyebilirim.” (Berre/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

“Özümde var olan değerleri güçlendirmeyi öğrendim en çok Edebiyat Derneği’nde. Farklı görüşlere saygı duyup önyargılarımı yenebilmeyi, hitabet yönümü güçlendirmeyi, hemen her konu hakkında bilgi sahibi olmayı ve nicesini. Cuma günü haftanın tüm yorgunluğunu attığım, rahatladığım, pek çok güzel insan tanıdığım bir yer oldu bu sıcak, samimi mekân. Bu sebeple Edebiyat Derneği’nde emeği olan herkese sonsuz teşekkürler...” (Merve/Marmara Üniversitesi öğrencisi)

“Edebiyat Derneği bana tutkunu olduğum “şiir seslendirmeyi” kazandırdı. 21.yüzyılda bazı durumlar karşısında “Ben de varım!” diyebilmeyi öğretti. Samimi bir ortamıyla gerçek samimiyetin hala var olduğunu burada öğrendim. Ufkumu genişlettim. Olaylara farklı açılardan bakmayı dernekte kazandım.” (Burak/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

“Dernek, ilk defa kendimi oraya bağlanmış hissettiğim ve mutlu olduğum bir yer. Orada konuşulan konular beni geliştirdi ve güçlendirdi. Kendime ve hayatıma olan bakış açımı değiştirdi. Bir şeyler yazmaya dahi çekinen bir insanken yazılan, söylenen şiirlerde, hikâyelerde kendimi buldum ve “Bu benim, asıl olmam gereken kişi bul!” dedim. Bu yüzden kısa sürede de olsa bana katkısı olan bu güzel yerin daimi ziyaretçisiyim. Teşekkür ederim.” (Senanur/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

“Edebiyat sizi hatip yapmaz ama en azından edepli birer insan yapar.” cümlesinin tezahürünü derneğimizde gördük. Hatip olmaya değil fikirlerimize muhatap bulmaya gittik Edebiyat Derneğine. Dernekte edebiyatı seven sevmeyen her görüşten insan kendinden bir şeyler buldu.” (Hanife/Gebze Teknik Üniversitesi öğrencisi)

Yazımızı da yine onlardan birinin cümleleriyle bitirelim:

“Benim için Edebiyat Derneği, şiirsel bir yuva. Cemil MERİÇ kadar siyasi, Erdem BAYAZIT kadar âşık, A. Cahit ZARİFOĞLU kadar dertli yazılardan oluşmuş bir yuva. Düşüncelerin bazen çatıştığı bazen ise birlik olduğu bir yuva. Hani çayda ki samimiyet var ya işte öyle bir yuva. Peki, bu yuva bana ne kazandırdı? Kendimi...” (Elanur/İmam Hatip Lisesi öğrencisi)

EĞİTİMCİ ÖĞRETMEN

ALİM TÜRKYILMAZ

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Genel Sekreteri

Milli Eğitim Bakanlığımız, bir milyona yaklaşan öğretmen kadrosu ve teşkilat yapısı ile en büyük teşkilat organizasyonlarından biridir. Eğitimin önemini ve genç nüfusumuzu düşündüğümüzde tabii olan da budur. "Yeterlimi?" sorusunun cevabına gelince, cevabımız tabii ki "hayır" olacaktır; çünkü ihtiyaç var. Fakat bazı nedenlerle bu ihtiyaç kapatılamıyor. Hâlbuki bir bilim adamının şöyle bir tespiti var; "Bir ülkede işler iyiye gidiyorsa eğitime ayrılan payı iki katına çıkarın. Eğer ülkede işler kötüye gidiyorsa dört katına çıkarın." Bu tespite baktığımızda kemiyet açısından da keyfiyet açısından da bir eksikliğin olduğu göze çarpıyor. Çünkü nitelikle, niceliğin doğru orantılı olmadığını yine her birimiz iyi biliyoruz. İşte bu gerçeğimizin farkında olarak bir çözüm yolu bulmamız gerekiyor. Mümkün olabilen en yüksek seviyede bu keyfiyet ve kemiyet arasındaki açığı kapatmak zorundayız. Peki, ama bunu nasıl yapabiliriz?

Yapılabilecekleri şu başlıklar üzerinden ifade

etmeye çalışayım.

Öğretmen sadece öğretici değil aynı zamanda eğitimci olmak zorundadır. Dünyanın en zor işi insan yetiştirmek olduğuna göre, onu yetiştirecek olanın da bir takım özellikler barındırması şart. Sadece maişet temin etmek için öğretmen olan kişi, karşısındaki öğrencinin sadece beynine hitap edebilir. Hâlbuki insanı insan yapan, değerli kılan ruh-beden ikilisidir; bunlar birlikte değerlendirilip ihtiyacında ona göre belirlenmesi gerekir. Etrafınıza baktığınızda beyni ve midesi dolu fakat ruhu "ölmüş" bir sürü insan görürsünüz. Bunun sebebi ruhunun eksik gıda almasından geçiyor. O halde, öncelikle insanın sadece beynine değil ruhuna da hitap edecek, idealleri olan iyi eğitimciler yetiştirmek zorundayız. İdealleri olan öğretmenin mutlaka bir hareket planı vardır. Bütün ideallerini bir plan çerçevesinde ve istikrarlı bir zeminde uygular. Planın sağlıklı işleminin en önemli garantisi de yine öğretmenin kendisidir.

Bir eğitimcinin yol haritasını çizmeye çalışalım.

1. Eğitimcinin bilmesi gereken temel konular:

- Ülkemizin eğitim sistemini bilmesi gerekir: Aksi takdirde öğrencisini doğru yönlendiremez. Bu aynı zamanda hem kendi kariyerini hem de öğrencilerini yönlendirmede büyük bir katkı sağlayacaktır.

- Sınav sistemlerini bilmeli: Öğrencilerin kariyerlerini kesin bir şekilde belirleyecek sınavların periyotlarıyla içerikleri konusunda bilgi sahibi olması gerekir.

- Öğrencilerin ruh dünyalarını iyi okumalı: Öğretmenlerimiz eğitim

verdikleri yaş guruplarına göre muhatap oldukları öğrencilerin ruhsal, bedensel ve zihinsel gelişimlerini mutlaka iyi bilmeliler. Bu yapı iyi okunamadığından, pek çok gencimiz maalesef istenmeyen zeminlere kaydığı için geleceği karamıştır. Bir öğretmenin yanlış bir tutum ve davranışından dolayı kaybedilen nice gençlik hikâyeleri vardır.

- Öğretme becerilerini bilmek: Hangi yaş gurubuna nasıl bir eğitim verilmesi gerektiğini iyi bilmek zorundadır.

- Öğrenmeyi etkileyen faktörleri bilmek: Öğrenmeyi etkileyen iç ve dış faktörler vardır. Mesela, fiziksel ortamlarında ruhu vardır. Onun için mekânların eğitimde son derece önemli olduğunu iyi biliyoruz. "Apartmandan dönüşme" eğitim kurumu olmaz. Öğrencinin ve ortamın öncelikle öğretmeye ve öğrenmeye uygun hale gelmesi son derece önemlidir. Bu tedbir hem öğretmenin emeğini boşa çıkarmayacak hem de öğrencisinin gözünde iyi bir yere oturacaktır.

- Öğrenciyi başarıya ulaştıracak yöntemleri bilmek ve uygulamak: Burada, öğrenciyi motive eden, hedefe odaklayan yol ve yöntemleri bilen ideal bir eğitimciden bahsediyoruz. Bu eğitimler bir görevi yerine getirmenin ötesinde manevi bir tatminde sağlayacaktır. Bu tarz bir öğretmen aynı zamanda bir liderdir. Öğrencisinin gözünde tartışmasız bir kahraman olur. Aslında her öğretmen yola bu hayallerle çıkar. Fakat sadece planlı ve kararlı olanlar başarır. Şu hakikati teslim edelim. Her başarmış öğrencinin gözünde, kahramanlaşmış bir öğretmen vardır. Bu gerçek her birerimiz için önemli bir motivasyondur. Öğretmeninde elbette maddi ihtiyaçları vardır. Bu anlamda eğitimcinin karnı tok beyni berrak olmalı. Öğretmen sınıfa girdiğinde eğer varsa bütün sıkıntılarını unutmalı, tamamen sorumlu olduğu, kendisine emanet edilmiş zihinlere en doğru olanı vermeli. Bir öğretmen mutlaka dürüst ve tutarlı olmalı. Sığınılacak bir liman olmalı. Öğretmenin hayatı bir bütünlük ister. Okulda başka, dışarıda başka olamaz. Çünkü öğrenci öğretmenin sınıfındaki

yapısını, hayatının diğer safhalarındaki yaşam tarzıyla bütünleştirerek değerlendirir. Bu minvalde hayatındaki tutarlılık, öğretmenin öğrenci gözündeki inanırlılığını tartışmasız etkiler. Anlattıklarıyla çelişen bir öğretmen, öğrettiği zihinlerde de çelişkiler kurar.

2. Öğretmenleri donanımlı kılacak eğitimler:

- Liderlik

- İletişim

- Diksiyon ve Hitabet

Öğretmenler aynı zamanda toplumu yönlendiren, gençlerimizin geleceğinin belirlenmesinde liderlik eden kişilerdir. Potansiyel zekâlarımızın ve yeteneklerimizin keşfi öğretmenlere aittir. Bir öğretmen ölümsüzleşmek istiyorsa bunu, alanında bilgili, liderlik kabiliyetini geliştirmiş, iyi bir iletişimci ve iyi bir hatip olmakla elde edebilir. Buda gösteriyor ki daha müreffeh yarınların umudu, öğretmenlerimizin feraseti ile mümkün olacaktır.

Eğitimciler peygamber mesleğini ifa etmektedirler. Unutmayınız ki; iyi yetiştirdiğiniz her genç, biz eğitimciler için kapanmayacak bir sevap kapısı olacaktır.

O sebeple ve inancımızın vaadi üzere, öğretmenlerin hem dünya hem de ahiret makamları çok yüksektir...

ZORUNLU DEĞİL, GÖNÜLLÜ EĞİTİM

İSA ÖZÇELİK

Yaşadığımız âlemdenice varlığın kendisine boyun eğdirildiği insan, bu şerefli konumunu sürdürebilmesi ve halife vasfına sahip olabilmesi için belli süreçleri kat etmek durumundadır. Çok sayıda hayvan türü, bu dünyaya göz açmasından kısa bir süre sonra kendi ayakları üzerinde kalabilmeyi başarırken, insan türü uzunca denilebilecek bir süre sonunda kendini idare edebilecek bir konuma gelebilmektedir.

Bebeklik ve çocukluk evreleri dediğimiz bu dönem, bireylerin geleceğini belirleyen ve onların nasıl bir karakter sahibi olacaklarını tayin eden en önemli zaman dilimi olsa gerektir. Bundan ötürü Müslüman toplum, eşref-i mahlukat olarak gördüğü insanın eğitim sürecini, aile kurumu ile ayrılmaz bir bütünlük içerisinde ele alır.

İslam toplumunda çocuk eğitimi süreci, daha evlenmeden eş seçimi ile başlayan bir olgudur. Anne karnında bu süreç devam eder. Çocuk, ağzına haram lokma girmemiş bir ebeveynin ocağına doğmalıdır.

Çocuk eğitiminde birinci derecede söz hakkı, şüphesiz anne babaya aittir. Bu durum her anne baba adayının zorunlu bir eğitmen olma durumunu

ortaya çıkarır. Bu eğitmenlik yıllarca öğretim sürecinden geçmekle elde edilmez. Anne, baba yaşadığı ortamda bu tecrübeyi edinmiş olması gerekir. Bu da ancak geniş aile ya da cemaat-mahalle ortamı ile aşılabilecek bir durumdur.

Günümüzde, seküler-modern akıl, ailenin elinden bu hakkı almış gözükmemektedir. Bunu önceleri, modernizmin pozitivist kabalığı ile yaparken, günümüzde post-modernizmin ince ayarları ile hissettirmeden, kitleleri gönüllü köleler haline getirerek yapabilmektedir.

Bu eğitim sürecinden geçen bireylerin sağlıksız bir aile modeli ortaya koyacağı kaçınılmaz idi. Öyle de oldu, önce aile parçalandı ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya geldi, şu an ise bireyin parçalanması söz konusu.

Fıtrat üzere inşa edilmeyen hiçbir sürecin insani sonuçlar vermesi beklenmemelidir. Bu süreçlerden biri de zorunlu eğitim adı altında çocuklarımızın kimliksizleştirilip, robotlaştırılmalarıdır. On iki sene boyunca devlet aygıtının, küçük yaşta bir çocuğu, kendi kriterleri ile belirlediği kurumlarda, anne babanın razı olmadığı bir müfredata bağımlı tutulması, hangi üstün değerlerle izah edilebilir.

Bu eğitim düzeni liberal-kapitalizmin kendi sistemini yürütmek için kurguladığı toplumsal düzenin bir parçası iken, Müslüman akıl nasıl bu kadar kolay bir şekilde buna teslim olabilir? Mevcut dünya sistemi kendi ihtiyacı olan kadronun yetiştirilmesi için çocuklarımızı sınıf adı altında kümeslere tıkarken, elbette birçok amacı aynı anda gerçekleştirmeyi hedefliyor. Sistemi yürütecek beyinler burada elemeye tabi tutulur iken, diğerleri de burada oyalanacaklar. Bu uzun dönem içerisindehilleştirilerek gönüllü köleler haline getirilecekler.

Hâkim materyalist düşünce, insanı kerem sahibi bir varlık değil, sıradan bir nesne olarak gördüğünden, total sistem içerisinde eğitimin de buna göre şekillenmesi yadırgatıcı olmamalı. Yadırgatıcı olan, tüm değerlerimizi alt üst eden bu mekanizmayı, Müslümanların sorgulamadan taklit ediyor olmalarıdır.

Zorunlu eğitimin ardından gençler için yarış daha da şiddetlenerek devam etmektedir. Üniversite, hiçbir donanımına sahip olmadan da olsa bitirilmek zorundadır!.. Ardından askerlik ve iş sahibi olayım derken yaş otuza ulaşmıştır. Gençler ancak bu aşamada evlilik hayalleri kurma durumuna gelebilmişlerdir.

Gençlerinin otuzlu yaşlara kadar evlenemediği bir İslam toplumu ve bunu üreten bir eğitim(!) süreci... Meselenin bu hale gelmesinde elbette çok farklı faktörler var. Siyasetten ekonomiye, küreselleşmeden teknolojiye çok sayıda dominant unsur, bizim dışımızda üretilip yönetilmekte olduğu, bilinen bir gerçek.

Ancak, karşı cinslerin bir araya gelmesini, evlilik kurumu ile meşru gören bir medeniyetin çocukları, otuzlu yaşlara kadar evlenemiyor ve fitrata karşı yapılan bu hoyratça saldırıyı, Müslüman âlimler, aydınlar, edebiyatçılar tüm dünyayı sarsacak şekilde gündemleştiremiyor ise, durum gerçekten çok vahimdir.

Müslümanlar sağlıklı bir eğitim modeline kavuşmak istiyor ise, öncelikle aile kurumunu tekrar aslı işlevine döndürmelidir. Şu an çocuklarımızın bir takım kurumlarda tabi tutulduğu değerler eğitimi-karakter eğitimi adı altında ikircikli bir üslup ile verilen öğretim(!) süreçleri, kapitalist düzeninin çarklarına hizmet eder bir forma dönüşme riski taşımaktadır. **Bir çocuğun karakterinin şahsiyete dönüştüğü yer aile kurumudur.** Cemaat ya da STK'lar bu noktada tamamlayıcı bir unsur ve aileyi koruyan bir kalkan görevi görmelidir.

Her siyasal sistem, arzu ettiği insan modeline ulaşmak için, kendi inanç sistemine uygun bir müfredat ortaya koyar. Bu noktada İslami bir eğitim sürecinin en temel kavramlarından birisi Rab kavramıdır. Melik, efendi, otorite sahibi olmak gibi anlamlara gelen Rab kelimesinin, eklemek, tamamlamak kökünden gelen terbiye etmek gibi temel bir anlamı da vardır. Bu durumda her kim, Müslüman bir topluma müfredat hazırlamak

konumunda ise bu kilit kavram ekseninde bir süreç işletmek zorundadır. **Rab kavramının anlam bütünlüğünü içermeyen hiçbir eğitim faaliyeti İslamilik iddiasında bulunamaz.**

"Allah'ın boyası (ile boyan). Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir? Biz ancak O'na kulluk ederiz." BakaraSuresinin 138. Ayetinde Allah bize eğitimin merkezine vahyi almamız gerektiğini, yetiştirdiğimiz çocuklarımızın, İslami kimlik ile açık bir şekilde diğer batıl din ve ideolojilerin rol modellerinden farklı olması gerektiğini beyan etmektedir.

En önemli hususlardan biride Müslümanların ilim öğrenme ve ahlaki tekamül sürecinin belirli bir zaman ve sınıf ile sınırlandırılmayacağı gerçeğidir. Bu bilinen bir gerçek olmakla birlikte davranış haline dönüştüremediğimiz zaaflarımızdandır. Ulema kendisini takdim ederken "bizler ilim talebeleriyiz" derler. Bu durum toplumun her bir ferdi için geçerli olduğunda, yeryüzünde var oluş gayemiz doğrultusunda evrenin imanı gerçekleşmiş olacaktır.

Zorunlu eğitim uygulamasından, arzuladığımız erdemli bir nesil asla çıkmayacaktır. Başarının yolu da, bu değildir. Bundan ötürü çocuklarımıza okuma yazma ve temel bir takım bilgilerin (dört işlem, ana konular) verilebileceği birkaç sene dışında zorunlu eğitim kaldırılmalıdır. Devlet aygıtı, çocukların gönüllü ve severek katılabilecekleri alanlar oluşturma noktasında aile ve farklı toplumsal gruplarla iştişare halinde olmalıdır. Siyasal erk, yavrularımızı tek tiplleştirici ideolojik öğütme süreçlerine tabi tutmak yerine, toplumun köklü değerlerini ayakta tutması için alan açıcı bir rol üstlenmelidir.

Çocuklar kendilerini özgür hissettiği bu alanlarda daha bir istekli var olacaklar ve kendilerini daha iyi bir şekilde ifade edebileceklerdir. Bu durum, eğitmenlerin onların eğilimlerini anlamaları noktasında önemli bir avantaja dönüşecektir. Çocuklara kendi fıtrat ve yeteneklerine uygun alan/ları keşfedebilmeleri için, farklı yaş aralıklarında fırsatlar sunulurken, sevip, başarılı olabileceği bir mesleği edinmesinin önü açılmış olacaktır. Böylece gençlerimiz fıtratlarına uygun bir şekilde hayata daha erken bir dönemde katılmış olup toplum-aile- çocuk-eğitim döngüsü sağlıklı bir temele oturtulmuş olacaktır.

EN GÜZELİN(SAS) İZİNDEKİ ÖĞRETMEN

YRD. DOÇ. DR. ÖZKAN ÖZTÜRK

1) “Andolsun, size öyle bir elçi gelmiştir ki...” et-Tevbe, 9/128.

Öğretmen insana doğru gelendir, hayata koşandır. Kendisine gelinmesini bekleyen değil! Gelmeyene giden ve “Bensize geldim” diyendir. Eli gönlü boş gelen değil,işini bilerek, hazırlığını yaparak gelendir. Derdini, dersini, kaynağını, ilacını, devasını, vazifesini, emanetini bilerek gelendir. Gayesinehâkim olarak sahaya çıkandır. Bilgisi ve davranışlarıyla model olarak gelendir. Öğretme konusunda büyük bir yaşantı birikimi ile gelen, yükü tecrübe olandır. Muhatabına hayat sunandır. Sadece öğrenciye de gelmemiştir. Öğretmen, öğrencisinin bütün dünyasına gelmiştir. Çevresine, okuluna ve ailesine de geldiğinin bilincindedir. Bu yüzden öğrencisinin her şeyine eğilir. Sadece öğrenciye değil onların ailelerine karşı da kendini sorumlu hisseder. Onlara da devamlı geri dönüşle,çocukların durumları hakkında bilgi vermeye çalışır. Tekrar tekrar gelendir öğretmen. Koca bir topluluğa gönderilmiştir.

Öğretmen gelendir. Bazen itfaiyeci gibi söndürmeye, bazen bahçıvan gibi sulamaya gelendir. Bilinçlere gıda ile, idraklere kuvvet, cânlara umut ile gelendir. Hep olan, hep gelendir. Hiç değil hepi görendir. Öğrencisinin yakınına ve yakınlarına gelendir. Kalbine dokunan, gözden yaşını silendir. Hüzünde omuzuyla, sevinçte alkışıyla gelendir.Her gelişinde kendini de yenileyendir. Kendine de tekrar tekrar gelendir öğretmen. Onlarca yeni yöntem ve repertuarla sınıfa gelendir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına, dersinin doğasına dair ellerinde marifetlerle yüreğinde heyecanlarla, kalbinde herkesi alacak bir genişlikle gelendir. Derse vaktinde gelendir öncelikle. Vakte de bereket getirendir.Nereye varsa, oraya bir kucak açandır. Gümbürtülü gelmelerin adamıdır öğretmen. Sarsmanın, kendine getirmenin, çekmenin, cazibenin, eylemin, etkilemenin, umudun, yüreklendirmenin, aşkın, heyecanın, ışığın, sevginin, farkındalığın gelmesi onun yürüyüşü. Gelişi ufukta görülen değil, gelmesi bizzat ufuk olandır.

2) “Kendi içinizden/nefislerinizden biri olarak (gelmiştir ki)...”et-Tevbe, 9/128.

Anlamanın ve bilmenin tüm doğasını koluna takarak gelendir öğretmen. Anlayışın iradesi ile eyleyendir. Empati yapandır. “İçinizden biri olarak geldim” diyendir. Ağyâr değil, yârdır. Yara değil çâredir. “Bizden beridir” denilen liyakatsizlere inat, “Bizden biridir” öğretmen. Bize sordurduğu ve sunduğu müşkül “Sen kendinin kim olduğunu biliyor musun?” sorusudur. Kendimizi bilmeye, içimizde kendimize rastlamaya kapı aralayandır. Bize kendimizi açandır. Kendimizden, kendimize yürütendir bizi. Elimizden tutandır sıcak elleriyle. Tavrı asla “Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” ahmaklığında değildir. Öğrencisi de olabilen, gerektiğinde onun rolünü de oynayabilendir. Oynayabilir çünkü aşmıştır onun rolünü. Büyük oyuncu her rolü oynayabilir. Büyük anlayış sahibidir o yüzden. Öğrencilerinin kişisel özelliklerini, sorunlarını, kabiliyet ve maharetlerini bilip ona göre ikramlar sunandır dağarcığından. Körelmişi bilir, keskin olana kılıf sunar. Kendi içlerinden biri olarak gelmiştir onlara. Yabancılık, ötekilik, başkalık hissi vermez. Güven duyulan ve güven duyardır. Güven aynası tutandır kendisine güvenle gelene. Güvenini sonsuz kez çoğaltarak ayrılır, o aynaya bakanlar. Hem kendilerini de görürler. Hep kendilerini görürler.

Öğretmen gelendir ve gelmesi çevreye, öteye, beriye değil nefislere olandır. Bakışları bizzat muhatabının cânınadır. Ne dert verir, ne deva satar. Cân olur, cân katar. Gönül kapısının dışarıdan çalındığını ama ancak içeriden açılabileceğini bilendir. O yüzden sadece kapıya gelmez, nefislere, cânlara kadar gelir. Sabırla çalar cân kapısını. Dıştan içe doğru ilerler. Yürek yöresine dek. Cânımız, sevincimiz olur. Cesaretimiz olur ve açamadığımız kapıları açtırır bize içimizden. Kendi açmaz, bize açtırır. Yürek verir, destek sunar, tâkat olur, güç olur. Kendimizdendir sözleri, yargılayıcının sözü değil. Daveti birlikteliğedir, ayrılığa değil.

Nefsimizden, içimizden biridir. Birimize, bir kaçımıza değil hepimize gelendir. Her öğrenciye ulaşan, kimseyi geride bırakmayandır. Bazen yetişsin arkadakiler diye bekletendir öndekileri. Bazen de öndekileri yürütür ki arkadakiler koşuversinler,baldırları kuvvetlensin, ciğerleri açılsın diye. Herkese gelendir öğretmen. Meşrebe, zekâya, erkeğe, kıza, zengine, fakire, agâh olana, çabuk yol alana değil. Herkese gelendir. Yüreği atan herkese eğilir. Buyrukları yoktur, tembihleri vardır. Konuşurken nefislerimizi hırpalamaz. Davetkâr bir çağrı ile tutar ellerimizden, yüreklendirir iyiye güzlele. Söylerken dışarıdan bir iktidar uygulayan değil, vicdanımızın sesi gibi konuşandır. Dıştan içe doğru emirler yağdıran değil, içten dış cihete kapılar, pencereler açan, bizi fetihlere çıkarandır. Konuşması ikna, bakışları rızadır. Hatamızı bizebuldurup, sonra hemencecik kapatandır üstünü. Nefislerimize gelendir öğretmen. Bizi, bize açtığı gibi diğer öğrencilere de açandır. Yanımızdakileri cânımız yapandır. Sadece işe değil işbirliğine çağırandır. Öğrencilerini önce kendine getiren, sonra birbirlerine taşıyandır. Başarıyı taç yapıp her birimizin başına koyandır. Başarısızlığın sebebini ise dış faktörlere yükleyip çekilen değildir. Onu da nefislerde arar. Başta kendi nefsinde. Sorumluluğu başka etkenlere yükleyen dışsal öğretmen değil, başarısızlıklarından dolayı kişisel bir sorumluluküstlenendir. İçseldir. İçini de, içimizi de görüşü keskin olandır. Herkesi görür sınıfında. Maharet avcısıdır. Buluntudan kabiliyetler üreten bir ustadır. Öyle bütünleşir ki öğrencileri ile "içtenlik" varlığa bürünür. Sanki içten konuşur. Ve sanki içimizdeki ses, onun sesinin kalp boşluğumuzdan gelen yankısı olur.

3) “Sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir.” et-Tevbe, 9/128.

Nefislerde yer tutan öğretmen sıkıntının tarafı olmaz ki. Hele faturayı karşısına kesen hiç olmaz. Derdi, kendinin bilir. Yerden kaldırır derdi ve omuzlarına koyar. Anlamayana kızmaz, yanlış yapana öfkelenmez. Başöğretmeninizde olur: “Allah beni direnen/zorlaştıran (mu'annit) ve inat eden (müte'annit) olarak değil, öğretmen (muallim) ve kolaylaştırıcı (müeyssir) olarak gönderdi.” (Müslim, Talak 29)buyurmadı mı yol başı? Nasıl üzen olsun öğretmen? Ona hep üzülme düşmüştür. Nasıl inat eden olsun? Onun yolu uyumdur. İnât bir geri çekilmedir. Öğretmenin işi ise hamle değil midir? İnât, püf noktaları öğretmek için gayret sarf etmemek,

öğrenmeyi zorlaştırmaktır. Yokuşa sürüp, olmaz seçmektir. Allah kimseyi mu'annite muhtaç eylemesin. Hele hele eğitimde. İş düşeni düşürür, yolu geçeni yorar o. Öğretmen isemu'annit olamaz. Sıkıntıya düşenle yoldaş olur. Öğretmeye yol arar. Kolaylaştırır, gerekirse başa döner. Bir çiçeğe tekrar tekrar eğilir. Onu koparıp burnuna getirmez. Bilir ki ders içeriğinin sunulması kadar önemlidir,gösterdiği istek. Öğretmek isteyişindeki şiddet, kolaylaştırmadaki tutumu kilitleri açan anahtardır. Öğretmen öğrencilerini anlamama ile suçlamayandır. Anlam yolları arayandır öğretmen. Sıkıntıya sokmak öğretmene keyif vermez. Ona çok ağır gelir bu. Öğretmen yormayı maharet zannetmez. Kolaylaştırmayı üstünlük bilir. Anlamı, idrake taşımaktan daha büyük bir beceri var mıdır ki? Öğretmen anlatamadığında üzülendir. Sıkıntı çeken görürnce gör-geç yapan değil,dur-çöz diyendir, üzülendir. Üzülmek, problemi asla ertelememe, hemen çözüm arama konusunda hassas olmak, sonraya bırakmamaktır. Üşenme, zorlaştırma, muhatabının başaramaması karşısında sertleşme, hatta intikam alma öğretmende olmaz ki. Zorbalık eğitim güzergâhından kovulmuştur. Öğretmen sabırlıdır, soğukkanlıdır. Sıkıntı ve üzüntü veren şeyin (mâ'anittum) ağır gelmesi,öğretmenin kalbinin hassas ayarıdır. Bu, öğretmeni bilgi konusundaki yaklaşımlarında basitlik, açık ve seçiklik ilkeleriyle hareket etmeye sevkeder. Psikoloji konusunda ise ânu ve durumu gözetip hissiyat ile inatlaşmamak, dersi gerekirse durdurup monotonluktan kurtarmaya çalışmaya yönlendirir. Sıkıntıyı ne kendine ne başkasına teklif eder öğretmen. Kabiliyetleri yüksek olanlara verdiği detaydan, ilgili konudaki başarısı düşük olanları sorumlu tutmaz. Akademik beklentileri mantıksız ve ifrat derecesinde yüksek olan, öğrencilerinin hayal kırıklıklarından gurur şatoları inşa eden, öğrencilerin öğrenme çabalarına yönelik son kıvılcımı da nefesiyle üfleyip söndüren kişi bir öğretmen olabilir mi? Mu'annittir o. Dal kırandır, umut söndürücüdür,cântörpüsüdür. Alıp satan olur belki ama asla usta olmaz. Kendi çalsın söylesin. Kendi doldursun kendi içsin o vakit. Öğretmen üzülendir, üzen olmaz. Dağ gibi zorluk çıkaran, öğrenme hevesini duman eden, zekâya, idrake kireç döken olmaz. Onun üfleyişi küçük ateşlere yavaşça, büyük ateşlere ise rüzgâr misalidir. İnâtlaşmaz. Güllü gül ile, küllü kül ile tartar. Kimsenin suçunun faturasını sınıfa, bütüne kesmez. Bir sınıfı başkasıyla mukayeseye girmez. Kusuru gösterir,

sonra affeder ve geçirir. Bir daha ısrarla aynı noktaya dönmez. Öğretmen bu anlamdakolaylayıcıdır. Zahmet, güçlük çıksın diye kollayan değil, rahmete yol arayandır.

4) “O, size çok düşkündür”et–Tevbe, 9/128.

Düşkündür (harîs) öğretmen ve ne güzel sıfattır düşkünlük. Öğretmeye yönelik hırs, içinden kaynayan bir pınardır öğretmenin. Talebi asla boş çevirmez. Öğretmede öğrencilerin göreceği en büyük tavır öğretme isteğidir. Öğretmen yaptığı işe düşkündür her şeyden önce. “*Bu işi benim gibi kimse yapamaz ve benimde mutlu olarak yapacağım daha güzel bir iş olamaz*” diyecek şekilde düşkündür. Karşısındaki öğrenci topluluğuna heyecanını yansıtacak derecede düşkün. Sınıfa ve derse öğrenciden daha fazla ihtiyacı olduğu izlenimini verecek kadar düşkün. Öğrencilerinin gözünde mesleğine tutku ile bağlı oluşu, hayranlık oluşturacak derecede olandır. Öğrencilerin gelişimine düşkün, her birinin başarısını görmeye düşkün. Her birini önemsedğini öğrencilerine gösteren, başaracakları konusunda yüksek beklenti içinde olduğunu hissettirendir. Beklentileri hissettirmek te düşkünlüğe dâhildir. Kendi adanmışlığını hissettirmek de. Öğrencilerin dersi öğrenebilecekleri konusundaki inancını ve coşkusunu yansıtmakla başlar düşkünlük. Sonra öğrencilerin her birine yönelir düşkünlüğün enerjisi. Öğrencilere sevgisini göstermekten de söylemekten de geri durmaz. Öğrencilerine düşkünlüğünü göstermekten çekinmez. Bazen zamanından fedakârlıkla, bazen parasından, bazen de keyfinden feda ederek gösterir düşkünlüğünü. Öğrencilerini desteklediğini her fırsatta onlara hissettirir. Sınıfta olan bitenlerin farkında olan, farkındalığı düşkünlüğünden kaynaklanandır. Üzüleni, keyfi kaçanı hemen bulup derdini dinleyen, sevinenin sevincini paylaşandır. Öğrencilerin bir kısmına değil herbirine düşkünlükle yönelen, hepsini derste aktif hale getirmeye çalışan, sınıfta kimseyi gölgede bırakmayan, kimseyi kör noktaya atmayandır. Öğrencilerine açıklamalar yapmakta üşengeçlik göstermeyen, her zaman somut yardımlar teklif edecek kadar düşkündür öğretmen. Derste veya ders dışında onlara eğitsel fırsatlar oluşturmayı düşünecek kadar düşkündür çiçeklerine. Öğrencileri tüm eksikliklerine rağmen kabullenen fakat bununla da kalmayıp onları güzel niteliklerle bezeyendir. Onları dinleyen ve dinleme işini asla küçümsemeyendir. Endişelerini giderme

konusunda öğrencilerin güven adası olan, kapısının her zaman açık olduğu bilinendir. Düşkün olan kimseye, sevdiğine yönelmek ve ona vakit harcama zül gelir mi? Düşkün, öğrencisini kucaklayan, onu yüreklendiren ve sonra bilgilendirmeye güdüleyendir. Düşkün, öğrencisine adıyla hitap edendir. İsmine, zatına, hakikatine de düşkündür. Öğrencilerinin onuruna da düşkündür. Gördüğü problem hakkında yeri geldiğinde ketum olabilen, uyarıcı ama olan biteni gerektirmedikçe başkalarına duyurmayan. Konumundan kaynaklanan otoritesini art niyetli ve zarar verici şekilde asla kullanmayan. Not veren ve not alan diyalektiğini merkeze koymayan, yüksek öğrenme gerçekleştiğinde sevinen, sevinci ödül olarak öğrencilerine yetenfakat onları mükâfatlandırmaya fırsat arayandır. Düşkün olan öğretmen dikkatini, asla sınıf içindeki öğrenci yaramazlıkları merkezli inşa etmez ve siyasetini ceza ve ödülle müdahale stratejisi üzerine kurmaz. Re-aktif öğretmenlik yapmaz. Dikkatini öğretime ve güzel nitelikleri pekiştirmeye yönelten pro-aktif öğretmenliği tercih eder. Öğretmenin düşkünlüğü sadece öğrencilerine de değildir. Onların ailelerine karşı da sorumluluk hisseder. Onlaradevamlı geri dönüş yapar ve çocukların durumları hakkında bilgi verir. Ailelere üzüntüsünü kalbinden hissettiren ve sevincini de onlarla hemencecik paylaşan öğretmen, düşkünlüğün asıl ikliminde yaşamaktadır.

5) “Mü'minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.” et–Tevbe, 9/128.

er-Raûf ve er-Rahîm, Allah'ın yüce adlarından biridir ki öğretmede tecellisi vardır. Resûlüne (sas) de ilâştirmiştir bu sıfatları. Rıfk, şefkat demektir. Öğretmen yüce bir re'fet timsalidir. Kalbi dayanamayacak derecede şefkatli olana Raûf derler. Rahmet ise, hoşlanmasa bile başkasına iyilik yapmaktır. Ref'et bunun da fevkindedir. Gönülden kopan bir istekle şefkat gösterme içeriğine sahiptir. Sanki yüce bir dağdan akıp vadilere inen ırmaklar gibi. Hayat vermeye gelir sular, cân almaya değil. Çığ değildir, besleyen bir çığdır. Rahmet etrafına sevinç kaynağı olacak imkânlar sunmayı temsil ederken, ref'et sevinç taşımanın yanına sıkıntıları gidermeyi de ekler. Ref'et acımadır, kıyamamaktır. Öğrencilerinin zâtî hakikatine bakmayanda, onların ruh kursaklarında taşıdıkları nefhaya nazar etmeyende ref'et nasıl bulunabilir? Bakışında rahmet olan zâtî görürken, rahmetten mahrum kalan

sıfatlara takılıp kalmıştır. Öğretmenin bütün öğrencilerini kuşatan lütfu, yeteneklerinden herkese ikram eden yaklaşımı, yapılan hatalar karşısında hemen öfkelenmeyen, farkındalığı ve yanlışı terki bekleyen tabiatı, güzel özelliklere ise fazlasıyla mükâfat dağıtan yüce gönüllü ref'et ve rahmet ikliminin eseridir. Öğretmenin kalbi, anne yüreği gibidir. Evladının yük altında ezilmesi onun kalbini yorar. O yüzden öğretmen yokuş yapmayı sevmez. Adım adım yürüttükten, bacaklar kuvvetlendikten sonra yokuşların bir çırpıda zaten aşılabileceğini bilir. Öğrencisini maddi ve manevi sıkıntıların, gerilimin, ezikliğin, ket vurmanın, geri çekilmenin içerisine terk etmez. Acır ona, kıyamaz. Doğduğunda tekrar tekrar düşüveren bir tay gibi görür onları. Fakat uzun yollar kat edeceklerini ve küheylanlaşacaklarını da bilir. Ve sabırla bekler rüzgârlarla yarışacakları zamanı. Fiziksel ve kalbî şiddet asla uygulamaz kimseye. Zaten kalbinde sevgisinin şiddetinden başka bir şey yoktur ki. Olsa da yanıvermiştir zaten aşkından. O yüzden bazı davranışları görmezden gelebilir. Bir iç umut besler bu duyguyu. Zaman verir muhatabına, rahmetin sağaltıcı etkisini tanır. Cüretin, uyarının, buyurgan cümlelerin ağırlığının farkında olarak hareket eder. Kaçınır bunlardan. Öğrencileri ile duruşu ve mimikleri ile zaten iletişim kurabilir rahîm olan. Çünkü onun örneği, iki cihan serverinin Taif'te ihtişamla temsil ettiği rıfk ve merhametidir. Taifliler rahîm olana taş attılar. Oysa racîm olan, taşlanacak olan ancak şeytandır. Anlamadı Taif, eksik kaldı. Fakat yine de rıfk ve rahmetten mahrum bırakmadı onları Raûf ve Rahîm olan elçi. Yanlarına bırakmam demedi, yarına bırakırım dedi. Zamana bıraktı. Gönllüne ise tahammülü bastı ve devam etti yoluna. Öğretmen yanlış davranışlara ceza vermeyi öncelikle inşa ettiği vicdana bırakır. Çünkü ceza, aslında vicdana verilir. Vicdanı inşa edemediyse zaten henüz öğretmenliğe başlamış da değildir ya. Öğretmen şefkatten öyle üstündür ki, onun üzülmeye zaten öğrencileri için ceza gibi hissedilir. Ceza korkusundan değil şefkatin, vefanın, ikramın, merhametin altında ezilmekten çekinirler. Merhameti kuşanan öğretmen, yanında titrenilen değildir. Düşüncelerini açıklamaya kalkışan öğrenciler, cesaret vermektense başka bir şey bulmazlar onun yanında. Verdikleri cevaplar yetersiz ise merhamet onu yüzüne vurmaz öğrencinin. Öğretmen bildiklerini detaylandırmasını istenerek bilgiye yeniden güdülemeye çalışır öğrencisini. Bir şefkat yumağına dönüşür verdiği dersler. Öğrencileri derse katlanmazlar, katılırlar. Çünkü gönül vardır

orta yerde. Merhametin adasıdır orası. Herkes sığınır oraya. Başarısızlıkla kendini suçlayan çekingenlerin, içine kapanmışların, gözlerini kaçırانların üzerlerine yürür şefkatle. Ellerinden tutar ve onları da alır halkaya. Eşleştirir akranları ile. Kabuğunu kırmayı, çiçek açmayı, oynamayı, iyi oyun kurmayı onlara da öğretir. Sınıf içinde duygusal bir güven ortamı inşa eder. Tehdit asla giremez içeri. Dudaklarından tehdit dökülen, cümleleri ile darağaçları kuran, yüzü mahkeme duvarı, sesinin tonu bıçak, adımları kâbus olanlar ne bilsin merhamet alfabesini. Kalplerin dilidir o. Öğretmen bilir ki çiçekler suya doğru dönerler. Yüzlerini bahara çevirirler, güneşe de susarlar zaman zaman. Merhametin iklimi büyütür onları. Söz almaktan çekinilmez merhametin dizlerinin dibinde. Onun heybeti ürkütmez, dili lâl kılmaz. Kimsenin kişiliğini tehdit etmez varlığı. Merhametin lügatinde şefkat, istek, umut, uyum, adalet, saygı, espri, duygudaşlık, sabır, güven, cânâ yakınlık vardır. Öğrencileri için kaygılanmak vardır, önemseme vardır. Hep yapıcıdır merhamet. Onura saygı duyar. Yetiştirdiklerini de bu konuda cesaretlendirir. Haysiyetine düşkün olur merhameti soluyan.

Merhamet, mesafeye tahammül etmez. Cânâ yakın olur merhamet sahibi. Cânâ komşu olur. Cânâ nazar eder, kalbe bakar. Her biri biriciktir öğrencilerin. Her biri varlık hükmünde bir sırdır. Her birinin zâtî âlidir. Onlarla iletişim kurmak, varlıktaki bir ilâhî tecelli ile görüşmek, ilâhî bir sahifeye bakmak gibidir. Bu yüzden merhametin gözlerindeki bakış muhteşemdir. Keşke Resul (sas)'in bakışlarından süzölen tavrına her dem hayran olabilesek. O zaman kalbimizden fışkıran pınar, bakışlarımızı da, dilimizi de, eylemlerimizi de besleyecektir. Avuçlarımızdan kuşların su içmeye geldiğini görürüz o vakit. Çünkü avuçlarımız sıcaklık, ilgi, enerji, anlayış, takdir, sevgi, aydınlık, umut, coşku membaı olur. O zaman öğretmenle geçirilen vakit bir ömre bedel olacaktır. Onun yokluğunda ise gözlere yerleştirdiği kutlu bakış, kalpleri doyurmaya yetecektir. Tıpkı Ebu Zer (ra)'ın yolun sahibi büyük öğretmenden bahsederken söylediği gibi: “*Resulullah (sas) vefat edene kadar bizi o kadar güzel eğitmişti ki, gökte kanat çırpan bir kuşun hareketleri bile bize bir bilgiyi hatırlatırdı*” (Ahmet bin Hanbel, 153/5)

Ne mutlu merhamet bakışı kendisine ikram olunana.

Bilmeye ve anlamaya güdüleyen yüce kametlere...

HİKMET KAPISINI YENİDEN ARALAMAK

MEHMET ÇELEBİ

Molla Cami'nin dâhil olmayı arzu ettiği suskunlar meclisi vardı. Bu mecliste dil ehli olanlardan çok hal ehli olanlar yer alıyordu. Az söz, çok iş düsturuyla hareket edilen bu meclisin üyesi otuz ile sınırlıydı. Meclisten vefat eden olursa yerine yeni bir kişi alınıyordu. Molla Cami bir âlimin vefat ettiğini duydu. Meclise girebilmek için hemen harekete geçti. Fakat Molla Cami gelinceye kadar bir kişi alınmıştı vefat edenin yerine. Molla Cami sevilen sayılan birisiydi. Geri çevirmek istemiyorlardı ama sayı tamamdı. Nezaketle ve hürmetle yer olmadığı bildirilmeliydi.

Meclis başkanı dışarıda bekleyen Molla Cami'ye ağzına kadar su dolu bir bardak gönderdi. Başkanın amacı nezaketle; "doluyuz, yerimiz yok, tek bir su damlası bile bu bardağı taşırır" mesajını vermektir. Keskin bir zekâya sahip olan Molla Câmi bu latif ret cevabı taşıyan bardağın üzerine kurubir gül yaprağı koydu ve içeriye gönderdi. Üzerinde gül yaprağını gören meclistekiler bu zarif ve latif cevaba hayran kaldılar. Aralarına bu değerli âlimi almaya karar verdiler. Başkan üyelerin isminin altına Molla Câmi ismini de yazıp otuz rakamının sağına bir sıfır daha ekleyerek üç yüz yaptı. Bu listeyi dışarıya gönderdi. Bu liste, "sizin aramıza katılmanızla bizim değerimiz on kat daha arttı" anlamına geliyordu.

Molla Câmi listeyi aldı sağdaki sıfırı silerek sola yazdı. "030" haline getirdi. Böylelikle kendini solda sıfır olarak ifade etti. Meclistekiler bu mütevazılık karşısında Molla Câmi'ye bir kez daha hayran oldular. O'nu saygı, hürmet ve letafetle selamladılar. Meclis-i Hamuşan'ın yeni üyesi kabul edilmiş oldu.

Hâl ehli olanların dil ehli

olanlardan daha uzun yaşadığının ve daha etkin olduklarının bir tercümesidir suskunlar meclisi. Bunun günümüz de örnekleri mevcuttur, ancak etraflarına bakabilenler bunu görebilirler.

Bu örneklerden biridir Bahattin ağabey. Gıyaben ama dostlar sayesinde yakinen tanıdım. Gayreti, fedakârlığı, dertleri ve yorulmak bilmeyen azmi miras kaldı kendinden sonrakilere. Rahmetli Bahattin (Yıldız) ağabey gibi modern zamanda(!) yaşıyor olsak bile tek başımıza bir okul olabilmenin yollarını aramalı ve bulmalıyız. Yolu olmayan yerlerde iz bırakabilmek, umudunu yitirmişlerin ümidi olmak için, açılmış bu yolların yürüyeni olmak zorundayız.

Nurettin Topçu; "Kırk yıl boyunca öğretmenlik yaptım. Okula, mabede gider gibi gittim. Hiçbir derse abdestsiz girmedim!" demişti. Her halimizle ibadet bilinciyle hareket etmemiz gerektiğinin ne güzel ifadesidir bu anlayış. Yine Nurettin Topçu, "Bize bir insan mektebi lazım. Bir mektep ki, bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlaki değeri olduğunu tanıtsın; hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsın; her ferdimizi milletimizin tarihi içinde aratsın; vicdanlarımıza her an Allah'ın huzurunda yaşamayı öğretsin..." diyerek kayıplarımızın ne denli önemli şeyler olduğunu ve telafi yollarını izah etmektedir.

"Modern eğitimin yaklaşımı" ile İlim, salt bilgiye dönüşünce hikmet kapısından kovulduk. Akıl, gönül birlikteliğini parçalayınca; yüreklerimiz işgale uğradı. Konformist bireycilik irfanımızı yedi bitirdi. Modern eğitimden yediğimiz baskınla kadim eğitimimiz ortadan

kaybolmak zorunda kaldı. Protokol ahkâmına teslim olmuş bir eğitimle insanımız öğütülmeye başlandı, un ufak bireylerin (karakterlerin) şekillendirdiği, kültürel kayıpların yaşandığı bir toplum haline getirildik. Hâlbuki kadim eğitim sistemimizde sözden daha fazla hâl konuşurdu da, söz daha sonra gelirdi. Bazen söz, olmasa da olurdu.

Sınıflara girerken özellikle alçak yapılmış kapıdan boynunu bükerek giren talebe nesillerinden, Öğretmenini öldüren katil öğrenci nesiller durup dururken oluşmadı. Beyin endeksli bir eğitim modeli hayatımızdan kalbi dışladı. Kalp dışlanınca elimizde hayatın posası kaldı. Posadan oluşan anlayışa sahip nesiller ile yapboz anlayışına sahip bir eğitim modeli türedi. Bu model bizim mahalleden olmayan hurafe bir model olunca derdimizin dermanı değil, dertlerimizin bir anlamda katmanları haline geldi. Böylelikle eğitim endüstrisi diye yeni bir endüstri modeli de türetilti. **Endüstrileşen eğitim modeli insandan daha çok maddi getiriye odaklanmış ve kurumsallaşmış bir yapı oldu.** Bu endüstrinin başarısı(!) duygudan mahrum bırakılmış hafıza kartlarına benzeyen bireyler oldu. Bu hafıza kartlarının ise en büyük başarısı diğer bireyleri yolda bırakacak kişisel başarıları ortaya çıkardı. Ambalaj çağının önemli konuları arasında yer alan bireysel başarılar batı zihninin işgali anlamını da taşımaktaydı. Hafıza tekniklerine dayalı robotik modeller kişisel hazzı öncelerken, insanlık adına kayıptan başka bir anlam taşımaz hale geldi. Genelleme yapmadan ifade etmekte fayda var. Dünyada ki en büyük katliamları yapanlar yüksek diploma sahipleridir. İnsanlığı nereden vuracaklarını teknik açıdan iyi bilirler. Yaşatmaktan ziyade kazanmaya endeksli bir bilgilenme sürecinden geçmeleri nedeniyle bu konuma geldiler. Aldıkları eğitim zekâdan, aşktan, gönülden yana değil hafızadan, kazanmaktan yanaydı.

Kurumsallaşmış tehditlerin ana üssü konumuna getirilmiştir sanayileşmiş eğitim kurumları. Modern eğitim sistemi cehalete karşı açtığını iddia ettiği savaşla kitleleri kendi kontrolüne almayı ve zihinleri kendi istediği şekilde tasarlamayı hedef haline getirdi. Toplum bireyleri bu girişime kendilerini kobay olarak gönüllü bir şekilde sundular. Neticesine bakıldığında yorum, hikmet ve yargı gücü elinden alınmış kalabalıklar bunun en belirgin göstergesiydi. Teorik bilgisi yüksek, pratik

bilgisi elinden alınmış ve kapitalizmin köleleri haline getirilmiş bireyler... Kazandıklarını yoksul bırakılmışlardan ziyade, kapitalist efendilerin hizmetinde kullanmayı marifet bilen bireyler, modern eğitimin ürünüdürler. Branşlaşmış teorinin dışında hiçbir kabiliyeti olmayan eğitimzedelerin insani değerleri gözünü kırpmadan israf etmesi yorum ve hikmetle yaklaşma yeteneklerinin modern eğitim tarafından yok edilmiş olmasındandır. Ve bunlar yaptıkları yanlışın farkında bile değildirler.

Toprağın kokusunu bilmeyen, çiçekleri bir defa koklamayan ve bu güzelliklerden mahrum olmanın insana neler kaybettirdiğini bilemeyen nesiller, maliyeti yüksek okullarda özel uzman öğretmenler nezaretinde dünyaya daha fazla yabancılaştılar. Mahalleden, apartmandan arkadaş edinemeyecek sosyopat bireyler olarak yetişmeye başladılar. Elementlerin her halini bilen hard diskler olarak muhatap alınırlar oldular. Bu nedenle elementler de ruhunu kaybetti insanlığa hayat değil çoğu zaman ölüm kumar duruma geldi. Suyu arındırabilen, ama arınmış duygulara sahip olamayan nesiller oluştu. Eğitimin, okul sistemine dayalı olduğu inancına sahip olununca insanlığın kayıpları hızlandı. Toplu kayıpların yaşanması kaçınılmaz oldu.

Bu anlamda eğitim pıhtı atmış, tıkanıklıklara neden olmuştur. Bunun aşılması tıkanıklıkların giderilmesi gerekir. Bunun yolu değerlerin öğretilmesiyle mümkündür. Boynu ilimden yana bükük talebeler yetiştirilmeli, nesillerimizin batıya bükük boyunları batı tahakkümünden kurtarılmalıdır.

Ahmet Cevdet Paşa, "medresede derse çıkmak, meydan-ı harpte cenge çıkmak gibidir. Yirmi dört saat çalışır, bir saat ders veririm" diyor. **Eğitimin nabızı eğiten ve eğitilende atmıyorsa eğer, kimi müşteri kimi patron olmuştur endüstriyel eğitimde...**

"Oku" emri, "diploma al" şeklinde anlaşılınca, ilmin bilgeliği kayboldu. Bilgelik kaybı ise, insanlık için en önemli kayıplardan biri oldu. İlimle insan inşa eden bir medeniyetin yerini, bilgi ile bencilleşen bireycilik aldı. Pratize edilmeyen teori, modern insanın gevezeliği haline geldi.

Bizim medeniyetimizde pratikle teori iç içe olduğundan anlaşılması ve yaşama geçirilmesi daha kolaydı. Bir çocuk için abdest teorik anlatımdan ibaret değildi. Büyüklerinin abdest

suyunu dökerek abdest almayı öğrenen nesilleri eskilerde aramamak gerekir. Duaların da "Allah'ım bizde emeği olan hocalarımızı da" diye, verilen emeği asla unutmayan nesilleri de uzaklarda aramamak gerekir.

Kara tahtanın huzurunda eğitim gören kara önlüklü nesillerin, akıllı tahta karşısında modern eğitim gören öğrenciler kadar rızık endişesi taşıyor olmalarını açıklamak için, modernizmin bizden götürdüklerini iyi tahlil etmemiz gerekir. Saygıda kusur etmeyen öğrenci nesillerinin yerini, öğretmen katledebilecek kadar cehalete kurban giden nesiller almışsa, modernizmin değerlerimiz penceresinden iyi okunması gerekir. Modern eğitim kayıp mıdır, kazanç mı? Yediğimiz baskın, unutulacak gibi de değildir. Toplumsal sorumluluk alanında eğitilemeyen bireylerin tedavi edilmesi gereken bir hastalığa tutulmuş olmaları, gözden kaçırılmayacak kadar göz önündedir. Panik atak çağında rahatlama merasimleri düzenlenerek huzura erdiği düşünülen bir toplumun mesuliyet duygusu kazanması mümkün olmamıştır. Rahatlama merasimleri timsahlardan borç alınmış gözyaşından başka bir anlam ifade etmemektedir.

Pratik ölçekte yeteneksizleştirilen ve branşlaşarak ikinci bir işe el yatkınlığı kaybolan kalabalıklar, statü mahkûmiyetlerinin bariz şekilde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Paket programlarla 'heteronom' eğitim insanları bilginin, etiketin kölesi durumuna soktu. Bu da insanların analiz etme yeteneklerinin kaybına sebep oldu.

Eğitim ve öğretimde istikrar ve istikameti yakalama sorumluluğunu yeniden kuşanmalıyız. Değerlerimize dayalı eğitim modellerimizin aktif aktörleri olmak durumundayız. Bizim geleneğimizden ve kültürümüzden olmayan eğitim modellerinden yakamızı, evlatlarımızı ve nesillerimizi korumalı, kurtarmalıyız. Köklerimizin kaybolduğu eğitim sistemlerinden ilmin izzetini de kurtararak, profesyonelleşme adı altında sunulan batılılaşma eğilimlerinden uzak durmalıyız. Profesyonellik yutturmacasıyla yapılan tekelleşme ve tek tipleşme bizim geleneğimizle çatışma halindedir ve toplumsal çatışmanın nedenlerindendir. Bu haliyle mecburi eğitim tarzının mecburi tüketime dönüştüğü asla göz ardı edilmemelidir.

Eğitimin mayası tutmamışsa eğer, yapılan çalışmalar insanlığın sırtında yükten başka bir şey değildir. Eğitimin mayasını iyi çalabilen değerlerimizi tanımayan nesiller bu işin başka yolunun olmadığı yenilgisini yaşamaktadırlar. Endişelerin belirleyicisi modern eğitim olunca, model eğitimin kıymet-i harbiyesi ortadan kalkmış oldu. Bu nedenle eğitim cehaletle savaşma gücünü kaybetti ve kazanç, kayıp alanına yöneldi.

Eğitim gaspının önlenebilmesi için yapılacak girişimler ve müfredatlar insanlığın kurtuluşunun ilk adımı niteliğinde olmalıdır. Kadim kültürümüzün veciz ifadesi ile "Yiğit düştüğü yerden kalkar." Modern eğitimden yediğimiz baskının üstesinden, ancak; İlmini, irfanını ve kalbini mündemiç olarak okula götüren öğretmen ve talebeler gelebilirler.

PEYGAMBER İKLİMİNİN ÖĞRENCİLERİ; ASHAB-I KİRAM

DİLARA TEKİN GÖLCÜ

"Onlar; sarsıntı içerisinde olanlara sabit dağlar, Yolunu kaybedenlere yol ve nehirler, Yönlerini kaybedenlere yön gösteren yıldızlardı"

Ashab-ı Kiram, Peygamberimiz aleyhisselatu Avessem döneminde yaşamış, O'na arkadaşlık yoldaşlık etmiş mümin kimselerdir. Kelimelerin kalem ve kelama dayanan derinliği ölçülmez olsa da yazarak 'arkadaş, mümin, yoldaş' hakikatleri ne denli izah edilebilir?

Bu yüzden nasıl bir tanım yaparsak yapalım yavan ve eksik kalacağını bilerek, taşın altında elimiz şimdiden ezilerek; bu mübarek örnek nesil ve bugünüme dair bir pencere aralamak gayretindeyiz. Öyle ki Allah'ın yardımı ve ikramıyla açmaya çalıştığımız pencereden süzülecek olan nur, bugünün en koyu karanlıklarını dahi aydınlatacak güçtedir. Buna, karanlığa dâhil olmuş yanlarımızla dahi iman ediyoruz. Çünkü bu nurun kaynaklığı Kur'an ve Sünnettir.

Ayaklı Kur'an hâline gelen insan ahlakının, meleklerin dahi hayâ edeceği bir mertebeye nasıl ulaştığını bize öğreten bu nesildir. Yine bu nesil, insanda günahın ve hatanın kaçınılmaz hakikatler olduğunu, kulluğun kusursuzluk çizgisinde olamayacağını, bununla birlikte Allaha karşı daima dürüst ve gayret üzere olmak gerektiğini, düştükleri yerden tevhid ile kalkarken öğretmişlerdir.

Dilerseniz onlarla ilgili zihnimizde ve kalbimizde nasıl bir tablo oluşturmamız gerektiğini, ayrıca o tablonun dışında yollar edinmeye başlayınca nasıl değer kaybedileceğini, her bir ferdini ilmek ilmek işlemiş olan Peygamberimizden dinleyelim (s.a.s):

"İnsanların en hayırlıları, benim şu içinde bulunduğum asırda yaşayanlardır. Sonra onların peşinden gelenler (tâbiîn), daha sonra da onların peşinden gelenler ..." (Buhârî, Şehâdât, 9, Fedâilu's-Sahâbe, 1, Rikâk, 7, Eymân, 27; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 214-216)

"Ashâbım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız doğru

yolu bulursunuz." (İbn-i Battâ el-Ukberî, el-İbânetü'l-Kübrâ, II, 569)

Netice belirten bu başkaca hadis-i şerifler Kur'an ile; yedisinde yahut yetmişinde yetiştirilen insanın, melekleri imrendirecek kadar parlak bir yıldız olma kabiliyetine sahip oluşunu bizlere haber vermekte.

Nübüvvet sancılı bir yoldu. Sancı denince doğum hatırmıza gelebilir, isabetlidir. Anne, 9 ay çektiği sıkıntının sonunda çok daha ağır bir sıkıntı ile karşılaşır, ölümü tattığını zannettiği bir noktada yaşam hâsıl olur, az evvel kemiklerini kırarcasına saran sancı, yerini bir bahara bırakır. Az evvel bir daha doğumu asla istemeyeceği zihninden geçerken, bebeğini kokladıktan sonra onlarcası için yeniden arzuları filizlenir. Bu filizler, sancının ne denli ağır olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. **Ancak, sancısız bir bahar olmayacağını öğrenerek annelik ikram edilir.** Muhabbet ise rahme cenin ile düşmüştür en başından... Artık o kemikleri kıran sancı, dişe dokunmayacak bir detaya dönüşüverir. Sancı, hafif olduğundan değil, sonucundaki baharı tadan, ondan geçemeyecek olduğundan.

Velhasıl, İslam iklimi de böyle bir bahardır; ancak daima sancıya gebe bir bahar... İşte Ashab-ı Kiram efendilerimiz bu iklimde yetişmişlerdir.

Evet, sancı kuvvetlidir, meşakkat çoktur. Ancak Peygamberimiz (s.a.s) en karışık anlarda dahi, toprağına göre tohum ekmeyi bilmiştir.

Elma dikip nar beklemek bugünün Müslümanın en büyük sıkıntılarının biridir... Üstelik bazımız elimizdeki tohumun nar olduğundan yana da ısrarcı. Çürük elmaları toplarken dahi bu ısrarı sürdürenimiz çok. Tabii bir elmaya nar demekle nar oluyorsa" afiyet olsun" deriz; peki ya başka bir hakikati yalanlamak varsa bu inadımızda?

Ashabın örnek nesil ve gökteki yıldızlar gibi karanlıklara ışık kaynağı oluşu günahsızlıklarından

yahut her birinin yetenek kaynağı olduğundan değildir.

Halbuki samimiyet dolu ashaba baktığımızda böyle bir esame görmek mümkün değil... Her bir insanın yaradılışı, mizacı başka başkayken, bugünün sisteminde her boyayla boyanmaya çalışmak yahut buna zorlanmak, insanı gökkuşağına benzetmeyeceği gibi, kendi yaradılışındaki güzel rengini de kaybetmesine sebep oluyor.

Mesela hitabeti kuvvetli ve mizacı hayli yumuşak olan Musab bin Umeyrtebliğde,davette öncü bir göreve yerleştirilirken, Hz. Ömer işin karar ve yönetim kısmındafikir adamı olarak görülür. Ne Musab Ömer olmadığı için değersizdir ne de Ömer Musab gibi olmadığı için...

Oysa bugün yetişkinler önce kendilerine sonra evlatlarına bu psikolojik zulmü uygulamaktan çekinmiyor, çekinmiyoruz."Tek tip insancılık." Bunu şöylede okuyabiliriz; "popüler özelliklere sahip olmak zorunda hissi."

Popüler olan anlık yükselişe neden olan bu özellikler insanın mizacını fitratını ezip geçiyorsa, buradan bereket bulmak mümkün müdür?Ayrıca böyle zorlamalarla bozulan fitratlar, kulluğu ne denli sürdürebilir; bugün bu sorunun cevabı altında birlikte eziliyoruz.

Yıldızlara bakarak karanlıklarımıza nur olacak bir pencere açmak gayretindeyiz demistik. O halde pencereye yönelmeye devam edelim. Allahu Teâlâ'nın ve Resulünün gözdesi olan bu nesli biraz da ayetler ile tanıyalım. Bununla birlikte esasen bu neslin en önemli özelliği, mümin oluşlarıdır.

Mü'min Allahu Teâlâ'ya kalben teslim olan ve teslim olan kalbi ile daima amel halinde olandır. İnsan, mü'min olunca El-Mü'min olan Allah ile dostluk bağı artık kaçınılmaz bir hal alır. Güvenilecek en kuvvetli mercii El-Mü'minolan Allah'ın mümin olan kulları...

Bakalım Rabbimiz bu kıymetli nesli ve esasen müminlik çizgisine erişmenin yollarını nasıl tarif ediyor;

İslâm ile Felâha Erdiler

"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslâm'a) sımsıkı sarılın; parçalanıp tefrikaya düşmeyin! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın:Hani siz birbirinize düşmandınız da O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş olmuştunuz.Yine siz bir ateş

çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız." (Âl-i İmrân,103)

Demek o kimseler, nefislerine uyup ayrılığa düşmeyen, nankörlükten kaçınıp başlangıçtaki cahilliklerini unutmayıp bunu gönüllerine merhamet vesilesi kılanböylelikleri gönülleri birleşen kimseler... Demek ateşin kenarından dönen bir Müslüman ateşin kenarında olan kardeşlerine kibir ile büyükmek yerineAllah'ın nimetini daima hatırlayıp kardeşi için gayret eder...

Hakiki Mü'min Oldular

"İman edip de Allah yolunda hicret ve cihad edenler ve (bu Muhâcirleri) barındırıp onlara yardım edenler var ya,işte gerçek mü'minler onlardır. Onlar için mağfîret ve bol rızık vardır." (el-Enfâl, 74)

"Bunlardan sonra iman edip hicret edenler, sizinle beraber cihad edenler var ya, işte onlar da sizdendir." (el-Enfal 8/75)

Takva Sahibydiler

"...Allah Teâlâ, Rasulü'ne ve müminlerin gönüllerine huzur ve emniyet duygusu lütfetti.Onların takva sözünü tutmalarını sağladı, onları takvâ üzere durdurdu.Zaten onlar bu söze pek layık ve ehil idiler. Allah her şeyi hakkıyla bilir." (el-Feth 48/26)

En Hayırlı Topluluk Oldular

"Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.İyiliği emreder, kötülüğü yasaklarsınız, Allah'a da inanırsınız..." (Âl-i İmrân 3/110)

Adalette Zirveye Çıktılar

"Böylece sizi orta (merkez ve her tarafı mu'tedil, uyumlu, ılımlı, âdil ve örnek) bir ümmet yaptık ki,insanlara şahit olasınız, Peygamber de size şahit olsun..." (el-Bakara 2/143)

Demek o kimseler Allah için hicretten ve mücadeleden kaçınmaz, zorda olana yardım etmekten çekinmez. Böylelikle affa ve berekete nail olurlar. Bugün bizler en ufak bir zorlukta hezeyanlar savurarak hayatlarımız içinde nasıl af ve bereket umuyoruz?

Demek böyle gayret üzere olan gönüllerin ödülü huzur ve emniyet imiş, Onlar takva için söz verip buna uyumlu işler yapınca Allahu Teâlâ onlara

sözlerini tutmaları için yardım etmiş çünkü zaten buna layık olduklarına Allahu Teâlâ kendisi şahit. Bugün bizler imana dair gayret hususunda, dünyalık bir işimize olan gayretin zerresini ortaya koymuyorken, huzursuzluklardan yana şikayetlenmekten de çekinmiyoruz...

Demek iman eden gerektiğinde hicretten bunun sıkıntısından ve cihattan yine bunun sıkıntısından çekinmeyen kimseler...**Enbüyükhicret,günahlardan tövbe ile hayra hicrettir. Ve yine en büyük cihat insanın nefsi ile olan cihadıdır.** Onlar nasıl ki o gün harpten kaçmadılarsa, bugün de mümin olma arzusu olan, zorluklarla karşılaşınca nefsini ezip gayretini besleyerek cihad edecek...

Demek bu nesli hayırlı kalan en kıymetli özelliklerden biri; iyiliği hem yapıp hem emredip hem de kötülükten alıkoymaları imiş... Bunun da sebebi yine Allaha imanları. O zaman bugün en ufak bir kınanma korkusu ile Allah'ın hududu için konuşmaktan uymaktan çekinen bizler, bu hakikatin neresindeyiz? Kötülükten alıkoymak ve iyilikte öncü olmak imanın temel bir gereğiiken, bugün "bana kimse laf etmesin, ben de kimseye etmeyeyim" zihniyeti İslam'ın neresinde durabilir...

İman edip, etmemiş gibi bir yaşam sürmek yerine, imanlarını hayatlarının merkezine koydukları için Allahu Teâlâ imanı kalplerine sevdirdi. İnsan sevdiği ile hemhâl olur, o hususta derinleşir. Böylece fasıklık ve isyan o gönüle çirkin gelir. Bu da Allah'ın doğru yolda yürütenlere ikramıdır lütfudur.

Huzur, bugün en çok arzu ettiğimiz nimet... Ve işte reçetesini Ashab-ı Kiram ile öğretiyor Rabbimiz. Demek huzur, ancak Allah'ın ikram edeceği bir nimet, yalnızca imanüzere gayret edenlere...

Yukarıdaki ayetlerde Allah'ın beğenisinin her çiçekten bal toplamak zorunluluğu barındırmadığını okuyoruz. Bunun yerine gayret, gayret ve gayret istiyor Rabbimiz.

İman daima amele dönüşen bir hazine oluyor gönüllerde. Bunu başaran gönüller ayetlerle anılıyor ve anılacak kıyamete değin. Onlar, birbirlerinin kabiliyetlerini edinmek zorunda hiç hissetmediler. Aksine**kendi kabiliyetlerini keşfedip dinleri üzerinde bunu infak ettiler.** "Mahcup ve duru" hayatların yerini, bugün kaos içindeki hayatlar takip ediyor, neden?

Sahabe dendiği zaman melek hayal eden bu ümmet,

onların da insan olduğunu günah işleyip hata ettiklerini unutuyor.Yine sahabe dendiği zaman daima her işten anlayan kusursuz insanlar hayal edilince, bugün iyi olduğu noktada kendini eğitmek bugünün insanına basit geliyor.Oysa bizlere basitlik gelen bu gayretler ayetlere konu olmuş, Allah'ın takdirine nail olmuştur.

On parçaya bölünüp bu parçaların her birini faydasız halde bırakmak yerine, bir parçadan fayda elde edene dek gayret etmek kulluğun ilkelerindendir.

Kusurlu iş yapmak, hata etmek yine insan olmanın bir gereğidir. Bununla birlikte Rabbimiz yaptığı işi güzel yapmaya gayret edene ecir yazar. Ne evlatlarımıza ne de kendi nefislerimize zulmetmeye gerek var mı? Allah'ın beklediği kulluğu yapmaya çalışan Ashab-ı Kiram bize en güzel örnektir.

Onlar, ettikleri hataları en güzel biçimde düzeltmeyi amaç edinen yiğitlerdi. **Yiğidin sadece erkekten olmayacağı yine Ashab-ı Kiram içindeki sahabi hanımlar tarafından bizlere ispat edilmiştir.**

İnsan fitratını yok sayarak bir iş yapmaya kalkarsa, geriye oturduğunda avucunda yorgunluk ve bir yığın kayıp olması kaçınılmazdır.İnsanın en temel fitrat boyası kulluğudur. Bunun içinde mizacına göre farklı eğilimleri vardır, bunları karşılamak için Kur'an ve sünnet çizgisi fazlasıyla kâfidir.İnsan, ruhunu bir bütün olarak Rabbine teslim etmeyince bölündüğü her bir parça kendisine koyu bir karanlık olarak döner.

Biriken bu karanlık yanlarımıza nur olacak nesli Kur'an ile kavramak, ve kendi içimize dönmek, boşa çekilen sancılar yerine,baharı sunacak tek bir sancıyı seçmek demektir... Bu bahar, İslam'dır.Bu bahar Ashab-ı Kiram ahlakıdır.

ÂDEM'İN OĞLU YUNUS'CA BİR YÖNELİŞ

İLKAY CAN

Hız.Yunus Irak ta yaşayan yüz binden fazla Asurluya peygamber olarak gönderilmiş fakat halkın Allah'a iman etmediklerini görünce onlara kızmış, Allahu Teâlâ'nın iznini beklemeden görev yerini terk etmişti.

Enbiya 87: Zünnun'u da an. Hani öfkelenerek gitmişti de Biz kendisini asla sıkıştırmayız zannetmişti. Venihayet balığın karnında karanlıklar içinde 'senden başka ilah yoktur, sen münezzehsin, şüphesiz ben haksızlık edenlerden oldum.' diye seslendi.

Hız. Yunus'un sorumlu olduğu beldeyi terk etme arzusuna iki sebep gösterilmektedir: Birincisi davet ve tebliğe sürekli kayıtsız kalan topluma karşı duyduğu kızgınlık, ikincisi de kendisinin halkını terki diyar etme teşebbüsünden dolayı Allah tarafından sıkıntıya sokulmayacağı zannı.

Allah'ın bu sahneyi Kur'an'da anmasının üzerine tefekkür etmek gerekmektedir. İncamız odur ki; Kur'an da Balık Sahibi Yunus Peygamberin kıssasının aktarıldığı ayetler üzerinden, vahyin muhataplarına sorumluluk eğitimi veriliyor. Nefse zor gelen, ağırlığını bizzat hissettiren bir süreçten sonra kendince haklı bir terkediş hali. Hız. Yunus kavmine karşı mücadelesinde azim ve kararlılıkla tebliğde bulunduğu toplumun düzelmesini, iman etmelerini istedi. Ama insanoğlunun fitratındaki 'isteyen iman eder, isteyen inkar eder' ilke ve iradesini tecelli ettiğini, halkı için nihayete erdiğini düşündü. Çabasının daha fazla karşılık bulacağı hüsnü zannıyla müsaade almadan/verilmeden hicrete niyetlendi. Kendince en doğru davranışın bu olduğu düşüncesiyle...

Hız. Yunus üzerinden yaşanmışlıkların etkisinde psikolojinin bize dayattığı durumu ve isyanı gözlemliyoruz. Olayların bizi şekillendirmesine biz (kendimiz) müsaade ediyoruz. Psikolojimizin bize sunduğu sahneyi 'gerçekmişçesine' yaşıyoruz.

Bizden istenen; bizden isteneni yerine getirebilmektir. Olayları bizim göreceli mantığımızla değerlendirme eksikliğine düşmememiz gerekir. Bize düşen hükmü verenin iradesine boyun eğmektir. Kalem 48'de buyrulduğu üzere "Sen Rabb'inin hükmüne sabret. Balık sahibi gibi olma..." emri mucibince emredileni yapmak, sorumluluk üzere davranış göstermek, süreci Hüküm sahibinin istediği gibi sürdürmeye gayret etmek, sonuca şartlanmamak gerekmektedir.

Bizden istenen; olayları ruhsal boyutuyla karşılayabilmektir. Allah'ın ruhundan bir parça taşıdığına inanan, ahireti hayatının merkezine alan, kendisine verilen psikoloji ve bedeni hizmetinde kullanan, olayları dışarıdan yönetebilen kuvvettir. Şu ayet ne güzel anlatır; "Unutmayın ki Allah a yakın olanlar gelecekte dolayısı ile kaygı, geçmişten dolayı hüznün duymayacaklar" (Yunus 62).

Hız. Yunus Peygamber'in şahsında vahyin muhataplarına; sıkıntı ve umutsuzluk haliyle yapacağımız yanlışlar, girebileceğimiz karanlıklardan nasıl aydınlık ve ferahlığa çıkabileceğimiz de öğretilmektedir.

Hız.Yunus öfkeleni, bıraktı ve çıktı. Nihayet balığın karnında yaşadığı pişmanlık hali ve o muazzam tövbesi : "... Senden başka ilah yoktur, sen münezzehsin, şüphesiz ben haksızlık edenlerden oldum." (Enbiya 87) diye seslendi. "Bizde duasını kabul ettik kendisini üzüntüden kurtardık. İşte biz iman edenleri böyle kurtarız." (Enbiya 88)

Bir peygamber üzerinden Allah'ın muradını doğru anlayamama, hataya düşme, durumunda yanlış düzeltme stratejisini öğreniyoruz. Şöyle ki: Birinci adım selim bir kalple duyulan pişmanlık, sonrasında Allah ı yüceleme, hatayı sahiplenme sonrasında da ahdi tazeleme. Hız. Yunus atamız Âdem ve Havva gibi "Dediler "Rabbimiz biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan muhakkak ziyana uğrayanlardan oluruz (Araf/23)"" diyor.

Suçu başkasına atmıyor. 'Kavmim beni dinlemedi onların yüzünden bıraktım.' demiyor. "Ben kendime zulmettim..." diyerek itirafta bulunuyor. Hatanın sorumluluğunu üzerine almak gibi yüce bir öğretiyi bizlere öğretiyor. İstikamet dışı her hareketin kişinin kendi kendine yaptığı zulüm olduğu gerçeğini gösteriyor.

Fitrata ters düşen her davranış, yanlış beslenme kaynaklarından beslenen zihnimiz ve psikolojimiz bizlerin kulluk görevimizi nakıs hale getirir, doğru tavırdan uzaklaştırabilir. **Hepimizin hayat içerisinde, faaliyet ve gayretlerimizde hatalara düşebiliriz. İlahi öğreti düşeni düştüğü yerde bırakmayı değil, düşeni düştüğü yerden kaldıracı olmayı öğretir.**

Şu ayet 'Her insanın akıbeti kendi kazandıklarını bağıdır' (Müddessir 38) bu gerçeği açıklar. Hız. Yunus yaptığının farkına vardı ve Rabbi'sinin affına mazhar oldu. Allah'ın bizden istediği yaptığımız görevin (her ne olursa olsun) mükemmel olması değil, çaba ve gayret içerikli olmasıdır. Yapılan hataların farkına varıp tövbe etmemizi istemektedir. Şu sosyal gerçekliğin de farkında olmamızda fayda görüyorum **"Çogu zaman mükemmel iynin düşmanıdır."** Mükemmellik tutkusuna kapılıp da mütevazi iyiliklerden kendimizi alıkoymamamız gerekir. Hata(lar) bizler içindir...

Saffat/143-144: "Eğer çok tesbih edenlerden olmasaydı, yeniden dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı."

"Eğer çok tesbih edenlerden olmasaydı": burayı çok iyi tahlil etmemiz gerekiyor. Ayetin bu pasajının bizim hayatımızdaki karşılığı ne?

Tesbih ve zikir kavramlarını gerçek manaları ile yaşamak gerek. Zikrin bir manası da kaygıdır. Hayatımızda neyi kaygı ediniyoruz? 'Allah'ın sevgisini kaybetme kaygısına (haşyet) ne kadar sahip olarak yaşıyoruz. Hız. Yunus'un kaygısı Rabbi' sinin rızasını kazanmaktı. En zor anında yeniden bir varoluş çabasına girdi ve bizlere olağanüstü

bir örnek oldu.

Bu peygamberi tavırdan zannımca almamız gereken dersler şöyle sıralanabilir:

1-Nefsin farkındalığını kaybetmemek.

2-İçimizdeki sesin rahmanimi, şeytanimi olduğunu sağlıklı değerlendirmek.

3-Vicdanın sesini devreden asla çıkarmamak.

4-Bir olumsuzluk hissi karşısında kendini hemen sorgulamak: "Bana bu hissi söyleten esas olgu ne?" diyebilmek

5-Fevri ve yanlış bir davranış neticesinde "Nefsi davranmamam gerekirdi. Ben bu olmamalıyım." diyebilmek.

6-Hata insan mahsus olduğunu bilmek ama Günah ve yanlış savunmaktan uzak bir yaşam sürdürebilmek. Hatadan dönme, tövbe makamına yönelme, özeleştir yapıp af dileme iradesini gösterebilmek.

Sırat-ı Müstakim üzere bir yaşam dileği ile...

EGİTİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR, MUHACİR BİR ÂLİM; AHMET DAVUDOĞLU

MEHMET BAYDAŞ

(1912-BULGARİSTAN / 1983-İSTANBUL)

Allah Yolunda Hicret Eden Çilekeş Bir İlim Adamı; Ezher Mezunu, Müfessir, Muhaddis, Fakih, Vaiz – Müftü-Arapça Muallimi Ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Eski Müdürü

"...Hicret edenler, yurtlarından çıkarılanlar, yolumda eziyet görenler, savaşımlar ve öldürülenlerin de andolsun, günahlarını elbette örteceğim. Allah katından bir mükâfat olmak üzere, onları içinden ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Mükâfatın en güzeli Allah katındadır."

Allah'ın Resulü buyurdular ki:

"Amel ve davranışlar, niyete göredir. Herkes için niyetinin sonucu vardır. Hicretinde (niyeti) Allah'a ve Peygamberine hicret etmek olan Allah'a ve Peygamberine hicret etmiş olur. Hicret etmekteki (niyet ve amacı) bir dünya nimetine nail olmaktan ibaret olan kişi, o nimeti elde eder, hicretteki amacı bir kadın olan kişi, onunla evlenir. Herkesin hicreti hicret ettiği şeye göre değişir."

VASIYETİNDEN

Her şeyden evvel imanınızı korumaya çalışınız. Allah'a iman bize bahşedilen nimetlerin en büyüğüdür. O öyle paha biçilmez bir pırlantadır ki; kazanılması kolay fakat muhafazası son derece müşküldür. Çünkü insan ve cin şeytanlarındanoluşan pek çok iman düşmanı vardır.

İlk vazifemiz, imanımızı, çoluk çocuğumuzun imanını, temin ve muhafaza olmalıdır. Ondan sonra onun icaplarını birer birer yerine getirmeye gayret ediniz. Çocuklarınıza dinlerini mutlaka öğretiniz. İbadetlerini yerli yerince bilerek tatbik etsinler. Müslüman, kulluk edeceğine dair Allah'ına söz veren insandır. Bu sözü verip de ona kulluk etmeyen yalan söylemiş, hilebazlık etmiş olur ve cezayı hak eder.

Kur'an-ı Kerim okumayı asla ihmal etmeyiniz. Zira Kur'an-ı Kerim Müslümanların her şeyidir.

Yediğimiz ve yedirdiğimiz lokmaların helal mi haram mı olduğuna dikkat ediniz. Helale helal, harama haram deyiniz. Çünkü aksini söylemek maazallah küfür olur.

Kız çocuklarının terbiye ve tesettürüne bilhassa önem veriniz. Zira peygamberimiz kıyamete yakın "giyinmiş çıplak" kadınların zuhur edeceğinden bahsetmişti. Bu gerçekleşmektedir. Avrupa taklitçiliğinden sakınınız. Peygamberimiz "Kim bir kavme benzerse oda onlardandır." buyurmuştur.

Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.183-185.)

1912 yılında Bulgaristan'ın Deliorman Bölgesindeki Şumnu vilâyetine bağlı "Kalaycı" köyünde doğdu. Fakir bir çiftçi olan babası, köyde Dâvud Hasan ismiyle anılırdı. Babası, din âlimlerini sever, onlara son derece hürmet ve itaat gösterirdi. Dedesi Dâvud Ağa meşhur bir pehlivandı.

Annesi de son derece iyi kalpli, cömert, dindar bir insandı. Esasen bütün köyü dindardır.

Ahmet Davudoğlu'nun çocukluğunda Deliorman Türkleri son derece dindar insanlardı. Ailesi ve komşuları ibadetlerine düşkün, namazlarını kılan ve oruçlarını tutan, içki, kumar ve benzeri kötülüklerden sakınan aynı zamanda misafirperver kimselerdi. İçki içen veya oruç tutmayan bir kimse toplum nazarında dinden dönmüş mürted hükümündeydi ve onunla ilişkiler askıya alınırdı. ⁽¹⁾

Küçük Ahmet, doğumundan itibaren annesine sıkıntı veren bir çocuktur.Hatta afacanlığından dolayı bir hocaya okunmaya götürülmüştü. Hoca Efendi "Bu çocukta okunacak bir şey yok. O Allah'a ibâdet ediyor. İnşallah büyüdüğü zaman din âlimi olacak." demişti. Konuşmaya başladığında ilk öğrendiği şey "ezan, salavât duaları ve birkaç kısa sûre" olmuştu. ⁽²⁾

İlk öğrenimini doğduğu köy olan Kalaycı'da yaptı. Rüşdiyeye 1924'te Ekizce'de devam etti. Medresetü'n-Nüvvâb'ın lise kısmını 1933'te, yüksek kısmını ise 1936'da Şumnu'da tamamladı.

NÜVVAB MEKTEBİ

Medresetün-Nüvvab; orta kısmı dört, lise kısmı beş, yüksek kısmı üç yıllık dini bir mektepti. Orta ve lise kısımlarında kâfi derecede bütün fen dersleri ve dinî derslerokutulurdu. Âli kısmı denilen yüksek kısmında ise bir nevi ihtisas yapıldı. Orada yalnız müftülere ve şer'i hâkimlere lazım olan dersler okutulurdu. Nüvvab'ın lise kısmından mezun olanlar imam – hatip, öğretmen ve müftü kâtibi olabilir; âli kısmını bitirenler ise müftü, rüştiye öğretmenini ve müdür olabilirlerdi.

Nüvvabmektebinin gerek lise gerekse âli kısmı mezunlarından birçoğu anavatana hicret etmiş, aldıkları büyük vazifelerde üstün başarılar göstererek takdir kazanmışlardır. Çünkü İmam Hatip okullarına benzerlik arz eden bu okullarda sınıflarına göre İslami ilimler ve fen ilimlerinin yanı sıra pedagojik derslerde okutuluyordu. Âli kısımdan mezun olanlar muallimlik sertifikası alırlardı.

Türk mekteplerinin bütün masrafları Türkler tarafından ödenirdi. Bu maksatla köy ve kasabalarda "Cemaat-ı İslamiyye"ler teşkil etmiş idi. Muallimlerin maaşları onlar tarafından ödenirdi. Bulgar hükümetinin Türklere on paralık yardımı olmadığı gibi, lisan muallimi olarak gönderdiği

Bulgarların maaşını da Türkler öderdi.

Ayrıca Türk gençleri "Turduvak"denilen işçi- asker olarak askere alınır ve tren yolu yapımı,orman kesimi ve taşınması, yol ve baraj yapımı gibi ağır işlerde çalıştırılırdı. Resmi iş olarak bir kapıcılık bile onlara çok görülürdü.

Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.51-52

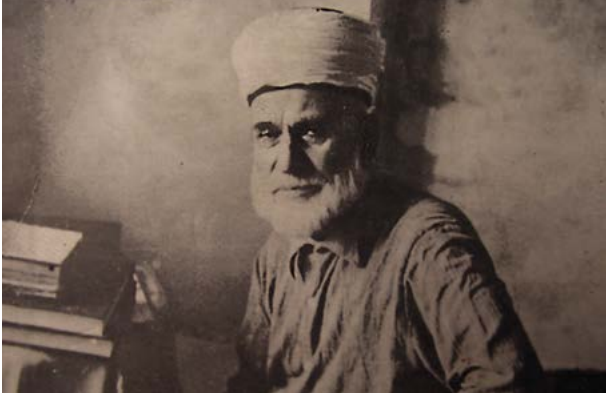
Medrese tahsilini ilk üç kişi arasında bitirdiği için aynı yıl Mısır'a gönderildi.Ezher Üniversitesi Şeriat Fakültesi'ni de üstün başarıyla bitirdi. Üçüncü sınıfta iken, Mısır'dan hacca gitti. Mısır'a vardığı sene annesini kaybetmişti. Kendisine haber verilmediği için, tahsilini tamamlayarak 1942 yılında Bulgaristan'a döndüğünde acı haberi aldı.

Bir süre kendisinin de okuduğu Nüvvab Medresesi'nin önce lise, sonra da yüksek kısmında öğretmenlik yaptı. Aynı okula 1944 yılında müdür olarak tayin edildi. Aynı yıl Rus kızıldususu Bulgaristan'ı işgal etti. Şumnu komünist idaresinin baskılarına ve anarşist öğrencilerin eylemlerine karşı mücadele verdi. 1945 Mayıs'ında Türkiye lehine casusluk suçlamasıyla tutuklanarak Sofya'daki askeri mahkemede yargılandı. Kızıl Bulgar zindanlarındaki ağır işkenceleremaruz kaldı. Sırf Müslüman olduğu ve İslâm'ı yaşamaya, yaşatmaya gayret ettiği için işkenceye tâbî tutulmuştu. Uğradığı büyük zulüm ve haksızlığa rağmen metanetini hiç kaybetmedi.

MARUZ KALDIĞI İŞKENCELERDEN BİR ÖRNEK!

...**"Şimdi bülbül gibi olur."** diyerek beni sandalyeye oturttu. Kollarımı o kalın sicimle arkama kat kat bağladı. Başıma da bir maske geçirdi. Maskenin hava alıp vermeye yarayan bir hortumu vardı.

Hortum aynı zamanda sesi engellemek içindi. Maske başıma geçirilince dünyayı iki gözlükten görmeye ve hortumdan gelen oksijenli bir havayı teneffüs etmeye başladım. Tam bu sırada birden ateş düşmüş gibi bir hal oldu. Teğmen elektrik cereyanını salmıştı. Kafamın mor alevler içinde cayır cayır yanmakta olduğunu hissediyordum. Sade kafam değil, bütün vücudum yanıyor! Dişlerim birbirine çarptıkça feryadü fğanım ayyuka çıkıyordu. İnsafsız kefare zerre kadar vicdan azabı duymadan beni diri diri yakıyordu...

(Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.101.)

Bir aylık hapis hayatından sonra, bir mucize gibi idamdan kurtularak Rositsa'daki toplama kampında baraj inşaatında çalıştırıldı. Bu vadide su barajı bahanesi ile 3.000 tutuklu vardı. Biçareler fıravunların esirleri gibi çalıştırılmaktaydı. Çalışan bu muazzam kitle ekseriyetle generallerden büyük rütbeli subaylardan, doktor, mühendis, avukat, öğretmen, gazeteci ve polislerden müteşekkildi. İçlerinde çiftçi gibi işçi sınıfı pek azdı. Davudoğlu bu kampta 4-5 ay çalıştırıldıktan sonra 17 Kasım 1945'te hastalığı sebebiyle serbest bırakılarak eski görevine iade edildi. ⁽³⁾

TERBİYE KAMPI(!)

Kampın girişinde büyük harflerle Bulgarca bir tabela yazılıydı.

Izpravitel Moselişte D.C. Rositsa “Tehzip Köyü Milli Emniyet Rositsa” Türkçesi bu bir terbiye kampı idi. Burada komünizme karşı çıkan terbiyesizler(!) terbiye ediliyordu. Kampın mevcudu 1800 kişiydi. 100 metre aşağıda bir diğer kısımda 1300 kişi çalıştırılıyordu...

(Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.120)

Müdürlükten istifa ederek bir süre öğretmen olarak çalıştı. Bir yağmur duası sonrası vaazı sebebiyle, ömür boyu hapisle tehdit edilince, Türkiye'ye başarısız bir kaçma denemesinde bulundu. Güçlkle elde ettiği pasaportla 31 Aralık 1949'da hanımı ve iki kızı ile birlikte Türkiye'ye göç etti.

Ahmet Davudoğlu önce Adapazarı'ndaki bir akrabasının yanına yerleşti. Bir müddet sonra İstanbul'a giderek Yedikule Küçük Efendi Camii'nde imamlığa başladı. Ardından gezici vaizliğe tayin edildi. Sekiz ay kadar Ankara'da vaizlik yaptıktan sonra sırasıyla Bursa'da Orhangazi ilçesi müftülüğüne, İstanbul'da Fâti Kütüphanesi memurluğuna ve bukütüphanenin Süleymaniye'ye nakli üzerine de Süleymaniye Kütüphanesi memurluğuna tayin edildi. Bu kütüphanedeki görevi sırasında bir yandan da İstanbul İmam-Hatip Okulu'nda ders verdi. 16 Kasım 1959 tarihinde, o yıl öğretime başlayan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nün öğretim kadrosu içinde yer aldı; 5 Şubat 1960'ta müdür muavini vekili, 7 Ağustos 1962'de müdür vekili, 13 Mart 1963'te de müdür oldu. 25 Aralık 1964 tarihine kadar sürdürdüğü bu son görevinin ardından aynı kurumda Arap Dili ve Edebiyatı derslerini okuttu. (4)

Doğduğu Bulgaristan'da Komünist zulmüne maruz kalan Davudoğlu Hoca, Türkiye'ye hicret ettikten sonra da çeşitli sıkıntılar çekti. İftiralara maruz kaldı. Zehirli iğnelerle zehirlenmek istendi. Dini nikâhla ilgili bir ifadesi yüzünden meşhur **163. Madde'den** mahkûm edilmiş ve maalesef **Türkiye'de** de cezaeviyle tanışmıştır. Merhum cihat ruhu taşıyan, cesur ilim adamlarından biriydi. **Bulgaristan'da** Komünizme karşı dik durmuş, **Türkiye'de** de din düşmanlarının karşısında eğilmemiştir.

GÜREŞ SEVGİSİ VE BİR ESPRİ

Merhum hoca pehlivan olmak ister ancak babası onun hoca olmasını istemektedir. Hoca hemşerisi Meşhur Koca Yusuf'a hayrandır. Esasen bütün Türk gençleri pehlivan olmak istermiş. Ona göre “Her Türk gencinin gönlünde bir arslan yatardı. O da pehlivanlık.”

(Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.22.)

“Pehlivan olmayanın benim nazarımda yaşamaya hakkı yoktu. Bende pehlivan olmayı kafama koymuştum. Gece gündüz başka bir şey düşünmüyordum”. Ancak olmadı.

“Bu dünyaya misli görülmedik iki büyük güreş şampiyonu gelmiştir. Biri ‘Koca Yusuf’ biri de ‘Ben!’ Yalnız Koca Yusuf merhum hiç yenilmemiştir. Ben hiç yenemedim. Farkımız bundan ibarettir!”

(Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.62-63.)

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1966 yılında Konya'da düzenlenen müftüler seminerinde laikliğe aykırı beyan ve telkinlerde bulunduğu gerekçesiyle Konya Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 22 Mart 1968 tarihinde bir yıl ağır hapis, Kırşehir'de dört ay zorunlu ikamet ve memuriyetten ihraç cezalarına çarptırıldı. 15 Mart 1971'de memuriyetle ilişkisi kesildi; ancak emeklilik hakları zayi olmadı. Cezasını tamamladıktan sonra ilmi çalışmalarını evinde sürdüren Davudoğlu, 7 Nisan 1983 tarihinde vefat etti. Eyüp Kabristanı'na defnedildi. Türkçe'den başka Arapça ve Bulgarca bilen Davudoğlu inançlarına bağlılığı, yaşayışındaki sadelik ve alçak gönüllülüğü ile temayüz eden bir İslâm âlimidir.

Kur'an'a ve sünnete dayalı sahih **İslâm** itikadını zedeleyecek her türlü akıma karşı duyarlıydı. Aşırı muhafazakârlığı sebebiyle yenileşme hareketlerine karşı çıkmıştır. Ona göre Din; **“neşvünema bulmakla değil ancak çelik gibi donuk durmakla ilâhî vasfını muhafaza etmiş ve edecektir; yenilik taraftarları ise farkında olmadan İslâmiyet'i tahrip etmektedirler.”** Onun bu fikirleri benimsemesinde, Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi ile yakın dostluğu bulunan ve bir müddet Bulgaristan baş müftülüğü yapmış olan kayınpederi Hüseyin Hüsnü Efendi'nin, Atatürk devri laik Türkiye'sindeki bazı dinî kısıtlamalara karşı giriştiği şiddetli kalem mücadelesi ortamında yetişmesinin yanı sıra bizzat kendisinin de Bulgaristan ve Mısır'da benzeri uygulamalarla karşılaşmasının büyük etkisi olmalıdır. (5)

TALEBELERİNE ÖZEL VASIYETİ

Tedrisat sıralarında, talebeye yaptığım tavsiyeleri burada da tekrarlıyorum. **Sakin ehl-i sünnet ve cemaat yolundan ayrılmasınlar! Zira bu takdirde kendilerine hakkımı helal etmem!** Talebe ve diğer ihvan-ı dinime şahsi vasiyetim şudur ki: Hayatımda Cenab-ı Hakk'tan benim için hüsnü hatime, mematımda da af ve mağfiret dilesinler, beni hayır duadan unutmasınlar, vefatımı duyanlar cenaze namazıma koşsunlar. Buralarda ölürsem, Hz. Eba Eyyub el-Ensari (R.A) kabristanına

defnolunmamı vasiyet ederim. Cenazemde bid'atlara yer verilmemesini isterim.

(Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.186.)

Eserleri

1) Selâmet Yolları: İbn Hacer el-Askalânî'nin ahkâm hadislerine dair Bülûğu'l-Merâm adlı eserinin tercüme ve şerhi olup tam adı Bulûğu'l-Meram Tercümesi ve Şerhi: Selâmet Yolları.

2) Sahîh-i Müslim Terceme ve Şerhi: Müslim b. Haccâc'ın el-Câmiu's-Sahîh adlı meşhur hadis kitabının tercüme ve şerhidir.

3) Kur'ân-ı Kerîm ve İzahlı Meali.

4) Tibyân Tefsiri: Ayıntâbî Mehmed Efendi'ye ait Tefsîr-i Tibyân adlı Türkçe tefsirin yeniden gözden geçirilmiş şeklidir.

5) Reddül-Muhtar Ale'd-Dürri'l-Muhtar: İbn Âbidîn'in fıkha dair meşhur eseri Reddül-Muhtâr'ın tercümesidir. Davudoğlu bu eserin ilk on cildini hazırlamış, geriye kalan kısım Mehmet Savaş ve Mazhar Taşkesenlioğlu tarafından tercüme edilmiştir.

6) Mülteka Tercemesi: Mehmed Mevküfâtî'nin, İbrahim b. Muhammed el-Halebî'ye ait Mülteka'l-Ebhur adlı fıkha dair eserine yaptığı ilaveli tercümenin sadeleştirilmiş şeklidir.

7) Dini Tamir Davasında Din Tahripçileri: Yenilikçi İslamcılık akımına reddiyedir.

8) Ölüm Daha Güzeldi: Hâtıralarını ihtiva etmektedir. **Bulgaristan Komünizm** belasına maruz kaldığında tutuklanmış, hapse atılmış, işkence görmüş ve 1949 yılında Türkiye'ye göçmüştür. **“Ölüm Daha Güzeldi”** kitabı bu süreci anlatır.

Davudoğlu, Mehmed Zihni Efendi'nin **Ni'met-i İslâm** adlı eserini de sadeleştirmiş, ancak bu eser vefatı sırasında henüz basılmamıştı.

Kaynaklar

- 1) Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.16 ve 158.
- 2) Ahmet Davudoğlu, Ölüm Daha Güzeldi, s.55
- 3) Ahmet Davudoğlu, Sahîh-i Müslim Terceme ve Şerhi Sönmez Neşriyat, İstanbul.1977;c.1,s.9.
- 4) TDV İslam Ansiklopedisi, C.9 S.52-53 (NİHAT ENGİN)
- 5) TDV İslam Ansiklopedisi, C.9 S.52-53 (NİHAT ENGİN)

MODERN KLİŞELERİN GÖLGESİNDE İSLAMCILIK

GÜRSEL ŞANLI

Yazar: Kamil Ergenç

Yayınevi: Hareket Yayınevi

Çeşitli dergilerde İslam düşüncesi ile ilgili araştırma yazılarının yanında, İslamcılığın yaşadığı çıkmazlarla ilgili eleştirel makaleleri yayınlanan Kamil Ergenç'in, özellikle Türkiye İslamcılığının bugün yaşadığı sorunlarla ilgili deneme yazılarından oluşan ilk kitabı yayınlandı.

Kamil Ergenç'in Modern Klşelerin Gölgesinde İslamcılık adlı ilk kitabı 2020'li yıllara yaklaştığımız bu günlerde İslamcılığın teori ve pratikte yaşadığı çıkmazlara ilişkin tam bir özeleştirici niteliğinde.

Giriş yazısı ile başlayan kitap, Söylemin Bulanıklaşması, Klşelerin Tasallutundan Kurtulmak, Tuğyan Çağında Müslümanca Duruş, Muhafazakarlık Klşesi ve Yeni Türkiye'ye Dair başlıklarıyla altı bölümden oluşuyor.

SÖMÜRGEÇİ VE UZLAŞMACI/STATİK KLİŞELER

Yazar, ilk kitabında İslam'ın hayat veren ilke, kavram ve değerlerinin özgürleştirilmesi ve yeni bir inşa dili gerçekleştirebilmesi için son dört yüz yıldır hayata egemen olan Avrupa merkezci kolonyal/ postkolonyal, oryantalist, modern/ postmodern, seküler klşelerin tasallutundan özgürleşmesi gerektiğini savunuyor.

“Müslümanların yalnızca egemenlerin hukukunu koruyan kavramlara teslim olarak yeni bir dünya inşa edeceğini zannetmesinin “zihinsel kadavralaşma” halinden başka bir şey olmadığını ifade eden yazar, “Bu noktada gerçek anlamda bir direnişin başlatılabilmesi için öncelikle zihinsel sömürge halinden kurtulmak gerekmektedir. Bunun yolu ise bize özgü yani Müslüman'ca düşünmenin imkanlarını öğrenmekle mümkün olabilir” diyor.

Yazar İslamcılığı, dışarıdan dayatılan sömürgeci klşelerin yanında, içeride üretilen ve içselleştirilen uzlaşmacı, statik klşelerin gölgesinden kurtulmaya da çağırıyor. Müslüman halklara uyanış aşısı yapacak dinamik bir fikriyata sahip olan İslamcılığın muhafazakar demokrasi ile yaşadığı izdivacın içerik kaybına uğramasına yol açtığını belirten Kamil Ergenç, muhafazakar klşelerle İslam'ın araçsallaştırılması tehlikesine dikkat çekiyor ve İslamcıların gerçeklerle yüzleşmek ve put kırıcı fikirler inşa etmek için kendi kavram ve şiarlarına dönmesi gerektiğine vurgu yapıyor.

Peki yazara göre, bugün Türkiye İslamcılığını etkisi altına alan ve özgün ve özgür yeni bir inşa dili üretmesini engelleyen klşeler neler?

Avrupa merkezci seküler-modern-postmodern klşeler, muhafazakar demokrasi, ulusal tarih, yerlilik, millilik, yüce medeniyet, ehveni şerreyn, etnik İslam klşeleri vb.

İSLAMCILIK İÇERİK KAYBINA UĞRADI

Aydınlanma felsefesinin bütün bir küreyi etkisi altına almaya başladığından beri Müslümanların yaşadığı coğrafyalarda çok ciddi zihinsel altüst oluşlar yaşandığını, bu altüst oluşlara engel olacak dil/düşünce/felsefe/edebiyat/sanat üretilmediği için yenilginin içselleştirildiğini ve adeta bir kader gibi kabul edildiğini anlatan yazar, Müslüman halkların umudu olması beklenen Türkiye İslamcılığı ile ilgili endişelerini şu şekilde ifade ediyor:

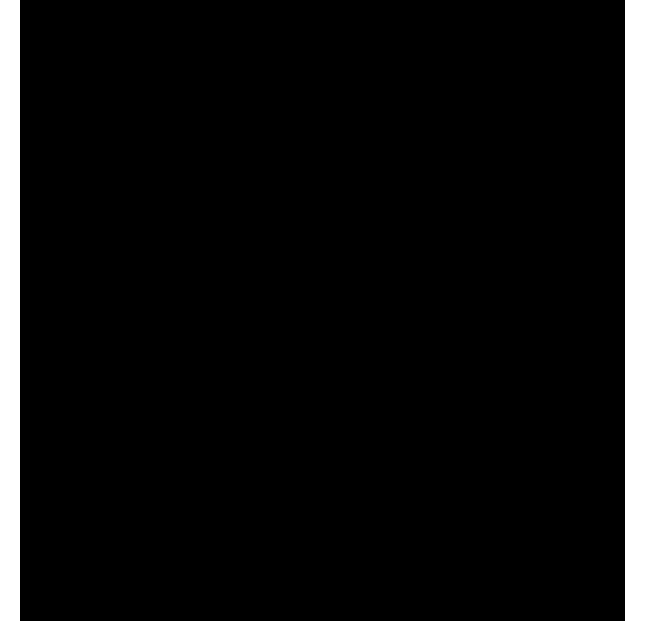
“19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İslam'ın ilke/ prensip ve umdelerinin hayata egemen kılınması; İslami şiarların özgürleştirilmesi; İslam toplumlarının emperyal projeler kapsamında sömürgeleştirilmesinin engellenmesi amacıyla canhıraş bir mücadele veren İslamcılık, Türkiye özelinde, muhafazakar demokrasiyle izdivacından beri esasa taalluk eden hususlarda konuşmak yerine, verili olanın muhafaza edilmesi amacına matuf tavır alışlar gerçekleştirmektedir. Bu durum, yüzyıllardır aldatılan/ayartılan ve düşüncesizleştirilen Müslüman halklara uyanış aşısı yapacak en dinamik fikriyatın, İslamcılığın, içerik kaybına uğradığının delilidir. Türkiye özelinde İslamcılık, her geçen gün Türk-İslamcı perspektifin tesiri altına girmekte ve adeta intihar etmektedir.”

ESKİ TÜRKİYE, YENİ TÜRKİYE, TÜRKİYE'DE CEMAAT OLGUSU

Kitabın son bölümünde ise yazar “Yeni Türkiye'ye Dair” başlıklı yazıda “Eski Türkiye”, “Yeni Türkiye” ve “Cemaat” kavramlarını ele alıyor. Kamil Ergenç eski ve yeni Türkiye kategorizasyonunun paradigmatik bir değişimi yansıtır yansıtmadığını sorguladığı bu bölümde ayrıca “Cemaat” kavramı ve Türkiye'deki cemaat olgusuna geniş yer ayırıyor.

“...Yeni Türkiye'yi yalnızca asker-sivil ilişkileri, kamusal alanda dini görünürlük, sivil toplumun güçlendirilmesi, ifade özgürlüğü, azınlık hakları, kentsel dönüşüm, teknik/sınai gelişim, çoğulculuk, merkez-çevre ilişkilerinin normalleşmesi gibi “paradigma içi” bağlamlar çerçevesinde gündemleştirmek, esasa ilişkin çözümlemeler yapma sorumluluğumuzu ihmal etmek anlamına gelir.”

“...15 Temmuz vahşetinin icracıları arasında dini iddialı bir grubun yer alması “cemaat” olgusunu Türkiye gündeminin merkezine konuşturdu. Her

ne kadar işin öznesi Gülen Grubu olsa da, Türkiye'deki bütün cemaat/tarikat yapılanmaları bu süreçten ciddi anlamda etkilenecektir. Gerçi darbeye karşı direnişin en ön saflarında yer alanların Gülen grubu dışında kalan cemaat mensubu kişiler olması belki toptancı bir algının oluşmasının önüne geçecektir. Ancak, şimdiye kadar yaptığımız gözlemler çerçevesinde denebilir ki, din-devlet ilişkisi ekseninde devam eden tartışmalarda egemen üslup, cemaat olgusunun tümünden reddi şeklindedir. Binaenaleyh dini saiklerle örgütlü bir grubun kalkışması olmasının münasebetiyle 15 Temmuz darbe girişimi, bir yandan devletin dini/ İslam'ı yorumlama tekeli muhkemleştirirken, diğer yandan laik/seküler paradigmanın tahkimatında oldukça önemli bir rol oynayabilir. Her iki durumda da Türkiye için hayırhah bir süreçten bahsetmek mümkün görünmüyor. Çünkü devletin dini yorumlama tekeli eline alması, tarihin bize öğrettiği üzere, hem düşünsel donukluğun oluşmasına sebep olacak hem de dinin yer yer devletin menfaatleri doğrultusunda araçsallaş(tırıl)masına fırsat verecektir.”

Türkiye İslamcılığına yönelik özeleştirici bakışı yansıtan ve İslam'ın modern prangalardan kurtularak özgürleştirilmesi ve özneleşmesi kaygısıyla yazılmış olan **“Modern Klşelerin Gölgesinde İslamcılık”** dikkatle ve önyargısız olarak okunmayı hak ediyor.

KIZILELMA; GÖNÜL ALMA

TUĞBA NUR KAR

Yüreğim uyuşuyor, parmaklarım karıncalanıyor, ellerim tutmuyor...

Çünkü bana bakıyor!

Gözleri alev almış, korkunun tufânında çırpınıyor. Pamuk elleri kan revân, göğsüne bastırıldığı âh ne âh... Hecelerin tükenip kurşunların susmak bilmediği o gece; yakasındaki işlemesi al renge boyanmış, gözleri yeşil, düşmüyor canımın camından. Kalbine düşen sancı ile kanat çırpıyor adeta. Dokunsam uçurecek, hür bıraksam gözlerime hapsolacak gibi. Nümâyişli kıyafetlerden uzak, vâkur ve hem ürkek bakışlarıyla sermest bir çocuk!!

Annesinden yâdigâr pîr-u pâk merhametini koynunda ısıtmaya çalıştığı kızıl saçlı oyuncak bebeğinde hissedersiniz mağmum kaderini. Enkazın kuytusunda tenini ısıtan o melûl çehre ve bir de ellerinin rengine boyanan bebeği; fecaatini sermede dünyanın seyrine..

Ey o hâlini kaderiyle arz eden çocuk! Ey bedeni toprak, yüreği hazin çocuk! Bu hâle gelmiş vatanın toprağını örter misin üzerine?

Münis yüreğine sürer misin ellerinin rengini?

Dünyanın ayazına eşlik ederken yalınayak, affedebilir misin alkış tutan seyredenlerini?

Yurdunun eşiğinde nalınlarını çıkarır da ümit diyarından huzur dilenir misin?

Fikrinin çalılarına takılan kelâmını haykırır mısın arzın ar'ına?

Âh çocuk! Demir kuşlara sapan tutmayı oyun belleyen senin coğrafyan kân! Esir olmuş hayallerine diliyorum bir cân!

Oysa sen kırmızıyı severdin, öyle değil mi? Hani, yeşil gözlerine en çok kırmızı kazağın yakışırdı. Balonların hep kırmızı olanını uçururdun mavi göğe. Hayallerinde kırmızı bir araba vardı mesela... Kardeşinin kırmızı tokası, annenin o tonda yazması... Bitmek tükenmek bilmez hayallerin dayandı mı yüreğine; babanı şehadete boyayan

yine o renge sarılır canlı cesedin. Kirpiğinin ucuna kadar dolar yaşların.

Seni bu coğrafyanın kaderi değil; fedâ-i cân eyleyen askerin kederi teskin edecek ey çocuk!

Bîcâre umudunu sarmaladığın her gece, bu dem döner gündüze. Sanma çığlıkların tınısını kaybeder heybemde... Sanma yurdumun duvarlarında yankı bulmaz feryâdın. Zirâ acının koynunda kavruluyor tenim. Sana değen her kurşun sinisini çatlatacak bu şehrin! Yuvam dar, yurdum hüzn; kapına dayandı yüzüm. Bak, ellerinde silahları, merhamet dağıtıyor yürekleri. Hayır, korkma! Sana değil bu uzanan eller, vatanına değil bu gözler!

Anacığının kucağında büyüyecek kardeşin, toprağından bereket ve merhamet devşireceksin. Gün gelecek sen de fethedeceksin! Bir günü, bir gündüzü, bir karanlığı, bir vatani, bir insanı, bir evladı...

Can bulacak dokunduğun her mevtâ-ı cemâl. Diyar diyar dolaşacak, inleteceksin fezâyı. Mazlumun yurduna şefkat sereceksin, zalimlere hiddet..

Sen! Kan coğrafyasının masum çocuğu! Eline bir kızıl elma uzatılacak gönlünü alma adına... Bunu unutma, bunu unutma... Gönlünün kapılarını aç, yol ver Ay Yıldızlı Bayrağa, aynı sofrada oturmak, tandır ekmeklerimizi bölüşüp, zeytinimizi katık etmek adına...

